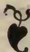
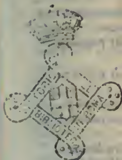
GENERALE, CONCILIVM TRIDENTINVM CONTINENS OMNIA QVÆ AB INITIO VSQVÆ AD FINEM IN EO GESTA SVNT.







VENETIIS,
Ad signum Spei.
1552.

Cito habebis (Deo fauente) candide lector concilia omnia hac forma impressa, quibus hæc commode annecti poterunt.

ACTORVM CONCILII. TRIDENTINI.

PRIORVM CATALOGVS.

S.D.N.D. Pauli diuina prouidentia Papæ III. Bulla indictionis supplicationum seu processionum per uniuersum orbem Christianum, pro celebratione sancti œcumenici generalis Concilij, cum adhortatione ad ieiunium & sacrosanctam communionem, & Gratia plenariæ indulgentiæ.

Admonitio atq; hortatio Legatorum Sedis Apostolicæ ad Patres in Concilio Tridentino, lecta in prima sessione.

Concio fratris Dominici Soto Segobien. Theologi, ordinis Prædicatorum, De extremo iudicio, prima Dominica Aduentus, ad Legatos & synodum eadem die Tridenti habita.

Oratio R.P.D. Cornelij Episcopi Bitontini, 3. Dominica Aduentus in concilio Tridentino habita.

Oratio ad Patres in concilio Tridentino habita à R.P.F. Antonio Marinario Carmelitano quarta Dominica Aduentus.

Oratio habita à R.P. Fratre Ambrosio Catharino Polito Senensi ordinis Prædicatorum, in secunda sessione Synodi Tridentinæ quarta Februarij, M.D.XLVI.

Oratio insignis ac clariss. D. Didaci à Mendocia oratoris Cæsareæ maiestatis, coram Legatis sedis Apostolicæ habita Tridenti sextto Maij, M.D.XLV.

Oratio illustrissimi D.D. Francisci à Toleto oratoris Cæsarei, ad Synodum habita die octaua Aprilis M.D.XLVI.

Inuictissimi ac Christianiss. Ioannis huius nominis 3. Lusitaniæ regis & Algarbiorum &c. literæ, ad summum Pontificem Paulum tertium missæ, & in concilio Tridentino recitatæ.

Oratio clarissimi atq; facundissimi uiri D. Petri Danesij, oratoris Christianissimi Francorum regis, ad synodum.

Nomina, cognomina, tituli, dignitates, prouinciæ, & gradus in sacrosancta Synodo Tridentina existentium.

Decretum primæ sessionis Tridentinæ, pronunciatum die 7. mensis Ianuarij, Anno domini M.D.XLVI.

Decretum secundæ sessionis Concilij Tridentini, pronunciatum die quarta mensis Februarij, Anno M.D.XLVI.

Decretum tertiæ sessionis concilij Tridentini, quæ celebrata fuit quinta Aprilis eodem anno.

Primum decretum quartæ sessionis Tridentini concilij, 17. mensis Iunij M.D.XLVI. celebratæ.

Secundum decretum 4. sessionis Tridentinæ synodi.

Decretum quintæ Sessionis Tridentini Concilij post apertum Concilium, factæ die decimatertia Ianuarij, M.D.XLVII.

Oratio fratris Georgij de Sancto Iacobo ordinis prædicatorum conuentus Sancti Dominici Olysbonensis. Dominica prima quadragesimæ Tridenti habita.

Sextæ Sessionis decretum I. promulgatum de Sacramentis, uidelicet de Baptismo & Confirmatione, sub die 3. Martij, M.D.XLVII. in Concilio Tridentino.

Secundum decretum Residentiæ.

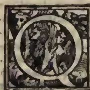
Decretum de Beneficijs Ecclesiasticis.

*965 DE GENERALI CONCILIO TRIdentino pauca quædam ex uita seu gestis Pauli III. quæ Appendicis loco Vitis Pontificum per Platinam descriptis nuper adiecta huc pertinere sunt uisa.



AVLVS III. initio Magistratu, officio suo (quantū in se erat) satisfacturus, propter discordiam fidei inter Germanos componendā, quę iam tum magis ac magis apud eos ingrauescebat, Cōcilium generale diu multumq; desideratū, & per antecessores aliquot suos uel impeditū, uel dissimulatum, uel minus sedulo curatū, indixit: eiq; locum aptum Mantuam primo, post rationabilibus de causis Vincentiam assignauit, delecto ad id negocij optimo ac prudentissimo uiro, D. Petro Voistio epō Aquensi, qui principibus rebusq; publicis per Germaniam & alibi constitutis, uniuersale Conciliū futurum indicaret. Verum ea res difficilem adeo successum habuit, ut omissa etiā Vincentia, quòd hæc schismaticis a suo nido longius abesset, electoq; nouo medio prope inter Italiam & Germaniam generalis Concilij loco, uix tandem decimo postmodum anno, uniuersalis, apud Tridentum synodus inchoaretur. Nam qui generalē synodum ad illud usq; tempus, quasi per appellationem inuocarāt, eius copia facta, ita se tum gesserunt, ut nequiter ac mendaciter eos concilium inuocasse, nihilq; minus quàm hoc fieri uoluisse, appareret. Quorsum enim tot ambagibus, & cauillis œcumenicę ipsius synodi uel infirmandæ uel tollendæ gratia usi fuerunt, Natiōale interim supra quàm dici potest affectātes, nisi ut schismatici priuatim inter se quod uellent, decernerent, refugæq; in tenebris degentes, lucem nō de nihilo fugisse uiderentur? Modo nanq; locum, modo præsidem, modo aliud atq; aliud calumniabantur, quasi præiudicando dicerent, id quod complures ex ipsis dixisse feruntur, Nisi Concilium leges ipsorum acceptarit, se leges Concilij neutiquam accepturos. Neq; uero minus culpandi erant hi, qui Præbendis Ecclesiasticis tanquam asini clitellis (suauiter tamen) onerari, malitiose neruos huc suos intendebant, ut quod sibi præ alijs potissimum ut fieret, curandum erat, id ipsi, ne fieret, impedirent: aut certe, ut maturaretur, nō instarent nihil interim patientes (iuxta prophetam) super contritione Ioseph, neque in sua casurum aliquando capita formidantes, quòd duranti bus ipsorum seu culpa, seu ignauia tantis fidei discordijs, tot animarum millia, pro quibus dominus noster Iesus Christus sanguinem suum fudit, crucisq; tormentum subiuit, miserabiliter adeo sempiterneq; perirēt. Per has itaq; difficultates concilium generale dilatum, uix tandem in fine anni 1545. cœptum, & in menses aliquot anni 1547. continuatum, ac deinde rursum a Paulo III. Bononiam translatū ea tantum quæ hic sequuntur, sex modo sessionibus sub Paulo III. habitis, confecit: uniuersis qui zelo fidei laborant, & pacem Ecclesiæ exoptant, eiusdem concilij Tridentini iam iterum (uidelicet in Maio anni 1551.) a Iulio III. eodem in loco congregati, salutarem expectantibus finem. Amos 6.b

PAVLVS EPISCOPVS SERVVS Seruorum Dei ad Futuram rei memoriam. 966*



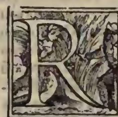
VVM Prophetę uox, nostris in auribus iugiter insonet, clama, ne cesses: idq; præcipuū munus, ex onere nostris iniuncto humeris, licet his impari, nobis incūbere agnoscamus: ipa præsentium temporū calamitate ac hęresum undiq; pullulantiū pernicie, in intimis adeo pulsamur precordijs, ut nobisipsis, pro sancta uniuersali Ecclesia, ac Dominici gregis, nostrę curæ crediti, salute, nunquàm satis opæ, laboris ac solicitudinis adhibere posse uideamur. Tot igitur ac tantis turbinibus aliquando sedandis, nullū æque saluti ferum ac præsentissimū remediū comperiri semp existimauimus quàm sanctissimi œcumenici cōcilij celebrationem indicere, ad sananda scilicet catholicę Ecclesiæ uulnera, ab impijs, infidelibus, reprobisq; hęreticis eidem inflicta. Vna igitur hac ratione, sacratissimā synodū a nobis Tridenti iamdudum indictam, hodierna luce aperiri mandauimus: eam fine optimo, Spiritusancto adiuuante, conclusum iri, & optatā orbi Christiano salutem allaturam deniq; sperantes. Oecumenicum autem cum sit conciliū, hoc decet a cunctis Christi fidelibus, humili & cōtrito corde, deuotisq; precibus celebrari: ut quos adesse coram opus fuerit, hi multorum orationibus adiuti, gratius in rebus catholicę fidei, dictæq; uniuersalis Ecclesiæ reformationis ibi peragendis, omnipotenti Deo exhibere ualeant obsequium. Quamobrem omnes Esa.58 a

Christi fideles huiuſmodi hortamur, ac in domino requirimus, ut poſteaquàm hę noſtræ literæ ad eorũ manus peruenerint, & per locorum ordinarios publicatæ fuerint, diligenter peccatorum ſuorum perſcrutatione & examine preuijs, ſe ad eorum confeſſionem, in hebdomada earundem literarum publicationem immediate ſequenti, de more Eccleſiæ ſubeundam prepararent, & illa confiteantur: quartaq; ac ſexta ferijs ipſius hebdomadæ, necnon die ſabbati ieiunent. Dominica uero die proxime ſequenti, ſacratisſimam corporis domini noſtri Ieſu Chriſti Euchariſtiam ſu-
*967 mant, Deum ex intimis cordis, pro Chriſtianorum omniũ pace, & pro ſalutifero & tranquillo ac fructuoſo eiuſdẽ ſacroſancti Oecumenici Concilij progreſſu & pfectione orantes. Ac ut præfatos chriſti fideles ad hoc etiã præmijs cœleſtibus inuitemus, omnibus & ſingulis chriſti fidelibus ipſis qui præmiſſa adimpleuerint, & proceſſionibus ac ſupplicationibus, Quarta & ſexta ferijs, ac Sabbati die prædictis, eo ordine qui in alma Vrbe noſtra Romæ obſeruatus extitit, publice habendis, interfuerint: aut qui aduerſa ualetudine, ſeu alio impedimento legitimo detenti, ac Abbatiſſæ, Prioriſſæ, & Monaſteriorum quorumcunque Moniales, etiam ſub clauſura exiſtentes, & eiſdem proceſſionibus intereſſe nequeuntes: ſi eleemoſynam, iuxta eorum deuotionem & facultatem, alicui pauperi Chriſti pie fuerint elargiti: aut ſi inopes extiterint, Dominicam orationem cum ſalutatione Angelica quinquies recitauerint, & præmiſſorum loco, pias ad Deum preces deuote effuderint: eiuſdem omnipotentis Dei benignitate ac miſericordia, beatorumq; eius Apoſtolorum Petri & Pauli authoritate freti, plenisſimam omnium peccatorum ſuorum ueniam & remisſionem miſericorditer in domino concedimus & elargimur. Et ut hæc omnia ad plurium notitiam peruenire ualeant, ſimulq; Deus ipſe miſericors a quam plurimis exoretur: omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs Eccleſiarum Prælatis, ut cum primum eædem præſentes literæ ad eorum manus peruenerint: eas, ſeu earum tranſumptum, manu alicuius prælati ſeu perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſubſcriptum ubique per eorum prouincias, Eccleſias, ciuitates & dioceſes, abſq; ullo quæſtu, cum gratijs, conceſſionibus & Indulgentijs ibidem contentis, gratis publicari faciant, in uirtute ſanctæ obedientiæ prępcipiendo mandamus: conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, & alijs contrarijs non obſtantibus quibuſcunque. Volumus autem, quòd huiuſmodi proceſsiones & ſupplicationes, unica tantum uice, in ciuitatibus, Terris, caſtris & locis, & in Eccleſijs in qbus præcipua animarum cura iniuncta reperitur, dumtaxat fiant & habeantur: præſentibus, poſtquàm in urbe ac prouincijs, Eccleſijs, ciuitatibus, & diocelibus prædictis, publicatæ fuerint: ac Quarta & Sexta feriæ, ac dies Sabbati huiuſmodi præterierint, minime ualituris. Datum Romæ apud ſanctũ Petrum. 1545. Idibus Decembris. Pontificatus noſtri Anno. 12.

L. DE TORRES. B. MOTTA.

ADMONITIO ATQVAE HORTATIO Legatorum Sedis Apoſtolicæ.

Ad Patres in Concilio Tridentino, lecta in prima ſesſione.



Euerẽdisſimi patres. &c. Cũ ipſa muneris noſtri ratio, q in hac ſctã Synodo præſidentiũ & ſedis Apoſtolicæ legatorũ pſonam gerimus, hoc poſtulatura uideatur, ut creſcentibus negocijs, quę in hoc ſacro conſeſſu ad Dei gloriam, & Eccleſiæ utilitatem ſunt expediẽda, ſæpius apud uos cohortandi & commonendi cauſa uerba faciamus: tum uero in hac prima ſeſſione, quæ felix (ut ſperamus) principium ipſi concilio eſt datura, minime hoc a nobis prætermittendum duximus. Eo uero libentius hoc officio fungimur, quòd cũ uos uel hortamur, ut ea faciatis, quæ digna tanto conuentu ſint, uel a contrarijs dehortamur: noſmetipſos etiã hortamur ac dehortamur, qui in eadem quaſi naui uobiſcum ſumus, ijſdemq; periculis, quibus uos, ijſdem tempeſtatibus ſubijcimur. noſmetipſos inquam excitamus ad uigilandum, ne uel in ſcopulos incidamus, qui plurimi proculdubio in hoc curſu ſeſe offerent: uel magnitudine negociorum tanquam fluctuum obrui nos negligentia noſtra patiamur: uerum ſpe & fide erecti, eo nauigationem dirigamus, quo maxime portus ſalutis ad Dei gloriam in Chriſto Ieſu ſeſe oſtendet. Igitur, ut ab eo incipiamus, de quo maxime in hoc principio admonẽdi omnes ſumus, unuſquiſq; noſtrum ante oculos ſibi in primis proponere debet, quænam ſint, quæ ab hoc ſacro concilio expectentur: ex quo quiſq; facile intelliget, quantũ ſibi oneris incumbat. Sũt uero ea (ut omnia ſummatim comple-

complectamur) quæ in bulla indictionis concilij côtinentur: nempe hæresum extirpatio, disciplinæ ecclesiasticæ & morû reformatio, ac tandé pax externa totius ecclesię. Hęc ergo sunt, quæ nos curare, uel potius pro qbus assidue orare, ut Dei benignitate fiant, oportet. Atq; illud est, de quo ante omnia in ipso Concilij exordio oés & singulos, qui huc conuenimus, primû autê nos ipsos, qui in tam sancto ministerio præsidemus, admonendos duximus, ne unquam cogitemus, uel per singulos qui hic adsunt, uel per uniuersum Côcilium, et ã si oês pastores ex uniuerso terrarum orbe huc coirent, tantis malis, qbus nûc grex Christi est oppressus, prouideri posse. Si enim putamus hoc a nobis pfici posse, aut ab alio, quã ab ipso Christo, quê Deus pater unicû nobis seruatorê & pastorê dedit, cui etiam oêm potestatê dedit, erramus sanè in fundamêto omniû actionû nostrarû, & diuinã irã magis prouocabimus. Adiungimus enim ad superiora
* 968 mala, quæ propterea nobis acciderunt, quòd ipsum fontem aquæ uiuæ reliquimus, hoc alterum maximû peccatû, q nostra uel Prudentia, uel potentia ijsdem malis mederi uelimus: ut merito de nobis dicatur, quod Propheta in psona Dei ueterem populû accusans, dicit:
Hier. 2. c Duo mala fecit populus: hic me dereliquerût fontem aquæ uiuæ, & foderût sibi cisternas, non ualentes continere aquas. Tales uero cisternæ sunt omnia consilia, quæ a nostra prudentia, non afflata spiritu diuino, proficiscuntur: quę non modo populos in pietate & obedientia, tanq aquas in cisternis continere non ualent: sed quo magis his artibus retinere eos laboramus, eo uiolentius tanquã torrentes, a nobis defluunt & discedunt: ut superiorû annorû experientia multis in locis satis nos docere potest, & nunc admonere, unicã tantum uiam medêdis his malis relictã, si nostra omnia remedia inutilia esse agnoscentes, & ualere potius ad augenda, q ad tollenda mala, ad
1. Cor. 1. Christi potentiã, quem dexteram suam Deus pater appellat, ad Christi sapiêtiam qui est sapientia patris, in omnibus nos, qui patrû personam gerimus, fide & spe côfugiamus, huius nos in omnibus ministros esse agnoscamus.
1. cor 4. a Hic uero quæritur (inquit Apostolus) inter dispensatores, ut fidelis quis inueniatur. Hoc autê nunc nobis agendû est, ut ministros nos in omnibus idoneos præbeamus. Erimus uero idonei, si nos ex nobis minime idoneos esse iudicauerimus. Quis enim (inquit idem Apo-
2. Cor. 2. stolus) ad hæc idoneus? ut q ne cogitare qdê
2. Cor. 3. aliquid ex nobis, quasi ex nobis, simus sufficientes. Verû hoc fateri nô satis est nobis. hoc dicere potuit Apostolus, & per hanc portã ingredi ad obeundû munus suû, & in eo se ministrum fidelem ac idoneum ostêdere, qui simul dicere potuit, de ministerio suo loquens, 1. Cor 4.
Nihil mihi côscius sum. Nobis uero, qui si uerum fateri uolumus, aliter dicere non possumus, quin nobis conscij simus, in administrando munere nobis imposito in plurimis defecisse, & horum etiam malorũ, ad quæ corrigenda uocamur, non minima ex parte causam extitisse, non satis est hic fateri, ad tantum munus nos impares esse. Quid ergo nobis agendum, ut idonei hoc tpe Christi ministri in ecclesia instauranda esse possimus? Idem prorsus, qđ Christus ipse Eps animarũ nostrarũ fecit, cum uenit ad fundandã & formandam ecclesiam suã. Idem sane patres faciendû erit nobis, qđ ipsa sapientia patris fecit, cum uenit ut multos filios in gloriam adduceret: id qđ nobis item ꝓpositum nunc esse debet. Is. n. cum oppressos peccatis oés inuenisset, oía omniû peccata in seipsum transtulit, seq; unum ante Deum pro oibus reum & nocenté constituit, ac pœnam nobis debitam sustinuit, tãquam omnia flagitia, & omnia scelera, quę nos commiseramus, ipse cômisisset, cum tñ ab omni labe peccati purissimus esset: quippe qui peccatum non fecit, neq; unquam inuêtus est do- 1. Pet. 1.
lus in ore eius. Quod uero Christus pro immêsa sua charitate erga Deum patrem, & pro misericordia erga nostrum genus fecit: hoc nunc, ut ipsi faciamus, iustitia ipsa a nobis flagitat, ut omnium horum malorũ, quibus grex Christi est oppressus, nos Pastores coram tribunali misericordiæ Dei reos constituamus: atque omnium peccata in nos ipsos non tam pie, quàm iuste transferentes, quia re uera horum malorum magna ex parte nos causa sumus, diuinam misericordiam per Iesum Christum imploremus. Quod uero dicimus, nos pastores his malis, quibus Ecclesia est oppressa, causam dedisse, si quis hoc acrius & magis per exaggerationem quandam uerborû, quã uere dictum existimet, hoc quidem ipsa rerû experientia, quæ mentiri non potest, comprobabit. Respiciamus ergo paululû ad ipsa mala, quibus ecclesia opprimitur, ac simul etiam ad nostra peccata. Sed quis hæc numerare ualeat, quæ simul cum reliquis malis multitudine superãt arenam maris, & usque ad cœlum clamant? Circunscribamus ergo tantam multitudinem nostrorum malorum illis limitibus, quibus hoc Concilium, quod capitalibus malis medendis est uocatum, ea circun-

 scripsit.

scripsit. Sunt uero illa tria, quæ supra commemorauimus, hæreses, lapsa morum disciplina, & intestinum atque externum bellum. Hic ergo uideamus & consideremus, cum iam multis annis Ecclesia his calamitatibus uexetur, undenam ipsa originem habuerűt: num illis nos quodam modo principium, num fomentum dederimus. Primum uero examinemus initiű hæresum, quæ hac nostra ætate passim pullularunt: quibus si negare uolumus nos principiű dedisse, qa nullius hæreseos ipsi authores sumus: tamen cum peruersæ de fide sententiæ, tanquam uepres quædam sint & spinæ, quæ in agro Domini, qui nobis colendus commendatus est, ortæ sunt: etsi illæ quidem sua sponte, ut solent aliquando uitiosæ herbæ, pullularunt: tamen qui non coluit quem debuit agrum, qui non seminauit, qui pullulantes per se nő statim curam adhibuit ut extirparet, non minus quidem principium illis dedisse dicendus est, quàm si ipsas seminauerit, præsertim cum hæc omnia negligentia agricolæ ortum ducant, & incrementum habeant. Hic ergo seipsos excutiant, qui sunt agricolæ in agro domini, conscientiam suam interrogent, quo modo in eo colendo, quo modo in seminando se gesserint. Quod qui fecerint his præsertim temporibus, quibus paucissimi agro domini colendo incumbunt, non multum, credimus, dubitabűt, num ad ipsos
969 pullulantium passim in Ecclesia hæresum culpa pertineat. Hæc uero monendi tantum causa dicta satis sint de his, quæ ad primum caput pertinent. Veniamus ad secundum, quod lapsam morum disciplinam & abusus (ut uocant) complectitur. Hic uero nihil attinet diu inuestigare, qui nam tantorum malorum auctores fuerint, cum præter nosipsos ne nominare quidem ullum alium auctoré possimus. Quare ad tertium accedamus, quod impedimenta pacis ecclesiæ in se cőtinet: qualia sunt arma, uel domestica, uel externa: hæc enim iampridem pacem ecclesiæ perturbarunt, & adhuc perturbant. de quibus hoc tantum dicimus: si (quod Deus ipse certissimis signis ostendit) hæc arma flagella eius sunt, quibus nos affligit: quia duorum priorum capitum rei sumus, in quibus nos excusare non possumus, etiã horum armorum precipuã nos causam esse negare nő possumus. Eiusmodi uero flagella Deű ob eam causam immittere censemus, ut nos peccantes castiget, & pctã ipsa, qbus maiestaté eius maxime offendimus, nobis ante oculos ponat. Hic uero quisquis aliquando animaduertit, quibus modis ecclesia armorű uiolentia uexata fuerit, secum ipse cősideret, quænam illa sint, in quibus præcipuæ Ecclesia propter ipsa arma detrimentum patiatur. Nec uero hic refert de quorű armis loquamur, siue de intestinis nostrorű principű, siue de externis turcarű armis, quæ superioribus annis nos magnis calamitatibus affecerunt: siue de eorum, qui ab obedientia suorű Pastorum discesserunt, & ipsos a suis sedibus expulerunt. Hoc enit summatim dicimus de omni genere armorű, si qui illa cőtra nos tractarunt, a suis Ecclesijs pastores fugarunt, ordines confuderunt, Laicos aűt in Episcoporű locű suffecerunt, Ecclesiæ bona diripuerunt, cursum uerbi Dei impediuerunt. Hic inquam dicimus nihil horum esse quod in libro abusuum Pastorum, maxima illorű pars qui hoc nomen sibi uendicant, per se factum esse, si legere libuerit, non scriptű apertis uerbis inueniat. Nostram enim ambitionem, nostrã auaritiam, nostras cupiditates his omnibus malis populű Dei prius affecisse statim inueniet, atque harum ui ab Ecclesijs Pastores fugari, easque pabulo uerbi priuari: bona Ecclesiarű, quæ sunt bona pauperum, ab illis tolli: indignis sacerdotia conferri: & illis, qui nihil a laicis, præterquam in uestis genere, ac ne in hoc quidem differűt, dari. Quid enim horum est, quod negare possimus per hos annos a nobis factű esse? Quare si Turca, si hæretici hoc idem aduersus nos faciunt, quid hic aliud, quam flagitia nostra, & simul iustum Dei iudicium uidemus? iudicium uero plenum misericordia si enim pro meritis nos castigaret, iampridem sicut Sodoma & Gomorrha fuissemus. Cur uero hæc nunc commemorauimus? an ut uos confundamus? absit sed magis, ut eos ceu patres & fratres charissimos, primum autem nosmetipsos, admoneamus, quo pacto hæc, quibus nunc affligimur, flagella, & grauiora quæ impendent, nisi resipiscamus, uitare possimus, ut effugiamus tremendum illud Dei iudiciű, omnibus quidem non resipiscentibus tremendű, maxime uero illis qui presunt. Iudicium enim graue (inquit scriptura) his qui presunt, fiet Iudiciű uero incipere nunc uidemus a domo Dei. Dum enim nunc eijciuntur Sacerdotes, dum cőculcantur ab hominibus, quid aliud hoc indicat, quam diuinum de nobis iudicium, quod prædixit Christus, cum diceret Sacerdotes suos esse sal terræ: quod si sal euanuerit, ad nihil ualere ultra, nisi ut eijciatur foras, & conculcetur ab hominibus? Hæc uero omnia nos nunc patimur. Quod si propter iustitiam, ut nostri maiores, beati nos quidé. at nunc

Esa.1.
Sap.6.a
1.Pet.4.d
Matt.5.b

at nunc iuste quidem, quia sal euanuit: minime auté propter iustitiā patimur: in omnibus enim nostris afflictionibus uidemus iudiciū Dei, atq; utinā quidē illud uideremus: hoc eni initiū esset omnia Dei iudicia & flagella effugiendi, atq; in gratiā & in uerā gloriā ingrediendi, quæ res fecit, ut in his cōmemorādis acriores & longiores fuerimus. nisi enim hæc bene cognita & perspecta fuerint, frustra intramus in conciliū, frustra inuocamus Spiritumsanctum, qui primum ingressum in animā hominis semper facere solet, per ipsius hominis cōdemnationem, ut cōdemnet mundū de pec cato. Quare nisi ille spiritus nos apud nosmet ipsos primum condemnauerit, nondum illū ingressum esse ad nos affirmare possumus, ac ne ingressurum quidem, si peccata nostra audire recusamus. Idē enim dicetur nobis, quod populo ueteri per Prophetam Ezechielem est dictum, cum nondum agnitis suis sceleribus Deum p prophetā interrogare uellēt, sic auté

Eze 20 a ait Propheta: Venerunt uiri Israel ad interrogandū Dominū, & sederunt coram me. hæc auté dicit dominus: Nunquid ad interrogandū me uenistis? Viuo ego, dicit dominus, quia non respondebo uobis. Sequitur auté. Si iudicas eos, abominationes patrum illorū ostende illis. In quibus uerbis ostendit Deus, quare noluerit respondere illis, quia nondum scilicet abominationes suas & patrū suorū audierant. Quare cum idem Dei spiritus sit, qui tū dabat responsa, & quem nunc nos sedētes coram domino inuocamus: quid nobis faciēdū sit ut propitia responsa habeamus, ex his uidetis: & simul quām necessario nos, qui præsidemus in hoc sacro consessu, a detegēdis nostris peccatis sermonis exordium uobiscū duximus. Quia uero nonnullos nunc uidemus, sua primū paccata & nostri ordinis grauiter deflentes, atq; Dei misericordiā omnibus uotis implorantes, ideo quidem in maxima spe

✠ 970 sumus, ad nos uenisse, quem inuocamus, Dei spiritum. Hoc uero maximum pignus diuinæ misericordiæ habemus, nempe ipsam hanc inchoationē concilij, in quo nunc conuenimus ad erigendā & instaurandam pene collapsam Ecclesiā, ut uetus populus post diuturnā captiuitatē apud externos reges, rediit Hierosolymā ad instaurandū templum. In illius uero populi statu, in illorum læta ad patriā profectione, & templi instauratione, nostri quidē temporis & nostri status, in hoc pręsertim cōcilio, imaginē intueri possumus: & in ducum eiusdem populi exemplo, uestrum, qui duces estis populo Dei ad cœlestem patriam cōtendenti, officium uidere. Quare omnes uos magnopere hortamur, ut sæpius ad memoriam reuocetis, quæ in Esdræ, quæ in Nehemiæ, q̄ etiam in Danielis libris sunt scripta: in quibus consilia oium ducum populi explicantur, q̄ hunc unū semper scopū habuerunt, ut sua & populi atq; patrū peccata confitentes, ad pœnitentiā & implorationē diuinæ misericordiæ omnes excitarent. Quod cum populos faceret, tum quidem omnia illis fœliciter successere. Eadem uero consilia nobis, si felicem successum & exitū expectare uolumus in instauranda Ecclesia, ob quam causam læti huc in spiritu conuenimus, sequenda erunt: atq; eo quidem magis, quo etiam maiora nobis certamina impendent instauraturis Ecclesiam, q̄ illis instauraturis templum. Si enim illis multi, quo minus id perficeretur, se opposuere: si multi etiam cum opus impedire non possent, eos irriserunt: hoc quidem sic habetote nobis nec irrisores defuturos, nec qui maximis uiribus a cœpto opere nos deterreāt & auocent: Habebimus uero non modo colluctationem cum carne & sanguine, sed cum spiritualibus nequitijs in cœlestibus. Verum his Ephes. 6 omnibus potētior estis, in cuius nomine hoc opus sumus aggressi. Quare in eo confidamus, ipsum precibus inuocemus, & ipse omnia perficiet. Quia uero hoc concilium cum deliberantium, tum uero iudicantium speciē refert, in quo & deliberatur de ijs, quæ ad uniuersalis Ecclesiæ bonum pertinēt, & etiā iudicatur, tam de rebus, quām de personis: sedemus enim tanquam iudicantes duodecim tribus Israel, quibus compræhenditur uniuersus populos Dei: ideo hic maxime locus uidetur nosipsos admonēdi, ut caueamus ab his, quę uel consultandi, uel iudicandi uim in nobis deprauare solent. Hæc uero sunt ipsæ animi passiones: quæ ideo etiam perturbationes uocantur, quia rectum & uerum de rebus iudicium, & sensum perturbant ac peruertunt: in quibus maxime illa sunt cauenda, quæ recte monet Ethnicus ille in consilijs abiicienda, cum dicit, Omnes homines, qui de rebus Cæsaris in Catil. uerba. dubijs consultant, ab ira, odio, amicitia, uacuos esse deberet. Nam cum in hæc omne genus hominum sit propēsum, tū uero ij maxime, qui principibus seruiunt: tales enim uehementiores habēt affectiones: facillime aūt ad gratiā loquuntur, uel ad odiū: ut scilicet ipsos existimāt principes affectos esse, a qbus mercedē expectant. Cū uero de principibus loquimur, tam de his qui Ecclesiastici uocantur, q̄ qui seculares, loquimur. Ac licet quidem nos

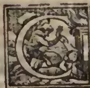
principes christianos habere agnoscamus, & gaudeamus, id quod in ueteri & iam recens fundata Ecclesia Patres nostri nō habuerunt: tamen ante omnia nobis in hoc concilio semper est animaduertendū, hunc non esse locū laudandi aliquē, nisi solum Deum in Christo Iesu, atq; illum solum iustificandi, omne autē genus hominū condemnandi: primum uero nosipsos, qui hæc loquimur, ut cum Daniele
Baruc. 1. c dicamus, Nobis confusio faciei, Regibus no-
Dan 9. b stris, Principibus nostris, & patribus nostris, qui peccauerunt: tibi autem domino Deo nostro misericordia & propitiatio, quia recessimus a te, & non audiuimus uocē domini Dei nostri, ut ambularemus in lege eius, quā posuit nobis per seruos suos prophetas. Et omnis Israel præuaricati sunt legem tuam, & declinauerunt, ne audirent uocem tuam, & stillauit super nos maledictio & detestatio. Hic uero nunc locus esset, ut eiusdem Prophetæ exemplum sequentes, cuius uerba modo recitauimus, nō solum nostra, qui Sacerdotes sumus, sed populi, sed principum, coram Deo & ecclesia eius, peccata cōfiteremur, proq; omnibus ueniam imploraremus. Sic uero dicit Daniel: Cumq; adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei: nomine populi hoc loco omniū ordinū personas complectens, ut eius confessio, quam modo recitauimus, declarat. Qua in re, quid nobis, qui pro salute uniuersæ ecclesiæ tantis malis oppressæ, huc conuenimus, faciendum sit, satis indicare uidetur: nimirum, ut nostra, & simul principum, ac populi peccata flentes confiteamur. id quod plane in spiritu mœroris satis nūc abunde facimus: uerbis uero uberius faceremus, si ipsi Principes adessent, qui suam nobiscū confessionē & lachrymas coniugerent. Eiusmodi uero quasi funiculis peccatorum, ut Prophetæ loquuntur, Sacerdotum ac Principum, atq; ipsius populi peccata sunt colligata, ut difficile sit de unius ordinis peccatis inquirere, quin reliquorum simul ordinū peccata appareant. Sic uero omnes ordines una orationis serie accusans, in ueteri populo di-
Ezech. 22 cit. Ezechiel in persona Dei: Sacerdotes eius contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea: inter sacrum & profanū non habuerunt distantiam. Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam, ad ef-
* 971 fundendum sanguinem & ad perdendas animas, & auare sectanda lucra. Populi terræ calūniabātur calūniā. Hæc ille. Quę utinā ad illa solū tempora pertinerent, ac nō nostri quoq; temporis imaginem referrent. Vtinam cum de corruptela morum Sacerdotum loquimur huic maximam occasionem, maximam materiam, & auctoritatem, ipsos principes, atq; ipsum populum dedisse negare possemus. Sed reprimamus nunc uerba usq; ad tempus magis opportunum, fontes autem communium lachrymarum aperiamus. Redeamus uero ad eos, quos cœpimus admonendos, præsertim Episcopos, qui cum mandatis principum huc uenerunt. Sic uero illos admonemus, ut omni, qua possunt fide & diligentia suis principibus seruiant: uerum ut episcopos decet, sic illis seruiant, ut serui Dei, non ut serui hominum. Nolite, inquit Apostolus, serui hominum esse. Primum uero seruiant uni re- 1. cor. 7. d
gi Christo, cui Deus pater omnem potestatē dedit: deinde uero propter eum, omnibus, maxime autem principibus: Cui honorem, honorem: cui tributum, tributum. Hortamur Rom. 13 b
autem, ut principibus seruiant ad honorem, quemadmodum eorum mādata uerbis ipsis præ se ferunt: in quibus nihil fere, nisi honorificum, & ad publicam utilitatē spectās, proponitur. Sic uero in summa seruiant, ut eorū officium in primis spectet ad honorem Dei, & utilitatem huius Concilij, quod propter publicum bonum est cōuocatum. Quare ut ab hoc maxime dehortamur omnes, qui hic sententias coram Deo & Angelis eius, atq; coram uniuersa Ecclesia sumus dicturi, ne ad gratiā hominis alicuius loquamur: sic etiam multo magis, ne ad odium cuiusquam, sententiam proferamus, etiam si contra nos aduersarij, uel inimici & hostis personam gerat: deniq; ut ab omni inter nos contentione abstineamus, maxime optamus, & in Domino hortamur. Hæc enim sunt, quæ contristant & repellunt, quem inuocauimus Spiritumsanctum, sine quo nihil omnino facere poterimus, quod ad bonum & pacem Ecclesiæ cedat. Cum enim (inquit Apostolus) sint inter uos contentio- 1. Cor. 3 a
nes, nonne homines estis, & secundum hominem ambulatis? Cum uero homines eos appellat, Spiritus Dei expertes intelligit. In omnibus autem, quæ ad reformationem Ecclesiæ pertinent, ob quam causam conuenimus, imitari nos oportet illum, qui eam primum formauit: de quo ad hoc ipsum opus ingredien-te, sic in persona Dei Propheta loquitur: Ecce
seruus meus, quē elegi: dilectus meus, in quo Esa. 42.
bene complacuit animæ meæ. dedi spiritum meum super eum: iudicium gentibus nunciabit: non contendet, neq; clamabit, arundinem quassatam non confringet, & linū fumigans non extinguet. Hunc uero spiritum pacis, charitatis

ritatis & mansuetudinis, cum semper apud omnes, & cum omnibus ostẽdere debeamus tum uero maxime in hoc sacro consessu, in quo conuenimus, ut per gratiam ipsius Spiritus, contentiõibus, quæ nimis diu Ecclesiam uexarunt, finis tandem imponatur. Quare ne ipsi ullam contentionis ansam alicui demus, qui pacificorum personam gerimus, maxime est cauendum. Hoc uero, & cætera omnia incommoda & impedimenta pacis unico modo euitabimus, atq; ad optatum pacis portũ perueniemus, si precibus ab humili & contrito corde profectis, ipsum Christi spiritum, q est pax nostra, inuocauerimus, ut in hoc concilio præsideat, ut lucem cordibus nostris infundat, utq; nos in omnibus ad ipsius honorem, & ueram ecclesiæ utilitatem regat & dirigat. Ad tales enim ipse dicit: Adhuc te loquente, ecce adsum. Quare ut eiusmodi orationibus assidue incumbamus, quanta possumus charitate uos in Domino hortamur, ut uno ore atq; uno spiritu, Deum patrem in Christo Iesu glorificemus, qui est Deus benedictus in secula. Amen.

Ephe. 2.a

Esa. 65.d

CONCIO FRATRIS DOMINICI *Soto Segobiensis Theologi, ordinis Prædicatorũ. De extremo iudicio, quod Euangelium prima Dñica Aduentus missali Romano legitur, ad Legatos & Synodũ, eadẽ die Tridenti habita.*



Concilium uobis aliud, idemq; œcumenicũ, diei huius celebritas ob oculos ponit, Apostolica sancta legatio, & qui sub hoc capite Christi corpus refertis, cardinalis Tridentine, Illustris. & reliqua amplissimorũ præsulũ sacra Synodus. Conciliũ iudiciumq; euangelicus uobis hodie præco denunciat, ab hoc longe diuersum, quod tam anxia nos expecta tione animi pendentes tam diu torquet: sane quod ut uniuersalius, ita tum maiori rigore cogendum sit, tum etiam celebrandũ multo celerius: quippe quo uiuorum omnium, mortuorumq; uniuersitas, non a remotissimis modo terris, sed ex penitissimis etiã terræ uisceribus, uno pato signo, est euocanda, eodemq; momento sistenda. Quoniã illic nihil segnitiæ loci: causatio nulla, quã suæ quis moræ ualeat pretexere nullus, quo possit qspiã animũ dissimulare, efficax colori neu qui nos perterrefaciant, armorũ ulli strepitus: neu qui remouentur (ne peius dicam) nouorũ hoĩum cauilli. Ecquid fictius in rebus excogitari qat quod diuinæ illi, tremendeq; tunc maiestati, ubi conuentũ imperauerit illũ obsistat? Quãdoquidem terra quos mortuos, quasi sequestra apud se depositos receperat, etsi corpora etiamnum in cineres aurasq; iam olim dispe-rierint: eosdem mortuos, uitæ restitutos, repetenti Christo, summa fide totos reddet: & nõ secus, ac sistendi uas, ante eius tribunal suas ipsorũ causas dicturos exhibebit. Et cœli stare nescij, sed quibus ingenitum, & suapte natura constantissimum est, perpetuis perniciibusq; lationibus circunuolui, gradum sistere iussi, parebunt: & ante iudicis thronum accersiti, pauidi, atq; suo contracto iubare pallentes, cõparebunt, qui tamen sui nullam necesse habent rationem reddere, ut qui sint rationis expertes: neq; uero si uel maxime tenerentur, habent quod extimescerent: ut qui nullum imperium recusent, sed quæ sibi obtigere munia, fideli semper cura & dil gentia exequantur: at quòd sint aduersus hominum nequitiam & perfidiam testimonium dicturi, id merito perhorrescent. Heu nimium aspidem obtusis auribus superantes, & quibusuis talpis cœciores, qui stupore plumbum adamantaq; duritie uincimus: eadem ipsa terribilis Dei uerba, quę illo tunc toruo ab ira uultu prolaturus est: illa inquam, Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam dominus loquutus est: Filios enutriui, & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me: Vę genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis. Et quod sub cœlorum itidem & terræ attestatione alius eiusdẽ ordinis propheta in eandem sententiam confert: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni nouissima: Eadem inquã hæc uerba, quibus homines rei fiunt, cœli uero nihil aliud quam testes citantur, cœli insensibiles expauescent: rationales uero homines, uel non audimus, uel nõ intelligimus: uel certe si audimus & intelligimus, nihil plus tamẽ eorũ sensu afficimur: sed q̃ adamas quatiente malleo, peius ea nos excutimus. At ne absq; ulla prorsus distributionis luce diutius confusa diuagetur oratio, tametsi uereor, ut ꝑ temporis angustia explicare suis numeris atq; exornare nequeã: tria tamẽ narrabo, aut certe utcunq; adumbrata ac delineata relinquã. Eram enim dicturus, quorũ, quando, & quomodo sumus extremo illo pertremendo tribunali rationem reddituri. Atq; primæ expediendæ partis inde ex ordine aptissime ratio-

Esa. 1.a

Deu. 32.c

nem

nem petere uideor, si unũ esse hominẽ ostendo in hac rerum sensibiliũ uniuersitate, a quo factorum ratio & causa tum exigi possit iure, tum etiam merito reddi debeat. Id profecto quod est citra negocium demõstrare. Nã causam cur quid quis faciat, nemo sane respõdere quiuerit, præterquam qui rei ũ causas uidet, & consequentia cernit: in sua demum potestate habet, res sic, altérue efficere: nam cui aliter constituere non fuerat liberũ, cum hoc, cur ita fecerit, quid rogo expostules? Est autẽ in rebus (citra Angelos) solus homo ratione, liberoq; arbitrio prædítus. est ergo unus, qui tum sui, tum rerum earum, quæ in suum dominium & usum ueniũt, rationem sit responsurus. At quidnam rerum esse dicam in eius imperio & ditione? quid? Quantum est cunq; nostris subiectum oculis. Quanta sunt uidelicet cœlorum uastissima corpora, & quã intra se multa capere possunt, in hominis sunt ditionem cuncta redacta. Scripturam, de hoc quam dicat sententiam, cõsulamus, faciamus

Genes. 1. (inquit) hominem ad imaginem & similitudinem nostrã, ut præsit piscibus maris, & uolatilibus cœli, & bestijs, uniuersæq; terræ, omniq; reptili quod mouetur in terra. Quid est autem, Faciamus hominẽ ad imaginem & similitudinem nostram? Nimitũ aliquid uelut argilla efformemus, quò faciei nostræ specimen, uultusq; lumẽ nostri exprimamus. Nãq; per syluam cæterarũ rerum, nihilo magis authorem cognosceres, quã hominis imaginem per eius tenue confusumq; uestigium: utpote, quæ sint, aut uiuant, procul dubio ad summum, citra mentem, cognoscant. Ergo (quæ facies Dei est) mentis insigne, rationisq; & libertatis splendorem ac dignitatem, nulli reiũ præter hominem (angelos mittimus) impressit. Quocirca (ut ab hoc ipso suggesto alias me ad uos dixisse memini) quis nihil de rebus Deus nisi consilio altissimo cõstituat, nobis tamen alijs uerbis scriptura conformationem hominis denarrauit, quàm rerum aliarũ creationem, quo eius inde præ alijs excellitatem dignosceremus. Nam res aliæ uniuersæ, quippe quæ necessitate & quasi coactu aguntur, metus non erat, ut a nutu Dei, præscriptisq; legibus deuiare, deflecteréque ratione ulla possent: & ideo uerbo simplici conditæ sunt. Dixit enim: Fiat lux, & facta est lux. dixitq;: Fiat firmamentum, & factum est firmamentũ. dixit: Producat terra herbas & animantes, & factum est ita. At uero hominem, cui sui erat ipsius faciẽda potestas, & facultas, ut nõ ui, uti cętera, compulsuq; & illata necessitate, sed libere a Deo in bonum promoueretur: ut ante illum bono & malo, igne & aqua constitutis: manum, alterutri esset libitum, admoueret, quiq; eo esset libertatis donandus,) si tamen libertas hæc est (ut contra quàm Deus præciperet, faceret ipse, dum ueller: eodem hominẽ auderet Deus producere. (si sic infantibus nobis de infinita illa cũctipotentis sapiẽtia balbutire lallareq; licet) nisi ratione maturius cogitata & deliberata? min me gẽtium. Ob idq; non simpliciter dixit, Fiat homo: sed antequã faceret. Faciamus, inquit. Quod est quasi habiti consilij pronunciata sententia, Deinde nõ 973 * tanquã, ex nihilo derepẽte, uti cætera, edidit: sed ex luto prius, quasi figulina arte ad fabre corpus in tam uariam organorum pulchritudinem efformauit, mox spiraculũ uitæ inspirauit in faciẽ. Quid ergo nos isti recẽtes mortalium de libero arbitrio contendunt? Quid Dei faciem, animis nostris impressam, detergere nobis, expungere, ac delere moliuntur, dicentes ea nos quandoq; a Deo necessitate, impetu scilicet & coactu moueri, qua cœli uel pecora? quod si nũquam nos adeo cogit. cur meritũ nobis adimunt, quod assertu illis est necessarium, non modo temporaliũ præmiorum, quod iam compulsi cœperunt confiteri sed illius etiam, quo nos gratia perducit sempiternæ gloriæ; Siquidem ut nos Deus impulsu in bonum præuenit, * tamen in nostro ar for. * ita in. bitrio positum est, ut a præueniente nos eius gratia moueri consentiamus. Cuius sumus in iudicio causam dicturi, atq; adeo uel æterna daturi supplicia dissensus, uel consensus præmia accepturi sempiterna. Sed caueo ne me nunc disputatio hęc alio properantem, surripiat. In diuerticulum redeo. Subnectitur continuo loco memorato scripturæ: Et præsit piscibus maris, & cætera. Id quod huiusmodi est: In hoc faciamus hominem ad imaginem nostram: iudicio scilicet & ratione donemus, qui orbi colendo ac moderando sit idoneus atq; aptus, quẽ in dominiũ mittamus uniuersi cuiusq; fidei quantum rerum extruximus, ceu uitæ seruitia quędã, concredamus: nempe ut mundi tandem transcursa periodo, ad nostrũ iudiciũ accepti rationes afferat, & expẽsi: quo rerum per se gestarum, & quæ a nobis susceperit, beneficiorum subductis rationibus, constet, perinde illum saltem fide, studio, & solertia in officio erga nos continenter perstitisse, atq; fuerit ipse auide usus obsequio mundi: atq; adeo liqueat, utrum gloriam in nos retulerit, quã ei cœli uastissima mole sua, fabrica, ornatu, pulchritudine, ordine utiq; summo, &

constan-

Psal.18 constantia, enarrare nō cessant: uerbumq́ intellexerit munificentissimæ beneficentiæ nostræ, quod ignis, grando, nix, glacies iugiter faciunt, unde laudes nobis & gratias debebit perpetuas. At cuiusnam alius rei extra hunc mundum uniuersum effari ausim, redditum iri a nobis rationem in die illa? Nam extra mundū boni philosophi nil, nisi inane quoddam interminum, meditantur. An de cura forte qua spiritus in nos angelici incumbūt, deq́ uigilantissima, qua nos protegunt, custodia, causam dicturi sumus, quemadmodum scilicet ducatum eorum sequuti, eorumq́ simus usi subsidio, imò uero obsequio? Ecquis id ambigat nostrum, qui in diuinis hæc quoque beneficijs ponimus? Sed quid breuissimā ad dicendum mihi datam horā in seruitijs mundi, Angelorumq́ auxilijs recēsendis prodigo? Hæc ad uos affero patres ecclesiæ sidera, de quibus uobiscum etiamnum Deus rationem inibit in die illa iræ: nempe ut filium suū unigenitum, quem in rem penitus uestrā, & propter uestram salutem in hoc mundi miseriarum profundum cœlo demisit, exceperitis & tractaueritis. Quomodo fidem eius, documenta, leges, consilia, exempla custodiatis: Labores pro uobis exhaustos, quas ærumnas pertulit, acceptas iniurias, contumelias toleratas, quibus uos officijs compensetis: Sanguinem deniq́ pro uobis, ad mortem usq́, & in cruce fusum, qua ueneratione, religione, obseruantia ac sanctimonia obseruetis: Ecclesiam suam negocio tanto constructam tam longa, tamq́ clara & generosa martyrū acie communitam, tot patrum doctrinis, ceu lampadibus Spiritussancti illustratam, ecclesiam utiq́ (ut totum dicamus) qualem diuina bonitas, sapientia & potentia ædificauit, qua fide & uigilantia seruetis, propugnetis, & excolatis. O inenarrabilem Dei aduersus homines charitatem, qui non in id nos solum euexit gloriæ fastigium, ut filij Dei nominemur & simus, sed quo nos in filios adoptaret, naturalem nobis contulit. Sic enim Deus
Ioan.3. (ait ille charitatis æstimādæ prudētissimus) dilexit mundum, ut filium suum unigenitū daret. Mundum, qui Deum semper odio habuit, ita eundem mundum deamauit Deus, ut filium suum, splendorem glorię suę, & substantię figuram (nam deitate sibi parem, quin & essentia eundem) mundi mortalibus tradiderit, quos immortalitate donaret. Nam cur non dicam, Tradiderit? Cui non maiores honores habuit mundus, quam quem ludibrio & opprobrio habitum, eo demum malorū destruxerit, ut cruci latronum medium, ceu maledictum quoddam (liceat cum Paulo sic Gal.3.b dicere) affixerit. Quod ille aliter proferre ausus est, quam testimonio subinde subiecto: Quoniam maledictus omnis qui pendet in li Deu.21.d gno. Num satis perspectum uobis, quo nos Deus negocio filios effecerit? Suo nos semel sanguine in cruce genuit: eodem in sacramento quotidie nutrit. An comminisci unquam cogitastis patres amplissimi, & omnium prouidentissimi, qua uos ratione in diuino tribunali de neglecto sanguine Christi positis defendere: quem uestræ fidei ibi commisit, ubi quas animas cruore suo seruauerat, earundem uos animarum in custodia collocauit? Sed & de urbe fortitudinis nostræ Sion, (hoc Esa.26.a enim nomine Ecclesia est a Prophetis celebrata) cuius uos estis sal ac lumina, & (quod Matt.5.b uestrum nomen est) speculatores & uigiles, nunquid uobis in mentem uenit, an geminus cum primis, quem ei Christus circunduxit, murus aliqua ex parte sit forte neglectu nostro interruptus, qua uestra eum diligentia uos reficere & instaurare debeatis? Geminus inquam, quoniam ponetur (ait) in ea murus & antemurale. Quid murus & antemurale? Leges, & aliæ leges: diuinę leges, quæ sunt firmissima mœnia, atq́ sanctissima, quibus est Ecclesia circunsepta: & propter diuinas, humanę insuper in ipsarum propugnaculum adhibitæ. Huc uellem nostri istos insectatores conuenire: hoc cum illis, si & temporis & loci ratio sineret, lubenter expostularem, de quo nos ipsi uicissim tam acriter compellant. Non enim (quod nobis calumniantur) traditiones hominum diuinis mandatis anteferimus: sed quod Christus ipse seruator noster tanti leges æstimasset suas, tantiq́ nostra referre perspiceret earum custodiā, hominemq́ sciret unum animal, eundemq́ inconstantium rerū uicissitudini subiectum, qui pro temporum adeo conditione, & diuersitate locorum, diuersis legibus opus haberet in officio continendi: suā hanc ecclesiæ prouidentissime commisit facultatem, ubi pastorem Petrum instituit, ubi qua missus fuerat a uiuente patre, eadem potestate Apostolos dimisit, ubi Qui Luc.10.c uos, inquit, audit, me audit: & sæpenumero alibi. Hac nimirum functi authoritate sancti patres, summo studio & consilio, assidente spiritusancto, qui ex pollicitatione Christi manet nobiscum in æternum, hoc legum Ioā.14.b ecclesiasticarum antemurale, ueluti urbis pomœrium, euangelio suffecerunt: monachatusq́, & alias saluberrimas cæremonias insti-

instituerunt. Quæ quanto sint Ecclesiæ robori & præsidio, ipsi isti earum hostes documento nobis sunt, & potentissimo testimonio. Nã postquam ecclesiasticum hoc munimen suis opinionum cuniculis subuerterunt, qualiter ius ipsum diuinum tali munitione denudatũ defenderint, ipsi iudices sunto. Abiecto monachatu, hominum ritu, ut quod de sacerdotibus diuinum est institutũ retinuerint, uideant sacramentalibus subuersis, qua religione sacramenta tractent. Breuiter postquam iure humana solo æquauerunt, qua fide & religione in Euangelio persitent, faciat Deus ut ante hãc quam prædicamus diem, agnoscant. Quin audenter hoc loco dicam: pronunciare (si audire me pro uestra in Deum fide toleratis) nihil cunctabor, neglectum põtificij iuris (nisi quibus hoc nomen nõ facit satis, ludibriũ mauultis, hęc nobis tempora attulisse) nempe quòd patrum leges sanctissimæ pessum premi fuerint permissæ, id foueam suffodere & aperire cœpit, in quam uestram ecclesiam comectam cernitis. Leges nanq; ut diuinæ, ita & humanę, si considerarẽ aliquando æstimateq; perpẽdistis, in hoc penitus positę sunt, ut perexiguum hunc & angustum bonorum temporalium aceruum, insatiabilis mortalium auiditas in pace & tranquillitate possideret: & ita inter nos constare posset charitas. Sunt nimirum ueluti lineæ & præscripti quidam limites, quibus homines in suo quisq; iure contineantur, aliena ne uiolent. Augustissimũ illud inexhaustũmque diuinorum bonorũ pelagus, sine fundo altissimum, amplissimum extra mensuram, & absq; fine sempiternum, illud est: quod ut non per partes possidetur, ita neque præfinito ullo modo debeat adamari & expeti: sed ut se qsque auidissime in eius amorẽ dimiserit, & effuderit latissime, ita id omnes pace qetissimi possidebunt maximo gaudio. At uero arctissima hæc & breuissima, uano nomine, bona, ob idq; in commune possideri nescia, lõge aliter: qm̃ nisi his ueluti uallo, signis positis intersepirentur, omnibus tunc omnia inuadentibus, cũcta sacra atq; prophana susq; deq; pertraherent. Perpendite ergo uos cõsultissimi patres, quos fideles seruos & prudentes cõstituit Dominus super familiam suam, & super candelabrum lucernas erexit, & in legũ specula posuit custodes, quã cauere debeatis uigilanter legibus uestris: quas hominũ (quæ nihil non designat) cupiditas prece & precio arietare nõ cessat, quo sibi aditus impune pateat ad uetita: ne si quę sunt sanctissime obseratę, adulterina claue aperiatis, rei in illa die ecclesiæ * uestræ

For. * uestris.

dispensationibus dissipatæ, causam tremebundi dicatis. Nã inde ecclesiasticum antemurale abijt in maceriam, (quæ est sine calce & cæmento dissoluti lapides) mox pessundari & pro non legibus haberi incipiunt, atq; adeo dignitas ecclesiastica contemptui haberi, continuo murus sanctissimus diuinarũ legum nutare & uacillare, confestim charitas languere primum, post labefactari, spes concidere, postremo euelli fides. An putatis aut sine legib⁹ constare charitatem, aut sine charitate uel stare spem, uel fidem posse uiuere? Fundamentũ, parietes, & tectum contemplamini. Vbi Christus ædificauit Ecclesiam, fundamentis fidei subiectis, spem nostram erexit: & quæ ædificium contegeret, charitatem superne extẽdit, quæ authore Paulo, tum præceptorum est finis, tũ etiam uinculum perfectionis: legibusq; tum diuinis, tũ humanis constabiliuit, ut bonis omnibus gradibusq; ac dignitatibus pro cuiusq; meritis distributis, specimen triumphãtis illius, heu heu, Ecclesia hæc militantium exhiberet. Satan ergo arte retexendi Christi structuram instructus, a fastigio eam contra demoliri orsus, ad ima usq; deturbat. Auscultemus interim tantisper iudicem nostrum mirifica clementia & lenitate rationem de hoc ponentem cum seruis suis, ne in die illa stupẽda irati ipsius acerbissimam seueritatem extimescamus. Audite (inquit) habitatores Ierusalem, iudicate inter me & uineam meam. Viri uidentes, (nam id est in nomine significatus) uiri perspectissimi, qui omni affectione liberi, integram habetis iudicandi potestatem, sedete iudices inter me & uineam meam. Vinea facta ast dilecto meo: ecclesiam unigenito meo plantaui. Nam patris hic uerba sub audire uideor: Speciosissimam uineam plantauit Deus dilecto suo. Nam ex quincunce conseuit uites, ut quolibet uersus spectaueris, rectissimos ordines conspicias. Et sæpiui eam. Aedificaui turrim (scilicet fidei) in medio eius: & torcular (sacramentorum uidelicet) extruxi in ea, quo nectar gratiæ diuinæ exprimitur. Quid est quod debui ultra facere uineæ meæ, & non feci? An quòd expectaui q; faceret uuas, & fecit labruscas? Et nunc ostendam uobis quid ego faciam uineæ meæ: Auferam sepem eius, & erit in direptionem: diruam maceriem eius, & erit in conculcationẽ: & ponam eam desertam, non putabitur, & non fodietur: & ascendent super eam uepres & spinæ, & nubibus mandabo ne pluent super eam imbrem. Perscrutamini uos mystæria mystæ sapientissimi: peruia sunt, ipsa se produnt.

1. Thi. 1. a

Esa. 5. a

975 *

Mat. 21. d

Esa. 5. a

produnt. O quo te is præcipitatum, quæ de eius latere promanasti, ecclesia Christi, sponsa, columba, amica, formosa, speciosa Christi, & his atq; talibus sexcentis epithetis insignite a diuina sapientia cumulata? Quo te Petri nauicula elisam, diffractam, submersam rapit nostrorũ criminum procella? Quid nostræ causæ tam diu indormis Christe seruator noster? Cur Petre magistrũ ex pfundissimo isto somno excitare non properas, qui tibi creditæ naui succursum ueniat? Imo uero & tu caue uicissim Petre, illam iterum magistri repræhensionem audias. Simon dormis? quid meæ nõ

Marc.14. inuigilas causæ? Et nos ipsimet caueamus nobis. Nam quis nos, malum, lethargus aut ueternus mente abalienauit, & nostrimet nos

Luc.21. occupauit obliuio? Attendamus parumper cuius nos admonet Euangelium. Conspicite & leuate capita uestra. Animo perspicienter reputate signa in Sole, Luna & stellis, quę ęstatem redemptionis uestræ appetere iam pnunciant Signa (in quã) non illa, quæ in huiusmodi elementis uisibiliter apparebunt: quæ scilicet alius euangelistarum exponit, Solis & Lunæ tenebras, & stellarum casus, sed quæ sub illis mysterio abdita latent. Hanc enim secundam concionis partem breuissime perstringam. Nam præterquam q (ut Augustinus ad Eupsychium scribit) non omnia hæc signa pertinent ad finale iudiciũ, sed quædã ad Hierosolymitanam subuersionẽ: illa quæ ad iudicium attinent, nõ ita sunt intelligenda, ut sint a Christo tanquã indicia manifesta designata. Enimuero ut nostrũ extremum diem, cuiusq; suũ, ex re nostra est ut ignoremus, (nempe quo hinc certitudine mortis, incertitudine inde temporis, utrinq; magis ad bonum magisq; excitemur, persistamusq; in uigilia cautiores) ita & diei illius præciosos nos esse, nihil ad salutem nostram pertinebat. Id quod nos admonitos esse uoluit Christus, ubi de die illa neminem nouisse ait, neq; filium ho-

Marc.13. minis: & ubi Apostolorum minime interesse

Act.1. pronunciat, scire tempora & momenta, quæ in patris sunt posita potestate. Etenim cum cœlestium secretorum illa ad nos prorsus attulerit Christus, quæ ad nostram nobis salutem conducunt, nihil aliud est Christũ diem illũ ignorasse, q̃ nõ habuisse in mandatis a patre, neq; se tanq; redemptorẽ decere diẽ illũ re-

Luc.21. uelare. Quid ergo sibi hoc euangelio uoluit, Cum uideritis hæc fieri, scitote quoniã prope est regnum Dei? Porro (quantum conijcio) nihil aliud, q̃ qd ubicũq; pdigiosa aliqua signa & extra consuetũ naturæ ordinem, hæc mundi præcipua elementa dederint: in mentẽ nobis & memoriam ueniat illius diei, quoniam sunt omnia nihil aliud q̃ strepitus quidã ruinæ illius magnæ, quã nobis mundus comminatur. Quamobrem perspicienter Patres & sapienter scrutati sunt mystica quædam eiusmodi signorum sensa, signa scilicet eorum, q̃ ecclesia a suis semp usq; incunabulis, afflictis rebus, perpessa est, finis etiã eius & casus indicia. Quæ quantum egomet mecum sæpe & multum animo considero, uidere non uideor, quo ingrauescendo ire iam possint deterius, q̃ modo sunt in oculis nostris: nisi forte unde ecclesiam euertere ualeant funditus. His nanq; Solis & Lunæ, stellarumq; nominibus, potestates ambas, ecclesiasticam & seculare, sanctorumq; præterea splendorem subaudiunt mysteriorum periti. Solem autẽ splendidissimũ, ac fulgentissimũ iubar apostolicæ ac perinde sanctissimæ sedis, ubi suum Christus Petrum cum plena potestate uicariũ collocauit, quaq; eius perpetuo successores ad gubernacula sedere constituit, quãdo nã quęso maiores nostri peius tenebrescere conspexere, maioriq; obuolui caligine? Legimus porrò multorũ capita & nomina hæreticorum, qui pfidè ab ecclesia catholica desciuere: at quando gentium (si uestras fando uenit in aures) honorificentissimũ nomẽ sanctissimi Papæ, uel turcis fuit adeo inuisum, abiectũ, & si audire potestis) infame, q̃ est quibusdam modo Christianis? Adeo ut christianis e regione Papistas opponant, Papistas & Antichristos pro synonymis ducant. Ita de die iudicij institue- 2.Thes.2.
bat Thessalonicenses Paulus: nempe q ubi uenerit discessio primum, mox reuelatus fuerit homo ille peccati, filius perditionis, tũc erit finis. Discessionem autem, si ad dissolutionem charitatis spectetis, quæ (ut dudum dicebamus (est uinculum perfectionis, quando timetis maiorem? Si uero ad rebellionem, qua suum in caput coniurant membra, quando parem? Tres ecclesias rationibus diuersissimas. nã *fidibus, (ita enim de diuisa fide lo- for. *fidibus.
qui non uereor) sacramentis, etiam capitibus dissectas, patimur, quod nullum pertulit unq̃ christianorum seculũ. Tres in partes discerpta 976 *
est a Christianis inconsutilis Christi tunica: Ioan.19.
quam neque eius ipsi crucifixores discindere intentarunt. Quin Christũ ipsum, qui est apostolico testimonio indutus, in cuius mysterium carnifices, etiam illi ossa eius infringere abstinuerunt, in frusta christiani dilaniant. Quod aũt ad Antichristũ attinet, nõ ẽ de quo nobis inter nos facilius conueniat, q̃ q est in

foribus: nisi quod illi a nobis id mali timent, nos cõtra ab ipsis. De luna uero, hoc est, ciuili potestate, id tãtum dicere cogitaui, quod bona eius pars suum solem ecliptat, tota prope modum) iuxta Ioelis de die illa uaticinium) uersa
Ioel. 2. est in sanguinem. Ecquid de sanctissimis tandem stellis, diuis inquam, qui tanquàm stella a stella differentes, ita regno cœlorum splendescunt? Quonam loci deciderunt? Est enim in historijs, Vigilantium reclamasse contra sanctorum inuocationes, Almerichũ & alios abiecisse ex templis imagines: quorum sunt
* errores omnes *errorum Concilijs cõdemnati: id tamen improperij & contumeliæ, quod diui in suis delubris sub hoc ætatis accipiũt, nusquã legimus. Nam ut indulgeremus istis imagines depellere, quid tamen excusare possunt, quod eo illas dehonestamento & uituperio persequantur, fœdius qui dæmoniorum idola, deturpantes diuorum effigies, confringentes, & in derídiculum concremantes? Nonne si in Regum statuas hæc perpetrassent, rei essent læsæ maiestatis? Vos ergo cum uideritis hæc fieri, scitote quoniam est prope regnum Dei. Quòd si nullus adhuc nos ab his metus subijt appropinquantis casus mũdi: tamen quod si hęc serpere latius pergant, nempe, quod si ecclesiam hinc moribus nostris (qui catholici censemur) syluescere, aliorum inde arietibus cõcuti permittatis, citius sit iam in capita uestra ruitura, id saltem non potestis non uehementer extimescere. Scire cupitis quàm abest procul ecclesiæ ruina? quàm hoc uobis concilium in animos alte infixum fuerit? Si re infecta, terga hinc uertitis, responsum meditando conficite, quo æquissimo illi, sed acerrimo ac seuerissimo tunc iudici facere possitis satis, ubi neglectæ a uobis desertæque & amissæ ecclesiæ suæ rationem depoposcerit, dum uitam uestram ad sanctissimas suas leges exegerit, dũ officia uestra & obsequia cum infinitis beneficijs, quæ apud uos ad mortem usque colloca uit, contulerit. O utinam sic nos interim, Patres Ecclesiæ lumina, uigilanter hic componamus, dum tempus nos misericordiæ expectat, ut non in illa, quæ nos manet, teterrima
Luc. 21. iustitiæ hora arescamus (quod est in Euangelio) pre timore & expectatione quæ superueniet uniuerso orbi: quando (si de postrema, quam proposuimus, parte audire etiam non piget) exerere se ac manifestare constituit in forma humana diuina maiestas, Christus uidelicet Deus homo, cui & collata est omnis
Matt. 28 potestas in cœlo & in terra, & datum iudiciũ
Ioan. 5. facere, quia filius hominis est, qui iure humani generis redempti & seruati constitutus est iudex uiuorum & mortuorum. Nam in hoc (inquit Paulus) mortuus est & resurrexit, ut & Ro. 14. b
uiuorum & mortuorum dominetur: qui humiliando se usque ad mortem crucis, fecit sibi nomen magnum super omne nomen, ut Phil. 2.
in nomine Iesu celeberrimo omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum. His enim maiestatis nominibus, dignitatisque amplissimis titulis prodibit in iudicium uniuersorum iudex, nubibus inuectus, spiritalibus cœlorum uirtutibus, thronis ac dominationibus innixus, coronis angelorum redimitus. densissimis beatorũ ordinibus stipatus. Nec edicto solum (ut ipso nasciturο fecit im- Luc. 2. a
periosus ille Romanus) describet uniuersum orbem, sed uno temporis momento quotquot a condito orbe in lucem dati sunt, in suum conspectum compulsos dabit. Nã quos dormientes hic a somno & torpore mitissima illa uox Pauli, Hora est iam nos de som- Rom. 13.
no surgere, expergefacere nequiuerat, mortuos tunc euangelica tuba e sepulchris perterritos excitabit. Quos inter nulla Iudæi & Græci, diuitis atque pauperis, potentis & impotentis, principis maximi & plebeij minimi supererit differenria: sed cunctis positis psonis, quas in hac mundi comœdia, alijs natura tribuit, alijs uel fortuna obiecit, uel cõparauit industria, alijs uero iniquitas forte, siue fraude, siue audacia adiunxit, nullum fiet reliquum interstitium, quàm quod fides & gratia Christi, uel cum ea officia nostra & res gestæ in Christiana ista militia cõstituerint. Recipiet enim 2. Cor. 5 b
unusquisque coronam iustitiæ, prout gessit in corpore. O abditissima mortalium pectora, & quæ est infimum terræ centrum, altius recondita, tam simulandi artificio fucata & dissimulata, falsis externe prestigijs oculos eludẽtia: ea quæ clam gestatis consilia, quàm sunt illa die palam in oculis omnium exponenda, quæ uniuersis reuelãda patenter? Nempe ut qui uel a nulla sunt cogitatione de diuina amicitia deiecti, uel quæ semel admiserint, per pœnitentiam delenda curauerint, eorum peccata, gratia Christi contecta, non nisi ad gloriã Psal. 31.
patescant, illaque tũc sint uoce digni: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: eorum uero animi, qui Deũ intima cordis cernentem non erubescunt, ut eos malefactorum aliquando depudeat, ad ignominiam tunc retegantur. Ecce effigiem atque imaginẽ futuræ illius areę, quo est Christi frumentum congregandum, ubi aduenerit æstas, quã nobis hodie Euãgelium cõminat.

Ecce

Ecce spectaculū mirificū, alijs quidem teterrimum & acerbissimum, alijs uero spectatissimū: quādo integer ille, incorruptus, atque ideo æquissimus iudex certissimo suo, perindeque expauescendo uentilabro suā euentilabit aream, & quæ solida cōpererit, probataque grana, in horrea illa cœlestia condet, ubi neque æru-
*977
go, neque tinea demolitur, neque fures effodiunt ut furentur, sed infinitorū est bonorū cumulus, atque adeo sempiterna felicitas, Paleas uero
Matth. 5.
igne comburet inextinguibili: eos nempe, qui Deum maximum & immortalem, quàm res inanes & momentaneas, minoris æstimauerunt: qui in tenebras eiecti externas, paleārū naturam ardendo imitantes, secula durabūt ęterna. Ergo benignitate uestra patres illustrissimi, & attentione summa, quæ meam longius, quàm institueram, orationem prouexit, diutius abuti cesso, si uos mecum modo exoratos habeo, ne diuitijs nos bonitatis, patientiæ, & longanimitatis Dei abutamur, q adeo nos toleranter ad pœnitentiam expectat, ut honoris etiā sui (si ita fas est loqui) prodigus uideatur. Nam q ita infinita nostra facinora æquanimiter ferat, sunt qui eo dementiæ proruant, ut uel aliam esse uitam addubitent, uel qui nostra hæc curet, Deum ullum. Sed gratias ei cum primis immensas habeamus, agamus, & quàm possumus referamus maximas qui sanctissimo domino nostro in animum induxit, cui firmum iam sit & constitutissimum, tertia ab hac dominica Concilium inchoare. De quo & eidem sanctissimo nostro gratias debet Ecclesia, qui omnibus posthabitis satanicis impedimentis, fixum habeat amplissimum hoc beneficium in Christianā Rempub. conferre. Mox Deum ipsum precationibus adeamus supplices, qui non nobis, sed nomini suo det gloriam: nempe qui non propter nos, qui malorum hanc eluuiem cōmeriti sumus, sed propter gloriā nominis sui, quam tanti redemit, ecclesiam instaurandam curet. Quod enim ad nos attinet, nihil sane uerius concinere possumus, & magis cōsentaneum, quàm trium illud iuuenum con-
Matth. 3.
fessionis canticum apud Danielem, quorum nos fornace peius ardemus: Peccauimus, & inique egimus recedentes a te, & deliquimus in omnibus, & præcepta tua non audiuimus, nec obseruauimus, nec fecimus sicut præceperas nobis, ut bene nobis esset. Omnia ergo quæ induxisti super nos, & uniuersa quæ fecisti nobis, in uero iudicio fecisti. Et nunc non possumus aperire os: confusio & opprobrium facti sumus seruis tuis, &
Dan. 3. c.
his qui colunt te. Ne quæsumus tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, & ne dissipes testamentum tuum, neque auferas misericordiam tuam a nobis, quoniam non est in tempore hoc princeps & dux & propheta: neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te, ut possimus inuenire misericordiam tuam, sed in anima contrita & spiritu humilitatis suscipiatur.

ORATIO R.P.D. CORNELII EPI-
scopi Bitontini, tertia Dominica Aduentus in Concilio Tridentino habita.



Audete in Domino patres gaudete in domino Fratres, iterum dico, gaudete omnes. Ecce enim tēpus acceptabile, ecce dies certissimæ expectatissimæque salutis, quo nō modo homines, quibus natura parens sensum & mentem dedit, sed & ipsa emortua tecta, inanimes agri, montesque & ualles lætari mihi & exultare uidentur. Quia aliquando tandem propter miseriam inopum, & gemitū pauperum excitatus est Dominus, ut quæ nobis interitum heri & nudiustertius minabantur, dum is uel dormire, uel longius ire mysterio, non dolo, simularet, eo uigilante, cuncta illius supercilio hodie paueant & palleant: silescant irata maria, recludantur in thesauros suos uenti, denique funesta omnia abeant, festa omnia redeant. Phil. 4. 2. Cor. 6. Psal. 11.

Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio Iesu Christe fons misericordiarum, per quem iam oculis nostris uidemus, & manibus nostris tangimus beatam illam spem, quam ante nos multi uidere uoluerunt, nec potuerunt, a longe portum (nauigantium more) salutantes, non appræhendentes promissionē, ne sine nobis consummarentur.

Vos adeste mihi animis omnes, ut adestis corporibus, & Spiritumsanctū terribiles has castrorum nostrorum acies habitantem, sanctum hunc cœtum intuentem & iuuantem, Concilij authorem & adiutorē, Ecclesiæ præsidem & obsidem, opportunis importunisque pulsate precibus, ut labia mea aperiat, ut aures uestras expurget, ut ipsi tranquillis mentibus intendatis, ut ipse habeam uerba paria sanctæ rei.

Hanc uero orationem sane meam, postquam

ego huius causæ patronus non tam electus sum ex omnibus quàm relictus, ut qui unus ob summam uestram omnium authoritatem atque amplitudinem in concionem ascendēs nullo periculo dicere possum, unde uel aptius uel felicius auspicari queam, quàm a sacrosancta huius Concilij necessitate: quæ profecto tanta est, ut omniū hominū animos (si qua in Christum fides, si qua uiscera pietatis) inflammare maxime possit & debeat.

Nam post Concilium illud amabile, cuius etiam sola memoria recreamur, quo lætante cœlo, & exultante terra, Florentia aridum orbem florere fecit, medium parietem maceriæ

*978 soluens, & duos populos condens in unum, non quinq;, non septem neque decem, quod constantissima Constantia consuluerat: sed, si ultimum Lateranense subduxeris, centū fere annis, proh dolor, quibus & domi & foris, & telis & facibus obsessa Ecclesia, uexata contumelijs, iactata iniurijs, solicita suspicione, suspensa metu, dira & dura perpessa est: longo Concilij desiderio fatigata, uelut dolores parturientis habens, quæ cruciatur, ut pariat: clamans, Ini Concilium, imo coge Conciliū: consilio destituta pene languit, exaruit, defecit, eo calamitatis & miserię prolapsa, ut nisi esset seruata diuinitus, frustra modo pro illius salute conuentus hic sacratissimus haberetur. Iam enim libertas, pax, tranquillitas, iura, leges, fortuna, opes, honor, imperium denique ipsum, agri, urbes, mœnia, ædes, tecta, sedes, areæ, omnia quibus spiritum uitamq; ducimus, amissa essent, uelut quæ cum religione ita implicita esse & cohærere uidentur, ut non possit illa ruere, quin eodē debilitata motu omnia concidant. non enim Asiaticis opibus patres, non potentia Persarum, non Hispanorū bellicosissima illa multitudine, non infractis uiribus Gallorum, non Græcorum artibus & technis, non calliditate pœnorum, non Germanorum constantia, non Italorum armis atque ingenio, una religione & pietate hæc omnia nata sunt, aucta & retenta.

Et cur quæso putatis omnis ordinis uiri prudentissimi, magnam hanc angelorum frequentiam, luminaria hæc ecclesiarum, tot inquam Episcopos, Magistros populorum, patres omnium, ministros Christi, Christos domini, ora & oracula Dei, tam multis terrarum mariumq; difficultatibus superatis, relictis etiam gregibus, quos anima chariores habere oportuit, exijsse de terra sua & de cognatione sua, ut alienas casulas magni hospites implerent, nisi quia uicit iter durum pietas? Nā sancta eorum pectora imminens Ecclesiæ totius excidium, coegit, ut crudele & nefarium existimarent, horrificum hoc bellum, quod omni imbutum odio, ac parietibus & tectis ac columnis & postibus & ipsis etiam fundamentis nostris illatum est, spectare, tangere, experiri, nec interim inito Concilio opponere se murū pro Israel: quando non ita pupilla oculi tegitur coeuntibus cilijs, ut defenditur Ecclesia sancta Cōcilijs. Neq; enim ob aliud magno huic corpori De' uarias multiplicesq; gratias, ut & membra distribuit, nisi ut quod in singulis dispersa uirtus non potest, in omnibus inuicta unitas efficiat: quemadmodum & ipsa natura manus nobis geminas geminosq; oculos, pedes item geminos ideo dedisse uidetur, ut quasi collecto Concilio paruus hic mundus sese iuuare, & tueri possit. nam manus manū lauat, pes pedē sustentat, sinistra fulciunt dextris, sinistrisq; dextra leuant.

Et quis nesciat res arduas atque difficiles, quæ ad unam sanctam catholicam ac apostolicam pertinēt Ecclesiam, in concilio & cœtu Patrum, ubi suo quisque loco sententiam dicit, tractari prudentius, maturius diffiniri, probari solennius, & gratius a cunctis populis acceptari? Neq; enim temere dictum est: Multitudo sapientum, sanitas cordis: ubi salus, ubi multa consilia. *Sap. 6. d* Sane neq; Moses leges tulit ante initū synagogæ Conciliū, neq; sanguinem fœderis respersit nisi in Cōcilio: neq; Apostoli Matthiam, aut septem Diacones elegerunt extra Conciliū, neq; prima illa iuris Ecclesiastici decreta ediderunt nisi in Cōcilio: in Concilio inquam illo, quod nascentē in gentibus Ecclesiam, ne uel abortum patiendo uel suffocationem, interiret, apud Hierosolymam liberauit, & ubi Apostolicum symbolum angustum uerbis, non angustum sacramentis, est explicatum latius atq; defensum, quàm in quatuor illis concilijs, Niceno, Ephesino, Cōstantinopolitano, Chalcedonensi. *Act. 1. & 6.* *Act. 15.* Scripturæ sanctæ canonicæ ubi delectæ sunt, nisi in Cōcilio Laodiceno & Carthaginensi? Hæretici ubi reuicti sunt, ubi damnatæ hæreses, ligatæq; in fasciculos ad comburendum, nisi in concilio apud Lateranum, apud Constantiā apud Antiochiam, apud Viennam? Mores tū Populi, tum Principum ac Sacerdotum, quādo emendati in melius, præterquàm in Concilijs Gregorij 7. Alexandri 3. Vrbani 6? Vnio dissidētium nationum ubi coaluit unquam fœlicius, quàm in Concilio Lateranēsi & Florentino? Turcę rabies, quam unquam Christianorum potentiam atq; animum ita sensit

ut in Lateranensi illo concilio, ubi treceta ho
minum millia ad reparandum Hierosolymā
inuictæ Crucis signum susceperunt? Sed &
Christiani Principes diu in Ecclesiasticam po
testatem tyrannico furore surrexerunt, cui fle
ctere genua, & caput summittere debuerant.
Nonne sacris concilijs sunt depositi, percussi
anathemate, pulsi regno atque imperio? ut
Ladislaus, Leo 3. Henricus 3. Fredericus 2. Con
stantinus 6. Quin ipsa schismata, quibus ma-
xime frāgitur & euertitur Ecclesia Christi, nō
sedantur unquā facilius, quàm Cōcilio. quod
uetera exempla docēt Symmachi, Benedicti,
ac Gregorij. An non etiam cōciliabula, ac ma
* Cor. 15. lorum omnium cōuenticula, colloquia mala,
quæ corrumpunt bonos mores, dissoluuntur
sacris legitimis concilijs? ut Latrocinium il-
lud Ephesinum secundum, Ariminense, Pisa-
num, Mediolanense. Porro summorum pon-
* 979 tificum gloria, quæ nunquam non blasphe-
matur ab impijs, conciliorum uirtute emergit
clarior semper atque illustrior, quod in sum-
* Sixto ma patuit in * Xysto, in Marcellino, in Leone.
O certe magna conciliorum uirtus. Hinc &
Poetæ concilia deorum inducūt: & apud Mo
sen dum hominem, mundi miraculum, ex ter
ra fingit Deus omnipotens, quem indiuidue
partitum, diuiduec coniunctum, ipso etiā su-
pernaturalis historiæ uestibulo docuerat, est
Gen. 1. d uox illa pene conciliaris, Faciamus hominem
ad imaginem & similitudinem nostram. Alte
ra quoque ad magnos illos gigantum ausus
Gen. 11. b reprimendos, Venite, confundamus linguam
eorum, ut non audiat unusquisque uocem
proximi sui.

Enimuero Patres, ut præsentem rerum sta-
tum compendio perstringam, (nam Laconis
mihi partes reliquistis, cum Oratoris ademi-
stis) cum nostra religio tribus quasi capitibus
constet: doctrina fidei, qua ut pane cœlesti
uiuimus & saginamur: Sacramentis, quorum
secreta sacraque uirtute Deo conciliamur in gra
tiam: charitate, qua ut nota præcipua, Chri-
stus agnosci suos uoluit a cæteris: quæ illud
est fidei, quod lux coloribus: id sacramentis,
quod sanitas medicinæ: quid istis temporibus
exposcit doctrina catholica, nisi concilium?
quid postulant sacramenta, nisi conciliū? quid
communis charitas quærit, nisi conciliū? Deū
immortalem, quàm superbe contentiosis no
stris concertationibus, quibus iam subuersus
est orbis, pręclara illa antiqua fidei nostrę mo
numenta uexantur? quam peruerse Dei uer-
bum uel posthabetur, uel mutilatur, uel tor-
quetur, uel inuertitur? quàm temere etiā inter-
dum a nobis, ut nonnihil scire uideamur, unus
nimis ille omnium seculorum consensus nihil
penditur? quàm ingrate inter uiscera nostra,
ne Græcos commemorem, sancta illa Roma
na Ecclesia omnium, quæ sub cœlo sunt, Ec-
clesiarum nutrix, mater & magistra, atque ueræ
doctrinæ Christianæ lapis Lydius, despicitur,
reprobatur: & iam sumus tanquam paruuli
ipsi, qui circunferuntur omni uento: ut soli-
dius sibi constet Iudæus, quàm Christianus.
Tacebone, quàm uiluerit inter Christianos fe
lix illa baptismatis renascentia, admirabile Eu
charistiæ sacramentum, maiestas sacerdotij ui
sibilis, omnium Ecclesiasticorū ordinum fir-
mamenta certissima & maxima? An non &
perijt feruens ille & in alterutrum, & in Rem-
publicam amor, quo olim Christiani omnes,
o dulce & charum nomen, fratres uocaban-
tur, & impletum est Pauli Apostoli uaticiniū: 2. tim 3. a
Erunt homines, seipsos amātes? Profecto nisi
perijsset, non a sanctis illis moribus, non ab
honestis illis institutis, quæ obseruata, Rem-
publicam nostram felicissime semper auxe-
runt, esset iam ubique modis omnibus degene-
ratum. Quibus enim turpitudinum mostris,
qua sordium colluie, qua peste nō sunt fœda-
ti, non corrupti in Ecclesia sancta Dei, & po-
pulus, & sacerdos? In uestro iudicio causam
repono patres, & a sanctuario Dei incipite, si
ullus iam pudor, si ulla pudicitia, si ulla super- Ezec. 9. c
erat bene uiuendi uel spes uel ratio: si non li-
bido effrenata & indomita, si nō audacia sin-
gularis, si non scelus incredibile. Heu quomo-
do obscuratum erat aurum, quomodo mu-
tatus color optimus? Nam duæ illæ sanguisu Pro. 30. b
gæ, quæ semper dicunt, affer, affer, altera ma-
ter, altera nutrix malorum omnium, cupidi-
tas inquam, & ambitio, utraque subtile malū,
utraque secretum uirus, pestis & monstrum or-
bis: dum ab ijs, quos tāquàm uiuas & anima-
tas leges sequi oportuerat, uirtus ac doctrina,
uitium & ignorantia earum loco summis ex-
tolluntur honoribus: effecerunt tandem, ut
ædificatio in destructionem, exemplū in scan
dalum, mos in corruptelam, custodia legum
in contemptum, seueritas in relaxationē, mi-
sericordia in impunitatem, pietas in fucum &
hypocrisim, prædicatio in contentionē * ge- * & rixas festu.
stum in turpissimum mercatum, graue hoc
est, (ut uno uerbo dicam) uitæ odor in mor-
tis odorem infelicissime cōmigrauerit. Quid
mirum, si inde & dispersæ sunt oues, & erra-
uerunt in cunctis montibus & agris, & po-
tentiores quidem ab authoritate in dominiū,
a dominio in tyrannidem, a iure in iniuriam,

a sceptro in uirgam ferream, a Dei cultu ad impietatem, a tutela Ecclesiæ ad internecionẽ, a modo ad libidinem, a ratione ad nutum, a tributis ad importabilia onera, a pace ad bella crudelia, a simplicitate ad dolos, a prudentia ad malitiam, a liberalitate ad luxum, a parsimonia ad auaritiam, ab ornatu ad pompam, ab obedientia ad apertam rebellionẽ conuersa sunt? Vtinam non a religione ad superstitionem, a fide ad infidelitatẽ, a Christo ad Antichristum, quin a Deo ad Epicurum, uel ad Pythagoram, uelut prorsus unanimes, declinassent, dicentes in corde impio & in ore impu-
Psal. 13. a dico: Non est Deus. Neq; iamdiu fuit pastor qui requireret, patres: non fuit inquam qui requireret, quia omnes quę sua sunt, quærebãt: quæ Iesu Christi, ne unus quidem.

Hinc illis aliud agentibus, & in utranq; aurem dormientibus, quos greges pascebãt, nõ pascebantur greges ab eis: Nã paruuli petierunt panem, & non erat qui illis frangeret: serpebat in orbe infinitum malum, crescebat in medullis ac uisceribus nostris, & in dies manabat latius, ut non modo ornamenta, dignitates, præsidia stabilitatis & libertatis nostræ quandoq; amitteremus, sed cum dedecore &
* 980 ignominia, quod miserrimum & turpissimũ est, seruiremus. Nam ceruicibus nostris imminebant turcæ: neq; Austriæ modo & Germaniæ, sed Italiæ, sed Vrbi, sed Orbi perniciẽ moliebantur, & ferrum flammamq; imminentes furebant audacia, scelus anhelabant, superbi uictorijs, elati triumphis, ditati spolijs Christianorum, non crescebant suis uiribus, crescebãt nostris corruptis moribus: non tam erãt hostes, q̃ flagellũ Dei: armis eorũ impugnabamur, sed peccatis nostris expugnabamur: agebant illi sua feritate, sed nos patiebamur nostra iniquitate. Vtinam uel ipsi soli passi fuissemus, neq; interim sanctum illud admirabile nomen Christi Iesu, amandum Angelis, tremendum dæmonibus, mortalibus adorandum, propter nos, quorum desidia & flagitiũ in omnẽ iam orbem fœdissimo rumore pene trauit, iocus fuisset & fabula perfidis Iudęis ac
Prou. 27. gentibus. Nemo uestrum mihi, quæso, succenseat patres & fratres. Mementote quoniã meliora sunt uulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.

Itaque ne, cuius amplitudinem & gloriam extendere animus erat, illius incolumitatem & salutem deserere uideretur, Sanctissimus ille non tã ætate, quàm prudentia senex Paulus 3. primæ sedis & catholicæ & uniuersalis Episcopus, post omnium hominum memoriam & fortissimus & optimus Pontifex, quẽ omnium gentium linguæ celebrabunt, nullaq; unquam ætas de eius laudibus conticescet, optime intelligens se non sibi, sed nobis, in tantis periculis, in tam grandæua ætate, in tam duris itineribus, in tam magnis angustijs fuisse magno miraculo reseruatum: cuius sapientia, fide, potestate, e tantis malis erepti, Deo quandoq; sine timore seruiremus: non nunc primum, sed ab ea die qua concussa in sinum illius nostra confugit Respublica, ut testaretur illum summo hoc pontificatu beare nos potius, quàm beari, maiora beneficia dare quàm accipere: ut doctrinæ antiquę syn ceritatem colligeret, & sacramentis pristinam maiestatem restitueret: ut collapsos mo[illegible] Ecclesiasticorum, Regum, Princi[illegible], & plebium reuocaret ad nor[illegible] ueræ pietatis & disciplinæ [illegible] forte propter malos pisces alicubi retia rumperentur: ut, à quibus intus & foris oppugnamur, illos per reliquias bonorũ uirorum placaret, hos per Dei potentiã repri-
meret: hoc est, ut iam cadentem Rempublicã nostram confirmaret, ut afflictam erigeret, ut perditam recrearet, & liberaret conflagrantẽ & pene exustam: consentiente & fauente Cæsare magno quodam & nouo Constantino Augusto, & omnibus Romanorum imperatoribus meliore ac feliciore: iam, iam inquã, dum ab eo domitæ Aphricæ Cęsar super alta urbis capitolia altior ipse triumphos reportaret, probantibus summis Francorum Romanorumq; Regibus, ut sanguine, sic fide & pietate Germanis, Francisco Christianissimo, cuius gloria non paucioribus quàm Solis splendor regionibus & terminis continetur, Ferdinando qui aduersus perpetuos Christi hostes armis & animo inuicto murus semper fuit & antemurale: hortante pio Portugaliæ Rege, cuius sancto nomini, ne hic satis esse uideretur, a Deo datus est nouus orbis: annunciantibus demum ac rogantibus omnibus catholicis principibus, statibus, ordinibus, maxim[illegible] animo, fide syncera, constantia singulari, qu[illegible] nobis gloriam, animis lætitiam, hostibus d[illegible] lorem afferret & gemitum: quasi ad sacra[illegible] ancorã, quasi ad portũ salutis, quasi ad asylũ, ad domũ refugij, ad arcẽ munitissimã, unde Reipublicæ nostræ mille propugnacula pendẽt, ad sacrosanctũ œcumenicũ Concilium, quod collapsæ Ecclesię semper fuit & est spes unica, morte maiorum confugiẽdum esse, & prouidit & deliberauit: nullam existimans tã morbosam, nullam tam uagam, nullam tam perditã & errantẽ ouem, quam bonus pastor

non

nõ sanare, nõ reducere, nõ requirere cupierit. Quæ tam immemor posteritas erit, quæ tam ingrata historia reperietur, quæ huius rei gloria, qua nulla unquam gesta est uel maior uel gloriosior, nõ immortalitatis memoria prosequatur? Audiantur hic patres inter uos uoces illæ, quæ apud Chalcedona olim audiebant: Viuat Paulus sanctissimus, œcumenicus, apostolicus. En nostis Niceam, nostis Lucã, Bussetũ, nostis nemora, flumina, maria, quanta fecit, quanta tulit, & patria & uirtute uere Romanus Paulus 3. ut congregaret filios suos, quẽadmodũ gallina cõgregat pullos suos sub alas. (Matt 23.) Et qs hominũ est tã ignarus, tã in Repub. rudis, tam nihil inquã nec de sua, nec de communi salute cogitans, qui nesciat, ut primum per bellorum incendia & tumultus licuit, spe induciarum concepta inter orbis monarchas Mantuæ primum, deinde Vincentiæ, & iam altera uice Tridenti, quod diplomata, quod cœlum & terra testantur, ab optimo hoc Reipublicæ nostræ parente & quasi deo, indictum fuisse orbi generale concilium?

Quum primum igitur data est de cœlis pax ea atq; augusta, quã longius fugientẽ hic cœlo dignus pontifex in spem contra spem sequebatur & psequebatur: sancta synodus cõstanti semper retenta animo, translata magna ratione, dilata dura necessitate, iã quarta uice superiori anno indicitur, & tandem aliquãdo tot antea actis mensibus congregatur: & hac ipsa die, omine omniũ felicissimo, dum luna tenebras uertit in lucẽ: & quia dominus prope est, decrescunt noctes, crescunt dies: his ducibus atq; suo ipsius Sedis Apostolicæ nomine authoribus, quos in hac sctã corona emi- (* 981 Hic paulopost factus est Iulius. III) nere uides noua Hierusalem, Ioanne Maria de monte, cuius sursum & oculi & corda ad montem, qui Christus est, unde ueniat auxiliũ nobis, perpetuo diriguntur: Marcello Politiano, qui iamdudum ad unam Christianæ politiæ emendationem, cuius labefactati mores hostibus nostris aditum præbuerunt, graues illas adiecit seueri animi cogitationes: Reginaldo Polo non tam Anglo, quàm Angelo: idipsum generale Concilium legitime indictũ, legitime congregatum, Spiritusancto aspirante ingredimur, aggredimur: non in latibulis Græciæ, non in angulis Africæ, non in desertis Arabiæ, non in finibus terræ: sed in amplissimis foribus potentissimæ & semper augustæ Germaniæ: quæ ut uirtute bellica & hominum numero, sic religione & constantia fidei cæteris nationibus præstans clarissimis facinoribus, quæ nec deleri obliuione, nec æternitate obscurari poterant, sane isto Christiani orbis Imperio a Romanis Pontificibus tot antea seculis merito donata est.

Iam quis nolit in huius Concilij societatem, uelut in equum Troianum, obside ultima ista Tridentina urbe, cum principibus Imperij & religionis includi? Adiuro uos Tridentini saltus per capreas ceruosq; camporũ, (Cant. 2.) antequam aspiret dies, & inclinentur umbræ, resonate per concaua montium ad extrema terræ, & a solis ortu ad occasum, ab Aquilone ad meridiem, cognoscãt tempus uisitationis suæ, & se concilio conciliari. Quis erit tam iniustus rerum æstimator, qui nõ dicat, Papa lux uenit in mundum? sed dilexerunt homines magis tenebras quàm lucẽ. Omnis q male agit, odit lucẽ, & non uenit ad lucem: ut nõ (Ioan. 3.c) arguantur opera eius, quia mala sunt. Quanquam nõ uult Cõcilium ulcisci, fratres, uult tolerare: nõ uenit mactare, uenit saluare: emẽdare omnes cupit, non delere: non erit rigiditati locus: si abundauit delictum, superabundabit & gratia. Heu cur non ades inuictissime Cæsar Conciliorum protector, defensor fidei, propugnator Ecclesiæ, qui tot regna, fortunas, populos, uitam deniq; ipsam terra mariq; pro Christo tuo in discrimine obtulisti? Adesses saltem tu Didace, & longo rerum usu, & ingenti fortunæ uarietate prudentissime. Quanquam enim diuino illo iudicio suo in alijs rebus utatur Cæsar, elegit te tamen, ut illius personam sustineres: magna certe in te fides, & graue tuæ spectatæ uirtutis testimonium: sed solo tuo nomine ac opinione Tridentinum concilium promouere potes: nec enim tibi uel prudentia deest, uel authoritas, uel felicitas. Ab Oriente adduc semen Christi Iesu, (Esa. 43. a) ab Occidente congrega reliquias: dic Aquiloni & Austro, noli prohibere: piscatores sunt hominum patres concilij, piscabuntur eos de aquis multis: uenatores sunt, uenabuntur ad uitam, non ad mortem: Pastores sunt, animam suam ponent pro ouibus Domini & si quam inuenerint aberrantem, imponent super humeros suos, & conuocatis amicis dicent: Congratulamini, quia inuenimus ouem (Luc. 15.) quæ perierat. Debitores sunt, ut rationẽ reddant poscentibus de ea, quæ in eis est, fide ac spe. Idem satisfaciet omnibus Græcis, Barbaris, sapientibusq; & insipientibus. Non dicent, Hæc dicitis, Hæc dicimus: dicent, Hæc dicit Dominus Rationi, quam indidit: uerbo, quod docuit: authoritati Ecclesiæ, quam tradidit. Quis sobrius rationi, quis catholicus scripturæ, qs pacificus non cedat

Ecclesiæ? Aperiantur iam portæ urbis tuę ma
Esa. 60. gnanime princeps:die ac nocte non claudan
tur:sic consurgent tibi montes & colles, ual-
les,turres, & occupabit salus muros tuos, &
portas tuas laudatio:& uocabũt omnes gen-
tes ciuitatem tuam ciuitatẽ domini Sion san-
cti Israel:& ponetur in superbiam seculorum,
ut & gentes & reges ambulent in lumine splẽ-
doris tui:& magno illi tuo nomini, quod iam
per omnes oras longe lateq; uagatur,& domi
cilium certum non habet, perpetuis gratula-
tionibus plaudant & Alemani populi:O dile-
cte Deo & hominibus Madruci, in cuius uni⁹
ditione nos olim uage desertos & turbulen-
tis erroribus implicitos, incomparabilis ille
Paulus tertius diuina mente & consilio præ-
ditus,Ecclesiæ memor,sui oblitus, per Spiri-
tumsanctum ad uiam ueritatis reuocauit.

Ad uos modo patres,a qbus & exorta est,
mea redit oratio, non ut uos admoneam uel
excitem,qui mihi studio & feruore longe prę-
curritis:sed ne mea uox sacerdotis officio de-
fuisse uideatur. Venimus, uidimus, uicimus,
Patres:& eum aditum, quem humani gene-
ris hostis summis quibus potuit conatibus
mẽsibus & annis superioribus obstruxit,Deo
fauente reseraauimus. Quanta est hæc gloria,
quanta dignitas,quantus honor? Quid enim
putamus sit aperire fores Concilij, nisi aperi-
re fores cœli? ut effundat super nos thesaurũ
illum optimum,fontem aquæ uiuæ,splendi-
dum tanquã crystallum, procedẽtem de sede
Dei & agni:ut simus ipsi in primis Dei docibi-
les,deinde per nos repleatur terra scientia do-
mini uelut aqua maris operientis. cauendum
est igitur, ne, dum ad nos curandos Dei mu-
nere aperitur cœlum, nostra iniquitate clau-
Esa.45.b datur terra:nec uuidos illos solius uelleris im-
bres area infelix excipere possit, Aperiatur,
aperiatur terra cordis nostri, patres: & si ha-
ctenus opilati fuim⁹ fumo & sulfure illius ma
gnæ fornacis & putei abyssi,iam exhalare in-
cipiamus: & dilatatis uenis tanquam sitientes
glebæ,atq; arida arua scindamur planctu, fle-
tu,orationibus,ieiunijs,eleemosynis, lachry-
mis:plorantes inter uestibulum & altare, ue-
* 982 lut indigni qui accedamus ad aras,postquàm
1.Cor.15. omne malum prodire de templo, uetus que-
rela est.Nolite errare patres, Deus non irride-
psal 2. tur,neq; patitur irrisores:sed q habitat in cœ-
lis,irridebit eos. Spiritui sancto hodie sacra de
creuistis,felix principium ac multarum frugũ
multa principia. Sed o quam bonum erat no
bis,si mali non fuissemus. Si pietatem ac syn-
ceritatem de cordibus nostris eijcientes, uel
ficti uel immundi,sanctum concilium, cuius
uel solo nomine in tam magnam expectatio-
nem excitatus est totus orbis,auspicati fueri-
mus:ora quidem & labia Spiritussanctus ape Ioan.11.f
rier,ut os Caiphæ,ut os Balaam,ne errantem Nu.22.e
Concilio Ecclesiam, solam errare contingat,
pro qua rogauit Christus, exauditus pro sua
reuerentia: & malas mentes replebit spiritus
nequam missus a domino, ut fiãt nouissima
nostra peiora prioribus: & demum insultent * cõcilia
nobis inimici nostri, Nunc stent,si possunt, * Esa.30.
consilia uestra: & ipse Deus ait: Væh uobis
profundi corde,qui in * concilium, & non * cõsiliũ
ex me:orditi estis telam, & non per spiritum
meum. An non legistis,Simeõ & Leui fratres Ge. 49.a
uasa iniquitatis bellantia,in*conciliũ eorum * cõsiliũ
non ueniat anima mea? Et quæ sequuntur.

Nihil in nobis sibi uendicet odium patres,
nihil fauor usurpet,nihil præmium euertat, ni
hil corrumpat munerum uel personæ acce-
ptio,nihil possit timor uel amor potentium:
absint colligationes impietatis,consilia uani-
tatis,supercilia contentionis,cõuenticula ma
lignantium. Cauete de lætitia iniquorum: &
sine cæde,sine sanguine,sine excidio rempu-
blicam nostram ab ijs oppressam, ab illis de-
sertam,a multis proditam liberabitis. Vobis
præsidia Ecclesiæ non desunt: uos, ne deesse
Ecclesiæ uideamini,prouidete. Voluntates
uestræ igne illo ardeant diuinæ charitatis,quã Luc. 12.f
Christus uenit mittere in terram. Intellectus
uestri scrutentur quid sit optimum in primis
pro Ecclesia,tum quid expediat,quid deceat
quid liceat. Irascendi uis, scelerum(non homi
num)odio,pio,salubri, diuinoq; feruore ex-
candescat, & zelus domus domini(quæ,nisi
noua hæc lux Dei Opt. Max. & qui potesta-
proxime ad Deum accedit,Pauli 3. prouiden-
tia oblata fuisset, iam ad interitum uerteba-
tur)illam non comedat modo, sed deuoret.
Potestas concupiscibilis, sanctis desiderijs ac-
censa,& perfusa spiritali gaudio,unam illã pa-
cem,quæ exuperat omnem sensum,& deside
ret & suspires Dirigite pedes uestros in uiã pa Philip 4
cis huius: meditamini in lege domini die ac
nocte: sanctificamini intus & foris: ueritatẽ
diligite: agite ut sitis opere, quàm sermone,
potentiores:nihil præcipitanter, nihil præpo-
stere,imo mature omnia & suo ordine fiant: Zach. 8.
nolite sapere plus quàm oportet, sed mode-
stia uestra nota sit omnibus hominibus. so-
brietatem sapite:de crastino nihil soliciti sitis.
descendet super uos & requiescet spiritus do-
mini,ut ex altis his subsellijs iudicantes orbẽ,
quasi obediente Deo uotis hominum, quod

nulli unquã tribunali concessum est, digne dicere valeatis, *Act. 15.* Visum est Spirituisancto & nobis. O uox, o tuba, o tonitru, ad cuius sonitũ retrorsum cadẽt inimici Christi, cuius iussa uel decreta neque summis patribus contemnere aut detrectare licebit. *for. ✱ Eos enim oẽs.* ✱ Vos enim omnibus, Patres, qui sacrosanctæ huic œcumenicæ synodo rebellantes, *for. ✱ eo insolẽtiæ ac furoris* ✱ eo insolẽtiori furore processerint, ut Pauli tertij, Caroli quinti, Francisci primi (illum caput habet post Christũ hęc Tridentina synodus, hos uero dexteram & sinistram) iustam iram atque indignationem quandoq; mereantur, non inaccessa montiũ iuga, neq; uastæ paludes, neq; mariũ sinus aut fluuij immensi eos tueri poterunt: aquilis uelociores, ac leonibus fortiores, hostes Concilij, rebelles Spiritussancti, qui illud est Concilio, quod anima corpori, persequentur & appræhendent, & conculcabunt donec deficiant. Eia igitur Græcia mater nostra, cui id totum debet quod habet Latina Ecclesia: Eia Hispania, cuius si non propagatæ, at conseruatæ Catholicæ Religionis perpetua gratulatio, etiã a suis hostibus decreta erit: Eia Gallia, cuius Christianissimũ nomen nec augeri potest meis laudibus nec cuiusquã uitupera tiõe decrescere: Eia Germania, quæ & gladiũ nunc & Imperiũ & sceptrum habes, quæ acerrimos hæresis & omnis ĩfidelitatis hostes semper protulisti: Eia Italia, quæ eo magis in tantis rerũ turbinibus sanctæ Ecclesiæ debes, q̃ ut Germania rerũ potitur, sic tu illo ipsius Petri solio tanta gloria cæteris nationibus præstas & excellis: Eia omnes quotquot sub cœlo estis, q Christiano nomine censemini, quos expetiuit satanas ut cribraret sicut triticum: *Lucæ. 22.* Rogat, obsecrat, deprecatur cum sacrosancto Concilio Paulus 3. sui oblitus, uestri memor, uenite, agnoscite, uiuite, nolite perire, reconciliamini: *Matt. 22.* omnia parata sunt, uenite ad nuptias si qui uero intrare erubescant, uos qui potentiores estis, intrare compellite, ne quandoq; eis dicatur, *Lucæ. 14.* clausa est ianua, nescio uos, *Matt. 25.* discedite. O Christe, omnes isti congregati sunt, uenerunt tibi, *Esa. 60.* tibi inquam, non sibi: tu aspirando præuenisti, adiuuãdo prosequere: & intercedente beato Vigilio Tridentinæ uallis tutelari, Tridentinũ Concilium ita foue, ut omnis eius actio, quæ hodie feliciter cœpta est, per te quoque & in tempore opportuno felicissime firmetur. Dixi. Vos nunc plaudite in cõcilio iustorum & congregatione magna opera Domini.

FINIS.

ORATIO AD PATRES IN CONcilio Tridentino habita a R. P. Fratre Antonio Marinario Carmelitano, quarta Dominica. Aduentus.



CVM Appeteret tempus illud æterno consilio præfinitum, Reuerendissimi Patres, uosq; obseruandi Ecclesiarum præsules, ut Christus humanæ salutis negocium aggrederentur: post tot præclara de eo testimonia, nimirum totius legis, omnium Prophetarum, Angelici concentus, pastorum, sapientũ, Simeonis & Annæ, Ioannes Baptista Zachariæ filius, in Iudæam a Deo legatus est, qui generis nobilitate, qui natiuitate admirabili, qui uitæ sanctimonia, q́q; raris animi dotibus, parta apud Iudæos authoritate, uelut Lucifer solem Christum præcurreret: ac Iudęorũ corda, legis maiestate plus quàm par erat prædita, ad Euangelicam fidem præpararet: ne inani legis fiducia, qua illi nimium sibi indulgebant, fidei cõtemptores effecti, ueræ iustitię ac salutis rationem, quæ non lege, sed fide est, amitterẽt. Res hæc multo quidem altius tractanda esset: sed ego uestra fretus intelligentia, breuius quàm causa desiderat, omnia differam, si primum illud precatus fuero, ut qui solus uerba uitę habet, & a quo bonorum omnium summa proficiscitur, mihi faueat, ut munus hoc, munus inquam suum, apud omnium aures & corda digne absoluere ualeam.

Posteaquàm ex uno homine peccatum irrepsit in mundum, tantumq́; illius culpa ualuit, ut uniuersum hominum genus, morti & tyrãnidi obnoxium redderet: cœlestis ille pater pro sua in nos pietate saluti nostræ consulere studens, unicum e cœlis filium demittere, eundemq́; nostra mortalitate indutum ad crucis supplicium tradere decreuit, ut qui mortalium uiuæ fidei oculos in eum coniecerit, iustitiæ, æternæq́; uitæ felicitatem consequeretur. Hæc erat unica nostræ salutis ratio, quoniam peccati regnum nullis uel hominum, uel Angelorum uiribus deleri poterat. Porro lex illa naturæ, similitudo quædã diuinæ legis, descriptio æternæ, illius mentis rerum omnium principis, iuris & iniuriæ regula, humano cordi, ut lumen oculis indita, quanquam ante lapsum clara erat, cui etiam arbitrij uires congruebant, quæ ab illius ordine non retrahebantur, tamen post lapsum

deformata est: accessit enim ei propter peccati labem, uelut caligo quædam priorem detrahens claritatem, arbitriumq; ob cõtrarios membrorum impetus tyrannide peccati effrenatos, ab ea deficere cœpit. Quo factum est, accedente astu satanæ grassantis in humanum genus, studentis in Deum cõtumacias augere, incitantis praua ingenia ad fingendas falsas de Deo opiniones, ut mortales suo ingenio, suisq; uiribus, non modo ad Deum no erigerentur ac proueherẽtur, sed quotidie magis ac magis ab illo se totos auerterent, in eamq; descenderent cordis cœcitatem, & animi impietatem, ut uilissimis, quas natura gignit, rebus diuinæ maiestatis honorem exhiberent: peruersum sane & iniquum religionis genus. Quamobrem usum est diuinæ sapientiæ, legem externis tabulis inscriptam ꝑ Mosen tradere, quæ legem illam interioribus animi partibus iam olim fixam, peccati autẽ macula oblinitã, ac uelut refixam, explicaret & restitueret, docens quales nos circa Deum ac proximos esse oporteat: pronuncians item irasci Deum contumacibus, de eisdemq; cum præsens, tum æternum supplicium sumere. Mittõ eam legis partem, quæ circuncisionem, sacrificia, ciborum delectus, festos dies, cæteraq; præscripta continebat, ad tempus instituta, ut essent Euangelicæ ueritatis umbræ, rudimenta, ac uelut præludia quædam. Nam illarum institutionum propria fuit ratio. Lex itaq; illa, quæ recta agendorum ratio, morumq; disciplina erat, cuiq; pœnarum ac præmiorum decreta iungebantur, non externa tantum facta, politicæ cuiusdam ac ciuilis uitæ mores exquirebat, sed spiritales motus, interiores affectus flagitabat, hominemq; ad integram obedientiæ rationem erga Deum prouocabat. Hanc autem absolutam obedientiam natura hominis iam corrupta, cuius partes inter se dissidebant, præstare non poterat: quin præterea euenit, ut legis iudicio proditis tot peccandi formis, uniuersus ille libidinum exercitus uelut ad pugnam ac certamen prouocatus irritaretur, ac in omnes uires suas collectus & instructus, ad peccandum humanam atrocius sollicitaret & traheret, ut est humanæ cupiditatis ingenium in uetita niti, ac interdictis lacessiri potius quàm duci. Sic res in diuersum exijt, quando lege accedente, libidines non sunt deuinctæ, sed excitatæ: peccatum non defecit, sed abundauit: morsq; & tyrannis maiores collegerunt uires, non legis quidem uitio: quæ, ut omnes scimus, ad honesta inuitat: sed naturæ nostræ prauitate, quæ rem per se bonam nobis in perniciem conuertit. Iure igitur Paulus conferendæ iustitiæ uim legi detrahit, asseuerans eos qui legis uirtute se iustos esse prædicant, fidem exinanire, promissiones delere, Christi beneficium abnegare. Non enim ea est legis perfectio, ut ad pellenda quæcunq; prohibet, & perficienda quæcunque iubet, firmum adhibeat præsidium: neq; a morte liberat, neq; a tyrannide redimit, neq; cor innouat, neq; libidines deuincit, neq; extinguit proprij amoris ardorẽ, neq; accendit charitatis ignem, neq; frangit satanæ tela, neq; occultas mundi fraudes reijcit. Absit ut quæ Christi sunt, legi adscribamus: & legem extollentes, Christum deprimamus. Nã etsi lex ad bona opera multos attraxit, eos tamen Deo iustos non reddidit: quippe quos aut cõmodorum ratio, aut humanæ gloriæ aura, aut suppliciorum formido, aut ignominiæ fuga, aut alius quiuis præter Dei gloriæ propositum, aduentitius pulsus ad eã obedientiæ formã adegit, ut externos membrorum motus legis mandato subijceret, interim tamen manerent in eis interiores illi, quos sola Christi gratia mundos reddere potest, immundi affectus. Hominis itaq; priori tantum carnis natiuitate, ac cunctis præter Dei gratiam adhærentibus ei præsidijs freti, quacunq; ratione ꝓdierint bona opera, apud mortales forte comperient iustitiæ locum: at apud Deum, nimirum qui ad ipsum operum fontem, nempe cor mundum inspicit, iustitiæ laudem frustra sibi uendicabunt, quandoquidem sine Christi gratia omne cor immundum est. Ideoq; omne opus bonum ab eo procedens, uelut eius immunditiem olẽs ac spirans, Deo immundum est: etsi nullis sempiternis aut præsentibus supplicijs, quinimmo temporalibus præmijs, non dicã æternis, dignum esse potest. At uero accedente diuino afflatu, per quem cor mundum creatur in homine, uiua fide in Christum erectus homo, nulla uel commodorum, uel gloriæ expectatione, nulla uel suppliciorum, uel ignominiæ formidine, nulla denique externa mundi impulsiõe actus, sed Dei gloriam in primis spectans, legis mandata ultro absoluit, ea alioqui, si nunquam tradita fuissent, absoluturus. Eius enim menti noua quædam fidei, spiritus, ac uitæ lex indita est, quę peccata omnia destruit uerius, quàm prohibet: bona omnia procreat uerius, quàm præcipit. Quę procul dubio Paulo legis opera non sunt. Cur enim legis opera uocabis, quę lex non effecit: & quæ

Rom. 3. c

Gala. 2 d

984 *

& quæ quanuis a lege præcipiantur, nihilo secius non præcepta efficerentur? Qui his operibus fretus est, uere apud Deū iustus est. His enim iustitię rationem scriptura non detrahit. Prodeunt enim à fide, ac arbitrio fide prædito. Fides igitur, non lex, fides inquam, non nuda, solàue, quæ Iacobo mortua dicitur, sed animo concepta, arbitrio recepta, ad usum sanctorum operum admissa, quę Paulo per dilectionem operans, Patribus uiua est, ueram iustitiam parit. Proinde nemo existimet inanem fuisse legis usum, etsi ueram iustitiam nō contulit. Et ut taceam non mediocrem illam ex lege utilitatem, quæ in publica pace ac tranquillitate sita est, ob quam rem & Magistratus humano generi Deus præfecit: in hoc certè profuit lex, quòd per eam cognitum est peccatum, quæ res ad exquirendam & capessendam iustitiam nonnullus est gradus. Multum enim promouit ad uitæ puritatem, qui suam puritatem agnouit. Fit sanitati uicinus, qui suum cognoscit morbum. Exoptat libertatem, qui suæ seruitutis miseriam cernit. Expetit lucem, qui se tenebris obductum esse depræhendit. Tum adepta iustitia, tanti beneficij magnitudinem & clarius intelligimus, & gratius seruamus. Quo magis enim lege ostensum est eminens ac fæuiens peccatum, eo magis Christi a peccato redimentis clementia & uirtus elucet. Itaque dulcior fit uita, quæ morti succedit: iucundior lux, quæ sequitur tenebras: preciosior libertas, quæ post seruitutem recipitur: delectabilior sanitas, cui cedit infirmitas: felicitas suauior, quæ post miserias exoritur. Propterea negat Apostolus eum sub lege esse, quē Christi gratia redemit. Etenim quemadmodum puero adhibetur pædagogus, qui tantisper eum instituat, ac uirga coerceat, donec adultus ad honesta feratur, tum enim ille pædagogo imperat, omniumquè uirtutum honestatem & decus, non pædagogi impulsione, sed propria animi magnitudine ac moderatione conseruat, ac ad heroicum quendam laudis ordinem, quem nec ostendisset pædagogus, sese erigit & prouehit: sic propemodum homini data est lex, donec Euangelica fide fuerit renouatus. Accedens enim illa, eum a legis Imperio liberat, non ut illius præscripta impune transgredi ualeat, sed ut ea ex corde absoluat, Christi gratia, non legis ratione, ductus: quin etiam supra legis mandata, multa Deo gratissima pro Dei gloria absoluat. Hæc est, Patres amplissimi, Euangelica illa libertas, quam nonnulli, ò cœnum, ò labes, ad carnis licentiam & morum corruptelam accommodant, & ceu turpitudinum uelamē, ac omnium uitiorum prætextum, magno uerborum lenocinio simplicioribus animis, ad frangenda satanæ tela inexercitatis, proponunt. Et utinam non fecissent, ut illi eam peccandi occasionem uelut uitæ ducē sibi præfixerint, uota, cælibatū, sacras preces, ieiunia, Ecclesiæ institutiones contemnentes: cū hæc omnia quæ ipsi contemnunt, (Christe, quando hos uindicabis & euelles errores?) adeo Euangelicæ libertati non aduersantur, ut sint eius digni fructus, solatia, deliciæ, atq; fomenta. Felices, qui hac Euangelica libertate freti, uelut sponsa sponso Christo iuncti, uelut filij clementissimo patri Deo redditi, uelut discipuli prudentissimo doctori Spirituisancto traditi: Christi amore flagrant, a quo uicissim summa charitate complectuntur: Deo honorem exhibent, a quo tuendi al endiq; suscipiuntur: Spiritus sancti monita & institutiones tenent, a quo ad rectam uitæ rationē diriguntur atq; formātur: ut omnium actionum suarum scopus sit, non humani decoris ratio, quam lex naturæ exigit: neque pœnarum aut præmiorum propositum, quod ex lege scripta est: sed Dei gloria, pro qua prompti sint omnia commoda ex corde contemnere, omnia supplicia libenter sustinere, omnem humanę gloriæ rationem sponte reijcere, omnia opprobria sine ulla recusatione subire, denique amicos, fratres, parentes, seipsum usque ad patriam abnegare, & odio habere. Quàm grauiter errant, qui Patres ante Christi aduentum domino seruientes, sub lege naturæ aut Mosis fuisse, earumquè legum uirtute, se Deo iustos exhibuisse contendunt. Fuerunt & ipsi fidei ratione ab earum legum imperio redempti, qui Dei gloriam ad quam fide dirigebantur, omnium cogitationum atque actionum suarum regulam tenebant. Vnica enim iam inde ab initio mundi usque in finem parata est uia salutis, per fidem in Christum, etsi diuersa diuersis temporibus instituta fuerunt fidei symbola. Nec minus errant, qui neminem Christiani nomen profitentem, sub lege carnis, aut naturæ, aut Mosis esse prædicant. Velim Christiani omnes Christi beneficiū agnoscerent, Christiana libertate fruerentur: præclaram ac gloriosam Ecclesiæ conditionem spectaremus. At si mihi ostendes ex eis raptorem sacrilegum, Neronis aut Pharaonis similem: sub lege carnis eum esse contendam. Si liberalem, continentem, uel Catonis aut Scipionis præstantem uirtutes, humani decoris

Iaco. 2.

Gala. 5.

Roma. 6.

985 *

spectatorem: legis naturæ partum agnoscam. Si orantem, ieiunantem, eleemosynas erogantem, pharisæorum more ad commoda inspicientem: legis Mosaicæ seruum uidebo. Si humilem, patientem, Abelis aut Abrahæ obedientiam referentem, Dei gloriam spectantem: fidei germen gloriosum uenerabor, cui subiectæ adiacent omnes leges. Aliud enim est legem habere, aliud sub lege esse, aliud legē absoluere. Plures uni leges aderunt, sed una dominabitur, & dux erit operum. Et quoniam finibus mensurantur opera, fit, ut diuersarum legum similes, quæ sunt in hac luce oculis hominum actiones, Deo fines spectāti longe dissimiles sint. Cæterum, ut redeam Patres amplissimi, unde initium sumpsit oratio nostra, quanuis antequam uenisset Christus, tot patres fidei uirtute a Deo gratiam inissent, tamē maioris nostri a Christi aduentu fidei & gratiæ tempus descripserunt, legū auspicijs tempora præterita tribuentes: nimirū, quia Euangelium fidei & gratiæ denunciatio, quod prius apud paucos Iudæos, nec satis quidem aperte audiebatur: post Christi aduentū ubiq; locorum ac gentium in hominum ore, oculis, auribus, manibusq; tractatum est, Et quoniam nihil præteritum est argumentorū, quæ tantæ rei hominis captum longe superanti, fidei locum apud homines præpararent: cōmodum ac suo tempore Ioannes Baptista, dilectus Christi præcursor, ac legis & Euangelij uelut confinium, prodijt ex eremo, ubi a pue-
Matth.3. ro uitæ austeritate Heliam retulerat, quo eun-
Marc.1. dem spiritu & uirtute referret, cum Tiberius
Luc.3. cæsar annum iam 15. rerum summa potiretur Iudæorum regnum temporibus illis in quatuor alienigenas administratores, Pontium Pilatum, Herodem, Philippum, Lisaniam, distractum erat: ut quemadmodum erat in oculis, Messiam adesse significaretur. Ipsa autem sacerdotij maiestas, uelut in proximo abroganda, penes duos sacrilegos Annam & Caipham, mercenaria & uaga erat. Rebus itaque tum regni, tum religionis Iudæorum sic dissectis: Ioannes in eam quæ Iordani adhæret, regionem sese contulit: omnes qui ad eum ueniebant, ad delictorum confessionem adhortabatur, eosdemq; baptizabat, interim docens se aqua corpora lauare, at Iesum fore unicum salutis authorem, cuius cœlesti uirtute corda essent sanctificanda, ac omnibus in eum credentibus gratis iustitia conferenda: Pharisæos tanquam Saducæos, quos fucata illa legis opera tanquam iustos ingenuosq; Abrahæ filios, ac Deo gratiosos efferebant, prorsus iniustos, uiperarū progeniem, Deoq; odiosos esse declarauit. Non enim, ut par erat, Abraham uiua fide referebant. Propria benefacta, quod arrogantiæ erat: aliorum peccata, quod erat liuoris & malitiæ, commemorabant: & toto (ut aiunt) cœlo errantes a lege, quæ diuinum furorem erat illis ministratura, iustitiæ ac salutis rationem expectabant, quinimo se adeptos esse gloriabantur. Hanc unam iustitiæ & salutis uiam Ioannes omnibus ostendebat, ut ex corde resipiscentes, legis fiduciam arcerent, sese deijcerent, ac impuros esse cōfiterentur: & in Iesum Christum mortis & peccati destructorem, iustitiæ & uitæ restitutorem crederent. Hæc autem fortuito non agebantur, quæ Esaias Esa.40.
multis retro seculis uaticinatus est: Vox, ait, Marc.1.
clamantis in deserto, parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Non erat Ioannes uerbum per quod facta sunt omnia: sed uox, quæ uerbum illud, nostra mortalitate indutum, explicabat. Non erat Dei uirtus, hominum corda occulte sanctificans: sed uox, quæ 986
in hominum auribus recipiebatur, ut ad sanitatem illi corda præpararent. Non erat, lux mentium tenebras expellens: sed uox, quæ dormientes excitabat, ut ad exortam lucem sese conferrent. Non erat ornatissimus ille sponsus & rex Ecclesiæ: sed uox, quæ cunctos inuitabat, ut uenienti sponso & regi occurrerent. Non erat mediator Dei & hominum: sed uox mediatorem præcurrens, ut audiant exules adesse, per quem irato Deo gratis recōciliari possent. O uocem, prophetarum uocibus prænunciatam: o uocem, Angelica uoce sub ipsis sacrorum mysterijs commendatam: o uocem denique, Christi uoce omnibus ex muliere natis præpositam. Clamabat, Exhibete cor uestrum Deo, cogitationes, affectionesq; uestras in eum dirigite. Iam enim tempus appetit, ut Euangelica doctrina innouetur orbis: quamobrem pauperes, humiles, legis fiducia ac philosophiæ ratione destituti, mundoque abiecti, qui Esaiæ ualles sunt, cœlesti sapientia cœlestibusque donis replebuntur. Contra elati maiestate legis, aut humanæ sapientiæ supercilio, mundoq; montes & colles admirabiles, prorsus impij & insignes stulti declarabuntur: Et qui ad execranda facinora prauo corde nunc prolabuntur, fide erecti ad ueram felicitatis uiam dirigentur: fientq; facilia ac suauia legis mandata, quibus nunc uidentur aspera & impossibilia: ut uolentes ac gaudentes uere absoluant, quæ nunc lege actu absoluere fingunt. Hanc felici-

felicitatem nemo conferre potest, nisi Iesus. Conferet autem omnibus, qui uiuæ fidei oculos in eum coniecerint. Corporis oculis eū conspicere, est tanquam felicitatis pars, modo adsit fidei intuitus: sin secus, maioris infelicitatis erit occasio. Fidei conspectus omnibus ex æquo prodest. Qui in eum crediderit, Dei beneficio seruabitur. Qui ab eo fidei oculos auertent, suipsius uitio peribit. Iam uero patres amplissimi, ut institutæ orationis exitum expediam, fuit iam olim Esaiæ oraculum absolutum: totus orbis Dei salutare uidit, & Euangelica doctrina innouatus, uiam Domino parauit, & semitas eius rectas effecit: aspera ad æquitatem, praua ad lenitatem uersa fuere. Tot enim hominum millia, relictis patrijs legibus, abiecta humanæ sapientiæ ratione, pulsis diuitiarum ac uoluptatū studijs, spretis cæremonijs ac ritibus, quibus ab incunabulis assueuerant: abnegatis & repudiatis dijs, quos tot templis, sacrificijs, festis diebus, magna religione colebant, ad Iesu nomen genua submisere. Iesu nomen gentes omnes ore, corde, pietate, sanguine, uenerate sunt & ex tanta morum, institutorum, deorū discordia, concordes factæ, in unicam Christi religionem, unicam sacramentorum rationem, unicam Dei gloriam conuenere. nec potuit sathan obsistere per Philosophos, omni scientiarum ratione pollentes: per Iudæos, religionis Mosaicæ prætextu aduersantes: per Rhetores, eloquentiæ uiribus admirabiles: per Sophistas, disputandi subtilitate pertinaces: per Cæsares, omni tormentorum genere sæuientes: quin cœlestis illa doctrina, cunctas totius orbis regiones inuaderet, persuaderet, uinceret, possideret. Interim bonorum direptiones, edicta, tribunalia, cōfiscationes, proscriptiones, exilia, carceres, uirgæ, secures, bestiæ, cruces, ignes, mortes, in rem Euangelij & fidei profectum erant. Nunc uero (nos miseros, in quam descendimus confusionē? in quas Dei iras incidimus?) in Europæ angustijs arctata est Ecclesia: & Christus contemptui habetur, ubi olim summo habebatur honori. Et ne antiquus ille aduersarius uel ex una parte insidias non paret, surrexerunt domestici hostes, grassantes in reliquam hanc Ecclesiam ad angulum coactam, odio & armis infidelium expositam: aliqui pastores dormientes, uel mercenariorum (ne quid grauius dicam) uices gerentes: nonnulli principes in tyrannidem & bellorum furorem uersi, quorum ambitioni nullus est terminus: multi doctores ore quidem pie docentes, at operibus impie dedocentes: plerique perfectioris uitæ rationem profitentes, at scandalis cuncta perturbantes: tot omnium generum, ætatum, ordinum, uiri ac mulieres, ethnicorum ac turcarum potius quàm Christianorum uitam referentes: denique, quod omnium est perniciosissimum, tot ministri sathanæ in angelos lucis transfigurati, qui leges, maiorum instituta, patrum sententias probatas, Christiani populi consuetudines, qui sacramenta, sanctorum honores, & quid nō sanctum? contemnunt, reijciunt, execrantur. Interim exercitatione scripturarum, quas pro ingenio ac libidine potius lacerant, eloquentiæ lenocinio, linguarum eruditione freti, ueterem Ecclesiam, Apostolicam ipsi dicunt: at re uera carnalem ueteris Adæ filiam, sathanæq; sponsam, gloriabantur se uelle restituere, ac procurare uiæ & semiuatum Domini ornatum, hoc est (ut euentus ostendunt, Christianam Rempublicam perturbare, turpitudinum licentiam cunctis facere. O Ecclesia, o fides, siccine in amarum uobis uerterunt omnia? siccine uos oppugnāt, qui propugnare debent? Itáne Euangelium & scripturæ, quibus olim uicistis orbem, conculcastis idola, profligastis errores, destruxistis uitia, erexistis Christi gloriam: nunc in uos scutum, tela, arma, facta sunt, quibus ex hoc angulo eijciamini? An uos tot procellis, fluctibus, tempestatibus pericli- 987 *
tantes ita destituet Iesus, ut nulla sit aurora, in qua ueniens dicat uento, Quiesce: & mari, Tace. Sed iam uidere uideor Iesum sup aquas ambulantem, eundemq; audire dicentem: Confidite, ego sum, nolite timere: postquam Mat. 14. e
uos patres ecclesiastica dignitate præminen- Mar. 6. g
tes, omniq; doctrinæ genere insignes, uos mūdi lumina & decora, uolente ac disponente Deo, in præclaram hāc urbem singulari Pauli 3. Pont. Max. & Caroli 5. Cæsaris inuictissimi, tum prouidentia, tum authoritate conuenistis. In tot enim tamq; grauibus opinionum dissidijs, quibus nunc omnia miscentur. in moribus seculi adeo corruptis, quibus ecclesiæ facies dehonestatur: in tam diutinis bellorum tempestatibus, quibus & suo ipsius, & alieno gladio Christianus orbis est oppressus & afflictus: unde expectare possumus uel ueritatis lucem, uel morum formam, uel firmæ pacis serenitatem, nisi ex hoc uestro cōsessu, ubi Christus adest corda uestra afflaturus, & ad cuncta quæ agenda sunt, directurus? Hoc anno decimoquinto, quo Carolus quintus coronatum agit Imperatorem, Luc. 3.
quem-

quemadmodum olim in Ioanne fuit, uestra opera, fauente Domino, Esaiæ oraculum languens & pene emortuum, sua nempe ueritate destitutum, absoluetur, ut parata sit Domino uia, ecclesiasticis ordinibus ad ueram suæ functionis normam redactis: ut semitæ eius rectæ fiant, Principibus in firmam concordiæ rationem iunctis: ut aspera ad æquitatē, praua ad lenitatem uertantur, populo ad studium ueræ pietatis composito. Quamobrem ubique exaltetur Christus, omnes eum confiteantur ore, diligant corde, referant moribus & pietate. Quo in loco res Christianorū sint, uidetis: fides est extincta: charitas friget: uirtutes contemnuntur: timor Dei exulat: sacramenta conculcantur: Sancti male audiunt: euangelica libertas, turpitudinum est prætextus: & quasi in peccata conspirant omes. Ad uos itaq; spectat tot Ecclesiæ necessitatibus, periculis, calamitatibus, ruinis occurrere: quā ob rem huc conuenistis. Te autē inuocamus Iesu Christe fili Dei uiui, qui orans pro Ecclesia, dixisti: Pater, sanctifica eos in ueritate: qui pollicitus es eam aduersus sathanæ uires seruaturum esse, ac in medio uel duorum in tuo nomine conuenientium te ad futurum esse. Et precamur, ut Ecclesiam tuam sanctifices, ut Patribus in tuo nomine congregatis, spiritum tuum impartias, ut Principibus mentem des bonam, ne ad suam utilitatem causas religionis inflectere procurent. Obliuiscere Domine iniquitatum nostrarū, & memor esto miserationum tuarum: non enim in iustificationibus nostris prosternimus preces nostras ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Exaudi domine: placare domine: attende & fac propter nomen sanctum tuum, quod inuocatum est super populum tuum: ne forte dicant gentes, Vbi est Deus eorum? Vos autem per Christum obsecro, obtestorq; patres amplissimi, ut ea cōcordibus animis spectetis, quæ digna sunt pietate, professioneq; uestra In Iesu nomine conuenistis: ad Iesu gloriam omnibus posthabitis inspicite: sin secus, frustra uel sex millia conuenietis. Nihil in uobis desiderari permittatis, siue ad dicendi libertatem, siue ad patientiam laborum, siue ad sedulitatem officiorum. Orationibus, ieiunijs, pijs operibus uacantes, consentientibus pariterq; ardentibus uotis, corda uestra dignum præparate templum, ubi Spiritus domini sedeat, qui per uos in sessionibus loquatur. Nemo ad ingenij ostentationem, opinionem suam mordicus defendere gaudeat. Nemo procuret contentionum uoces: ego Pauli, ego Apollo, ego Cephæ. Nemo meritu hominum Deum contemnat. Nemo propriæ gloriæ studio ductus, Christi gloriam obscuret. Nemo aliorum monita, sed nec Principum mandata tenens, Spiritus sancti consilia reijciat. Sic enim coram hominibus, in primis autem coram Deo, officium uestrum probe uendicabitis.

Ioan. 17. — Dan. 9. c — Psal. 113 b — 1 Cor. 1. b

Dixi.

ORATIO HABITA A R.P. FRATRE *Ambrosio Catharino Polito Senensi ordinis Prædicatorum, in secunda sessione Synodi Tridentinæ, quarto Februarij. 1546.*



Recessa loci huius authoritas, Patres amplissimi, iam nunc dicere incipientem, profecto maiore me timore ac trepidatione corriperet, nisi huic authoritati ex aduerso uestram opponerem authoritatem, cuius iussu atq; hortatu, non mea sponte, hunc ipsum ego hodie conscendi locum: tum ista uestri uultus plurimum reuerenda maiestas, omnem, quantacunque mihi adesset, dicendi facultatem præriperet, nisi rursus eiusdem uultus uestri summa gratia, ac benigna serenitas, quam his meis oculis mihi uideor intueri, me ad dicendum etiam uehementius incitaret: denique sola cogitatio excellētissimæ eruditionis ac doctrinæ, qua tam selectam ex uniuerso terrarum orbe synodum præfulgere conspicio, hærentem faucibus contineret sermonem, nisi uota precesq; meas ad illum conuerterem atq; in eo fiderem, quem nouimus & os mutorum aperuisse, & linguas infantium fecisse disertas.. Verum ne sine gradu ego ille miser homunculus & peccator, ad thronum tantæ maiestatis accedam, adibo illam quam ipse nobis instituit & aduocatam piam, & sedulam precatricem. fauete uotis. 988

O summe gratiosa, & una inter mulieres singulariter benedicta, Maria uirgo, quæ ut primogenita filia, ut primaria sponsa, ut fidelissima socia, denique mater charissima, ante omnes felices animos & beatos spiritus, prope tuo Emanueli assistis, Aue, & impetra mihi hodie eloquium uiuum, eloquium feruens & efficax, non in comptis humanæ eloquentiæ uerbis, sed in ostensione spiritus & uirtutis: quo auditorum corda magis ac magis ad opus Dei inceptum feliciter peragendum inflam-

flammem, in eius gloriam, & nostram totiusq; christiani gregis lætitium perpetuam & salutem. Amen.

2. Cor. 1. Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni desolatione nostra. nam quod a cunctis bonis tanto tempore est desideratum, & tantopere efflagitatum & expectatum, ecce nunc ego magno cum animi mei gaudio his meis oculis circunspecto, te uidelicet Synodũ uenerandam œcumenicam, nõ solummodo indictam, non solummodo collectam, uerũ etiam iam ostio in nomine Domini patefacto, confidenter ingressam in sancta, ut æternæ nostræ redemptionis obscuratas ab impijs ueritates, ibi aspicias, nobis decernas, atq; populo patefacias. Vere gaudeo patres optimi, quia misericordia & manus Domini fecit hoc: & ideo uehementer cupio, ut hoc meum gaudium, quod commune est piorũ omnium, de spe magis quàm de re conceptum, uestra opera nobis perficiatis: ut ego senicu lus huius mei tam diuturni desiderij compos factus, aliquando possim canere canticũ cũ sene illo iusto, de quo nudiustertius audistis, quòd responsum acceperat a spirituſsancto, non uisurum se mortem donec uideret Christum Domini: uidit, & gauisus est: neq; solum uidit, uerum etiam suis in ulnis eum gestare
Heb. 1. meruit, qui portat omnia uerbo uirtutis suæ: & lætabundus in eum canticum erumpere,
Luca. 2. Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum uerbum tuum in pace, quia uiderũt oculi mei salutare tuum: & quod excurrit. Hoc autem ego, ut uerum fatear, nondũ possum, donec quod nunc in floribus uideo, detur mihi spectare & carpere in ipsis fructibus. Interim uero absque metu multo ac solicitudine multa esse non possum: metuo enim multũ ab ingenio Sathanæ, quia Sathanas est, hoc est, bonis omnibus inceptis aduersans tantoq; magis aduersans, quanto diuiniora, & ad plurimorum salutem magis nouerit attinere. Qui enim paradisum Dei conturbauit in cœlis draco ille rufus, ibiq; schisma condidit tam insigne: & de alio paradiso parentes nostros tantis ornatos donis exterminauit, prosternens, uulnerans & expolians, & ipsum Dominum in deserto non est ueritus adoriri: puto, quod neque tibi parcet, neq; uestram uerebitur sanctitatem: imo nisi assumatis armaturam Dei, scutum fidei, thoracem iustitiæ, & galeam spem salutis, strictum spiritus teneatis ensem, uigiles, promptiq; ad feriendum, cesim punctimq;, ad dextram & sinistram, profecto insano illius furori, & incomparabili calliditati non resistetis. Est igitur uerbum Domini monentis uos in Petro, & Luca. 22.
dicentis: Simon Simon, ecce Satanas expetiuit uos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Hoc enim totum ad te pertinere, o Synode sacrosancta, non dubito: tu enim iuxta spiritus intellectum Petrus es, quia qui Petri claues obtinet, in te includitur, caput tuũ. Caue igitur a cribatore. considera quòd Apostolicum senatum aggressus, unum saltem de duodecim cribrando lucratus est. Cribrũ est corpus illud Domini sanctissimum, flagris cæsum, & clauis & lancea perforatum. Corpus illud significat Ecclesiam, quæ caput habet unum Dominum Iesum, cuius uices in terris gerit Paulus huius nominis tertius. Qui non est sub capite, non est in corpore. qui uicarium spernit, spernit & Dominum. qui cum hoc non congregat, dispergit, qui ab hoc segregatur, de cribro decidit, & iam non est Christi, sed Satanæ. Sic igitur unusquisque se componat in cribro, ut quauis diaboli concussione non excidat. Quod erit, si unum in Christo dicamus omnes, & 1. Cor. 1.
non sint in nobis schismata. Dicet hæreticus, Adularis papista: dicet calumniosus, Aucuparis Catharine: clamabit autem Ambrosius Catharinus, teste Deo, Non adulor ô hæretice, non aucupor ô amice, sed uerba exploratissimæ & compertissimæ ueritatis pronuncio: & eius ueritatis, quam qui non asserat frustra falsoq; de Christiano noie gloriatur.

Sed ad rem.

Habetis ergo in exemplũ & typum uestrũ Petrum, primo quidem auersum & negantẽ, ut discatis cauere: tum eundẽ conuersum & confitentem, ut discatis fortiter agere & sapienter. Cõsideremus ergo primũ, qua de causa 689 *
uir ille tã cõmendatæ fidei, & qui pauloante tam pertinax & securus aiebat: Et si oportuerit me mori tecũ, non te negabo: mox ad Luca. 22.
unius ancillulę uoculã trepidans. tam diserte negat: ut illi bene conueniret, Hui uictus uno Ex Teren.
uerbo tam cito? Et paulopost ab alia interpel Eunuchi.
latus ancilla, etiã periuriũ cũ negatione coniungit: & tertio ab homine turbulenti uultus perterrefactus, etiam detestando anathemate seipsum ferit. Vnde igitur tanta imbecillitas, quæso? & inconstantia? Quis nesciat, quòd ab illa nimia de semetipso confidentia? Discamus igitur in primis tumorẽ cautum, & non

male

male tutam securitatem: id est, non esse confidentes in nobis, quasi in nobis: dicente Do
Ioan. 15. mino: Sine me nihil potestis facere: sed esse a-
Luc. 21. c nimosi in illo qui dixit, Ego dabo uobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij uestri. Nolite putare, res arduas & adeo prçclaras & salutares, effici posse absque oppugnatione & discrimine magno per malignum. Credite, nō deesse illi ancillas in atrio, fortissimas & promptissimas ad debellandum. Video quòd taciti quæritis intra uos, quasnam ego dicam ancillas, audite. Est quidem ancilla prior ualde fortis & audax, neque longe abest ab unoquoque nostrum: & ne uos morer diutius, ancilla hæc est unicuique caro sua, quæ in atrio pontificis uersans, hoc est, terrenis bonis & commoditatibus uitæ huius incumbens, etiam Petrum ibi secum morantem potest adigere ad negandum. Non enim ascendit illa superius, ut legem domini contempletur, & probet utiliora: neque enim potest: cuius prudentia inimica est Deo, & assidue contra spiritum militat, (atque utinam non sæpenumero cum uictoria) cui potius ancillari debebat. Hæc stolida est, & solummodo, quod est ante pedes, aspiciens: nouissima, & quæ alterius uitæ sunt, non considerat. Quare ad omne opus bonum inuenitur ignaua, querula, garrula, contumax: est item loquax, procax, temeraria, auida, popularis, & noxiæ libertatis: odit luctum, horret ieiunia, esurie murmurat, sollicitatur de crastino, uigilias non nisi ad ludos & lasciuias tolerat, orationes fastidit, ad turpiloquia, scurrilia, uana, impudica, gerit aures patulas & erectas: ad seria uero, & ad uerbum Dei, laudesque diuinas, penitus obturatas & graues. Denique in omnibus, quæ sunt spiritus & pietatis, semper importuna interstrepit ac permolesta. Hæc istis nouarum sectarum authoribus, & facibus orbis terræ, magna ac pene cuncta subministrauit fomenta. Quamobrem summopere ab illa cauendum est nobis, utpote, impudente, petulante, pellice, ac male præcincta, contra quam Dominus ait: Sint lumbi uestri præ-
Luc. 12. cincti, & lucernæ ardentes in manibus uestris: & uos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur a nuptijs. Attendite ne grauentur corda ue-
Luca. 21. stra crapula & ebrietate, & ueniat super uos repentina calamitas. Vigilate itaque, orate, castigate ancillam, redigite in seruitutem, ne qui alijs prædicare debetis, ipsi reprobi inueniamini.

Hactenus de ancilla priore.

Subsequitur hanc alia ancilla, neque minus metuenda, quippe quæ multos captiuos teneat, qui tamen de priore triumphant. Nam quanto celsior animus est, tanto (ni ualde caueat) ab ista fortius detinetur. Hæc uero ut explicemus, est humanæ gloriæ cupiditas, & ambitio, quę ācillatur hominibus. Hęc igitur quos sibi subigit, seruos hominum facit, ut propterea non libere ueritatem confiteantur. propter quod scriptum est: Multi ex Ioan. 12. f
principibus crediderunt in eum, sed nō confitebantur, quia dilexerunt gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei. Hæc, mater est omnium hæreticorum & alumna. nam inflata de magisterio præsumpto, nescit audire, tacere, discere: gestit autem docere semper & loqui. Hæc in tergi mantica suos, ne uideat, recondit errores: in ea uero quæ est a fronte, rimatur alienos. Hæc semel emissum uerbum reuocari non sinit, non enim didicit à Sapiente: Pro anima tua non erubescas dice- Eccle. 4. e
re uerum. Est enim pudor adducens peccatum, & est pudor adducens gratiam & gloriam. Ac si dixerit: Pudet errasse, non pudeat errorem agnitum confiteri & emendare. Hic est enim bonus ille pudor, qui tibi gratiā pariet & gloriam. Nam labi, errare, nescire & decipi, humanum est malum, & dignum uenia: in agnito uero errore uelle præ pudore persistere, non iam humanum, sed satanicum est & inexpiabile. quo fit, ut qui se hominem esse fateri erubescit, suo merito euadat in sathanā & diabolum. Quocirca quicunque aliquid scripsimus, uel sentimus, quod recte ab alio repræhendatur, cedamus ueritati, & cū gratiarum actione suscipiamus admonentem, deputantes lucro non paruo, ab erroribus liberari. Super omnia autem sanctæ Synodi sententijs nemo resistat. qui uero secus, nouerit se hoc ipso facto hæreticum prodidisse. Videant tamen qui aliena repræhendunt, ne ipsi forsan ab hac ancilla moueantur, quæ est & liuida & lippa: & alterius gloriam, suam esse ignominiam arbitratur: tum ne ipsi falsis bis peccent, dum bene dicta repræhendunt, iniurij simul & ueritati, & fratri suo: denique ne modum fraternæ charitatis excedant, dum quod oleo curari posset, igne malint & ferro: quod nō tam esset errores extinguere, quàm animas uelle perdere, pro quibus Christus est 990 *
crucifixus. Hæc autem non de iam subuersis hæreticis, sed de fratribus dicta esse uolo. & qui hanc regulam secuti fuerint, pax Dei & misericordia super illos.

Hacte-

Hactenus de ancillis.

Supereſt nunc, ut pauca de homine turbulenti uultus admoneamus. In hoc facile ſecularis poteſtas agnoſcitur, qua plerique mortalium adeo terrentur, ut nullum ſit eis piaculũ, propter illam negare Chriſtum. Recordamini Arimineñ. Conciliũ, & alia huiuſmodi quædam. Sed Deo gratia eſt, quòd habemus catholicos principes, & hæreſum inimicos. & nihilominus ex abundãtia cordis, quod ad hoc pertinet, pro pietate non uerebor hortari. Dico ergo, ſtatuite ſemel certa fide, hic in medio ueſtrum eſſe Chriſtum ſummum omniũ principem, regem, regum, & dominum dominantium: & hoc perſuaſi, dicite cum magno Apoſtolo toto corde: Et ſi ſint dij multi & domini multi, nobis tamen unus Deus Pater ex quo omnia, & nos in ipſum, & unus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos ꝑ illum. Tum ſi qua poteſtas abuti uelit concilio ad ſua commoda, & hoc ſcitis, exhorreſcite, quoniam non in hominem, ſed in ſpiritum ſanctum peccat. Siquid aliud contra charitatem requirat, exerite gladium ſpiritus, & dicite: Deus charitas eſt. Si quid contra ueritatem ſimiliter dicite: Ieſus dominus ueritas eſt. Si uultus turbulentus oſtendit iram minitantẽ uitæ, adiungite: Hæc eſt uita æterna, ut cognoſcant te Deum patrẽ, & quem miſiſti dominum Ieſum Chriſtum. Et tanquam de pręmiſſis cõcludite cum Pſalmographo: In Deo laudabo uerbum, in domino laudabo ſermonẽ: in Deo ſpaui, non timebo quid faciat mihi homo. Mementote ꝑcepti: Nolite timere eos qui occidunt corpora, poſtea nõ habent amplius quid faciant. Timete autem illum, qui poſtquàm occiderit corpus, poteſtatem habet mittendi animam in gehennã ignis: hũc, dico uobis, timete. Reſpicite ad Petrum rurſus, & uidete quomodo iuxta Domini uerbũ confirmat fratres ſuos. Ecce poſt galli cantũ, poſt illuceſcentem ſibi diem, a ueri Solis aſpectu, poſt amarum pœnitentiæ fletum, poſt trinam ſuæ recuperatæ dilectionis confeſſionem, poſt ſuſceptum ſummi paſtoris officiũ, indutus uirtutem ex alto, non iam in atrio ſedens & frigens, ubi potuit pernegare, ſed in cathedra docens, ubi regitur a Spirituſancto, totus feruore charitatis ſuccenſus, incipit prædicare nomen ſalutis. Turbantur ueteris ſynagogæ pontifices, ille autem alacer inſiſtit operi. Edicunt ut ſileat, ille clamat: Oportet obedire Deo magis quàm hominibus. Addunt minas, non deterretur: tradunt in carcerem, ſed uerbum Dei non alligatur. cædunt flagris agit gratias, gaudens quod dignus habitus eſt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Deniq; nunquam ceſſat a munere, donec Romæ iuxta oraculum Domini extenſis in cruce manibus, & uerſo deorſum capite glorificat Deũ. Hæc autem facta quid ſunt aliud, quàm uiuæ uoces clamantis Apoſtoli? & quid aliud clamantis, niſi, Vade, & tu fac ſimiliter? Confirma & tu ſancta Synode fratres tuos: ad hoc enim conuocauit te Dominus, & hoc repoſcit abs te, cui dari uerba non poſſunt.

1 Cor. 8 a · *1. Ioã. 4. c* · *Ioan. 14.* · *Ioan. 17.* · *Pſal. 55. b* · *Matt. 10* · *Act. 5. f* · *Luc. 10. f*

Quanta mihi hoc in loco ſuccurrãt patres oportune dicenda, niſi apud uos agerem, qui alios iſta melius docere poteſtis, explicarem. pauca tamen proferam, quæ uelim quaſi ſagittas potentis acutas hęrere fixa in cordibus ueſtris. Dominus enim Deus uos alloquitur, aiens: Ego te plantaui uineam electam, plantaui autẽ te mea cruce & morte, ego te meo ſanguine irrigaui: elegi ex te lapides, ædificaui turrim, fodi torcular, poſui ſepem: quid eſt, quod debui facere, & non feci? Verum quanta habeo iamdudum aduerſus te o ingrata? Quid eſt enim, ꝙ pene te exterminauit aper de ſylua, & ſingularis ferus (qui audit, intelligat) depaſcitur? & nihilominus ergo nũc congregaui te, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & in medio tui ſum. Quid times? conuertere ad me dominũ Deũ tuum, ut confirmes fratres tuos. Stemus ſimul quis eſt aduerſarius meus? rogaui enim ego pro te, ne deficiat fides tua, quomõ ergo deficere poteris? Tu autem uide canes, uide lupos, uide operarios malos, uide confuſionem, uide conciſionẽ, uexatas, diſperſas, & ab errantes oues meas in deſertis, in ſpeluncis, in cauernis terræ, traditas agri beſtijs deuorandas, quas tamen meo ſanguine comparaui: non dico plura. Hæc enim ſatis, ut intelligas quid ego requiram ab te. Hæc dominus clementiſ Ieſus tibi hodie in ſpiritu lenitatis. Vide ergo, & diligenter attende, ne quando in ſpiritu iræ & uindictæ, mutato ſermone, poſſit iure optimo conqueri contra te, & coram Angelis & ſanctis ſuis dicere: O habitatores Hieruſalem, & uiri Iuda, iudicate inter me & uineã meam. Quid debui ultra facere uineæ meæ, & non feci? Expectabã autem ut faceret uuas & fecit labruſcas: & expoſuit me ludibrio hoſtibus meis, ut blaſphemetur nomen meum inter illos Sed abſit, ut in hoc uerbo tam triſti mea concludatur oratio: meliora enim ſpero, ac uiciniora ſaluti. Quamobrem flecto genua ad patrem domini noſtri Ieſu Chriſti: & uos omnes oro, & uos in primis, qui ꝑ Chriſti

Eſa. 5. a

uicario amplissima legatiõe fungimini: Oro, inquam, uos & obtestor per uiscera illius paternæ diuinæ misericordiæ, ut omni nisu, quẽ parturitis, nobis tandem partum exhibeatis, formatumq; Christum: ut ego illum quasi in ulnis meis excipiẽs, tanquam alter Simeon, & sicut cãdidus olor ad uada felicissimæ mortis euolans, hoc dulce melos ualeam decantare: Nunc dimittis seruũ tuum Domine secun-
Luc. 2. dum uerbum tuum in pace: Quia uiderunt oculi mei fructum Synodi salutaris, quam parasti ante faciem omnium populorum, lumẽ ad reuelationem gentiũ, & gloriã ueræ plebis Israel. Fiat fiat, γένοιτο γένοιτο, Amen Amen.

ORATIO AD PATRES IN TRIdentino Concilio habita a Fratre Antonio Marinario Carmelita Dominica quarta in quadragesima. 1546.



N Vniuersis Christianæ uitæ actionibus P. A. euangelicæ fides, quæ summa est sincere pietatis, & absolute obediẽtię fundamentum, comprimis exercenda est, ac solide possidenda, nimirum ut homo ab inani proprie dignitatis confidentia abhorrẽs, omnino a Dei misericordia pendeat, statuatq; deum ut clementissimum patrem sibi adesse, a quo leta semp expectet, & felicissima, nec unquam patiatur ex eius animo persuasionem illam excuti, etsi duris ac infinitis uexetur difficultatibus, quas mundus, quas caro, quas satan, ut sunt in nostri pernitiem coniurati duces hinc atq; illinc procurrant, ut nos a Dei fiducia, eiusdemq; obsequio, abducant religiosissimo. Etenim nisi ad Deum confugimus, nisi in eum gloriam, fiduciam, sollicitudinemq; nostram transferimus, a quo uno bonorum omnium summã prestolemur, eius iram prouocamus: perinde ac si Deos nobis alienos erigeremus, huc igitur conuenit omne mentis ac fidei nostre studium intendere, ut per bona opera Deo patri placeamus indulgentissimo cæterum ab operum nostrorum gloria auersi, in illius patris clementia, & uoluntate secure & in perpetuũ conquiescamus. Que omnia ex sublimi Ioannis & Pauli doctrina, mox coram recitata, explicaturus ego. Iesum seruatorem unicum ad quem spectat hominum cordibus fidem imprimere, cui nihil gratius, quàm eius opẽ implorare, per quem nobis datum est Deũ compellare patrem, quiq; semper ei dexter assidet noster aduocatus, uehemẽter precor, ut mihi dicenti feliciter adsit.

Veteris nature nostre imaginem Nicodemo Christus appositissime depinxit dicens. Quod natum est ex carne caro est, atqui hic grauiter errant qui in carnis appellatione nil intimius considerant, quàm eã hominis partem, quæ sensibus ornata, nobis cum brutis communis est, quasi spiritalis nostra regeneratio ad inferiorem, & non ad superiorem potius partem pertineret. Altius itaq; carnis ingenium concipiendum est, ut spectans ad mentem, rationem, uoluntatem, totum deniq; hominem, quem carnis concupiscentia & originis peccato maculatum esse scimus. quamobrem Paulus eum, carnem esse statuit, dum illum uocat animalem, qui non recipit, ac etiã pro derisu & summa ducit stultitia ea q̃ sunt sapientiæ Dei, in qua re præsertim sita est sapientia carnis, Hunc igitur si quis potest, eliciet ex hoc homine bonum, unde illi apud Deum, reliquus sit gloriandi locus, quando huius arboris fructus sunt immundities, fornicatio, impudicitia, ueneficia, ire, rixe, dissensiones, mala demum omnia, hinc illa fulmina quibus Paulus ex psalmorum doctrina in omnes ade filios inuehitur. Non est iustus quisq;, non est qui intelligat, aut exquirat Deum, defecerunt omnes, ut nec uel unus probitatem exerceat, sepulchrum patens est guttur eorũ, linguis suis ad dolum usi sunt, uenenum aspidum sub labijs eorum. Quorum os maledictione, & amarulentia plenũ est, & pedes ueloces sunt ad effundendum sanguinem, Quæ mala omnia etsi ex singulis hominibus non emergunt, intus tamen latet horum omniũ uitiorum lerna. Si enim spectes preclara illa facinora per que summi heroes ad honestam uite rationem contendebant, laudabilia quidem erant coram hominibus nec Deo ingrata, ueluti quibus publica orbis politia cohonestabatur, cæterum carnis opera non immerito appellabuntur: quando nunquam illis q. ea egerunt, in mentem uenit, ut dicerent Domine uoluntas fiat, omnia ex ipso, per ipsum in ipso: ipsi gloria semper, unde in eis iam caro suam patefecit insaniam. dum alius mortem sibi cõscit, alius exilium effeminate deplorat alius longe maiorem se iudicat, quàm ut suis ossibus digna sit alta Roma. Nihil itaq; reliquum est homini suapte natura, ante oculos dei: quo gloriari possit. Se illum officio preuenisse, ut aliquid sibi retribuatur. Iccirco deploranda erat infelicissime huius nostræ naturę

conditio,

conditio, nisi Deus illa immensa bonitate sua, et nos hac exueret calamitate, unigenitũ nobis donasset, per quem omnibus ex corde resipiscentibus, uiuaq; fide in eum tendentibus peccata gratis condonat, eosdemq; in uicẽ & ius filiorum cooptat. Quamobrem si talem te coram Deo exhibere potes, qui tuis meritis dignus fueris, ut tibi unigenitum ille donauerit, gloriari utiq; potens te tuo marte adeptũ esse quecunq; cum filio & per filium hominibus exhibuit, peccatorum nempe remissionẽ iustitiam, sanctitatem, libertatẽ, adoptionem filiorum, celestis deniq; regni hereditatẽ, quo quid esset impudentius? Quanquã autẽ a nobis ut ab ingenuis filijs obedientiam Deus exquirit, quam summis etiam compensat premijs. quemadmodum & penis horribilibus punit contumacias, nos tamen, quod ad nostrã spectat humilitatẽ, operũ nostrorum nostreq; dignitatis gloriam, a cordibus nostris abdicare debemus, nihil in nobis propria uirtute esse existimantes quo ad misericordiam Deus commoueatur, nisi nostram inenarrabilem miseriam, tum enim clementie diuine pectus nostrũ patet, cum resipiscentes omni prorsus proprie dignitatis opinione uacui sumus, nã & in ipsis renatis peccati incendium longe maius est, quàm ut cogitatione cõprehendi possit, hoc unum maxime est animaduertendũ. Si temetipsum erigis o homo, Deus ipse statim te deijcit. Si te deijcis, ipse erigit. Si te ante oculos eius defendis ipse accusat, si te accusas, ipse defendit, si te coram absoluis, ipe condemnat. Si te condemnas ipse absoluit. Quid enim Christiane humilitati magis conuenit, quàm agnoscere nos propria natura eẽ omnibus bonis destitutos, omnibus meritis uacuos, omnibus uirtutibus nudos, ut a Deo sua bonitate, celestibus donis uestiti, repleti, ac coronati simus, confiteri nos esse cecos, secos, iniustos, ut a Deo illustremur & libertate atq; iustitia donati simus: deniq; omnẽ gloriãdi ansam nobis adimere, ut ipse celestis pater sup omnia solus emineat gloriosus, & nos in eo gloriemur in sempiternũ. Dei itaq; precepta dũ seruamus, ille tanquã ingenui filij obsequimur & obediens, Per ea ad celestis uite felicitatem contendimus, atq; hæc est singularis sapientiã, si in illis seruãdis indefessi perduramus, uictoriam consequimur insignem, ... alienos esse ab operum gloria, & in Deo ... ice conquiescere, hoc hoc inquam pietatẽ ... olet uere christianã, hinc exoritur illa san... omniũ humilitas, cũ supremo iudici eos ... celeste regnũ uocanti ante secula illis a celesti patre preparatũ tanq; copiosam pietatis eorũ mercedẽ, respõdebũt se nescire q̃ egerũt pietatis opera. At uero, ne decipiamur, deprimenda est ficta illa carnis submissio, aut potius male dissimulata superbia, quæ ne omnino nos a Deo subducere uideatur, operũ gloriam in nobis ita procurat, ut interim Dei gloriam non reijciat, quinetiam eam ut sociã asciscat, nam quid hoc aliud est tandem, quàm uelle cum Deo salutis nostre gloriam partiri. O peruersum carnis ingenium, hoccine est religionis genus, Dei honorẽ dissecare, & illius gloriam in partes diuidere? hoccine est euangelice pietatis exemplum, quæ Dei solius sunt & conditoris omniũ in os homunculos transferre? Nonne ad alienas quosdam ac minores Deos uocas cum nos iubes in operibus gloriari, quasi non tota apud Deum gloria debeat residere, sciunt sciunt pij omnes hæc tua cõsilia, occultas esse sathane insidias, quibus in apertam impietatem nos conijcere studet, An non pharisæus ille. P. A. in templo orãs, & opera sua gloriose arroganterq; commemorans a Dei facie uanus discessit, etsi omnino gloriã Dei, cui gratias agebat, non reiecerit? Hæc ipse satan eo cecitatis deuenit, ut sedem quàm ambiebat omni prorsus Dei fauore reiecto, procurasset, sed quia nõnihil sue dignitati tribuit, pulsus est, e, cœlo. Illud igitur uerum sit, & ab omnibus firmissime sustineatur, nihil boni in nobis esse, quod a Deo nõ accepetimus quod si accepimus, cur de nobis gloriabimur? nam sic glotiari perinde est atq; acceptum negare. Neq; propterea hoc dicimus Patres, ut meriti nomen tot seculis ab ecclesia receptum, a tot patribus modeste predicatum delendum esse feramus, nam hoc moliuntur hostes nostri, nimirum ut sub meritorum titulo „pelagiane nos insimulent factiõis, ne ipsi deprehendantur qui uere sunt manichei, ualeant pelagiani sint procul a nobis manichei, utriq; enim extremas huius disputationis partes amplectebantur. Nos merita habere studemus, eaq; ut nobis a diuina bonitate donata absq; nostre glorie aucupatione predicamus, & cũ Paulo clamamus soli Deo honor & gloria. Mens eõs christiana ad Dei misericordiam & bonorum omniũ principiũ conuersa, bona quidem que facit opera, respicit, tanq; diuine benignitatis radios testimonia & fructus, in quibus sese consolatur ac confirmat, uerũ in eis non recubit omnino, sed in eandẽ Dei misericordiã se reflectit, atq; in ea ut salutis nostre prora ut aiunt et puppi cõquiescit, & hic est christiane humilitatis circulus a gloria in gloriã dei feliciter abso-

ter absolutus facessat igitur a nobis omnis tũ stulta securitas qua sine obedientiæ operibus Deo placere posse putemus, tum uana arrogantia qua propriæ dignitatis uirtute cœlestia bona nobis cõmunicari existimemus. Quantum de nobis gloriamur, tantundẽ ex diuinæ clementiæ gloria decerpimus, quantũ nostræ propriæ uirtuti uẽdicamus, & arrogamus, tantundẽ impedimenti beneficentiæ diuinæ laudande obijcimus. Id quod singulari figura apostolo eam nobis hodie explicante, in duobus Abrae filijs est premonstratum, quorum alter hoc est Ismael ex Agar ancilla iuxta carnẽ natus legis filios spiritu seruitutis actos ꝓpria respectantes opera. Et in illis gloriãtes, adumbrabat. Alter nimirum Isaac iuxta Dei promissum ex Sarra libera ortus, filios euangelij toto pectore in Dei misericordiam se componentes, omnemq́ operum gloriam reijcientes pre figurabat. Sed cum Ismael luderet cum Isaac. quasi cum quo hereditatis honorem esset cõsecuturus, eiectus est, a Deo ne esset heres, nimirum quia omnes, qui proprio ingenio, pro prijsq́ uiribus, salutis gloriam arrogant, quasi ludentes cum beneficentia Dei, cum qua eam gloriam partiri uolunt, a Dei conspectu eijciuntur. Nos itaq; euangelica fide fretæ: promissionisq́ gratia orti, tanquam ingenui filij cœlesti patri Deo, placere & obsequi studeamus ei bona omnia quæ in nobis sunt, accepta feramus in ipsoq́ gloriemur, cui nostram consecrauimus uoluntatem.

Proinde qui suis operibus fidunt, de diuina erga se benignitate dubitare solent & per interualla & uices huc atq; illuc alternãdo fluctuare, ut nusq̃ eis portus, nusq̃ fide stationis spes appareat, facileq́ ad desperationẽ in grauibus periculis infelicissima ratione tendunt. qui autem suis diffisi uiribus Suorumq; operum reiecta fiducia in Dei benignitate & clementia conquiescunt, nec cogitare unquã possunt sese a Deo esse reiectos, illumq́ prestaturum non esse, quod eis pro sua misericordia promisit. Hæc est quod illos propriæ indignitatis ratio ad dubitãdum prouocet. Legis est hæc doctrina Deus benedictionẽ dignis, hoc est iustis, maledictionem indignis, idest iniustis, confert, unde nec aliquem potuit lex Dei benedictione donare, quod neminem reperit iustum & dignum. Quid nobis cum legis maledictione & ira, qui per Christum redempti sumus. Aduersus itaq; legis furorem subleuemur, & consolemur nosipsos leta euãgelij promissione, nempe quod indignissimis benedictionem & gratiam deus effundit, si resipiscãt & uiua fide, se ei cõmittant. Est certe hoc uiuæ fidei ingenium, nos in Deum ut filios in patrem erigere, Christum nostrum, nosq́ uicissim Christi facere, ut cum eo unum corpus simus, eodemq́ uiuamus, regamur letemur, & gloriemur spiritu. Quamobrem in dubitationis laberintho non errant, qui per Christũ adepti sunt iustitiam. Sed in securitate mentis in pace conscientiæ, in lætitia cordis, edocti spiritu illo, qui illis testimoniũ reddit: quod sunt filij Dei audent dicere Abba Pater, quanquã interim inest illis sanctus ille timor, ne cadant ab eo ad quem dei benignitate euecti sunt, filiorum honore, quamobrem exultant, quod Christum tenent, tremunt ne illum amittant, quemadmodum propheta monuit. Exultate ei cum tremore. At uero caro & satan nunquam non sollicitant ad diffidentiam pectora iustorum, quibus cum perpetuum est certamen, Nunc eos temeritatis accusant, quod se diuini consilij conscios & particeps faciunt, dicentes, Scimus quod nos diligit deus, sed illi se purgant nempe quod temerarij essent, si diuinæ erga se charitatis tot argumentis declarate, præsertim filio ad crucem demisso anticipes essent, Nunc grauia superioris uitæ commissa memorant, quorum non potuerũt condignã exhibuisse satisfactionem, sed illi respondent, gratis per Christum nobis quia satisfacere nõ poteramus remissa sunt peccata, nõ est quod cogitemus, quia soluendo non sumus, ne dignitati mortis Christi detrahamus, Nũc quotidianos uitæ errores, quibus nemo nõ subijcitur, ante illorum oculos sistũt, ut uel sic dubitent de benignitate dei. Sed illi exclamant, Clementissimus ille pater, ad hos infirme naturæ lapsus conniuere solet, cuius clementiæ non conuenit illos ad uindictam imputare. Nunc ex occultis maioribus delictis quæ homo (cuius est cor ut prauum, ita retrusum) nõ intelligit argumenta sumunt, quibus diuino fauore illos destitutos esse cõuincant, sed illi excipiunt, Integra est peccatorum remissio, et cum donat deus manifesta quę nouimus, donat item occulta quę ignoramus delicta, Nũc prospera commemorant, uelut quibus in hoc seculo eos remuneret Deus, ne in alio expectent felicitatis gloriam. Sed illi fatentur deũ sepe presentibus bonis ornare iustos, ut proximorum necessitatibus consulentes, ad uitam futuram aptiores fiant. Nunc calamitates quibus plerunq; iusti affliguntur ut aperta iræ Dei signa commemorant. Sed illi asseuerant eas esse manifesta paterne dilectionis argumenta, ut sub disciplina crucis eruditi fili[illegible]

redd-

uexatum pectus pium, supra omnes tandem difficultates emergit, in corde suo sic loquēs. Quid est quod de diffidentia mihi loquatur aliquis? Quis me separabit a charitate & fiducia Dei mei? qui sua potentia omnia continet, suo imperio omnia regit, sua sapientia omnia moderatur, sua mente omnia complectitur, suo arbitrio omnia flectit quolibet, & quo libet constringit, cuius tanta fuit erga me charitas ut unicum quem unice diligebat filium, ad horribilem tradiderit crucem quo essem illius sanguine aspersus atq; redemptus, & illū honoris gradum assequerer, nempe ut ipse sit mihi pater, & Christus frater. Que autem maior aut dilectio aut sollicitudo, quàm patris erga filium, præsertim eius, patris, qui tāto est aliis clementior quanto sublimior, quamobrem neq; huius seculi blanditie, neq; huius carnis illecebre, neq; illa sathane fulmina, neq; hæreticorum fraudes neq; amicorum delitie, neq; necessariorum preces, neq; parentum pietas, neq; populorum furor, neq; tyrannorum crudelitas, seu minis perterrere, seu in carcerē detrudere, seu fortunis priuare, seu in exilium ablegare, seu quolibet mortis genere perdere uoluerint, a Deo optimo maximo, a domino omnipotente, a patre indulgentissimo, ullo unquam tempore me diuellent, si cœlū ruat, si terra euanescat, si orbis illabatur præceps ego in eū erectus ero, si angelus de cœlo aliud mihi persuadere contendat, dicam ei Anathema, o felicem christiani pectoris fiduciam, o beatam euangelici cordis pietatem, o securā christiane mentis fiduciam, que uota quæ cōsilia, quæ studia, conatus officia, diligentiam, industriam, fortunas, omni loco, omni tempore, omnibus in rebus, uni deo cōmittit, qui neminem in se cōfidentem uanum fecit. Nos impios in quam demersi sumus ingratitudine? Nos ingratos in quam prolapsi sumus impietaté, qui reiecta Dei fiducia terrena hæc præsidia quo iure qua iniuria, hinc atq; illinc manibus pedibus procuramus & acerrimus, si euangelica fides nostre uite regula esset, re ipsa (qui nunc titulo ac ceremonijs uocamur) Christiani essemus, quamobrem in Deo, ut filij in patre clementissimo, gloriaremur & cō quiesceremus, qui nunc ut serui rebelles eius, tanquam iratissimi principis furorem deprecamur, & in nostre, omnium matris ecclesiæ, sinum amplexus, & oscula leti exciperemur, qui nunc eam deformatam languentem, ac prope inter moriturā ploramus. Nihil est eni P. A. quod non letum non felicissimum, contingat, confidentibus in Deum, qui nulli opitulatus libentius quàm quem humana destituere presidia, quod nobis ante oculos euangelica historia exponit.

Cum enim seruator noster phariseorum cedens furori, se cum discipulis in alteram galileam quæ est ultra lacum tiberiadem recepisset, ac superato montis uertice incompositam promiscuam turbam, nec itineris difficultate, nec loci solitudine, nec inedie periculo deterritam, quo minus eum sequeretur, conspexisset, discipulis de emendis panibus ut famescenti turbe consulerent, uerba fecit, subindicans, esse nonnunquam apostolici muneris, gregis necessitati, bonis ecclesiæ succurrere, cumq; de Philippi & Andree fide periculū fecisset, nam alter dixerat, nec ducētorum denariorum panes satis esse, alter de quinq; panibus ordeaceis & duobus piscib⁹: quos puer quędam illic habebat, sed ut frustra inter tam multos dispensandis, meminit, iussit ut disponerentur quotquot aderant, discumbentes super terram, quæ graminis copia plurimum uirebat, iussis paruere omnes, non hesitantes, non dubij, non disquirentes, unde illis in deserto panes adueherentur, se totos commiserunt christo, nec sunt a sua fiducia destituti, nam Iesus ubi qnq; panes, & duos pisciculos accepit, & de more gratias egit patri, tradidit illos discipulis, ut apponerent discumbentibus, nimirum ut discant euangelicum panem distribuentes, illum non tanquam suum, sed a Christo acceptū populo apponere, hoc est ut sacras literas non detorqueant ad suas cupiditates, neq; obscurent mandata & gloriam Christi, ut suo uentri, sueq; inseruiant ambitioni. Multiplicari subinde panis ac piscis in omnium manibus uidebatur, quo ues plus assumerentur eo maiora fieri incrementa. Exaturati sunt itaq; omnes, erant autem præter paruulos ac mulieres, quinq; millia, & quo clarius esset miraculum, collecti sunt ab apostolis iussu Christi, fragmentorum cophini duodecim, atq; ita pōpulus fame laborans cibos habuit quos etiam secum deferret domum, ut discamus Deum opportune nobis consulere, ac desperatis etiam in rebus feliciter adesse ijs qui in eius misericordia fidunt. Sed iam tempus est Patres Amplissimi, ut Christum cuius uices geritis in terris, officio referatis, & apertis prouidentie oculis, in ecclesiam turbatam periclitantem afflictā, totq; calamitatibus expositam, ex hoc concilio, uelut ex alto monte, ubi suo spiritu Christus adest, tātis eius malis iam tandem consulatis & medeamini uos enim, uos inquam o pastores, o Patres, o Duces,

ces,compello,quid est in sancta Dei ecclesia, quod uestro cōsilio,uestra ope,uestra authoritate, uestra non egeat instauratione? Quæ ad religiōis dogmata spectant periculosis cōtentionibus sine fine,sursum deorsum feruntur, tot sunt sectarum genera quarū quælibet proprio furore in angulo Christum ostendit, & recens prædicat Euangelium, hoc est errores figmenta, & somnia proprij cerebri uitiorum licentiam, seditionum opportunitatem, pietatis contemptum,& animorum perditionem. Aduersus ecclesiasticos ordines rabie quadam exardescunt, illos diris execrationibus deuouentes, maledictisq; lacerantes, & ut sunt in Petri cathedram coniuratissimi hostes,Romanam Ecclesiam sedemq; illam Apostolicam,indignissimis modis conculcare tentant. nam uelut errorum sibi male conscij,iudicium,& ut pertinaces,correctionem fugientes,in eius sedis(cuius est.ipsos, ac sui similes iudicare & corrigere)arietant potestatem.Et audent perdita qua solent impudentia,euangelij pretextu, quæ Euangelio prorsus repugnant,prædicare,sibiq; spiritum Christi & scripturarum sensum arrogantes,patrum sententias ut impia mendacia reijciunt. Scilicet eorū consilio nouam celebrabimus pentecosten. Nouos recipiemus apostolos, recens amplectemur Euangelium,Ecclesia Christi per eos debet innouari, tot patres sanctitate clarissimi,tot litterarum principes delirarunt,o maiores,o patres,quàm indigne studia uestra cōtemnunt perditi hi discipuli,quàm impudenter in uos conspirant degeneres hi filij, quàm irreligioso sanctum nomen uestrum lacerant apostatæ isti inferorum furijs agitati.Et adhuc Christus pro cuius gl'ia laborastis tot furores in suā ecclesiam directos sustinet?Ita forte nūc est horribilis Dei uindicta super terram, quā hominum impietas meretur,quæ illius bonitati obsistere nititur, uos autem. P. A.omni (quod aiunt)pede in hos state,uerum defenditis euangelium,quod inuictū manet,quantuis in eum magnos impetus faciat mundus, etsi seuiat & insaniat sathan,hæreticorum furores ut semper sustinuit & excepit, ita deuicit ecclesia,adeo ut ne fragmēta extent librorum,quos illi summo ingenio,mirabili eruditione, exquisitaq; facundia conscripserunt, Patrum uero ac maiorum nostrorū, nec sanctum nomen nec libri deleri potuerunt. Omnia stant a uobis,Probate consuetudines populorum consensus,Patrum sententiæ, achademiarum disputationes, conciliorum definitiones noui & uete. testamenti scripturæ. Et causæ uestræ aut potius ecclesię fauet Carolus cum Ferdinando fratre. Est fratrum par felicissimū, sunt duo nomina populis omnibus gratiosissima, duo orbis lumina, duo reipublice Christianæ propugnacula, quos nescias an armis,& bellica uirtute, an fide & religiōe, pro Christi ecclesia magis pugnauerint.Nam quid egerint aduersus turcas nostro hoc seculo,magisquam unquam alias, & uiribus potentes,& Christiani nominis odio, feruentes notius est,quàm ut prædicari debeat,at inuictum fidei & religionis eorum robur(Deo immortali gratie)quis digne poterit oratiōe cōsequi,quando euāgelij corruptores, nec libris uiolenta quadam facūdia scriptis, nec tot publicis priuatisq; sermonibus,nec demq; augēde ditionis eorū pretextu, que res ad flectendos principum animos est uehementissima, illos in medio ipsorum uersantes ab ecclesiæ Romanæ obedientia se mouere potuerunt. Neq; abest ab officio suo galliarum ille princeps peculiari & auito Christianissimi regis titulo,iure insignitus,qui utraq; manu, & toto uerius pectore,ecclesiæ se exhibuit,& exhibet propugnatorem,& patronum,idem uobis de cæteris catholicis principibus atq; magistratibus persuasum esse uelim.Porro illud uobis magnopere procurandum est,ut de hostium manibus, uel sub quo illi sua uenena populis propinant auferatis. Id autem est morum corruptela.faciorumq; omnium abusus, totius huius incendij ligna & ignis, hinc enim rem supra modum illis exaggerantibus,ortum est in populo Christiano,odium plusquam uatinianum aduersus ecclesiasticos ordines,quorum dignitati & honori passim detrahitur. Dictu mirum quàm acerbo & pleno ore in sacerdotum mores,omnes inuehuntur,dissimulatis interim multorū,qui maxime pij sunt uirtutibus, reiectisq; a tergo horrendis uitijs quibus eorum uita undiq; scatet, cum ipsi sint in sua classe peiores. Ita in omnibus ordinibus,siue spectes ecclesiasticos proceres,siue principes prophanos,siue promiscuum populum,siue eos qui sanctioris uitæ titulo, perfectionem profitentur euangelicam,languet & afflicta ac pene deplorāda iacet ecclesia, Res hæc uerior est,quam ut negare possit, grauior quàm ut debeat ferri,& perniciosior quàm ut differri expediat.

Ad te itaq; clementissime pater supplices ac demissi uota nostra,precesq; nostras referimus, ut his tantis malis, quibus affecti atq; afflicti sumus tua consulas benignitate, neq; enim peccatorum nostrorum moles nos deterret,

terret, quo minus a te opem petamus, sed potius consolatur ac erigit immensae tuae charitatis consideratio, Dilexisti nos olim, & in tuam suscepisti custodiã, cum inimici essemus tui, teq; nec exquirebamus, nec cognoscebamus, & nunc auget fiduciam nostram paterni nominis suauitas, quæ uincit in cordibus nostris omnem orandi difficultatem, Abdicandi certe essemus qui degenerauimus, si tibi uulgari more, inesset patris affectus, & quomodo ees longe omnium clemẽtissimus pater si (quod omnium commune est) obsequẽtes tantum reciperes filios? Quod si hęc satis non sunt clamamus, respice in faciem Christi tui. Ille apud te cõstitutus est aduocatus noster quod si nullus est nobis coram tua maiestate propter delicta nostra clementiæ locus, repelle, qui tibi dexter assidet, aduocatum nostrum, & a rogando desistemus. Ille noster est cum quo sumus te authore, in unum corpus, eundemq; spiritum cooptati. Si tuus est quomodo illum eijcies? si noster est, quomó illum nobis subtrahes? itaq; neq; illum sine nobis retinere, nec nos sine illo, reijcere debes. Pater suauissime qui potes quicquid uis, quoniã quicquid uis iustũ est, uelis qd petimus, & simul erit iustũ atq; factum, uerte mala omnia nostra in gloriam clementiæ tuae, neq; ecclesiæ salutem, fac ut hereses uertantur in euãgelij claritatem, ut morum omnium corruptelam, Sequatur omnium uirtutum pulcherrimus ordo, quamobrem ecclesia tua tuiq; filij sanguine redempta. Quæ nunc arctata est dilatetur, quæ uacillat constabiliatur, quę obscura est, splendeat, quę arida est, oĩbus sanctis opibus floreat.

Vos autem Patres Amplissimi date operã ut Christiano populo distribuatur euangelicus panis, Euangelio orta est, & aucta ecclesia euangelio restituenda est & amplianda, sint manus uestre huius panis ministre, hoc ẽ prestate euangelium comite sancta uita, nam si episcopi recte docent, Euangelium quidem in ore habent, at eum uitæ integritate pollent, illud in manibus tenent, Decreta, definitiões, constitutiones, canones, censure, consilia, prophetiæ, lex Euangelium, frigida sunt, mortua sunt, in contemptum abeunt in ore eius qui ea sanctis moribus non refert, tantum abest ut in obseruationem ducantur a populis, id quod hac nostra ætate plusquam uolumus experimur. Non enim lingue in primis est hęc celestis doctrina, sed uite uita sancta uere uita est, quæ dicentis doctrinam uiuam reddit, & efficacem, ut audientium animos possidear, & in eorum affectus stimulos inijciat & flammas amoris dei, sic respublica Christiana cuius omnis spes in uobis, ut in sacra ancora, sita est, sentiet sibi salutare tridentini concilij authoritatem, in restitúta religione, in reformatis moribus, deniq; in confirmata principum concordia, quorum omnia consilia, studia, conatus, magno quodam silentio pendent, uelut in manibus uestris, diuino consilio posita, si rem, ea qua decet, pietate pertractabitis, silentium hoc uertetur in effusa publice pacis gaudia, & inenarrabile orbis commodum sin secus, proferet atrociora quàm fuerint unquam bella, in maximam Christianæ reipublice pernitiem. Omnes autem christiani de uobis optimæ sperant, faxit christus, qui sequentem se turbam uanam non fecit, ut illi nõ sint hac sua spe, suaq; expectatiõe defraudati.

Dixi.

ORATIO INSIGNIS AC CLARISsimi D. Didaci a Mendocia oratoris Cæsareæ Maiestatis, coram Legatis Sedis Apostolicæ habita Tridenti tertio Maij. Anno. 1545.

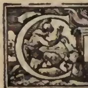


Vperiore anno illustrissimi & amplissimi patres, cũ esset a sanctissimo Domino Paulo summo Pontifice generale concilium indictum Tridenti, destinatis ad id inchoandũ & prosequendũ Reuerendiss. Parisio, Mutinensi, & Polo Apostolicæ sedis Legatis, inuictissim⁹ dominus meus Carolus Romanorum Imperator Augustus iustissimis tunc causis adeo detentus, ut principio Concilij, a sua Maiestate tantopere exoptati & efflagitati, adesse non posset, Episcopum Atrebatensem, dominum de Granuela, & me, qui Iacobus a Mendocia dicor, procuratores & oratores ad hanc Tridentinam urbem destinauit: quo futuro concilio, uel omnes una, uel quisq; nostrum eius nomine interesset. Facta itaq; a nobis Cæsaris nomine coram illis reuerendissimis Legatis comparitione, uisum fuit sanctissimo domino in commodius tempus concilium protrahere. Nunc uero idem ipse sanctissimus dominus, cuius munus atq; præcipuum officiũ est, Reipublicæ Christianæ non deesse, concilium Tridenti indixit: sicq; sublata suspicione, omnibusq; qui interesse debent, huc conuenire iussis, uosq; reuerendissimi atq; amplissimi patres, qui præsentes adestis, legatos ad peragendum concilij munus demandauit. Quod ubi Cæsar intellexit, rogatus a Pontif. Max. cũ

per nũcios tum per literas, ut uel præsens ipse adesset, uel oratores suos mitteret, statim, ut pote qui religiosissimi & optimi Imperatoris, & pijssimi principis officiũ nulla ex parte non expleuit, animo semper ad commune Reipu. fideiq; Christianæ decus, ac maiestatem restituendam, ac cõfirmandam maxime propenso atque addicto, homines certos, ac literas in omnem Hispaniam, reliquasq; suæ ditionis prouincias, destinauit, qui excitent & cogant Episcopos, aliosq; uiros, quibus sacrarum rerum cura præcipue incumbit, ut quàm maxima poterunt celeritate Tridenti conueniant. Præterea quoniam Cæsar ipse nunc se præsentem exhibere non potest, grauissimis, ijsdéq; iustis impedimentis implicitus, mihi, qui publice Veneti;s suæ Maiestatis uices gerebam, mandauit, quo huc irem, & eius nomine generali sacro concilio adsistens, Augustam ipsius præsentiam pro uirili atq; authoritatem præstem, ad ea omnia conficienda quæ sacrosancti concilij confectioni, & communi Reipub. Christianæ bono sanctissimæq; religiõis maiestati profutura uidebuntur. Verum in præsentia Reuerendiss. Patres, Cæsaris animũ explicare operæpretium non arbitror, quando quidẽ uniuerso orbi notissimus sit, innumeris sane & certissimis rerum testimonijs undequaq; communitus, compluribusq; præclaris factoribus in Reipub. Christianæ cõmodum collatis comprobatus: cum neq; Cæsar animi aut corporis labores ullos quantũuis grauissimos subire, neq; maxima atq; periculosissima contra Christiani nominis hostes bella suscipere unquam recusauerit, modo quicquam subsidij Reipub. Christianę, fideiq; catholicæ afferre posset, etiam cũ ingenti propriarum fortunarũ detrimento, nec sine summo salutis & uitæ suæ discrimine. Adsum igitur Illustrissimi & Amplis. patres, meq; hic prę sentem Cæsareo nomine statuo, ea præstaturus, quæ a me supra relata, mihiq; a Cęsare data in mandatis fuere. Sicq; inuictissimũ eundem animum, eandem religiosissimam operam, quam Cæsar hucusq; præstitit, nunc totã uobis eius nomine polliceor atq; exhibeo, tũ ad Re publicæ Christianæ commodũ & tranquillitatem, tum ad sacræ relig onis maiestatem, amplificationemq;, tum etiam ad sacrosancti concilij prosecutionem. Et quoniam a me dictum est, Dominum Atrebatensem, Dominũ de Granuela, meq; Cæsaris nomine anno præterito comparuisse coram Reuerendissimo & Apostolicę sedis Legis Legatis Parisio Mutinensi, & Polo, uos ultra nõ morabor his quæ tunc temporis tractata a nobis, actaq; fuere nomine Cæsaris, cum publice gesta, & in actis publicis relata sint. Hoc igitur solum dicam, me ea omnia, uti tunc acta, dicta, tractataq; a nobis fuere, ita nunc ꝑ repetitis haberi uelle: meq; ad ea, ac si præsentia & repetita essent, penitus referre. Quod autẽ Episcopi ex Hispanijs cæterisq; prouincijs Cęsari subiectis acciti sunt, ad præstitutum tempus non adsint, quodq; ipse citius nõ adfuerim, id uos amplissimi patres nec negligentiæ, neq; dolo ullo adscribatis: sed eos intercapedo locorũ & itineris difficultas, meq; uero aduersa ualetudo, qua per hosce dies laboraui, excusat. Quæ quidẽ in hac parte tum sanctiss. Dominum Pontifi. Max. tum uos eius nomine boni consulturos spero atque confido. 992 *

ORATIO ILLVSTRISSIMI D. D. *Francisci à Toleto, oratoris Cæsarei ad Synodum, habita die octauo Aprilis.* 1546.

Vna cum Responsione eiusdem Synodi.



Caesarea Maiestas eximio illo amore & studio singulari, quo uniuersam Rẽpubl. Christianam sedulo fouere solet ac prosequi, uos omnes Reuerendissimi Domini, quotquot in hac sacrosancta synodo in fide & synceritate Euangelica estis congregati, officiosissime ꝑ me salutatos esse uoluit in Christo, qui pro sua ineffabili erga genus humanum benignitate & clementia, afflatu diuini spiritus, conciliari dignetur Christianorum omnium animos in gratia & pace, & in Euangelicæ lucis ueritate confirmare. Quoniam autẽ uniuerso fere orbi terrarum satis manifestum, exploratumq; esse arbitror, Cæsaream Maiestatem nihil unquam in uita sibi statuisse magis palmarium, magisq; imperatorio, quod sustinet, munere dignum, quàm Christi gregem, preciosissimo illo sanguine redemptum, nõ modo ab omni hostium iniuria defendere, ac armis & potentia tueri, uerum etiam ad resarciendam Christiani populi concordiam, sedandos quosuis tumultus, tollenda quælibet seditionis & discordię semina, grauissimos sumptus, uigilias, labores, etiam capitis sui periculo suscipere: superuacaneum fore uideatur, si huiusmodi rerum longiore commemoratiõe per-

per quàm amplissimas paternitates uestras, tanta negociorũ magnitudine impeditas, diutius uelim remorari. Et qd enim opus est, obsecro, uel aliunde locupletiora petere testimonia, uel earũ rerũ certiorẽ fidẽ nobis adstruere, quorũ usus & experimẽtũ penes nos ipsos est, patres amplissimi? Quãto enim acriore studio pacis, quanto ardentiore zelo pietatis & Ecclesiæ (quæ laudatissima merito in principe uirtus est) Cæsarea Maiestas perpetuo exarsit: tanto uehementiore animi gaudio tẽpus hoc acceptabile amplexata est, quo per sanctissimum D.N Paulum tertium publicati, patefactiq; Concilij œcumenici dies populo Christiano faustissimus primum illuxit. Quadẽ oblata occasione, ne rei tantopere exoptatæ defuisse uideretur inuictissima cæsarea maiestas, uel potẽtia, uel authoritate, uel opa, extẽplo misit ad Reuerendissimas. D.V. q uices suas in sacrosancto hoc concilio administraret, D. Didacũ a Mendocia, uirũ nõ minus uirtute, eruditione, iudicio, rerũ usu, q̃ imaginibus illustrẽ, ac plane dignũ cui tantarũ rerũ prouincia committeretur. Is quidẽ in ipsis negociorũ foribus quartana febre correptus, cũ in dies magis ac magis inualescente morbo affligeretur, ac Venetias ad legationẽ ueterẽ se recepisset: Cæsareç Maiestati uisum est, illi me collegã adiungere: ut susceptũ huius legationis onus cũ altero mihi commune, interim dum redeat, sustinerem, quemadmodum ex commonstrato Cæsareæ Maiestatis mandato copiosius Reuerendiss. D.V. intellexisse existimo. Quod reliquũ est, patres amplissimi, præsules uigilantissimi, dñm Deum communibus uotis omnes oremus, ut istis uestris tam sanctis, tam pijs conatibus diuino suo numine aspirare dignetur: & quod huius negocij præcipuũ caput est, robur, & stabilimentũ, Sanctiss. D.N. Paulũ tertiũ, & Inuictissimum Cesarem, in hac tam pari ac germana quadam animorũ conformitate q̃ diutissime conseruet, qua ipsi inter sese mutuo coniunctissimi, omnes rationes, consilia, studia, conatus, & uires in afferendam Euangelicã libertatẽ conijciant: ut quæcunq; seculi malignitate, morũ corruptela, uitæ licẽtia, uitiorũ oim seminarijs, in Christi sponsa Ecclesia fœdata sunt, in pristinũ illũ candorẽ restitui possint: atq; utriusq; solerti industria, diligentia, cura, sedulo laborẽt, ut ex agro Domini omnia conuulsa zizania, omnes errorũ caligines ac tenebræ profligatæ, ad coruscantẽ Euangelij lucẽ tanquam umbræ euanescant.

DIXI.

RESPONSIO SYNODI.



Aduentus Dominatiõis uestræ huic sacrosanctæ Synodo gratissimus est, tũ propter eam obseruantiã, qua merito Augustissimũ Imperatorẽ Synodus ipsa prosequitur, tum propter fauorem, quem de pijssimo animo Maiestatis suæ in tam sancto, ac uniuersæ Christianæ Reipublicæ salutari opere, sibi firmissime pollicetur: cui etiam nominationis uestræ præsentiam, ob præstantes eius animi dotes, & religionis studium, plurimum adiumenti allaturam sperat. Quare & Dominationẽ uestrã grato ac beneuolo animo amplectitur, & mandata Cæsareæ Maiestatis per eam exhibita & producta, quantũ de iure debet, admittit, uehementer dolens de eius Collegæ clarissimi uiri, & huic sanctæ Synodo multis nominibus gratissimi aduersa ualetudine: & ei melius esse magnopere cupiens. Pro cõiuncta uero ipsius Augustissimi Imperatoris cum sanctissimo D.N. Paulo tertio Põtifice maximo in orthodoxa fide, & religiõe nostra tuẽda & conseruanda, uoluntate, omnipotenti Deo omnium bonorũ authori, quantas maxime potest gratias agit, quẽ assidue precabitur, ut pijs utriusq; studijs, ad ipsius omnipotentis Dei laudem & gloriam, religionis Christianæ incrementũ, & Ecclesiæ pacem, prosperumq; in omnibus & optatum ipsius sanctæ Synodi successum, aspirare dignetur.

INVICTISSIMI AC CHRISTIA. *Ioannis huius nominis tertij Lusitaniæ Regis & Algarbiorum &c. literæ ad summum pontificem Paulum tertiũ missæ, & in Concilio Tridentino recitatæ.*



Sanctissimo in Christo patri, & beatissimo D. Paulo tertio, diuina prouidentia Papæ, deuotus & obediens sanctitatis suæ filius Ioannes tertius Dei gratia Portugalliæ & Algarbiorũ Rex, citra & ultra mare in Aphrica Dominus, Guineæ nauigationis & expeditionis & commercij Aethiopiæ, Arabiæ, Persidis & Indiæ, humilimum sanctorum pedum osculũ mittit. Etsi nemini dubium aut obscurum fuit, beatissime Pater, nullum tui sanctissimi pon-

tificatus tem pus a concilijs, tuendæ Christianæ religionis, constituendæq; inter principes amicitiæ abhorruisse, nulla tamen res conceptam de sanctitate tua opinionem, æque ut œcumenici concilij indictio confirmauit. Quod bene feliciterq; cessurum uniuerso populo Christiano facile sibi persuaserit, qui diuini nominis primum, cui eius authoritas innititur, maiestatem, deinde sanctitatis tuæ in eo denunciando constantiam perspexerit. Quiq; postremo ad eas artes animo se & cogitatione conuerterit, quibus sæuissimus humani generis hostis omnes aditus, qui ad sacrosancti concilij celebritatem patere uidebantur, superioribus annis obstruxit. Nec enim aut ille tā studiose id oppugnasset, nisi iacentem afflictamq; Christianam Rempublicam excitari posse ea uia prouidisset, aut sanctitas tua tantam animi contentionem in agendo totius populi Christiani conuentu adhibuisset, nisi constanter sperasset fore, ut moribus pristinæ seueritati restitutis, omnibusq; idem de orthodoxa fide sentientibus, facile non modo hostium uim repellere, sed etiam priorum temporum calamitate amissa, recipere & uindicare possemus. Quæ si aliquando singula tantum habere momenti uisa sunt, ut agi de illis nisi frequentissimo populi Christiani concursu pro dignitate nō posset: quid nos de sanctitate tua cogitare par est, quam tot & tam graues causæ ad ꝓmulgandum œcumenicum concilium impulerunt, præsertim ueteri Christianæ Reipublicę disciplina ita collapsa, & in tantam perturbationem adducta, ut etiam si nullas hæreticorū seditiones, uel hostium incursiones pertimesceret, ad colligendas tamen antiquæ synceritatis reliquias conuenire omnes oportuerit, & suo quenq; loco sententiam dicere. Nam cum labefactati mores, hæreticorum improbitati & hostium uictoriæ aditum patefecerint, ea sane parte diligenter cōstituta, & qui a fidei Catholicæ ueritate defecerunt, resipiscent, & qui Christianam religionem armis oppugnant, Dei Opt. Max. potentia opprimentur. Quem si facilem habuerimus, ut uictoriam, pacem, ocium, summa deniq; omnia nobis spondere possumus, ita eo irritato & offenso, non uideo quod in nostris copijs sit reliquum, in quo spem figere debeamus. Quòd si ubi nec ab exteris nationibus, ullum
* 994 graue & periculosum bellum immineret, nec intestinis factionibus esset conuulsa & iactata nostra Respublica, Christianæ tamen religionis interfuit ad conciliandam animorum charitatem sacrosancto Concilio locum temposq; a sanctitate tua præscribi, si ulla promouendæ pietatis Christianæ ratio haberetur, si quem angeret dolor, quem de tot animarum prouinciarumq; iactura omnes capere oportebat, transacta iamdudum res esset, cum sanctitas tua tanto concilij rite celebrandi studio esset inflammata, ut multis ab hinc annis nos ad id hortari & inuitare nunquam destiterit. Quam animi propensionem si sanctitas tua in medio bellorum tumultu præ se tulit, nunc pace tandem aliquando facta, & armis in angustiorem Reipublicæ partem contractis, in animum inducο nullam difficultatis speciem obijci posse, quæ uel ardorem sanctitatis tuæ restringere, uel conatum retardare possit. Cui nos non solum morem gerere decet, sed etiam gratias Deo, quantas mens nostra maximas concipere potest, agere: cuius numine effectū est, ut in *educendo concilio nunquam sanctitatis tuæ industria languesceret. Nec uero diffido quin qui animi uigorem dedit, incolumen etiam sanctitatis tuæ ualetudinem tueatur, ut quod sapienter exorsa est, cum summa & diuini & tui nominis gloria fortiter ad extremum perducat. Facile porro adducor ut credam omnes muneris sui partes sanctitatem tuam diligenter acturam, cum quòd captato toties frustra tēpori nollet deesse, tū q̄ minime deceat sanctitatē tuam id inchoatum relinquere, quod ut inchoaret, nullam sibi recusandam molestiam, nullum nō subeundum laborem, nullam honestam conditionem repudiandam iudicauit. Neq; sane tam multa ualent ad interrumpendum sacrosancti concilij cursum, quàm eius initium impedire multa poterunt. Si modo sanctitas tua ab eo quod instituit, nō decedat, & quod Deo opt. Max. authore cœpit, eodem egregium conatum iuuante, prosequatur. Qui ut quæ maxime obstare uidebantur, diuinitus submouit, ita proposito omnibus sanctitatis tuæ saluberrimo exemplo, & longe lateq; sacri concilij diffuso splendore, si quorum nondum satis est confirmata uoluntas & perspecta, eos paulatim ad colendum Ecclesiæ Catholicæ nomen & ad frequentiorē œcumenici concilij celebritatem adducet. Quamobrem supplex ipse sedis Apostolicæ filius, sanctitatem tuam oro atq; obtestor q̄ modestissime possum, ut ad omnem se difficultatem confirmet, ne animum contrahat ac remittat. Quod licet sua sponte facturam sanctitatem tuam existimem, uis tamen amoris &

tis & obseruantiæ meæ, rei etiam magnitudo efficit, ut a sanctitate tua id petere atque obsecrare non dubitem. Cæterum cum legatos meos & quos illis concilij participes sociosque destinaui, minore celeritate quàm uellem, uiderem se ad iter componere, ne ulla esse in me mora uideretur ad id quod sanctitas tua tantopere uult efficere, delegi ex eo numero uiros bonos & eruditos Fra. Georgium a sancto Iacobo, Fra. Hieronymum ab Oleastro, Gasparum a Regibus, sacrarum literarum professores, qui ad sanctitatẽ tuam celerius mandata mea perferrent, & quid de sacro Concilio peragendo sentirem, accurate exponerent. Quibus ut fidem habeas hac de re tota, enixe peto beatissime pater. Deus Opt. Max. diu tueatur incolumen sanctitatem tuam, Pater sanctissime & beatiss. D. ad sui nominis laudem & gloriam. Datũ Eburæ, uigesimanona Iulij, Anno humanæ salutis millesimo qngẽtesimo quadragesimoqnto.

ORATIO CLARISSIMI ATQVE *facundissimi uiri D. Petri Danesij, oratoris Christianissimi Francorum Regis ad Synodum.*



Euerendissimi Legati & Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, cæterique omnium ordinũ in hanc sanctam Synodum cooptati & conscripti Patres, sicut Christianissimi Regis præcipuus antea ꝓ eius pietate erat dolor, ex miserrimis & post hominum memoriam turbulentissimis Ecclesię temporibus susceptus, ita nunc eximiæ cuiusdam lætitiæ causam attulit noua tranquillitatis oblata spes, quam sacri huius concilij nomen expectatioque commouit. Neque enim potuit aut non sperare id futurum, quod uos, authore ipso Concilio rum præside Deo, agere sciret: aut quod maxime semper expetisset, non uehemẽter euenturum esse, lætari. Nec uero conuenire existimauit, quum de summa re Christiana ageretur, nõ singulare existere Christianissimi Regis studium, qui ad bene de ea merendum cũ
* 995 cognomine sibi hæreditario, tũ plurimis maiorum exemplis inuitaretur. Itaque quod facturus ipse, si præsens adesset, fuerat, ut uos, etsi sponte currentes, tamẽ acrius incitaret ad populi Christiani pacem ad concordiam reconciliandam, sacerdotij dignitatem prope amissam recuperãdam ueteres nimiumque diu neglectas Ecclesias ruinas fulciendas: ad eaque conficienda suas omnes curas, consilia, cogitationes, opes, polliceretur: id nobis legationis huius munere imposito, suo nomine ut faceremus, mandauit. Cuius ergo legationis summam, priusquam uobis, patres, expono, quod quidem extrema oratione mea faciam: pauca quædam necessario dicã, cum de plurimis Regum Franciæ superiorũ in Ecclesiam meritis, tum de huius ipsius, a quo allegati sumus, Francisci, perpetuis in eãdem officijs: nõ quo hunc ita uelle arbitrer, aut illos ut clariores fiant, egere præconio putem. Neque enim aut hic, quum ita se gereret, ut & ipso & eius maioribus dignum erat, inanem nescio quam uerborum laudem expectauit: aut illorum res pro Christi Ecclesia gestæ, ita sunt uel obscuræ, ut illuminari: uel communes, ut ornari: uel denique tenues, ut amplificari cuiusquam oratione debeant. Sed & hic, qui se uni Deo probatum uellet, sola recte factorum conscientia facile contentus, id demum bene agendo spectauit semper, bene ut ageret: & illorum eæ quas dixi, actiones huiusmodi certe sunt, ut nullam non orationis facultatem, nedum meam, quæ sentio quàm sit modica, exuperent. Verum id, ut dixi, necessario ita faciam, ut intelligere possitis, Christianissimum regem, quæ nunc a uobis postulet, ea iure meritoque postulare. Et tamen ita orationi moderabor meæ, ut nemo uon sit existimaturus, me plura, quæ explicari quã uis ornate potuissent, simpliciter potius, nudaque breuitatis studio protulisse, quàm aliquid ex rhetorum artificio ac præceptis facere amplius uoluisse. Vos modo, patres sanctissimi, benigne me & attente his de rebus, ita ut ostendi, dicentẽ facile quæso audiatis.

Francorum Reges iam inde a Clodouæo primo nostræ gentis Christiano rege, inter cęteras, qbus merito celebrantur, uirtutes, egregia quadam pietatis laude floruerunt. Cuius rei argumentum esse uidetur, quod unũ hoc regnum adhuc extitit, in quo Christiana religio per annos plus mille nunquam intermissa, syncerissima semper perseuerarit: ut quomodò bene constituto in corpore purus sanguis, ita in illo regno quædam religionis quasi sanitas perpetuo constiterit. Certe sanctissimus pontifex Gregorius * prius, quod epistolis eius constat, Childebertum Francorum regem catholici cognomine iam tum ornauit, graui testimonio eius quam dixi, incorruptæ castæque religionis. Hanc igitur illi for. * primus.

semel susceptam, ut naturali suo candore prę-ditam tuerentur, neq; alienis, ut ita dicam, coloribus, oblini ulla dæmonis mali arte sinerent: quum in eo omnes suas curas cogitatio nesq; defixissent, operam semper dederut, primum ut quantum humana diligentia effici posset, ne qua in animis suorum noua existeret contra Ecclesiæ sententiam ulla de re opinio: deinde ut si quid tale forte accidisset, sicut est inimicus ille noster in superserendis zizaniis diligens, id statim animaduersum, priusquàm conualuisset, opprimeretur: tum aût ne qua ullius partis diuulsio a Catholica Ecclesia fieret, neu quod præcipuis etiam in locis nonnunquam usu uenisset, in aliqua Imperij Francorum parte accideret, ut essent alij qui Catholici, alij qui uarijs a suæ quisq; sectæ authore nominibus appellarentur. Nec his côtenti quasi domestici officij regionibus, nô aliena etiam, quoties res tulit, eadem pietate curarunt: sed & finibus suis egressi, & cum exteris gentibus congressi, quas uel impio dæmonum cultui deditas, uel aliqua hæresis labe infectas comperissent, quum prius omnia experti, monendo, suadendo, denunciando, nihil profecissent, pijs illas armis ita fregerût, ut uel falsa superstitione abdicata, uel prauis opinionibus reiectis, ueram sanamq; profiteri religionê cogerent. Ac ne multa utriusq; rei ex empla afferam, quod & longum esset, nec certe hoc tpe necessariû uidetur, eius quod posterius posui, testis erit ille quê modo nominaui Childebertus, q Visigothos bello aggressus, Christianos illos quidem, sed partiû in Ecclesia Arrianarum, hunc tandem eos necessitatis deduxit, ut & impium dogma repudiarent, & ad Catholicæ Ecclesiæ, a qua alieni erant, partes traducerentur. Prioris fidem faciet Carolus, a rerum quas gessit, magnitudine cognomen Magni nactus. Is enim suscepto in Saxonas bello, Christianæ tunc pietatis teterrimos atq; acerbissimos hostes, sic illos per annos amplius triginta exercuit, & ad ultimum etiâ perdomuit, ut uera religione imbuti, & salutari aqua tincti, in Christi nomen insererentur. Et huius quidem generis utriusque multa Franci. Iam uero, quum Romanam Ecclesiam, cui ille Apostolorum princeps præsedisset Petrus, orbis terrarum principatum semper obtinuisse, eiusq; Episcopû, capitis loco a reliquis magno consensu Episcopis habitum esse didicissent: pie hoc quoq; ac præclare fecerunt, ut q & Ecclesiam & Episcopum præcipue sibi colendos proposuissent, utriusq; & opes opibus suis augerent: & quum res posceret, pericula periculis item suis propulsarent. Pipinus enim, ut taceam quæ huius pater Carolus cognomento martellus gessit, quum Aistulphus Longobardorum rex, pluribus per uim occupatis Romanæ Ecclesiæ oppidis, ulterius progrederetur, ut nisi capta urbe Roma, finem facturus iniuriarum non uideretur, precibus exoratus Stephani pôtificis, incredibili celeritate superatis Alpibus, indeq; deiectis hostium præsidijs, quæ omnes saltus insederant, exercitû in Italiam trasportauit, & Aistulphum acie côgredi non ausum, Ticini, quo se ex fuga receperat, tandiu obsedit, quoad is, datis obsidibus, & iureiurando interposito, confirmaret se & erepta Romanis redditurum, nec quæ restituisset, ullo unquam postea tempore repetiturum. Quid huius filius Carolus, qui a rerum (ut pauloante dixi) gestarum magnitudine cognomen inuenit? Quæ fecit? Nempe eadem qua pater pietate, sed successu proculdubio & felicitate maiore, aliud similem ob causam bellum aduersus eandem gentem suscepit & gessit. Nam quum Desiderius in Aistulphi locum mortui suffectus, partim sua ipse uirtute confisus, partim Caroli occupationû opportunitatem sequutus, quòd is tum maxime grauissimo Saxonico bello implicatus uideretur, non solum reddita ab Aistulpho Romanis oppida iterum inuasisset, sed & de Vrbe ipsa occupâda palam consilia iniret, in quâ totus spe & cupiditate imminebat: Adrianus pontifex qui Stephano successerat, Legatos ad Carolum misit, qui & periculi sui magnitudinem ei proponerent, & in Ecclesiæ propugnatione patriæ illum a uitæq; uirtutis admonerent. Id igitur tum bellum ita ille suscepit, qđ tanta Francorum militum & eam incredibili uirtute & patientia confecit, ut Desiderium, qui se Ticini incluserat, longa obsidione fractum & in potestatem redactum, exilio mulctauerit: Aldegisium eius filium, in quem sublato patre omnium se Longobardorum animi conuerterant, cedere Italia coegerit: Rhogandum quendam Longobardici generis hominem, quem Foroiulianis ducem a Longobardis impositum ipse in imperio confirmarat, beneficij oblitum, resq; nouas molientê oppresserit: denique Italia prope omni potitus, fundatissimi in ea per tot annos regni opes funditus euerterit. Romano autem pontifici, cuius unius causa res tantas gesserat, nô solum ablata restituit, sed & Rauennatem insuper exarchiam, Flaminiam, Aemiliam condonauit. Ob quæ merita Adrianus, quum in Synodo Romæ habita plurium Episcoporum

rum, de præmijs quæsisset, quibus tantam regis Franci cum in defendenda Romana Ecclesia tanquam matre pietatem, tum in ornanda liberalitatem, animiq; magnitudinem remuneraretur: decretum de Concilij sententia, in hæc fere uerba fecit: Placere uti Carolo Francorum Regi, posterisqué eius Francorum Regibus, honoris uirtutisq; causa, ius in perpetuum esset, Romanum pontificem quem fieri uellent edendi, eamqúe sedem, quum rectore uacua foret, ordinandi: reliquarum uero Franciæ ditionis prouinciarum Episcopos, quum more institutoqúe maiorum facti essent, laudandi approbandiue: ut nisi quem rex laudauisset, nemo consecraretur: tum autem fidelitatis iureiurando obstrictos, ita quasi in possessionem muneris sui & potestatis mittendi. Id enim, illo in uestiendi uerbo, quo decretum utitur, significari uolunt iuris pontificij periti. Nouus omnino honor, (cur enim non fatear?) & tum certe primum uelut in exemplum proditus. Sed erant illa quoque quibus tribuebatur, noua & singularia merita: ut minime sit mirum, nouis inusitatisq; beneficijs, noua etiam atque extraordinaria esse præmia constituta. At licet Ludouicus Pius Caroli Magni filius, prius illud ius Romanum pontificem edendi, ultro postea remiserit: id tamen in remittendo diserte excepit, ut simul atque electus quispiam & consecratus Romanus pontifex esset, necesse is haberet Legatos ad se suosue successores Francorum reges mittere, qui mutuam inter ipsos, hoc est, Romanam Ecclesiam Francorumq; regnum amicitiam, charitatem, pacem consociarent. Quod ipsum ita profecto semper successit. Siquidem sanctissima hæc necessitudo ac coniunctio Romani Pontificis Francorumqúe Regis, nunquam ex eo tempore intermissa, sed multis potius & magnis utrinq; officijs culta, quum uterq; suam in alterius dignitate contineri dignitatem existimaret, integra adhuc incolumisq; permansit: ut uerissimum esse uideatur, quod tertius Innocentius sua quadam ad Galliarum Episcopos missa Epistola testatus est, Francorum regni exaltationem, (ipsius enim uerba, quo magis agnoscantur, ponam) sublimationem Apostolicæ sedis esse: uideriq; id regnum præcipua, quadam gratia a Deo benedictum, cuius & rex & populus synceram semper Christianam fidem retinuissent, & singulare quoddam eximiumq; studium in Ecclesiam, & præcipue in Romanam, præstitissent: & certe (quod illa quæ dixi, maxime confirmet) Romani ipsi pontifices difficillimis uel suis uel Ecclesiæ temporibus, quum aut tyrannorum iniurijs pulsi, se de sua carerent: aut de moribus Paulo seuerius corrigendis, seditionum ue fluctibus sedandis cogitantes, uim ueterentur ut in portum, sic in Galliam fere ad Francos se receperunt, quorum tuti pietate, liberius concilia hisce de rebus habere possent. Cuius rei testis est generalis illa Remensis, cui ipse Romanus pontifex præfuit, Synodus: testis Claramontana, cui Vrbanus: Turonensis, cui Alexander: Lugdunensis, cui Gregorius præsederunt. Testes aliæ item complures, quarum nunc quidem nominibus, ne longior sim, parco. Ac possem quidem, Patres sanctissimi, alia huius generis pene innumerabilia afferre, quibus Francorum Regum excellens quædam in Deum eiusq; sponsam Ecclesiam pietas, luce clarius probaretur: sed uereor ne hæc quoque ipsa modum, quem mihi initio constituti, excesserint. Certe incredibile quiddam dictu est ijs, qui in memoria superiorum temporum euoluenda accuratius uersati nó sunt quàm multa Franci pericula sponte adierint, quot & quàm graues ærumnas pertulerint, quàm immanes sumptus, nec pecuniæ solum, sed & sanguinis sæpe sui fecerint, hanc unam ob causam, ut aut Christiani Imperij fines proferrent, & occupatas a feris barbarisq;, & huic semper nomini inimicis gentibus prouincias recuperarent: aut Romanos pontifices uel eiectos in suam rursus sedem restituerent, uel de suo statu dubitantes confirmarent, periculisq; eximerent. Quorum multæ nobilissimæq; uictoriæ, etsi scriptorum laude bonorum caruerunt, propter eam quæ tum ubique erat, literarum pene omnium, sed eloquentiæ maxime, cladem & quasi interitum: grata tamen hominum recordatione ab obliuionis iniuria uindicatæ, ad omnem posteritatis memoriam peruenient. Turcæ mediusfidius ipsi, & (ut uno uerbo dicam) totus oriens, quum a Græcis quibuscum uiuunt, assidueq; uersantur, discesserint, nullum aliud Christianorum nisi Francorum, nomen nouerunt: quo uno omnes quæ hic ad solis occasum incolunt, gentes populosq; significant. Tam crebris illi uidelicet, tamq; illustribus laudum suarum uestigijs omnem propemodum Asiam impresserunt, ut mirari quis iure non queat quid sit, cur Romani pontifices præcipua semper charitáte Francos, tanquam primogenitos quosdam

dam Ecclesiæ filios, complexi sint, legibus Canonicis sæpe soluerint, priuilegijs ornarint, multorum immunitate & uacatione munerum donarint, breuiter eximio quodam in Ecclesia, quasi ciuitate, iure esse uoluerint.

Ab his profectus maioribus (quod erat ex duobus quæ proposueram, alterum) christianissimus rex Franciscus, haud dissimili atque illi pietate, primo statim aditu atque ingressu principatus sui, quum esset recenti clarissima apud Insubres uictoria potitus: Bononiam usque, quo accessisse, ut secum congrederetur, Leonem decimum pontificem maximum audierat, processit: cum illo certam amicitiam fœdusque firmauit, ijs conditionibus, quæ tunc utriusque uoluntate præscriptæ, etiamnum seruantur. Hanc eadem postea amicitiam eisdemque illis conditionibus, cum Adriano, Clemente, hoc ipso Paulo tertio habuit, & sanctissime semper coluit: a quibus uicissim magna sepius pietatis suæ testimonia tulit. Quid hic commemorem perpetuas eius excubias & custodias sanctissimæ nostræ religionis? Que quum per hosce sex & uiginti annos ita iactaretur, in hac quam omnes meminimus, partimque etiam sentimus, contrariarum opinionum, quasi uentorum tempestate, uix ut statui posset quid quisque sequeretur: id egit, quod pro sua & maiorum suorum perpetua consuetudine sapientissime potuit. Quod enim acceperat & ipsorum exemplo Apostolorum traditum, & a catholicis principibus semper obseruatum, ut de ijs quæ de fide in quæstionẽ uocarentur, nihil a quoquam priuata authoritate constitueretur: sed Ecclesiæ potius iudicium, quo omnes stare oporteret, expectaretur: ita sane fecit: diligentissime in omnes partes cauit, ne quid omnino in communi Ecclesiæ usu nouaretur: quum interea non deessent, qui multa cum in doctrina populi Christiani, tum in moribus uitæque institutis mutanda esse censerent, idque adeò tentare auderent, sed integram omnium quæ a quoque noua proferrentur, causam uestris Patres iudicijs reseruauit. Quam rem quo facilius assequeretur, qui esset suopte ingenio ad clementiam ac lenitatem pronior, & uel a singulorum hominum, quoad publica salus pateretur, pœnis abhorreret, coactus est interdum in tanta multitudine peccantium, & omnia miscere ac perturbare paratorum, contra naturam suam esse seuerior, ut grauiora in illos edicta proponeret, si qui auderent priuata temeritate, Ecclesiæ statum conuellere. Ita perfecit cum sua diligentia, tum iudicum suorum incredibili in exequendis edictis studio & uigilantia, ut in tanta repente contra tempestate, in qua difficillimum uidebatur, cursum tenere, facilime eo quo intenderat, peruenerit; quum tamen multas sæuissima hæc procella ciuitates, imo uero, proh Dei immortalis fidem, nationes gentesque totas uel euerterit, uel grauissime certe afflixerit. Pacatam dat uobis Patres amplissimam nobilissimamque prouinciam. Nihil in ea nouum, nihil alienum, nihil non ex ueteri more ac disciplina publice introductum reperietis. Omnia in illa uetera, doctrina, ritus, cæremoniæ, mores, instituta constant. Vos nunc de omnibus ea statuite, quæ uera, quæ e Republica esse, quæ summam populi Christiani concordiam, & ad Dei gloriam pertinere uobis uidebuntur: ne, quod adhuc magno piorum omnium animi dolore accidit, ultra eueniat, ut impuri Turcæ, nefarii Iudæi, & utrisque importuniores, non homines, sed in hominum figura beluæ, noui quidam horum temporum Epicurei, qui omnem ex hominum animis tollere humanitatem, religione demenda conantur: suo illo incesto ore sanctissimæ nostræ pietati conuicium faciant, & quod imperitis iure agere uideantur, crebro illud nobis exprobrent, Vbi est Deus eorum? Porro autem quum id etiam animaduerteret christianissimus Rex, quantam semper uim habuisset ad res continendas, esse unum in Ecclesia Romanum Episcopum, utpote Petri successorem, reliquorum & dignitate & authoritate principem, ad quem cæteri ut ad caput referrentur: qua maxime re, nostra hæc in terris militans Ecclesia, illius in cœlo triumphantis effigies quædam agnosceretur: non minore cura ac studio prouidit, ne qua inde secessio defectióue ullā ob causam accideret. In quo uel clarissime regia uirtus & constantia enituit. Sæpius enim omni ratione tentatus, & multis inuitatus nec iis uulgaribus commodis, ut aliquid auderet aliquando, nec editum ab altero exemplum dubitaret sequi, perstitit in sententia: ut quorundam propterea finitimorum amicitiam desiderarit, eaque re parum sit suorum quieti & ocio consulere uisus. Sed uir maximus & excellenti animi robore ac pietate præditus, iustum bellum, quā inhonestam pacem maluit. Post autem ut primum certior est factus, conuentum Christiani nominis uniuersi hanc in urbem indi-

998 *

Psal. 113.

ctum

ctum esse a Paulo tertio pontifice maximo, in quo de tantis Ecclesiæ incendijs communi tandem consilio restinguendis ageretur: iamq; eo aliquot paruo numero, sed & sapientia & sanctitate præstantissimos patres præmissos, qui ea quæ concilio necessaria uiderentur, compararent, administrarent: sibi nõ defuit, quin eodem delectos e suis Episcopos mitteret, communium participes curarũ & socios futuros. Deniq; aliquo satis magno tẽporis spatio interiecto, ut id serio agi, & cõfessionibus duabus tribusue aliquot iam authoritates uestras perscriptas esse allatum est: qui illuc usq; omnia fecisset quæ principem & Re & nomine Christianissimum decerent, minime iudicauit conuenire, suum in re tam necessaria, tamq; & a se & ab omnibus bonis semper exoptata, officium non constare. Itaq; qui multo fecisset libentius, si regni negocia id pati possent, hic ut adesset, ubi tot sanctissimos Dei sacerdotes diuino (ut credi par est) spiritu afflatos maximis de rebus constituentes uideret, quorum in uultu, gestu, oratione acquiesceret: quod proximum erat, Legatos procuratoresq; suos & uoluntatis interpretes nos misit, cum his mandatis quæ ego nunc, quando priora illa duo præteruecta oratio est, uniuerse tantum summatimq; exponam. Spero enim fore, ut posthac sæpe, quoties quidem forte uisum fuerit esse opus, de singulis proprie accurateq; agendi, sit nobis uoluntate uestra, locus. Vos quæso quemadmodũ superiora fecistis, hæc quoq; pauca benigne attenteq; patres audiatis. Hæc est igitur mandatorum Christianissimi regis summa: Etsi minime is quidem dubitat, quin uos omnia, de quibus conuenistis, quæq; ab hoc sanctissimo Concilio expectantur, summo sitis studio p uos acturi: a uobis pro sua pietate in Deum, obseruantia in hunc ordinem, & in populum christianum uniuersum charitate, uehementer petit, ut pacis concordiæq; causa, ac ne amplius non solum imperitæ imbecilleq; multitudinis, sed quorundã etiam robustiorum, licet leuium, mentes fluctent, & in diuersa ac contraria ferantur, quę res Ecclesiæ statum perturbet, & tanquam unitatem abrumpat: de doctrinis ea semel constituatis, publiceq; proponatis, quæ omnes ubiq; Christi fidem professi sequantur, teneant, credant. Nec enim fieri potest, ut aut alia ex re ulla maior existat animorum dissiunctio, reiq; publicæ perturbatio, quàm ex sententiarum quæ de religione habeantur, dissidio: aut non libentissime omnes assentiantur ijs, quæ uos authore eo qui huic loco pręsidet, sanctissimo Dei spiritu, comprobaueritis. Deinde quum omnia fere Ecclesiæ mala & incommoda ex eo fonte profluxisse, multis uideantur, quòd omnium pene ordinum ministri Ecclesiæ ab illa priscorum temporũ sanctitate & innocẽtia plurimum deflexerint, uix ut tenue eius uestigium iam appareat: etiam uos rogat & obtestatur, ut uitæ morumq; in Ecclesiasticis personis disciplinam acerrima sacrorum Canonum norma dirigatis. Ita enim fiet, ut hic ordo, qui prælucere cæteris & ad doctrinam, & ad uitæ exempla deberet, nunc autem maximo Reipublicæ malo, ob plurimas quorundam labes & maculas, uulgo est despectissimus, longo interuallo pristinum suum splendorem dignitatemq; obtineat. Ex quo illud mox consequetur, ut quum tanta iam esse cœperit in hoc ordine authoritas, quanta esse in moderatoribus magistrisq; uitæ debet, latius se fundat utilitas: ut quæ in peculiarem Dei populum, id est, eos quos propterea maiores nostri clericos uocitarunt, priuatim sanxeritis, eadem ualeant in omnes, nullusq; iam toto in corpore Ecclesiæ neuus, labes nulla, nulla ruga, quę quidem sponsum grauius queat offendere, relinquatur. Agite dum ergo excitamini p Deũ immortalem aliquando Patres, & in causam tantam, tam grauem, tam necessariam totis pectoribus animisq; incumbite: de doctrinis, de moribus ea statuite ac decernite, quæ sapientissimus ille huius moderator concilij spiritus, uobis suggesserit, quibus populus omnis christianus, quasi certissimis ab ipso Deo editis oraculis libẽs pareat. Ea certe ut in Gallijs totoq; Francorum imperio obseruentur, Christianissimus Rex pro sua pietate curabit. Has sibi ille partes deposcit. Vestrorum ille decretorum curam, patrocinium, propugnationem profitetur. In eam rem omnes Regiæ potestatis neruos intendent: gladij etiam, quem a Deo porrectum ad malorum (ut sanctissimus ait Apostolus) uindictam, bonorum uero laudem gestat, uim aciemq; (si ita opus sit) experietur. Deniq; quum tanta esse constet Francorum Regum in Ecclesiam (& præcipue Romanam) merita, quibus maiores uestri, summiq; pontifices, quæ amplissima habuerunt præmia, semper tribuerint: a uobis hoc postulat, quod est profecto ęquissimum, ea sibi ut præmia conseruetis, neque quicquam omnino imminui aut mutari patiamini eorum, quorum in possessione cum ipse ille, cuius ante memini, Ludouicus Pius

Rom. 13. a
1. Pet. 2. c

Caroli

Caroli Magni filius, tam alij deinceps Francorum Reges sine ulla dubitatione aut controuersia fuerint. Postremo, ut omnibus Galliarum Ecclesijs, quarum ipse tutelam a maioribus relictam & commendatam habeat, sua omnia iura, priuilegia, immunitates confirmetis. Hæc si feceritis, erit cur & gratias uobis quàm maximas uniuersi ex Gallijs agamus, nec uos ita aut sensisse aut fecisse unquam pœniteat.

ORATIO HABITA AD PATRES

Concilij Tridentini dominica prima quadragesimæ anni. 1547. per Fratrem Georgium de sancto Iacobo ordinis prædicatorum conuentus sancti Dominici Olysbonensis.

EXORDIVM.



Tanta est altitudo & sublimitas mysteriorum regni Dei Reuerẽdiss. ac Illustriss. Dñi, pastores ouiũ Chri, patres optimi, tanta inquã est mysteriorũ Dei sublimitas, profunditas, & inscrutabilitas, & ad ea intelligenda, tam humile & imbecille ingeniũ nostrum, tam hebes, tam obtusum: ut Paulus apostolus, doctor gentium, uas electionis, qui uidit arcana Dei, & plus omnibus laborauit, fateri cogatur, nõ esse nos sufficientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra (inquit)
2. Cor. 3. ex Deo est. Et ueritate reuelante didicimus, illos mentis oculos esse beatos: qui digni sunt
Luc. 10. uidere, quæ multi Reges iusti & prophetæ uo
Matt. 13. luerunt uidere, & non uiderunt, audire, & nõ
Luc. 8. audierunt, illos solos esse felices, quibus datũ est, nosse mysterium Regni Dei. Nam cæteris qui foris sunt (inquit) omnia in parabolis fiũt, omnia in parabolis dicuntur, Videntes, non uident, Audientes, non audiunt, & loquẽtes, non intelligunt, nec quæ loquuntur, nec de
1. ad th. 1 quibus affirmant. Potissimum si de tentationibus agatur, quas paucissimi intelligunt, cũ tamen omnes ubiq; tententur: & tunc maxi-
1. Cor. 2. me, quando se tentari minime arbitrantur. At animales homines (quorum infinitus est numerus) non percipiunt, quæ sunt spiritus, nec possunt intelligere, quia spiritualiter examinantur. Ad hæc tanta est uestra dignitas, authoritas, & maiestas ecclesiarum principes, ꝙ in tanto uestro conspectu dicere, doctissimus quisq; quantumuis sufficientissimus merito dubitaret, timeret, recusaret, quanto magis is, qui omnium dicendi partium expers, de rebus grauissimis dicturus, sufficientiam nullam habet? quamobrem multiplici hoc iure, magis nunc quàm unquam, refugere nos oportet ad Deum optimum maximum, fontem luminis, patrem misericordiarum, adeamus necesse est ad thronum gratiæ eius, ut precibus Virginis matris sanctorumq; omnium, misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno, ne de Hebr. 4.
tentationibus audituri, audiendo, aut dicendo tentemur. ipse enim est refugium nostrũ Psal. 45. Marc. 7.
& uirtus, adiutor in opportunitatibus in tribulatione. qui surdos facit audire, & mutos Ioan. 3. Num. 20
loqui. Qui spiritus cum sit, ubi uult, & quando uult, spirat, & facit ut uox ipsius audiatur, qui in deserto ex dura & arida petra fluentes dulces aquas populo suo eduxit. qui deniq; quando beneplacitum est in oculis maiestatis eius, diu steriles, aliquando tandem fœcundos facit. quia Deus scientiarum Dominus est, & ipsi reuelantur non solum facta & uerba, sed etiam cogitationes, uerum ut dicendi audiendiq; gratiam facilius impetre- 1. Reg. 2.
mus, ecclesię quę repulsam nescit, hymnidica utamur ore, cũ ea dicẽtes, paucis mutatis.

Audi benigne conditor, nr̃as pces & gemitus, Hymnus
In ipso mei officij fusas nunc exordio. quadragesimæ.
Scrutator alme cordium, infirma tu scis uiriũ.
Ad te conuerso exhibe locutionis gratiam.
Multũ quidẽ deficimus, succurre cõfitẽtibus,
Ad laudem tui nominis, cõfer loq̃lã timidis.
Sic opus extra perfici, dona tuis per gratiam,
Ebibat ut mẽs sobria de fonte, psu luminũ.
Præsta beata trinitas, concede simplex unitas,
Vt fructuosa sint tuis hæc labiorũ munera. (Amen.

PRIMA PARS.



In deserto huius mũdi inuio, arido, & inaquoso, in quo tot sunt feræ, ueneratiq; serpentes, atq; dracones flatu adurentes, in Gene. 3.
quo filij Adæ non nisi in sudore uultus uescuntur pane suo, & maledicta terra in opere ipsorum sua spõte tribulos germinat, atq; pungẽtes spinas, nõ modica pualuit esuries famesq; pgrandis. Propter quã filij Isrl Dei terrã promissiõis spiritus melle & lacte manantẽ patribus quidem promissam, a filijs autem possessam, frequẽter egredi coguntur: Aegyptumq; intrare, Exod. 1.
ope-

ut seruiant Pharaoni in operibus duris luti &
Luc. 15. lateris. Propter quam filius familias domum
panis egressus, consumptisq; bonis hæredita-
tis paternæ, adhæret ciui regionis longinquę,
ut porcos pascat, eoq; deueniat, quòd cupiens
implere uentrem de siliquis quas porci man-
ducant, nemo illi det. fames pergrandis, dura,
& molesta nimis. Concupiscentiam dico car-
nis oculorum, ac superbiam uitæ, præter quæ
tria nihil esse in deserto huius mundi scribit di
1. Ioan. 2. scipulus ille, quem diligebat Iesus. Hac male-
dicta fame quam primum quis esurit, statim
accedit tentator, qui nullam unquam præter-
mittit occasioné, siue enim cum Christo cor-
pus ieiunet, aut cum Adam animus concupi-
scat, siue spûs incipiat, aut caro deficiat, mox
adest, qui tentat, aut inde prouocatus propter
suam ipsius malitiam, aut hinc uocatus propter
nostram ipsorum insipientiam. Sic ergo fame
sitientibus nobis subito cum suis ex his quæ de
lectant inescatis hamis infernalis piscator ac-
cedit, & ob escam creaturarum ira pro dolor
Sap. 14. capiuntur homines, ac si creaturæ Dei in odiú
factæ fuissent, & in tentationem animæ homi
num, & in muscipulam pedibus insipiétium.
hic enim est robustissimus ille hominum ue-
nator atq; piscator, animabus semper insidi-
ans, qui suos hamos, laqueos, & retia ubiq; lo
corú tendit atq; expandit, ut in medio laqueo
rum ambulantibus hominibus, cadant in re-
Gen. 3. tiacula eius peccatores, serpens antiquus, cal-
lidior cunctis animantibus terræ, qui sua cal-
Matt. 12. liditate primos nostros decepit parentes Spi-
ritus immundus, ambulans per loca arida &
inaquosa, qui tanquá leo rugiens (inquit prin
ceps apostolorum) circuit, quærens quē uiuú
deuoret, Viuos eni christianos filios Dei quę-
rit, qui in mortuis Iudæis ac paganis requiem
non inuenit, hic denique est dementator ani-
marum, hominum incantator, incantans nô
sapienter, qui toto malignitatis spiritú demen
tare, incantare decipere, & ut perdat, illaquea
re non cessat, Cuius dementationes, incanta-
tiones, laqueos, & deceptiones solus ille dete
Ioan. 1. gere potuit, qui plenus gratiæ & ueritatis, so-
Coloss 2. lus est lux uera, illuminás omnem hominem
Esai. 7. uenientem in hunc múdum. In quo solo sunt
1. Ioan. 3. omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei, ut
Matt. 4. sciat reprobare malum, & eligere bonú. Qui
Luce. 2. in hoc natus est, ad hoc uenit, & in hoc appa-
& 3. ruit, ut dissoluat opera diaboli. Qui etiá pro-
pterea hodie ductus a spiritu in desertum ut
tentatus a Diabolo omnes ipsius dissolueret
laqueos & tentatiões. Quatenus qui propter
nos homo factus, pro nostro exemplo circun

cisus & baptizatus fuerat, sua quoq; tentatio-
ne nos erudiret, qui pro nostra salute mortu-
rus erat. Vt prius nos doceret ignitorum ser- Num. 21.
pentum uitare morsus & uulnera, qui postea Ioan 3.
(ut æneus serpens olim) in cruce exaltandus Matt. 26
erat, ut percussi a serpentibus non perirét, sed Exo. 17.
aspicientes in eum, haberent uitam æternam Ioan. 13.
Quo etiam tempore suos docturus erat uigi-
landum & orandum esse, ne intretur in tenta-
tionem. Quandoquide in deserto huius mun
di quandiu orando ad Deum, eleuatas ma-
nus habemus, uincimus Amalech, sin minus,
ab eo superamur. Itaque noster dominus &
magister (est etenim) hodie exéplum dat no-
bis, ut quemadmodum in tentationibus ipse
fecit, ita & nos faciamus. Et sicut aquila pro- Deut. 32.
uocans ad uolandum pullos suos, & an eos psal. 90.
uolitans, hodie docet suos fideles ambulare psal. 59.
super aspidem & basiliscum, conculcare leo- & 103.
nem & draconem. Docet fugere a facie arcus,
ut liberentur electi, illudentes illi magno dra-
coni, qui formatus est ad illudendum ei. Do- Marc. 16.
cet ex tribulis & spinis dulces nutrientes uuas
& ficus colligere. Quasi ex pungentibus ten-
tationum spinis floridas uictoriæ coronas si-
bi comparare. Docet denique ita mortiferas dia
boli bibere tentationes, ut earum letale uene
num credentibus tentatis non noceat. Et in
primis ne in solo pane uicturos se se existimá-
tes homines, uelint rerú mutationes fieri pro-
pter famem & uétrem, quoniam miracula seu
communium legum dispensationes nô pro-
pter escam & uentrem, qui destruentur, non
propter carnem & sanguinem qui cum matre 1 Cor. 6.
& filijs Zebedei nesciunt, quid petút, sed pro- Matt. 20
pter superioris ordinis bonum, utilitatem sci-
licet animarum & gloriam dei sunt facienda.
Tametsi dominum hic etiá aliud docere in-
telligere possimus. Nempe ne homines præ-
textu alicuius famis seu passióis (quod in cô-
tinentiú seu fragilium est) duros uitiorum la-
pides a tentatore quidem ostensos, per neces-
sitatem autem aut commoditatem aliquam
ueluti in panes conuersos, deglutire uelint, id
quod faciunt illi, qui decimantes mentam, ru
tam, & omne olus, prætermittentes interim
quæ grauiora sunt legis, iudicium, fidem, cha
ritatem, & misericordiam, excolantes culicé,
camelum deglutiunt Deinde existétes in tem Luce. 11.
plo Dei quippe qui ex altario uiuunt, quia al- &
tario deseruiunt, potissimum cum supra pin- Matt. 23.
naculum sunt templi, docet cœlestis disciplı-
næ & securitatis magister, ne decepti a diabo
lo (quod ad ignorantes pertinet) Persuasi tex-
tibus male citatis, & distorte intellectis, aut
dispen-

dispensationibus causas & sufficiẽtiam(quas
non habent)supplentibus se præcipitent, ut
conterantur, illorum sequentes opinionem,
qui non diiudicantes ius diuinum ab huma
no,præcepta diuina,humana,dispensatores,
dominos arbitrantur. Qui pro comperto ha-
bentes personalibus obligationibus per alios
posse fieri satis,quasi per substitutos liceret in
gredi cœlum,& possidere: Non distinguentes
inter fidelem dispensationem & crudelem dis
sipationem, putant licere iure poli quicquid
licitum est & permittitur iure fori. Vocitantes
nihilominus unionem aduitam, etiam eam,
quæ irrationabilis est, & uere dissolutio ad
mortem. Quorũ damnatio iusta est,qui pro-
pterea ita absurde opinantur, quia in eadem
Hiere. 8. damnatione sunt. De qualibus scribit Hiere.
propheta quomodo dicitis sapientes nos su-
Esai. 3. mus,& lex domini nobiscum est? Vere men-
dacium operatus est mendax, stilus scribarũ.
Aug ep. Et Esa. popule meus qui te beatum dicunt,
in regula ipsi te decipiunt. In monte demum constitu-
tos quos scilicet natura ipsa,probitas, res be-
ne gesta aut certe humana industria in subli-
mitate constituit(qui quanto in loco superio
ri,tanto in periculo maiori uersantur)suo ex-
emplo admonet is, cuius omnis actio nostra
est instructio, ut summa uigilãtia maximoq;
zelo diuino studeant honori: Dæmonio me-
ridiano cum rigore resistant. Aperte tentatio-
ni uiriliter repugnent. Maxime Christi domi-
ni,sacerdotes Dei altissimi, ecclesiarum præ-
lati,quos Sathanas frequentius tentat, turpi-
us,apertius, & uehementius, Vt legem con-
temnendo(quod malitiæ foret)in aliorum
scandalum & suam perditionem cadant, &
Sathanam adorent,prætextu uidelicet gloriç
regnorum mundi,quæ Sathanas ipse in alto
eleuatis,principibus,sacerdotibus, episcopis,
& prælatis,& callidissime mathematice ostẽ-
dit, & ut mendacissimus est, mendacissime
promittit, ut saltem per mendacia & mathe-
maticas promissiones, per stultas & somnia-
tas ambitiones columnas Ecclesiæ in multo-
rum perniciẽ cadere faciat(quæ est ipsius glo
ria.)Nam qui uolunt diuites fieri(inquit apo
1. ad Th. 6 stolus Paulus)incidũt in tentationẽ & laque-
um diaboli,& desideria multa inutilia & no-
ciua, quæ mergunt homines in interitum &
perditionem. Radix enim omnium malorum
est cupiditas,quam quidẽ appetentes, errave
runt a fide,& inseruerunt se doloribus multis.
Psal. 44. Nihil, amissa fide sibi retinentes, quod præ-
terea possint amittere. Denique speciosus for-
ma præ filijs hominum in cuius labijs, præ
consortibus suis, diffusa est gratia. Hodie pri-
mo accingit gladium suum super femur suum Ephe. 6.
potentissime. Et in ore gladij omnes inimici
laqueos & tentationes præscindens præscin- Ioan. 12.
dendosq; docens, in gladio spiritus quod est
uerbũ Dei, & spiritu oris sui, uicit principem
huius mundi, post pauca foras eiiciendum. Ioan. 16
Vt merito de iudicio arguendus sit, omnis
qui posthac principi tenebrarum cesserit, illiq;
seruierit, qui iam iudicatus,uictus,& supera-
tus,foras eiectus est.

Superest ut obiter & in transcursu grauio-
ra nocumenta referamus, quæ per suas ten-
tationes populo Christiano intulit draco hic
flatu adurens. Et cum breuitate de eorum re-
medijs agamus, quę a dominationibus uestris
efflagitamus omnes. Si tamen(quod in prin-
cipio non in medio facere debui)prius preca-
tus fuero Reuerẽd. ac illust. dñatiões uestras,
ut uestro more,& pro uestra in omnes solita
humanitate, me quoq;(licet indignum)beni-
gne audientes, ea quæ dixi, & dicturus sum
æqui boniq; consulatis.

SECVNDA PARS.

EXPLORATA res est, autenticis histo
rijs ac rerum monumentis facta conspicua, et
nobis tam comperta utinam non fuisset, Po- Esaie. 32
pulum christianum,qui(iuxta Esaiæ uaticini-
um)olim sedebat in pulchritudine pacis, in
tabernaculis fiduciæ,in requie opulenta,pro-
bans quæ est uoluntas Dei bona bene placẽs
& perfecta, iam ab annis multis ob draconis Roma. 12
tentationes cœpisse descendere a Hierusalem
in Iericho,cœpisse declinare ab ea in qua erat, Luc. 10.
pacis uisione,ut appropinquaret Iericho, quę
luna interpretatur, ut. s. lunæ appropinquans,
ut luna decrescere posset, minui, & obscurari.
Et quod magis in admirationem adducit, eo
amplius(ut luna)decrescit & obscuratur. Po-
pulus christianus, quo magis accedit & appro
pinquat soli iustitiæ ad iudicium uẽturo quæ
res si admodum(ut incœpit)procedat,ipsius
solis iustitiæ eclipsim propediem nobis futu
rã,merito formidare debemus, & in foribus
esse eam quam Paulus scripsit futuram,gene-
ralem discessionem, Vt reueletur homo ille 2. Thes. 2.
peccati filius pditiõis,q aduersatur,& ex tollit
tur supra oẽ qd dicitur Deus. Maxime quia iã
senescente ac delirante mũdo, nimiũ aduespe-
rascit,nimium inclinata est dies, longæq; um-
bræ. Et quasi non maximum malum fuisset,
a patribus suis degenerasse populum Chri-
stianum,& non esset durum & amarum ual-
de uel

de uel parum recessisse eum a deo suo, astutia & tentationibus draconis praeterea factū est, ut etiam incideret in latrones, homines cupidos, crudeles, famelicos, insatiabiles, impersuasibiles, inexorabiles, graues scilicet magistratus, impios principes, & infideles praelatos. Nec tamen de bonis loquor, cum graues, impios, aut infideles nomino, sed eos intelligo, qui non dispensatores, ut reuera sunt, domino suo strictam reddituri rationem, sed absolutos dominos se esse falso statuentes, tanquam lupi famelici, & leones parati ad praedam, irruerunt in populum Domini, in dominicas oues, qui eius diuitijs, obsequijs, lacte et lana non contenti, etiam despoliauerūt eum uestibus suis pretiosis, illis praelatis, doctoribus, sacerdotibus, & religiosis eum priuando, quibus (ut uestibus gloriae suae) olim protegebatur populus domini, effectus decorus totusq; gloriosus. Quādoquidem huius rei causa diligentissime curauit, sicut & curat sathanas, ut praelaturae dignitates, pinguia sacerdotia, maiora officia conferantur non dignis, non doctis, non probis, non deniq; expertis senibus ac zelosis, sed econtra indignis, indoctis, discolis, & etiam pueris, ut ob illorū quidem absentiam, horū autem corruptos mores & insolentiam facile possint abusus introduci, & abusibus magnis populus uulnerari. magnis ergo abusuum plagis impositis. & ob amissas tot prouincias, & tam debilitatam fidem, semiuiuo relicto populo christiano, abierunt nostri latrones. utiq; cum latrone Iuda, & cum eis qui deuorantes plebem Dei ut cibum panis, nolentesq; intelligere ut bene agerent, dixerunt Deo: recede a nobis, scientiam uiarum tuarum nolumus. Cum autem sic dispoliatus, uulneratus, semimortuus, ānis multis hactenus iacuisset populus Domini, quo magis incantantis draconis apparerēt dementationes: descendit sacerdos, descendit leuita, illi uidelicet, quorum erat, afflicto compati et mederi, & (nequam ob rei ignorantiam possent adferre excusationem) uiso eo, uiso inquā uulnerato, uiso semimortuo, praeterierūt, nullo adhibito remedio, nulla habita cōpassione. praeterierunt inquam, & abierunt alius in uillam suam, alius uero ad negociationē suā, ut tandem peruenirent omnes in locū suum, ubi nunc iudicium sine misericordia fit illis, quia hic non fecerunt misericordiam. Populus autem uulneratus uisa illorum quidē tanta cupiditate, saeuitia, & crudelitate, horū autem tam magna negligentia, duritia, & inhumanitate, quo ad magnam sui partē, pro dolor incidit in phrenesim ac furorem. Et phreneticorum ac furentium more, omnia fidei nostrae christianae ac religionis mysteria, conculcare, blasphemare, negare, denudare & prophanare coeperunt, diuinissima Christi sacramenta, Apostolorum traditiones, sanctas ecclesiae cerimonias, sacrorum conciliorū decreta, summorum pontificum & episcoporū authoritatem, patrum praecepta, maiorū admonitiones, opera poenitentiae, uitam regularem, merita, deniq; omnia bona, prȩter unam nescio quam temerariam, confictamq; fiduciam, patribus quidem inuisam, somniatam autem ab uno misero Martino Luthero, qui uelut alter Hieroboā peccare fecit Israel Dei, & germanicam strenuamq; decipit gentem alioqui ad bonum ualde propensam, & Lutheri erroribus certe indignissimam. Samaritanus uero custos solus nostros miseratos errores, solus laborem & dolorem considerās, qui nisi custodierit ciuitatem frustra uigilant custodes, qui non dormitat nec dormit, custodiens Israel suum, nouissime diebus istis uidens uidit afflictionem populi sui, & gemitū eius audiuit. uidit uulnera, uidit nuditatē, & uidens misericordia motus est. Et mirificans misericordias suas, appropians alligauit uulnera eius, spem salutis conferendo, fundens oleum & uinum: sic usus misericordia, quòd iustitiae (ut uidimus) non fuit oblitus. Et propter semetipsum & propter merita passionis suae (quod est imponere sauciatum super iumentum suum) duxit in stabulum seu diuersoriū, praeter hominū merita, spem, & opinionē duxit in cōciliū, qd diuersoriū & infirmitoriū est, ad quod solitus est dn̄s ducere populū suū, quoties ei cōpassus, uulnera ipsius sanare uoluit, curam illius agens. Quandoquidem per concilia tanquam per ultimam medicinā, & postremum remediū, maxima quaeq; uulnera populi christiani sanata fuisse, & legim⁹, & audimus: curatas calamitates maximas, extincta summa incendia. Itaq; spes salutis data est, populi christiani alligata sunt uulnera nō sanata, sanationis enim gloria uobis patres reseruata est. ad quam tam magnam, immo uero maximam gloriā, multi quidē sunt uocati, ex multis autem uos pauci electi. gaudete & exultate quia per uos paucos salus hęc tam magna, tam necessaria, tā desiderata populo tam uulnerato, conferendaq; est. Nec. n. differentia est in conspectu Dei coeli liberare in multis & in paucis, quoniam non in multitudine exercitus uictoria belli, sed de coelo fortitudo est. Ita non in multis medicis salus est po-

Psal. 52. Iob. 21. Matt. 22. Eccle. 47. 3. Reg. 14 Psal. 126. 120. Exod. 3. Matt. 20. 1. Mac. 3.

est populi ægroti, sed Domini est salus, ut sit super populum suum benedictio sua. ipse eni est qui medetur, & per uos paucos manus ei° sanabunt, dummo Samaritani præcepta seruare uelitis & monita, pro salute populi expẽdendo duos huius rei gratia susceptos denarios, duplici (quam habetis) diffiniẽdi dogmata reformandiq̃ mores utẽtes potestate. Nisi forte Samaritani præceptis surdos uos exhibentes, & tanta corona uos iudicantes indignos, rei (quæ omnino facienda est) gloriam, ad alios transferre negligendo curetis. quasi pretiosos oblatos thesauros per ignauiam accipere recusantes. Attamen hortamur uos, inquit apostolus Paulus in epistola hodierna, ne in uacuum gratiam dei recipiatis. ait enim tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te. ecce nunc tempus acceptabile Patres, ecce nũc dies salutis. nemini dantes ullã offensionem negligentiæ, socordiæ aut timiditatis, ne dicam summæ potius crudelitatis. Ne uituperetur tam magnum ministeriũ uestrum, tam excellens, tam præclarum. si enim uos qui populi Christiani patres & consolatores estis, eius uicem non doletis, ipsius non miseremini, quis alius uicem ipsius dolens, miserebitur eius? si modo & hic non, quãdo hic miserendi gratia conuenistis omnes, ubi & quando ergo? siquidem nunc tempus est acceptabile, nunc dies est salutis, hic & nunc locus & tempus est miserendi eius. tempus putationis aduenit, uox turturis audita est in terra nostra. gemebunda uox afflictæ ecclesiæ matris uestræ, ad cœlum usq̃ perueniens, audiri debet in auribus uestris, peruenire ad cor uestrum, potissimum nunc, quando species datur salutis, quando populi Christiani alligata sunt uulnera, quando principes nostri insperatas consequuntur uictorias, & in proximo est, ut ad gregem redeant hactenus deceptæ errantesq̃ oues. Quando infideliũ populorum & regum apud Indos nouas ad fidem audimus conuersiones. Quando deniq̃ omnia uobis arridere uidẽtur: uos enim estis non solum lux mundi propter doctrinam & dogmata, sed etiam sal terræ propter reformandos hominum abusus, tollendasq̃ morũ corruptiones. omnis quippe caro corrupit uiã suam. corruptæq̃ sunt cicatrices a facie insipientiæ nostræ. quòd si ab ordine literæ sumere argumentũ licet, prius estis sal terræ, quàm sitis lux mundi. ait enim uos estis sal terrę, deinde paucis interpositis, subiungit uos estis lux mundi. si ergo per fidei doctrinam uultis esse lux mundi, si ad iustitiam plurimos erudi re, si tanquam stellæ lucere in perpetuas ęternitates, ne lapides clament, estote etiã sal terrę estote morum reformatores, & sic luceat lux uestra coram hominibus, ut audita doctrina uidentes opera & reformationem uestrã bonam, glorificent patrem uestrum, qui in cœlis est, memores quòd accensa lucerna non in abscõdito ponitur, nec sub modio. ardensq̃ candela nisi inflãmata luceat, fumans fœtet, atq̃ uehementer molestat, & si sal infatuatum fuerit saliendiq̃ uirturem amiserit ad nihilũ ualet ultra, nisi ut mittatur foras, & cõculcetur ab hominibus: memores quòd ficui illi secus uiã existenti, quæ esurienti domino folia tantum non fructum protulit, dictum fuerit, nunquã ex te fructus nascatur in sempiternum: quæ (ut Marcus refert) propterea arefacta est a radicibus, denique qui in uno peccauerit, factus erit omnium (quanto magis duorum) reus. ubi ergo necessitas est salutis, tempus est acceptabile, misericors & miserator dominus exaudire & adiuuare pollicetur, nemo pusilli animo ductus, talentum sibi creditum in sudario reponat, aut in terra fodiens, ipsum abscõdat, ne ex suo ipsius ore seruus nequam infidelis a domino iudicetur, nemo ueritatẽ Dei in iniustitia detineat, ne inexcusabilis sit, obscureturq̃ insipiens cor eius, atq̃ tradatur in reprobum sensum. Nemo deniq̃ misericordiam Dei abscondat a concilio multo, ab ecclesia magna, ne abscondantur ab eo miserationes diuinæ, circundent eum mala quorũ nõ est numerus, comprehendatur ab iniquitatibus suis, & non possit ut uideat, multiplicentur super capillos capitis eius, & derelinquatur a corde suo. Siquidẽ omne generale concilium spectaculum factum est mundo angelis, & hominibus. Positum est in signum cui contradicitur, ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Positum est in ruinam & in resurrectionem multorum in Israel dei. date operã patres, ut in resurrectionem nõ in ruinam positi sitis. non obdurantes corda uestra, sicut in exacerbationem secundum diem tentationis in deserto, ubi tentauerunt eum patres uestri, ut probarent & uiderent opera & terribiles eius punitiones, quibus ideo iurauit in ira non intraturos eos in requiem suam. ponentes interim in cordibus uestris de manu uestra requirendas esse omnes quæ posthac (ob remedij defectum) perierunt animæ, dicente Ezechiele de manu speculatorum requirendos esse pereuntes. quid profuit malis agricolis debitos uineæ fructus non reddere in tempore

Marginal references: Psal. 3; 2. Cor. 6; Canti. 2; Matt. 5; Gene. 6; Psal. 37; Dani. 12; Matt. 5; Ibidem; Ibidem; Matt. 21; Marc. 11; Iac. 2; Luc. 19 et Matt. 25; Roma. 1; Ex psal. 39; 1. Cor. 4; Luc. 2; Psal. 94; Ezech. 33

Matt. 21. pore ipso, atque ad habendum hæreditatē (quā propterea amiserunt) coniurasse in dominum uineæ nisi ut ex sua ipsorū sententia male pere derentur, & uinea alijs locaretur agricolis, qui redderent fructus temporibus suis? parū pro-
4. Reg. 9. fuit Iehu regi Israel ex mandato domini abstulisse cultum Baal, sacerdotesque eius occidisse, atque delesse impiam domum infidelis Acab, qui uenditus fuerat ut faceret malum, dimissis interim uitulis aureis, quos maiores natu, principes populi & ipse adorabant, & regi Ioas eius nepoti ac successori uehemēter
4. Reg. 13 irascitur moriturus propheta domini, currus Israel & auriga eius, eo quòd iussus in uerbo domini sagittis percutere terram, percusserit tantum ter, atque stetisse, quoniam si percussisset quinquies autem septies, deuastasset Syriam. Ita nunc patres non admodum multū prodesset, quasi tantum ter sagittis uestris terram percutientes, damnasse cunctas hæreses, errores omnes, si tamen (quod absit, quod Deus omnem auertat) remanere contingat abusus maximos, quos nemo non uidet, qui sunt huius temporis uituli aurei quos uiri ecclesiastici, maiores populi, ne dicam ecclesiæ principes adorāt in malum suum & ecclesiæ scādalum, cum certissimum sit, huius infelicis temporis errores propter abusus ortos fuisse, propter abusus sumpsisse incremētum, & propter abusus pene in tota ecclesia disseminatos esse. Et nisi abusus tollantur, uix cessabunt, quæ per uestram diffinitionem damnatę sunt, & damnabuntur hæreses, immo ut uero simile est (dracone id efficiente) abij nascentur errores, multo plures atque peiores. Si ergo fidei Christianæ zelus uos comedit, si populi despoliati, uulnerati, & semimortui uicem doletis, si ecclesiasticæ authoritati maxime consultum esse uultis, & denique uestro officio non deesse, uni nunc reformationi uacate, uni reformationi incumbite, & saltem sero ægrotis medicinam parate: nam mala per longas conualuere moras, nunquid. n. unā tantū benedictionem habetis patres, ut de dogmatibus tam diligenter agentes, de moribus aut parum aut nihil agatis? non cōtentemini una benedictione patres, non contentemini sola doctrina, non contentemini solis dogmatibus. nos enim non contentabimur, & ab hac lucta non cessabimus, & uos hinc non dimittemini quousque per reformationem nobis benedicatis. quid enim prodest homini (ait ca-
Distin. 83 c. quid. non) recte docere, & suo errore non pollui, q
c. errant. consensum præbet erranti? erranti quippe cōsentit, qui (ad resecanda quæ corrigi debent,

non occurrit. Nam error cui non resistitur, ap- c. consci-
probatur, & ueritas quæ minime defensatur, entiæ.
opprimitur. Negligere quippe, cum possis perturbare peruersos, nihil aliud est, quam fouere, nec caret scrupulo societatis occultę q ma- c. licet he
nifesto facinori desinit obuiare, & ut decreta- ly. de si-
lis habet, licet Hely summus sacerdos in se bo- mo.
nus existeret, quia tamē filiorū excessus efficaciter nō corripuit, & in se, & in ipsis animaduersionis diuinæ uindictam excepit, dum filijs in bello peremptis, ipse de sella corruens, fractis ceruicibus expirauit. Eia ergo agite nunc patres, & iam reformādis corruptis mo-
ribus accingemini, ac cingemini inquam, & 1. Mac. 3.
estote uiri potentes, quoniam melius uobis eē mori in hoc sancto bello, quàm uestra culpa uidere tot mala gentis nostræ & sanctorū, sicut scitis uoluntatem esse in cœlis, ita facite:
incipientes uidelicet a sanctuario Dei, a quo Ezech. 9.
sicut olim uita & omnia bona, ira nūc mors & mala cuncta procedunt. Consecrate manus uestras Deo, percutite septies, ut deuastetis excelsam inimicam Syriam, non timeatis,
qui domini sunt, iusti sunt uobis. quod si ti- Exod 32.
mendū est, & propter infirmitatem carnis ue- Psal. 65.
strae timere oportet, timete illum qui terribi- Luc. 12.
lis est in consilijs super filios hominum: illum Esa. 33.
timere, qui postquam occiderit, potestatē ha- Prou 14.
bet mittere in gehennam. timete Dominū, qa timor Domini ipse est thesaurus eius, est fons uiuæ, & a peccato & a morte liberat. Sed iam dicendi finem faciamus. si tamen pro ratione temporis & loci, prius admonuero paucis dominationes uestras, ut meos obseruandissimos patres, Reuerendissimos dominos.

O pastores dominici gregis, uineæ Domini sabaoth cultores, Populi Christiani patres & medici, belli domini duces ac bellatores. grande opus incepistis, quod perficiētes, grandem accepturi estis coronam. non relinquatis hostes a tergo, non relinquatis incurata uulnera, nō relinquatis imperfectum opus, sic pugnate cum antiquo serpente ut eo prostrato & ipsius destructis munitionibus, accipiatis regnum æternum, sic nobis ægrotantibus, gementibus, & auxilium uestrum implorantibus medelam adhibite, ut uulnera nostra cu-
rentur, sic denique currite, ut comprehendatis. 1. Cor. 9.
currite inquam, non quasi in incertū pugnate, non quasi aerem uerberantes. Vulnera sanate, non quasi super sanantes, sæuiente nunc plaga, murum uos opponite pro domo Israel atque tanquam naturales legitimique patres ui-
cem dolere pereuntium filiorum. Vineam do- Ezech 13
mini Sabaoth uobis credi: am dissipatam, ex- Zach. 11.

D termi-

terminatam, sanctissimis legibus sepite, uallate, murate. errantes reducite oues, nô derelinquentes gregem, ut pastores idolum. nolite tot ac tantorum laborum amittere præmiû, nolite ponere maculam in gloria uestra, nolite cum Iuda abire retrorsum, tans magnam gloriæ amittentes coronam. Seminate dum tempus habetis, suo enim tempore metetis non deficientes, labor enim uester non erit inanis, eritq; merces operi uestro, quando Samaritanus (qui uobis curandum populû credidit) redierit, quando mensuram bonam, &
Luc. 6. confertam, & cogitatam, & supereffluentem dabunt in sinum uestrum. quando uobis pastoribus, uobis inquam pastoribus dicturus est ipse princeps pastorum. Vos estis qui per-
Luc. 22. mansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispositum habeo uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis
Apoc. 14. super mensam meam in regno meo. Tunc, quando dixerit spiritus ut requiescatis a labo-
Apoc. 21. ribus uestris, quando absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, ut non sit amplius nec labor, nec luctus, nec timor, sed nec ullus dolor. Tunc côsummata omni tentatione, non dico accedent angeli ad mini-
Luc. 4. strandum uobis. quinimmo accedet ipse do-
Luc. 12. minus Angelorum, & transiens ministrabit uobis regnum. quod nobis ministrare dignetur ipse, cui hodie angeli ministrant. qui hodie de hoste triumphat, & de eo triumphare nos docet. qui militiæ nostræ, laborumq; nostrorum fidelis est Deus retributor benedictus, & laudabilis, & gloriosus in secula. Amê. DIXI.

NOMINA, COGNOMINA, TITVLI *Dignitates, Prouinciæ, & gradus in Sacrosancta Synodo Tridentina existentium.*

Reuerendissimi Cardinales.

Ioannes Maria de Monte, *Episcopus Prænestinensis*, *Aretinus*.

Marcellus Ceruinus, TT. *Sanctæ Crucis in Hierusalem*, *Florentinus*.

Reginaldus Polus, *Sanctæ Mariæ in Cosmedin*, *Anglicus*.

Legati ad Concilium.

Christophorus Madrucius sancti Cæsarij Tridê.

Petrus Pacechus, tt. S N. *Gienen*. *Hispanus*.

Archiepiscopi.

Antonius Filioli Matisconen. Archiepiscopus Aquen Gallus.

Saluator Alepus Archiepiscopus Turridanen. Sardus.

Ioannes Michael Sarracenus, *Archiepiscopus Materanen. Neapolitanus.*

Olaus Magnus Archieps Vpsalen. Gothus.

Petrus de Caliauea Archiepiscopus Panormitanus, *Siculus.*

Robertus Venantius cæcus, *Archiepiscopus Armachan. Scotus.*

Episcopi.

Marcus Vrgerius Episcopus Senogalliæ, *Saonensis.*

Philibertus Ferrerius Episcopus Hipporegien. Pedemontanus.

Ioannes Tho. Semphelius Episcopus Cauensis, *Neapolitanus*

Thomas Campegius Episcopus Feltren. Bononiensis.

Catalanus Triuultius Episcopus Placentinensis, *Mediolanensis.*

Leo Vrsinus Episcopus Forolinien. Romanus.

Alexander de Piccolominibus, *Episcopus Pientinensis*, *Senensis.*

Gulielmus de Prato, *Episcopus Claramontensis*, *Gallus.*

Brachius Martelli, *Episcopus Fesulanus*, *Florentinus*

Henricus Leofredus, *Episcopus Caputaquensis*, *Neapolitanus.*

Eliseus Theodinus, *Episcopus Soran. Arpinas.*

Coriolanus Martyranus, *Episcopus sancti Marci*, *Calaber.*

Iacobus Cortesius, *Episcopus Vasionensis*, *Florentinus.*

Angelus Paschalis, *Episcopus Motulensis*, *Illyricus.*

Ioannes Fonseca, *Episcopus Castellimaris*, *Hispanus.*

Petrus Bertanus, *Episcopus Fanen. Mutinen.*

Vincentius de Durantibus, *Episcopus Termularum*, *Brixiensis.*

Claudius de Ghize, *Epûs Agathensis*, *Gallus.*

Ioannes Salazar, *Episcopus Lanzianensis*, *Hispanus.*

Hieronymus de Bononia, *Episcopus Syracusanus*, *Siculus.*

Aegidius Falcetta, *Episcopus Crapulan. Marchianus.*

Ricardus Episcopus Vuigornien. Anglus.

Cornelius de Musis, *Episcopus Bitonsin. Pla-* 1000 *
centin.

Marcus Malipetrus, *Episcopus Corsulâ. Venetus.*

Iacobus Iacomellus, *Episcopus Belliscastrensis*, *Romanus.*

Franciscus de Nauarra, *Episcopus Pacen. Hispanus.*

Didacus de Alaua, Episcopus Astoricensis, Hispanus.
Thomas Cacellus, Episcopus Britonoriensis, Calaber.
Galeatius Floremontius, Episcopus Aquinas, Neapolitanus.
Iacobus Anacletus, Episcopus Clodiensis, Florentinus.
Victor Sorantius, Episcopus Bergomensis, Venetus.
Antonius de Cruce, Episcopus Carnarisis, Hispanus.

ABBATES.

Lucianus Mantuanus, Isidorus Brixiensis, Chrysostomus Neapol. — Congregat. Cassinensis Ordinis sancti Benedicti.

Generales & doctores Ordinum.

Ordinis Praedicatorum.

Dominicus Soto, Locumtenens, Hispanus.
Ambrosius Catharinus, Senensis.
Bartholomaeus Miranda, Hispanus.
Hieronymus Portugallensis.
Ioannes de Vtino.
Marcus Calaber.
Aloisius de Cathania.

Ordinis Minorum de obseruantia.

Ioannes Caluus, Generalis, Corsus.
Vincentius Lunellus, Hispanus.
Alphonsus de Castro, Hispanus.
Andreas de Vega, Hispanus.
Ricardus Cenomanus, Gallus.
Ioannes Concilij, Gallus.
Hieronymus Lombardellus, Veronensis.
Baptista Castiliio, Mediolanensis.

Ordinis Minorum Conuentualium.

Bonauentura Pius, Generalis, Vrbinas.
Petrus Paulus Picentinus.
Ioannes de Corregio.
Franciscus Ferrariensis.
Sigismundus de Ruta.
Hieronymus Birellus, Brixiensis.
Franciscus de Vita, Siculus.

Ordinis sancti Augustini

Hieronymus Seripandus, Generalis Neapolitanus.
Gregorius Patauinus.
Aurelius Patauinus.
Gaspar Syracusanus.
Paulus Senensis.

Ordinis Carmelitarum.

Nicolaus Andetus, Generalis, Cyprius.
Antonius Marinarius, Appulus.
Pontius Politius * Semonensis.
Martinus Castella Romandiolus.
Stephanus Panormitanus.
Vincentius Panormitanus.

for * Se- nonensis.

Ordinis Seruorum.

Augustinus Generalis, Aretinensis.
Laurentius de Castro.

Doctores Seculares.

Do. Sebastianus Pighinus Auditor Rotae, et Scriniarius notorum Patrum, Regiensis.
Vgo Boncompagnus Abbreuiator de maiori, Bononiensis.
Hercules Seuerolus, Procurator Concilij, Fauentinus.
Achilles de Grassis, Bononiensis.
Ioannes Murellus Hispanus.
Bergas, Hispanus.
Petrus de Belasco, Hispanus.
Quintana, Hispanus.
Alphonsus Zorilla, Hispanus.
Morilla, Hispanus.
Franciscus Herera, Hispanus.
Claudius Teatinensis. Sabaudus.

Officiales Concilij.

Commissarij.

R.P.D. Episcopus Feltrensis.
Episcopus Hipporegiensis.
Episcopus Cauensis.

Locumtenens, & Forerius.

Do. Antonius Bergomas.

Secretarius.

Do. Angelus Massarellus de S. Seuerino.

Capitaneus ad custodiam concilij.

Illustriss. Do. Nicolaus Madrucius Tridentinensis, cum magna copia Nobilium ante eum deferentium baculum unum rubeum longitudinis cannae unius, & post illum multi hastarij.

Locumtenens.

Illust. Do. Sigismundus Comes Arce.

Magister caeremoniarum.

Do. Pompeius de Spiritibus, Spoletanus.

Cantores.

Iuo Baril, Gallus.
Ioannes Le Conte, Flamingus.
Antonius Roial, Gallus.
Petrus OrdogneZ, Hispanus.
Ioannes de Monte, Germanus.
Simon Bertolonus, Perusinus.

Notarij.

Claudius de la Casa, Lotharingus.
Nicolaus Driel, Alemanus.

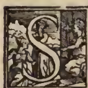
Cursores.

Ioannes Rolliart, Lotharingus.
Maturinus Menandus, Gallus.

FINIS.

DECRETVM PRIMAE SESSIONIS Tridentinæ, pronunciatum per Reuerendum Dominum Episcopum Castrimaris Hispanum, die septimo mensis Ianuarij, Anno Domini.

1 5 4 6.



Acrosancta Tridētina Synodus, in Spiritusancto legitime congregata, in ea præsidentibus tribus Apostolicæ sedis Legatis, agnoscens cum B. Iacobo Apostolo quod omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum, qui ijs qui postulant a se, sapientiam dat omnibus affluenter, & non improperat eis: & simul sciens quòd initium sapientiæ est timor Domini: Statuit & decreuit omnes & singulos Christifideles in ciuitate Tridentina congregatos, exhortandos esse, prout exhortatur, ut se a malis & peccatis hactenus commissis emendare, ac decætero in timore Domini ambulare, & desideria carnis non perficere, orationibus instare, sæpius confiteri, Eucharistiæ Sacramentum sumere, Ecclesias frequentare, præcepta denique diuina, quantum quisque poterit adimplere, necnon quotidie pro pace principum Christianorum & unitate Ecclesiæ priuatim orare uelint. Episcopos uero & quoscunque alios in ordine sacerdotali constitutos, œcumenicum concilium in ciuitate hac celebrantes, ut assidue Dei laudibus incumbere, hostias, laudes, & preces offerre, sacrificium Missæ quolibet saltem die Dominico, in quo Deus lucem condidit, & a mortuis resurrexit, Spiritum sanctum in discipulos infudit, peragere satagant, facientes sicut idem Spiritussanctus per Apostolum præcepit, obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarumactiones pro sanctissimo Domino Papa, pro Imperatore, pro Legibus & cæteris, qui in dignitate constituti sunt, & pro omnibus hominibus, ut quietam & tranquillam uitam agamus, pace fruamur, & fidei incrementum uideamus. Præterea hortatur ut ieiunent saltem singulis sextis ferijs in memoriam passionis Domini nostri Iesu Christi, & eleemosynas pauperibus erogent. In Ecclesia autem cathedrali singulis quintis ferijs celebretur Missa de Spiritusancto, cum Letanijs & alijs orationibus ad hoc institutis. In alijs uero Ecclesijs dicantur ad minus Letaniæ & orationes. Tempore autem quo sacra peraguntur, colloquutiones & confabulationes non fiant: sed ore & animo celebranti assistatur. Et quoniam oportet Episcopos esse irrepræhensibiles, sobrios, castos, domui suæ bene propositos, hortatur etiam ut ante omnia quilibet in mensa seruet sobrietatem, moderationem ciborum. Deinde quum in eo loco sæpe ociosi sermones oriri soleāt, ut in ipsorum Episcoporū mensis diuinarum scripturarū lectio admisceatur. Familiares uero suos unusquisque instruat & erudiat, ne sint rixosi, uinosi, impudici, cupidi, elati, blasphemi, & uoluptatum authores & amatores: uitia demum fugiant, & uirtutes amplectantur, & in uestitu & cultu & in omnibus actibus honestatem præferant, sicut decet ministros ministrorum Dei. Ad hæc quū huius Sacrosancti Concilij præcipua cura, solicitudo, & intentio sit, ut propulsatis hæresum tenebris, quæ per tot annos operuerunt terram, Catholicæ ueritatis lux, Iesu Christo, qui uera lux est, annuente, & candor puritasque refulgeat, & ea quæ reformatione egent, reformentur: ipsa Synodus hortatur omnes Catholicos congregatos & congregandos, atque eos præsertim, qui sacrarum literarum peritiam habent, ut sedula meditatione diligenter secum ipsi considerent, quibus potissimum uijs & modis ipsius Synodi intentio dirigi, & optatum effectum sortiri possit, quo maturius & consultius damnari damnanda, & probari probanda queant, ac per totum orbem omnes uno ore & eadem fide glorificent Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi. In sententijs uero dicendis, iuxta Toletani Concilij statutum, in loco benedictionis consedentibus Domini sacerdotibus, nullus debeat aut immodestus uocibus perstrepere, aut tumultibus perturbare: Nullus etiam falsis, uanisue aut obstinatis disceptationibus contendere: sed quicquid dicatur, sic mitissima uerborum prolatione temperetur, ut nec audientes offendantur, nec recti iudicij acies perturbato animo inflectatur. Insuper ipsa sacra Synodus statuit & decreuit, quòd si forte contigerit aliquos debito in loco non sedere, & sententiam etiam sub uerbo, Placet, proferre, congregationibus interesse, & alios quoscunque actus facere Concilio durāte nulli propterea præiudiciū generare, nullique nouum ius acquiratur.

Iaco. 1. | Eccli. 1. | psal. 110. | Acto. 2. | 1. Tim. 2. | 1. Tim. 3. | Tit 1. | Ioan. 1. | Toletani concilij. 11. cap. 1.

DECRE-

1002 DECRETUM SECUNDAE SESSIOnis Concilij Tridentini, pronunciatum die quarta mensis Februarij, Anno. 1546. per Reuerendum dominum Archiepiscopum Turritanum.



IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritussancti, hæc sacrosācta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritusancto legitime congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicę sedis Legatis, magnitudinem rerum tractandarum considerans, præsertim earū quæ duobus illis capitibus de extirpandis hæresibus & moribus reformandis continentur, quorum causa præcipue est congregata: agnoscens autē cū Apostolo nō esse sibi colluctationē aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus spirituales nequitias in cœlestibus: cum eodem omnes & singulos in primis hortatur, ut confortentur in domino & in potentia uirtutis eius, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possint omnia tela nequissimi ignea extinguere: atq; galeam spei salutis accipiant, cum gladio spiritus, quod est uerbum Dei. Itaq; ut hęc pia eius solicitudo principium & progressum suū per Dei gratiam habeat, ante omnia statuit & decreuit præmittendam esse confessionem fidei, Patrum exempla in hoc sequuta, qui sacratioribus concilijs hoc scutum contra omnes hæreses in principio suarum actionum opponere consueuerunt: quo solo aliquando & infideles ad fidem traxerunt, hæreticos expugnarunt, & fideles cōfirmauerūt. Quare symbolū fidei quo sancta Ecclesia Romana utitur, tanq̄ principiū illud in quo omnes qui fidem Christi profitentur, necessario conueniunt, ac fundamentū firmū & unicū, cōtra qd nunq̄ portæ inferi præualebunt, totidē uerbis quibus in omnibus Ecclesijs legitur, exprimēdum esse censuit, quod quidem eiusmodi est: Credo in unum Deum, &c. ut est in missali.

Ephe. 6. b

Matt. 16.

Eadem sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritusancto legitime congregata, in eadem præsidentibus eisdem tribus sedis Apostolicæ Legatis, intelligens multos Prælatos ex diuersis partibus ac cūctos esse itineri, nōnullos etiā in uia eē quo huc ueniant: cogitansq; omnia ab ipsa sacra Synodo decernenda, eo maioris apud omnes existimationis & honoris uideri posse, quo maiore fuerint & pleniore Patrum cōcilio & pręsentia sancita & corroborata: statuit & decreuit futuram Sessionē post præsentem, celebrandā esse die Iouis quæ subsequetur Dominicam Lætare proxime futuram. Interim tamen non differri discussionem & examinationem eorum, quæ ipsi Synodo discutienda & examinanda uidebuntur.

DECRETUM TERTIAE SESSIOnis Concilij Tridentini, *quæ celebrata fuit quinta Aprilis, eodem Anno.*



SAcrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in spiritusancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, hoc sibi ante omnia perpetuo proponens, ut sublatis omnibus erroribus, puritas ipsa Euangelij in Ecclesia cōseruetur, quod promissum ante per prophetas in scripturis sanctis dominus noster Iesus Christus Dei filius proprio ore primū promulgauit, deinde per suos Apostolos tanquā fontem omnis salutaris ueritatis & morum disciplinæ, omni creaturæ prædicari iussit: prospiciensq; hanc ueritatē & disciplinam contineri in libris scriptis, & sine scripto, traditionibusq; ipsius Christi, quæ ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritusancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usq; peruenerunt: orthodoxorum patrum exēpla sequuta, omnes libros tam ueteris quàm noui Testamenti (quū utriusq; unus Deus sit author) necnon traditiones ipsas, tum ad fidem tum ad mores pertinentes, tanquam uel oretenus a Christo, uel a Spiritusancto dictatas, & continua successione in Ecclesia catholica conseruatas, pari pietatis affectu ac reuerētia suscipit ac ueneratur. Sacrotū uero librorum indicem huic decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint qui ab ipsa Synodo suscipiantur. Sunt uero infrascripti: Testamenti ueteris, quinq; libri Mosi, scilicet Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: deinde Iosue, Iudicum, Ruth, quatuor Regum, Paralipomenō duo, Esdræ duo, primus scilicet, & secundus q dicitur Nehemias, Thobias, Iudit, Ester, Iob, Psalterium Dauidicum centū quinquaginta Psalmorum, Parabolæ Salamonis, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus: 1003

ſticus: Eſaias, Hieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim prophetę minores, ſcilicet Oſee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus ſcilicet & ſecundus: Teſtamẽti noui, quatuor Euangelia, ſcilicet ſecundum Mattheum, Marcum, Lucam, & Ioãnem: Acta Apoſtolorum, a Luca euangeliſta conſcripta: quatuordecim epiſtolæ beati Pauli apoſtoli, ſcilicet ad Romanos, ad Corinthios duæ, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, ad Theſſalonicenſes duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri apoſtoli duæ: Ioannis apoſtoli tres: Iacobi apoſtoli una: una Iudæ apoſtoli: una Apocalypſis Ioãnis apoſtoli. Si quis autem libros ipſos integros cũ omnibus ſuis partibus, prout in eccleſia catholica legi conſueuerunt, & in ueteri uulgata Latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens & prudens contempſerit, anathema ſit. Omnes itaq; intelligant quo ordine & uia, ipſa Synodus, poſt iactum fidei confeſsionis fundamẽtum, ſit progreſſura, & quibus potiſsimũm teſtimonijs ac pręſidijs in confirmandis dogmatibus, & inſtaurandis in eccleſia moribus ſit uſura. Inſuper eadem Sacroſancta Synodus conſiderans, non parũm utilitatis accedere poſſe eccleſię Dei, ſi ex multis Latinis editionibus, quæ circunferuntur ſacrorum librorum, quænam pro authẽtica habenda ſit, innoteſcat: Statuit & decreuit, ut hęc ipſa uetus & uulgata editio, quæ longo tot ſeculorum uſu in Eccleſia ipſa probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, aut expoſitionibus, pro authentica habeatur, & quòd eã nemo reijcere quouis prætextu audeat uel præſumat. Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decreuit ut nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum, ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, ſacram ſcripturam ad ſuos ſenſus contorqueat: aut contra eum ſenſum quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de uero ſenſu & interpretatione ſanctarum ſcripturarũ, aut etiam contra unanimem conſenſum Patrum, ipſam ſcripturam ſacram interpretari audeat: etiam ſi huiuſmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contrauenerint, per ordinarios declarentur, & pœnis a iure ſtatutis puniantur. Sed & impreſſoribus modum in hac parte (ut par eſt) imponere uolens, qui iam ſine modo, hoc eſt, putantes ſibi licere quicquid libet, ſine licentia ſuperiorum & eccleſiaſticorũ, ipſos ſacræ ſcripturæ libros, & ſuper illos annotationes & expoſitiones quomodolibèt indifferentes, ſæpe tacito, ſæpè etiam emẽtito prælo, & (quod eſt grauius) ſine nomine authoris imprimũt, alibi etiam impreſſos libros huiuſmodi temere uenales habent: decreuit & ſtatuit, ut poſthàc ſacra ſcriptura, potiſsimũm uerò hæc ipſa uetus & uulgata editio, quam emendatiſsimè imprimatur, nulliq; liceat imprimere uel imprimi facere quoſuis libros de rebus ſacris ſine nomine authoris, neque illos in futurum uendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primũm examinati probatiq; fuerint ab ordinario, ſub pœna anathematis & pœnæ in canone Concilij nouiſsimi Lateranenſis appoſitæ. Et ſi regulares fuerint, ultra examinationem & probationem huiuſmodi, licentiam quoque a ſuis ſuperioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam iſtarum ordinationum. Qui autem ſcripto eos communicant uel euulgant, niſi antè examinati probatiq; fuerint, eiſdem pœnis ſubiaceant, quibus impreſſores. Et qui eos habuerint uel legerint, niſi authorem prodiderint, pro authoribus habeantur. Ipſa uerò huiuſmodi librorum probatio in ſcriptis detur, atq; adeò in fronte libri uel ſcripti uel impreſsi authenticè appareat. Idq; totum hoc, etiam probatio & examen, gratis fiat, ut probãda probentur, & improbanda reprobentur.

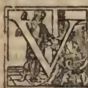
Poſt hæc temeritatem illam reprimere uolens, qua ad prophana quęque conuertuntur & torquentur uerba & ſententię ſacræ ſcripturæ, ad ſcurrilia ſcilicet, fabuloſa, uana, adulationes, detractiones, ſuperſtitiones, impias & diabolicas incantationes, diuinationes, ſortes, libellos etiam famoſos: mandat & præcipit ad tollendam huiuſmodi irreuerentiam & contemptum, ne deceterò quiſquam quomodolibèt uerba ſacræ ſcripturæ ad hæc & ſimilia audeat uſurpare, & ut omnes eius generis corruptores, temerarij, & uiolatores uerbi Dei, iuris & arbitrij pœnis per Epiſcopos coerceantur.

Item hæc ſacroſancta Synodus ſtatuit & decreuit, proximam futuram ſeſsionem, tenendam & celebrandam eſſe feria quinta poſt ſacratiſsimũ feſtum Pentecoſtes.

*

Decretum

1004 * DECRETVM PRIMVM QVARTAE sessionis Tridentini Concilij, decimoseptimo mensis Iunij. 1546. celebratæ.



Hebr. 11. VT fides nostra catholica, sine qua ipossibile est placere Deo, purgatis erroribus in sua sinceritate integra & illibata permaneat, & ne populus christianus omni uento doctrinæ circunferatur: cùm serpens ille antiquus humani generis perpetuus hostis inter plurima mala, quibus ecclesia Dei his nostris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali eiusq; remedio nõ solùm uetera, sed noua etiam dissidia excitauerit, sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in spiritusancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, iam ad reuocandos errãtes, & nutantes confirmãdos accedere uolens, sacrarum scripturarum & sanctorum Patrum ac probatissimorũ Conciliorum testimonia, & ipsius ecclesiæ iudiciũ & cõsensum sequuta, hæc de ipso peccato originali statuit, fatetur, ac declarat.

Si quis non confitetur primum hominem Adam, cùm mãdatum Dei in paradiso fuisset trãsgressus, statim sanctitatem & iustitiam in qua positus fuerat, amisisse, incurrisseq; per offensam præuaricationis eiusmodi, iram & indignationem Dei, atque *ideo mortem, quã anteà illi comminatus fuerat Deus, & cũ morte captiuitatem sub eius potestate qui mortis deinde habuit imperium, hoc est, diaboli, totumq; Adam per illam præuaricationis offensam secundum corpus & animam in deterius cõmutatum fuisse, anathema sit. *adeò.

Si quis Adæ prẹuaricationẽ sibi soli, & non eius ꝓpagini, asserit nocuisse: acceptam a Deo sanctitatem & iustitiã, quam perdidit, sibi soli, & non nobis, eum perdidisset: aut inquinatum illum per inobedientiẹ peccatum, mortem & pœnas corporis tantùm in omne genus humanum transfudisse, nõ autem & peccatum, quod mors est animæ, anathema sit: cùm contradicat Apostolo dicenti, Per unũ hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerũt. Rom 5. b

Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum est, & propagatione, non imitatione, transfusum, in omnibus inest unicuiq; proprium, uel per humanæ naturæ uires, uel per aliud remedium asserit tolli, quàm per meritũ unius mediatoris Domini nostri Iesu Christi, qui nos Deo recõciliauit in sanguine suo, factus nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio: aut negat ipsum Iesu Christi meritum, per baptismi sacramẽtum in forma Ecclesiæ ritè collatum, tam adultis quàm paruulis applicari, anathema sit: quia Non est aliud nomen sub cælo datũ hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Vndè illa uox, Eccè agnus Dei, eccè qui tollit peccata mũdi. Et illa, Quicunq; baptizati estis, Christum induistis. Act. 4. b Ioan 1. Galat. 3.

Si quis paruulos recentes ab uteris matrũ baptizandos negat, etiamsi fuerint à baptizatis parentibus orti: aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adã trahere originalis peccati, quòd regenerationis lauacro necesse sit expiari ad uitã æternam consequẽdam: undè sit consequẽs, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum, non uera, sed falsa intelligatur: anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est id quod dixit Apostolus, Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodùm Ecclesia catholica ubique diffusa semp intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apostolorum, etiam paruuli qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorũ ueraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritusancto, non potest introire in regnum Dei. Roma. 5. Ioan 3.

Si quis per Iesu Christi domini nostri gratiam, quæ in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit non tolli totum id quod ueram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantũm radi, aut non imputari: anathema sit. In renatis autem nihil odit Deus: quia Nihil est damnationis iis qui uerè consepulti sunt cum Christo per baptisma in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed ueterem hominem exuentes, & nouum induentes, qui secundum Deum creatus est, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo dilecti, effecti sunt hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam uel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur & sentit: quæ quũ ad agonem relicta sit, nocere non consentienti- Roma. 8. Col. 3. Roma 8.

1005 bus, & uiriliter per Iesu Christi gratiam repugnantibus, non ualet: quinimo Qui legitime certauerit, coronabitur. Hanc cōcupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod uere & proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, Anathema sit.

2. Ti. 2. 4

Colos. 3.

SECVNDVM DECRETVM QVARtæ Sessionis Tridentinæ Synodi.



Eadem sacrosancta Synodus pijs summorum pontificum & probatorū conciliorum cōstitutionibus inhęrens, easq; amplectēs, & illis adijciēs, ne cœlestis ille thesaurus sacrorum librorū quē Spiritussanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus iaceat: statuit & decreuit, quod in illis Ecclesijs, in quibus præbenda aut pręstimoniū, seu aliud quouis nomine nuncupatū stipendium, pro lectoribus sacræ Theologiæ deputatū reperitur, Episcopi, Archiepiscopi, primates, & alij locorum ordinarij, eos qui præbendam, aut pręstimonium, seu stipendiū huiusmodi obtinent, ad ipsius sacræ scripturæ expositionē & interpretationē per seipsos, si idonei fuerint, alioquin p idoneū substitutū ab eis Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus & alijs locorum ordinarijs eligendū, etiā p subtractionem fructuū cogant & compellant. De cætero uero præbenda, pręstimoniū, aut stipendiū huiusmodi, non nisi personis idoneis, & qui per seipsos id munus explicare possint, conferatur: & aliter facta prouisio, nulla sit & inualida.

In Ecclesijs autem Metropolitanis uel Cathedralibus, si ciuitas insignis uel populosa, ac etiam in collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido etiam nullius diœcesis, si ibi clerus numerosus fuerit, ubi nulla præbēda, aut præstimonium, seu stipēdium huiusmodi deputatum reperitur, præbenda quomodocūq; (præterquàm ex causa resignationis) primo uacatura, cui aliud onus incompatibile iunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo cōstituta & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis Ecclesijs nulla uel non sufficiēs præbenda foret, Metropolitanus, uel Episcopus ipse per assignationem fructuū alicuius simplicis beneficij, eiusdem tamen debitis supportatis oneribus, uel per contributionem beneficiatorum suæ ciuitatis & diœcesis, uel alias prout commodius fieri poterit, de capituli cōsilio ita prouideat, ut ipsa sacræ scripturæ lectio habeatur: ita tamen, ut quæcunque aliæ lectiones, uel consuetudine, uel quauis alia ratione institutę, propter id minime prętermittantur.

Ecclesiæ uero, quarum annui prouentus tenues fuerint, & ubi tam exigua est cleri & populi multitudo, ut Theologiæ lectio in eis cōmode haberi non possit, saltem magistrum habeant ab Episcopo cum capituli consilio eligendum, qui clericos aliosq; scholares pauperes Grammaticam gratis doceat: ut deinceps ad sacræ scripturæ studia, annuēte Deo, trāsire possint. Ideoq; illi magistro Grammatices, uel alicuius simplicis beneficij fructus, quos tandiu percipiat quandiu in docendo perstiterit, assignentur: dum tamen beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio: uel ex capitulari, uel ex episcopali mensa, condigna aliqua merces persoluatur: uel alias Episcopus ipse aliquam rationem ineat, suæ Ecclesiæ & diocesi accommodam, ne pia hæc utilis atq; fructuosa prouisio quouis quęsito colore negligatur.

In monasterijs quoque monachorum, ubi commode fieri id queat, etiam prælectio sacræ scripturæ habeatur. Qua in re si Abbates negligentes fuerint, Episcopi locorum in hoc ut sedis Apostolicæ delegati, eos ad id opportunis remedijs compellant.

In conuentibus uero aliorum Regulariū, in quibus studia commode uigere possunt, etiam lectio sacræ scripturæ habeatur: quæ lectio a capitulis generalibus uel prouincialibus, assignetur dignioribus magistris.

In Gymnasijs autem publicis, ubi tam honorifica & cæterorū omniū maxime necessaria lectio hactenus instituta nō fuerit, religiosissimorum principū ac Rerumpubl. pietate & charitate, ad catholicæ fidei defensionem & incrementum, sacræq; doctrinæ conseruationem & propagationem instituatur: & ubi instituta foret, & negligeretur, restituatur.

Et ne sub specie pietatis, impietas disseminetur, statuit eadem sancta Synodus, neminem ad huiusmodi lectionis officium tā publice quàm priuatim admittendum esse, qui prius ab Episcopo loci de uita, moribus, & scientia examinatus & probatus non fuerit. Quod tamen de lectoribus in claustris monachorum non intelligatur.

Do-

Docentes uero ipsam sacram scripturã, dũ publice in scholis docuerint, & scholares qui in ipsis scholis student, priuilegijs omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum suorum in absentia a iure concessis, plene gaudeant & fruantur.

Quia uero christianæ Reipublicæ nõ minus necessaria est prædicatio Euãgelij, q̃ lectio & hoc est præcipuũ Episcoporũ munus: statuit & decreuit eadem sancta Synodus, oẽs Episcopos, Archiepiscopos, primates, & omnes alios Ecclesiarũ prælatos, teneri p seipsos (si legitime impediti non fuerint) ad prædicandum sanctum Iesu Christi Euangelium.

Si uero contigerit Episcopos & alios prælatos legitimo detineri impedimẽto, iuxta formã generalis Cõcilij, uiros idoneos assumere teneantur ad huiusmodi pdicatiõis officiũ salubriter exequendũ. Si quis aũt hoc adimplere contẽpserit, districtæ subiaceat ultioni.

Archipresbyteri quoq;, plebani, & qcunq; parochiales, uel alias curam animarũ habentes Ecclesias quocunq; modo obtinent, p se uel alios idoneos, si legitime impediti fuerint diebus saltem dominicis & festis solennibus plebes sibi cõmissas pro sua & earũ capacitate pascant salutaribus uerbis, docẽdo ea, quę scire omnibus necessariũ est ad salutẽ, annunciandoq; eis cũ breuitate & facilitate sermonis uitia quæ eos declinare, & uirtutes quas eos sectari oportet, ut pœnam æternã euadere, & cœlestem gloriam consequi ualeant. Id uero si quis eorũ præstare negligat, etiã si ab Episcopi iurisdictione quauis ratione se exemptum esse prętenderet, etiã si Ecclesiæ quouis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio etiã extra diœcesim existenti forsan annexæ uel unitæ, modo re ipsa in diœcesi sint, prouida pastoralis Episcoporũ solicitudo nõ desit, ne illud impleatur: Paruuli petierunt pa- nẽ, & non erat qui frangeret eis. Itaq; ubi ab Episcopo moniti, trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur: ita ut etiam, si ei sic expedire uisum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri qui id præstet, honesta aliqua merces persoluatur, donec principalis ipse resipiens officium suum impleat. Si quæ uero parochiales ecclesiæ reperiantur subiectæ monasterijs in nulla diœcesi existentibus, si Abbates & regulares prælati in prædictis negligentes fuerint, a Metropolitanis, in quorum prouincijs diœceses ipsę sitæ sunt, tanquã quo ad hoc sedis Apostolicæ delegati, compellantur:

Tren. 4.

Neq; huius decreti executionẽ cõsuetudo, uel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio, siue recursus impedire ualeat, quousq; desuper cõpetẽti iudice, q summarie & sola facti ueritate inspecta, pcedat, cognitũ sit & decisum.

Regulares uero cuiuscunque ordinis, nisi a suis superioribus de uita, moribus, & scientia examinati & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesijs suorum ordinum, prædicare non possint: cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequàm prædicare incipiant.

In Ecclesijs uero quæ suorum ordinũ non sunt, ultra licentiam suorum superiorum etiã Episcopi licentiam habere teneãtur, sine qua in ipsis Ecclesijs non suorum ordinum nullo modo prædicare possint. Ipsam autem licentiam Episcopi gratis concedant.

Si uero (quod absit) prędicator errores aut scandala disseminauerit in populũ, etiã si in monasterio sui uel alterius ordinis prædicet, Episcopus ei prædicationem interdicat. Quòd si hæreses prædicauerit, contra eũ secundũ iuris dispositionem aut loci consuetudinẽ procedat, etiã si prædicator ipse generali uel speciali priuilegio exemptũ se esse prætenderet. Quo casu, Episcopus authoritate apostolica, & tanquã sedis apostolicæ delegatus procedat. Curent autem Episcopi, ne qs prędicator uel ex falsis informatiõibus, uel alias calumniose uexetur, ne iustam de eis conquerendi occasionem habeat.

Caueãt præterea Episcopi, ne aliquem uel eorũ qui cũ sint noĩe regulares, extra claustra tamẽ & obedientiã religionũ suarũ uiuũt, uel presbyterorũ secularium, nisi ipsis noti sint, & moribus atq; doctrina probati, etiã quorumlibet priuilegiorũ prætextu, in sua ciuitate uel diœcesi prædicare permittant, donec ab ipsis Episcopis super eo sancta sedes Apostolica cõsulatur: a qua priuilegia huiusmodi, nisi tacita ueritate, & expresso mendacio, ab indignis extorqueri uerisimile non est.

Quæstores uero eleemosynarij, qui etiam quæstuarij uulgo dicuntur, cuiuscunq; conditionis existant, nullo modo nec per se, nec p alium prædicare præsumant: & contra facientes, ab Episcopis & ordinarijs locorum, priuilegijs quibuscunque non obstantibus, opportunis remedijs omnino coerceantur.

Item hæc sacrosancta Synodus statuit & decreuit, primam futuram sessionẽ tenendã, celebrandam esse die Iouis feria quinta post festum beati Iacobi apostoli.

*1007 QVINTA SESSIO POST APERtum Concilium facta die decimotertio Ianuarij. 1547.

Decretum de iustificatione hominis.



VVM hoc tempore, non sine multarum animarum iactura, & graui ecclesiasticæ unitatis detrimento, erronea quædam disseminata sit de iustificatiõe doctrina, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, ecclesiæ tranquillitatem, & animarum salutem, sacrosancta œcumenica & generalis Tridẽtina Synodus in spiritusancto legitimè cõgregata, præsidentibus in ea nomine sanctissimi in Christo patris & domini nostri, D. Pauli diuina prouidentia PP tertij, Reuerendissimis DD. Ioanne Maria episcopo Prænestino de Monte, & Marcello tituli sanctæ Crucis in Hierusalem presbytero, sanctæ Romanę ecclesię cardinalibus & Apostolicis de latere legatis, exponere intẽdit omnibus Christi fidelibus ueram sanamq; doctrinam ipsius iustificationis, quam sol iustitiæ Christus Iesus nostræ fidei author & confirmator docuit, Apostoli tradiderunt, & catholica ecclesia spiritusancto suggerẽte perpetuò retinuit, districtiùs inhibendo, ne deinceps audeat quisq̃ aliter tradere prædicare, aut docere, q̃ præsenti decreto statuitur aut declaratur.

De natura & legis ad iustificandos homines imbecillitate.

1 PRimùm declarat sancta Synodus, ad iustificationis doctrinam propriè & syncerè intelligendam, oportere, ut unusquisque agnoscat & fateatur, quòd cùm omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam perdidissent, facti immundi, & ut Apostolus inquit, natura filij iræ, quemadmodũ in decreto de peccato originali exposuit, usqueadeò serui erant peccati, & sub potestate diaboli ac mortis, ut non modò gentes per uim naturæ, sed ne Iudæi quidem per ipsam etiam literam legis Mosis indè liberari aut surgere possent, tametsi in eis liber arbitriũ minimè extinctũ esset, uiribus licèt attenuatum & inclinatum.

Ephes. 2.

De dispensatione & mysterio Aduentus Christi.

2 QVo factum est, ut cœlestis pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, Christum Iesum filium suum, & ante legem, & legis tempore multis sanctis patribus declaratũ & promissum, cùm uenit beata illa plenitudo tẽporis, ad homines miserit, ut & Iudæos, qui sub lege erant redimeret, & gentes quæ non sectabantur iustitiam, appræhenderent iustitiam, atq; oẽs adoptionem filiorum reciperent. Hũc proposuit Deus propitiatorẽ per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, nõ solùm autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

Gala. 4. Ephes. 1. 1 Ioan. 2.

Qui per Christum iustificantur.

VErùm etsi ille ꝓ omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt, sed hi duntaxat quibus meritum passionis eius cõmunicatur. Nam sicut reuerà homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerẽtur iniusti, cùm ea propagatione, per ipsum dum concipiuntur, propriam iniustitiam contrahant: ita nisi in Christo renascerentur, nunquam iustificarentur, cùm ea renascentia per meritũ passionis, eius, gratia qua iusti fiũt, illis attribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias nos semper agere hortatur patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit de potestate tenebrarum, transtulitq; in regnum filij dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum. 3

Col 3.

Insinuatur descriptio iustificationis impij, & modus eius in statu gratiæ.

QVibus uerbis iustificationis impij descriptio insinuatur, ut sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adę, in statũ gratiæ & adoptionis filiorũ Dei per secũdm Adam Iesum Christum saluatorem nostrũ. Quæ qdem trãslatio, post euangelium ꝓmulgatum sine lauacro regenerationis, aut eius uoto fieri non põt, sicut scriptum est: Nisi qs renatus fuerit ex aqua & spiritusancto, non potest introire in regnum Dei. 4

Ioan. 3.

De necessitate præparationis ad iustificationem in adultis & undè sit.

DEclarat præterea, ipsius iustificationis exordium in adultis à Deo per Christũ Iesum prẹueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius uocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, uocantur, ut qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem atq; adiuuantem gratiam ad cõuertendum se ad suam ipsorum iustificationem eidem gratiæ liberè assentiendo & cooperando disponãtur, ita ut tangente Deo cor hominis per spiritusancti illuminationem, neque homo ipse nil omnino agat, inspirationem ullam recipiens, quippe qui & illam abijcere potest: neque tamen, sine gratia Dei, mouere se ad iustitiam coram illo libera sua uoluntate possit. Vndè 5

1008 *

in sacris

in sacris literis cùm dicitur, conuertimini ad
Zacha.1. me,& ego conuertar ad uos, libertatis nostræ
Thre.5 admonemur: Cùm respōdemus, Couerte nos
domine ad te,& conuertemur, Dei nos gratia
præueniri confitemur.

Modus præparationis.

6 Disponuntur autem ad ipsam iustitiam,
dum excitati diuina gratia & adiuti, fidē
ex auditu concipientes, liberè mouentur in
Deum, credentes uera esse, quæ diuinitùs reue
lata & promissa sunt, atque illud in primis, à
Deo iustificari impium per gratiam eius, per
redemptionem quæ est in Christo Iesu: & ta
men peccatores se esse intelligentes, à diuinæ
iustitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad
considerandam Dei misericordiam se conuer
tendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi
propter Christum propitium fore, illumq; tan
quam omnis iustitiæ fontem, diligere inci-
piunt, ac propterea mouentur aduersus pec-
cata per odiū aliquod & detestationem, hoc
est, per eam pœnitentiā, quam ante baptismū
agi oportet. Deniq; proponūt suscipere baptis-
mum, inchoare nouam uitam, & seruare diui-
na mandata de hac dispositione scriptum est,
Hebr.11. Accedentem ad Deum oportet credere quia
est, & quòd inquirentibus se remunerator sit.
Matth. 9 &, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.
Eccli 1. &, Timor enim expellit peccatum. &, Pœni-
Act 2. tentiam agite. &, Baptizetur unusquisq; uestrū
in nomine Iesu Christi in remissionem pecca-
Luc. 24. torum uestrorum. &, Accipietis donū spiritus-
Matt 28. sancti. &, Euntes ergo docete omnes gentes,
baptizantes eas in nomine patris & filij &
spiritussancti, docentes eas seruare omnia quę
1. Reg.7. cunque mandaui uobis. denique, Præparate
corda uestra Domino.

Quid iustificatio impij, & quæ eius causæ.

7 HAnc dispositionem seu præparationem
iustificatio ipsa consequitur, quæ non est
sola peccatorum remissio, sed & sanctifica-
tio, & renouatio interioris hominis per uolū-
tariam susceptionem gratiæ & donorum, un-
dè homo ex iniusto fit iustus, & ex inimico
amicus, ut sit hæres secundum spem uitæ æter
næ. Huius iustificationis causæ sunt, finalis qui
Ephes.1. dem, gloria Dei & Christi, ac uita æterna. Ef-
ficiens uerò, misericors Deus qui gratuitò ab-
luit & sanctificat, signans & ungens spiritu
promissionis sancto, qui est pignus hæredita-
tis nostræ. Meritoria autem, dilectissimus uni-
Ephes.2. genitus suus Dominus nōster Iesus Christus,
qui, cùm essemus inimici, propter nimiam cha
ritatem suam, qua dilexit nos, sua sanctissima
passione in ligno crucis nobis iustificationem
meruit, & pro nobis Deo patri satisfecit. In-
strumentalis item, sacramentum baptismi, q.
est sacramentum fidei, sine qua nulli unquam
iustificatio contingit. Demum unica formalis
causa est, iustitia Dei, non qua ipse iustus est,
sed qua nos iustos facit qua uidelicet ab eo
donati, renouamur spiritu mentis nostræ, &
non modò reputamur, sed uerè iusti nomina-
mur & sumus, iustitiam in nobis recipientes,
unusquisque suum secundum mensuram, quā
spiritussanctus partitur singulis, prout uult, &
secundum propriam uniuscuiusq; dispositio-
nem & cooperationem. quanquam enim ne-
mo possit esse iustus, nisi cui merita passionis
domini nostri Iesu Christi communicantur,
id tamen in hac impij iustificatione fit, dum
eiusdem sanctissimæ passionis merito per spi
ritum sanctum charitas Dei diffunditur in cor Roma.5.
dibus eorum, qui iustificantur atque ipsis in-
hæret, undè in ipsa iustificatione cum remis-
sione peccatorum hæc omnia simul infusa ac
cipit homo per Iesum Christum, cui inseritur,
per fidem, spem & charitatem: nam fides, nisi
spes ad eam accedat & charitas, neque unit
perfectè cum Christo, neq; corporis eius uiuū
membrum efficit. Qua ratione uerissimè di- Iaco.2.
citur, fidem sine operibus mortuam & ocio- Galat.5.
sam esse: & in Christo Iesu neque circuncisio-
nem aliquid ualere, neque præputium, sed fi-
dem quæ per charitatem operatur. Hanc fidē
ante Baptismi sacramētum ex traditione Apo
stolorum Catechumeni ab Ecclesia petunt,
cùm petunt fidem uitam æternam præstan-
tem, quam sine spe & charitate fides præstare
non potest. Vndè & statim Christi uerbum
audiunt: Si uis ad uitam ingredi, serua manda Matt.19.
ta. Itaque ueram & Christianam iustitiam, ac-
cipientes, eam ceu primam stolam, pro illa
quā Adam sua inobedientia sibi & nobis per-
didit, per Christum Iesum illis donatam, can-
didam & immaculatam iubentur statim rena
ti conseruare, ut eam perferant ante tribunal
Dn̄i nostri Iesu Christi, & habeāt uitā æternā.

Quomodò intelligatur, impium per fidem & gratis iustificari.

CVm uerò Apostolus dicit, iustificari ho 8
minem per fidem, & gratis, ea uerba in Roma.5.
eo sensu intelligenda sunt, quam perpetuus Ec
clesiæ catholicæ consensus tenuit & expressit,
ut scilicet per fidem ideo iustificari dicamur,
quia fides est humanæ salutis initium, funda-
mentum, & radix omnis iustificationis, sine
qua impossibile est placere Deo, & ad filiorū Hebr.12.
eius consortium peruenire: gratis autem iusti-
ficari ideo dicamur, quia nihil eorum quæ iu-
stificationem

stificationem præcedũt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Si enim gratia est, iam nõ ex operibus: alioqui, ut idem Apostolus iquit, gratiã nõ est gratia. Roma. 11

Contra inanem hæreticorum fiduciam.

9 QVanuis autem necessarium sit credere, neque remitti, neq; remissa unquã fuisse peccata, nisi gratis diuina misericordia propter Christum, nemini tamẽ fiduciã & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactãti, & in ea sola quiescenti, peccata remitti, uel remissa esse dicendum est, cũ apud hæreticos & schismaticos possit esse, imò nostra tempestate sit, & magna contra Ecclesiã catholicam contentione prædicetur uana hæc & ab omni pietate remota fiducia: sed neq; illud asserendum est, oportere eos, q uerè iustificati sunt, absq; ulla omnino dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, neminemq; à peccatis absolui ac iustificari, nisi eum qui certò credat, se absolutum & iustificatũ esse, atq; hac sola fide absolutionem & iustificationem perfici: quasi qui hoc non credit, de Dei promissis deq; Christi mortis & resurrectionis efficacia dubitet. Nam sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, déque sacramẽtorum uirtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet dum seipsum, suamq; propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia formidare ac timere potest, cum nullus scire ualeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutũ.

De acceptæ iustificationis incremento.

10 SIc ergo iustificati, & amici Dei facti & domestici, euntes de uirtute in uirtutem, ut Psal. 83. Apostolus inquit, renouantur de die in diem 2. Cor. 4. hoc est, mortificando mẽbra carnis suæ, & exhibendo ea arma iustitiæ in sanctificationem per obseruationem mandatorum Dei & Ecclesiæ, in ipsa iustitia per Christi gratiam acceptam, cooperante fide bonis operibus, crescunt, atque magis iustificantur: sicut scriptum est, Qui iustus est, iustificetur adhuc. Et iterum, Apoc. 22. Ne uerearis usque ad mortem iustificari. Et Eccli. 18. rursum. Videtis quoniam ex operibus iusti- Iaco. 2. ficatur homo, & non ex fide tantum? Hoc uerò iustitiæ incrementum petit sancta Ecclesia, cùm orat: Da nobis domine fidei, spei & charitatis augmentum.

De obseruatione mandatorum, deq; illius necessitate & possibilitate.

11 NEmo autem, quantumuis iustificatus, liberum se esse ab obseruatione mandatorum putare debet. Nemo temeraria illa, & a patribus sub anathemate prohibita uoce uti Dei præcepta, homini iustificato ad obseruãdum esse impossibilia: nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet & facere 1. Ioan. 5. quod possis, & petere quod non possis, & ad- Matt. 11. iuuat ut possis, cuius mãdata grauia nõ sunt, cuius iugum suaue est & onus leue. Qui enim sunt filij Dei, Christum diligunt, qui autem diligunt eum, ut ipsemet testatur, seruant ser- Ioan 14 mones eius: quod utiq; cum diuino auxilio p̃stare possunt. Licèt enim in hac mortali uita, quantumuis iusti & sancti, in leuia saltem & quotidiana, quæ etiam uenialia dicuntur, peccata quãdoq; cadant, non propterea desinũt esse iusti. Nam iustorum illa uox est & humilis & uerax: Dimitte nobis debita nostra: quo fit, ut iusti ipsi eo magis se obligatos ad ambulã- Matth. 6. dum in uia iustitiæ sentire debeant, quo libera ti iam à peccato, serui autem facti Deo, sobriè & iustè & piè uiuentes, proficere possunt per Tit. 2. Christum Iesum, per quem habuerunt accessum in gratiam istam. Deus nanq; sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi prius ab eis deseratur. Itaq; nemo sibi in sola fide blandiri debet, putans fide sola hæredẽ se esse cõstitutũ, hæreditatemq; consecuturũ, etiam si Christo non compatiatur, ut & conglorificet. Nã & Christus ipse, ut inquit Apostolus, cum esset Hebræ. filius Dei, didicit ex ijs quæ passus est, obediẽtiam: & consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. Propterea Apostolus ipse monet iustificatos, dicens: Nescitis quod ij qui in stadio currunt omnes quidem currũt, sed unus accipit bra- 1. Cor. 9. uiũ? sic currite, ut comprehendatis. Ego igitur sic curro, nõ quasi in incertũ: sic pugno nõ qua si aerẽ uerberãs, sed castigo corpus meũ & in seruitutẽ redigo, ne fortè cùm alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Item princeps Apostolorum Petrus: Satagite, inquit, ut per bona opera, certam uocationem & electio- 2. Petr. 1. nem uestram faciatis. Hæc enim facientes non peccabitis aliquando. Vndè constat, eos orthodoxæ Religionis doctrinæ aduersari, qui dicunt iustum in omni bono opere saltem uenialiter peccare: aut, quod intolerabilius est pœnas æternas mereri: atque etiam eos, qu statuũt, in omnibus operibus iustos peccare, si in illis suam ipsorum socordiam excitando, & sese ad currendum in stadio cohortando, cum hoc ut in primis glorificetur Deus mercedem quoque intuentur æternam, cũ scriptum sit: Inclinaui cor meum ad faciẽdas iu- Psal. 118. stificationes tuas, propter retributionem: Et de Mose dicat Apostolus, quod respiciebat in Hebr. 11. remunerationem.

Prædestinationis temerariam præsumptionem cauendam esse.

*1010 12 NEmo quoque, quandiu in hac mortalitate uiuitur, de arcano diuinæ prædestinationis mysterio usqueadeo præsumere debet, ut certo statuat, se omnino esse in numero prædestinatorum, quasi uerum esset, quod iustificatus, aut amplius peccare non possit, aut si peccauerit, certam sibi resipiscentiam promittere debeat. Nam nisi ex speciali reuelatione sciri non potest, quos Deus sibi elegerit.

De perseuerantiæ munere.

13 SImiliter de perseuerantiæ munere, de quo Matt.10. & 24. scriptum est, Qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit: quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est eum, qui stat, statuere, ut perseueranter stet, & eum qui cadit, restituere. Nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur, tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent. Deus enim, nisi *ipsi illius Phil.1. gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans uelle & perficere: ueruntamen (* ipse) 1. Cor.8. qui se existimant stare, uideant ne cadant, & cum timore ac tremore salutem suam operentur, in laboribus in uigilijs, in eleemosinis, in orationibus & oblationibus, & in ieiunijs, & in castitate. Formidare enim debent, scientes quod in spem gloriæ, & nondum in gloria renati sunt, de pugna, quæ superest cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua uictores esse non pos- Roma. 8. sunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent, dicenti: Debitores sumus non carni, ut secundum carnem uiuamus. Si enim secundum carnem uixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.

De lapsis & eorum reparatione.

14 QVi uero ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cum excitante Deo, per pœnitentiæ sacramentum merito Christi amissam gratiam recuperare procurauerint. Hic enim iustificationis modus, est lapsi reparatio, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres apte nuncupauerunt. Etenim pro ijs qui post baptismum in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentum instituit pœnitentiæ, cum dixit, Accipite spiritum Ioan.20. sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Vnde dicendum est, christiani hominis pœnitentiam post lapsum, multo aliam esse a baptismali, eamque continere non modo cessationem a peccatis & eorum detestationem, ac cor contritum & humiliatum, uerumetiam eorundem sacramentalem confessionem in uoto & suo tempore faciendam, & sacerdotalem absolutionem, itemque satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis uitæ exercitia, non quidem pro pœna æterna, quæ uel sacramento, uel sacramenti uoto una cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali, quæ ut sacræ literæ docent, non tota semper, sicut in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei quam acceperunt, ingrati, spiritum sanctum contristauerunt, & templum Dei uiolare non sunt ueriti. De qua pœnitentia scriptum est: Memor esto unde excideris, & age pœnitentiam, Apoca 2. & prima opera fac. & iterum, Quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem 2. Cor.7. operatur. & rursus, Pœnitentiam agite, & facite fructus dignos pœnitentiæ. Matth.3. Luc.3.

Quolibet peccato mortali amitti gratiam, sed non fidem.

ADuersus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces sermones & 15 benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est, non modo infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocunque alio Rom. 16. peccato mortali, quanuis non amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti, diuinæ legis doctrinam defendendo, quæ a regno Dei non solum infideles excludit, sed fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculo- 1. Tim.1. rum concubitores, fures, auaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosque omnes qui talia committunt peccata: a quibus, cum diuinæ gratiæ adiumento, abstinere possunt, & pro quibus a Christi gratia separantur.

De fructu iustificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deque ipsius meriti ratione.

HAc igitur ratione iustificatis hominibus, 16 siue acceptam gratiam perpetuo conseruauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli uerba, Abundate in omni opere bono, scientes quod labor uester non est 1.Cor.15. inanis in Domino. Non enim iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis uestri, & dilectionis quam Hebræ. 6 ostendistis in nomine ipsius. & Nolite amittere confidentiam uestram, quæ magnam ha- Hebr.10 bet remunerationem: atque ideo bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est uita æterna, & tanquam gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda. Hæc est enim illa corona iustitiæ, quam post suum certamen & cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, a iusto 2.Tim. 4 iudice sibi reddendam, non solum autem sibi, sed &

ſed & omnibus qui diligunt aduentum eius.
Cùm enim ille ipſe Chriſtus Ieſus tanquam ca-
put in membra, & tanquam uitis in palmites,
in ipſos iuſtificatos iugiter uirtutem influat,
quę uirtus bona eorum opera ſemper antece-
dit, comitatur et ſubſequitur, et ſine qua nullo
pacto DEO grata & meritoria eſſe poſſent,
nihil ipſis iuſtificatis amplius deeſſe credendū
eſt, quo minus plenè illis quidē operibus, quæ
in Deo ſunt facta, diuinæ legi pro huius uitæ
ſtatu ſatisfeciſſe, & uitā æternā ſuo ēt tēpore,
ſi tamē in gratia deceſſerint, cōſequendā uerè
Ioan. 4. promeruiſſe cenſeātur, cum Chriſtus ſeruator
noſter dicat: Si quis biberit ex aqua quā ego
dabo ei, nō ſitiet in æternū, ſed fiet in eo fons
aquæ ſalientis in uitā æternā. Itaq; neq; propria
noſtra iuſtitia, tanq̃ ex nobis ꝓpria, ſtatuitur:
neq; ignoratur aut repudiatur iuſtitia Dei: quę
enim iuſtitia noſtra dicitur, quia per eā nobis
inhærentē iuſtificamur, illa eadē Dei eſt; quia
à Deo nobis infunditur per Chriſti meritum.
Neq; uerò illud omittendum eſt, ꝙ licet bonis
operibus in ſacris literis uſq; adeò tribuatur,
Mat. 10. ut etiā, qui uni ex minimis ſuis potum aquæ
frigidæ dederit, promittat Chriſtus eum non
eſſe ſua mercede cariturum, & Apoſtolus te-
2. Cor. 4. ſtetur, id quod in præſenti eſt momentaneum
& leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in
ſublimitate æternum gloriæ pondus operari
in nobis: abſit tamen, ut Chriſtianus homo
in ſeipſo uel confidat uel glorietur, & nō in do
mino, cuius tāta eſt erga omnes homines bo-
nitas, ut eorū uelit eſſe merita, quæ ſunt ipſius
Iaco. 3. dona. Et quia in multis offendimus oēs unuſ
quiſq; ſicut miſericordiā & bonitatē, ita ſeueri-
tatē & iudiciū ante oculos habere debet: neq;
ſeipſum aliquis, etiā ſi nihil ſibi conſcius fue-
rit, iudicare: quoniam omnis hominum, uita,
1. Cor. 4. nō humano iudicio examināda & iudicanda
eſt, ſed Dei, qui illuminabit abſcondita tene-
brarum, & manifeſtabit conſilia cordium, &
Matt. 16. tunc laus erit unicuiq; à Deo, qui, ut ſcriptum
Roma. 6. eſt, reddet unicuique ſecundum opera ſua.
Poſt hanc catholicam de Iuſtificatione doctri
nam, quam niſi quiſque fideliter firmiterq;
acceperit, iuſtificari non poterit, placuit ſanctę
Synodo hos canones ſubiungere, ut omnes
ſciant, non ſolum quid tenere & ſequi, ſed
etiam quid uitare & fugere debeant.

CANONES.

1 SI quis dixerit hominē ſuis operibus, quæ
uel per humanæ naturæ uires, uel per legis
doctrinam, fiunt abſq; diuina per Ieſum Chri
ſtum Gratia, poſſe iuſtificari coram Deo, A-
nathema ſit.

Si quis dixerit, ad hoc ſolum diuinam gra- 2
tiam per Ieſum Chriſtum dari, ut facilius ho-
mo iuſte uiuere, ac uitam æternam prome-
reri poſſit, quaſi per liberum arbitrium ſine
gratia utrunq; ſed ægre tamen & difficulter
poſſit, Anathema ſit.

Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus 3
ſancti inſpiratione, atq; eius adiutorio homi
nem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere
poſſe, ſicut oportet, ut ei iuſtificationis gra-
tia conferatur, Anathema ſit.

Si quis dixerit, liberū hominis arbitrium, a 4
Deo motū & excitatum, nihil cooperari aſſen
tiendo Deo excitanti atq; uocanti, quo ad ob
tinendam iuſtificationis gratiā ſe diſponat &
pręparet, neq; poſſe diſſentire, ſi uelit, ſed uelut
inanime quoddā, nihil omnino agere, mereq;
paſſiue ſe habere, Anathema ſit.

Si quis liberum hominis arbitrium, poſt 5
Adæ peccatū, amiſſum & extinctum eſſe di-
xerit, aut rem eſſe de ſolo titulo, imo titulum
ſine re, figmentum denique a ſatana inuectum
in Eccleſiam, Anathema ſit.

Si quis dixerit, non eſſe in poteſtate homi- 6
nis uias ſuas malas facere, ſed mala opera ita,
ut bona, Deum operari, non permiſſiue ſolū,
ſed etiam proprie & per ſe, adeo ut ſit propriū
eius opus non minus proditio Iudæ, quàm
uocatio Pauli, Anathema ſit.

Si quis dixerit opa omnia, quæ ante iuſtifi 7
cationem fiunt, quacunq; ratione facta ſint,
uere eē peccata, uel odiū Dei mereri: aut quā-
to uehementius quis nititur ſe diſponere ad gra-
tiā, tanto eū grauius peccare, Anathema ſit.

Si quis dixerit gehennæ metū, per quē ad 8
miſericordiā Dei de peccatis dolendo confu-
gimus, uel a peccato abſtinemus, peccatū eē,
aut peccatores peiores facere, Anathema ſit.

Si quis dixerit ſola fide impium iuſtificari,
ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad iu 9
ſtificationis gratiā conſequendā cooperetur,
& nulla ex parte neceſſe eſſe, eū ſuæ uolūtatis
motu præparari atq; diſponi, Anathema ſit.

Si quis dixerit homines ſine Chriſti iuſtitia
per quā nobis meruit, iuſtificari, aut per eam 10
ipſam formaliter iuſtos eſſe, Anathema ſit.

Si quis dixerit, homines iuſtificari uel ſola
imputatione iuſtitiæ Chriſti, uel ſola pecca- 11
torum remiſſione, excluſa gratia & charitate,
quæ in cordibus eorum per Spiritumſanctū
diffundatur, atq; illis inhæreat, aut etiam gra-
tiam qua iuſtificamur, eſſe tantum fauorem
Dei, Anathema ſit.

Si quis dixerit, fidem iuſtificantem nihil 1
aliud eſſe quàm fiduciam diuinæ miſericor-
diæ,

2 dæ, peccata remittentis propter Christum, uel eam fiduciam solam eē qua iustificamur, Anathema sit.

13 Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam, necessariū esse ut credat certo & absque ulla hæsitatione propriæ infirmitatis & indispositionis, peccata sibi esse remissa, Anathema sit.

14 * 1012 Si quis dixerit, hominem absolui a peccatis, aut iustificari, ex eo q̄ se absolui aut iustificari certo credat, aut neminem uere esse iustificatum, nisi qui credit se esse iustificatum, & hac sola fide absolutionem & iustificationem perfici, Anathema sit.

15 Si quis dixerit, hominē renatum & iustificatum, teneri ex fide ad credendum se certò esse ex numero prædestinatorū, Anathema sit.

16 Si quis magnū illud usq; in finē perseuerantiæ donum se certò habiturum absoluta & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali reuelatione didicerit, Anathema sit.

17 Si qs iustificationis gratiā nō nisi prædestinatis ad uitā contingere dixerit, reliquos uero omnes qui uocantur, uocari quidē, sed gratiā non accipere, utpote diuina potestate prædestinatos ad malum, Anathema sit.

18 Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam iustificato, & sub gratia constituto, esse ad obseruandum impossibilia, Anathema sit.

19 Si quis dixerit, nihil præceptū esse in Euangelio præter fidem, cætera esse indifferentia, neque præcepta, neq; prohibita, sed libera, aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos, Anathema sit.

20 Si qs hoiem iustificatū, & quantūlibet pfectū, dixerit nō teneri ad obseruantiā mandatorū Dei & Ecclesiæ, sed tantū ad credendū: quasi uero Euangelium sit nuda & absoluta promissio uitæ æternæ, sine conditione obseruationis mandatorum, Anathema sit.

21 Si quis dixerit, Christū Iesum à Deo hominibus datū fuisse, ut redemptorē cui fidāt, nō etiā ut legislatorē cui obediāt, Anathema sit.

22 Si quis dixerit, iustificatum uel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia pseuerare posse, uel cum eo non posse, Anathema sit.

23 Si quis hominem semel iustificatum, dixerit amplius peccare nō posse, neq; gratiā amittere, atq; ideo eū qui labitur & peccat, nūquā uere fuisse iustificatū, aut contra, posse in tota uita peccata omnia etiā uenialia uitare, nisi ex speciali Dei priuilegio, queādmodū de beata uirgine tenet Ecclesia, Anathema sit.

24 Si quis dixerit iustitiam acceptam non conseruari, atq; etiam non augeri coram Deo per bona opera, sed ipsa opera fructus solūmodo & signa esse iustificationis adeptæ, non etiam ipsius augendæ causam, Anathema sit.

25 Si qs in quolibet bono ope iustū saltē uenialiter peccare dixerit, aut qd intolerabilius est, mortaliter, atq; ideo pœnas æternas mereri, tātumq; ob id nō dānari, quia Deus ea opa nō imputet ad dānationē, Anathema sit.

26 Si quis dixerit iustos pro bonis opibus nō debere, quæ in Deo fuerint facta, expectare & sperare æternā retributionē a Deo per eius misericordiā, & Iesu Christi meritum, si bene agendo, & diuina mandata custodiendo usq; in finem perseuerauerint, Anathema sit.

27 Si qs dixerit nullū esse peccatū mortale, nisi infidelitatis, aut nullo alio quātūuis graui & enormi, præterq; infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti, Anathema sit.

28 Si quis dixerit amissa per peccatum gratia simul & fidem semper amitti, aut fidem quæ remanet, non esse ueram fidem, licet non sit uiua, aut eum qui fidem sine charitate habet non esse Christianum, Anathema sit.

29 Si quis dixerit eū q post baptismum lapsus est, nō posse per Dei gratiā resurgere, aut posse quidē, sed sola fide amissam iustitiā recuperare sine sacramento pœnitentiæ, prout sancta Romana & uniuersalis Ecclesia a Christo Domino & eius Apostolis edocta, hucusque professa est, seruauit & docuit, anathema sit.

30 Si quis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ uel in hoc seculo, uel in futuro in Purgatorio, antequam ad regna cœlorum aditus patere possit, anathema sit.

31 Si qs dixerit iustificatū peccare, dū intuitu, æternæ mercedis bene operatur, Anathema sit.

32 Si qs dixerit, hominis iustificati bona opa ita esse dona Dei, ut non sint etiā bona ipsius iustificati merita, aut ipsum iustificatū bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Iesu Christi meritum, cuius uiuum membrū est, fiunt, non uere mereri augmentum gratiæ uitam æternam, & ipsius uitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit, consecutionem atq; gloriæ etiam augmentum, Anathema sit.

33 Si quis dixerit, per hanc doctrinā Catholicam de iustificatione, a sancta Synodo hoc præsenti decreto expressam, aliqua ex parte gloriæ Dei uel meritis Iesu Christi domini nostri derogari, & nō potius ueritatē fidei nostræ Dei denique, & Iesu Christi gloriam illustrari, Anathema sit.

1013 SEXTE SESSIONIS PRIMVM DEcretum Promulgatum, de Sacramentis, uidelicet de Baptiſmo & Confirmatione, ſub die tertia Martij, 1547. in Concilio Tridentino.



AD conſummationem ſalutis de Iuſtificatione doctrinæ, quæ in præcedẽte proxima ſeſſione, uno omnium patrum conſenſu promulgata fuit, cõſentaneũ uiſum eſt de ſanctiſsimis Eccleſiæ ſacramentis agere, per quæ omnis uera iuſtitia uel incipit, uel cœpta augetur, uel amiſſa reparatur. Propterea ſacroſancta Tridentina in Spirituſancto legitime congregata Synodus ad errores eliminandos & extirpandas hæreſes, quæ circa ſanctiſsima ipſa ſacramenta hac noſtra tempeſtate, tum de damnatis olim a patribus noſtris hæreſibus ſuſcitatæ, tum etiam de nouo adinuentæ ſunt, quæ catholicæ Eccleſiæ puritati & animarum ſaluti magnopere officiunt, ſanctarum ſcripturarum doctrinæ, Apoſtolicis traditionibus atq; aliorum Conciliorum & patrum coſenſui inhærendo, hos præſentes Canones ſtatuendos & decernendos cenſuit, reliquos qui ſupſunt ad cœpti operis perfectionem, deinceps diuino ſpiritu adiuuante editura.

CANONES DE SACRAMENTIS in Genere.

Si quis dixerit, ſacramenta nouæ legis non
1 uiſſe omnia a Domino noſtro Ieſu Chriſto inſtituta, aut eſſe plura uel pauciora quàm ſeptem, uidelicet Baptiſmum, Confirmationẽ, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium, aũt etiã aliquod horum ſeptem non eſſe uere & proprie ſacramentum, Anathema ſit.

2 Si quis dixerit, ea ipſa nouæ legis ſacramenta a ſacramentis antiquæ legis non differre, niſi quia cæremoniæ ſunt aliæ, & alij ritus externi, Anathema ſit.

3 Si quis dixerit, hæc ſeptem ſacramenta ita eſſe inter ſe paria, ut nulla ratiõe aliud ſit alio dignius, Anathema ſit.

4 Si quis dixerit, ſacramenta nouæ legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eis aut eorum uoto per ſolam fidem homines a Deo gratiã iuſtificatiõis adipiſci, licet oĩa ſingulis neceſſaria nõ ſint, Anathema ſit.

5 Si quis dixerit, hæc Sacramenta propter ſolã fidẽ nutriẽdã inſtituta fuiſſe, Anathema ſit.

Si quis dixerit, ſacramenta nouæ legis non 6
continere gratiã quã ſignificant, aut gratiam ipſam nõ ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tantũ externa ſint acceptæ p fidẽ gratiæ uel iuſtitiæ, & notæ quædam Chriſtianæ profeſsionis, quibus apud homines diſcernuntur fideles ab infidelibus, Anathema ſit.

Si quis dixerit, non dari gratiam per huiuſ- 7
modi ſacramenta ſemper & omnibus, quantum eſt ex parte Dei, ſi rite ea ſuſcipiãt, ſed aliquando & aliquibus, Anathema ſit.

Si quis dixerit, per ipſa nouæ legis ſacramẽ- 8
ta ex opere operato non conferri gratiam, ſed fidem ſolam diuinæ promiſsionis, ad gratiã, conſequendã ſufficere, Anathema ſit.

Si quis dixerit, in tribus ſacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione & Ordine, nõ imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, unde ea iterari non poſſunt, Anathema ſit.

Si quis dixerit, Chriſtianos omnes in uer-
bo & omnibus ſacramentis adminiſtrandis 10
habere poteſtatem, Anathema ſit.

Si quis dixerit, in miniſtris, dum ſacramenta conficiunt & conferunt, non requiri inten- 11
tionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia, Anathema ſit.

Si quis dixerit, miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia, quæ 12
ad ſacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, ſeruauerit, non conficere aut conferre ſacramentum, Anathema ſit.

Si quis dixerit, receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſolenni ſacramento 13
rũ adminiſtratione adhiberi cõſuetos, aut cõtemni, aut ſine peccato a miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios p quemcunq; Eccleſiarũ paſtorẽ mutari poſſe. Anathema ſit.

DE BAPTISMO.

Si quis dixerit, Baptiſmum Ioannis habuiſ-
ſe eandem uim cum Baptiſmo Chriſti, Ana- 1
thema ſit.

Si quis dixerit, aquam uerã & naturalẽ nõ 2
eſſe de neceſsitate Baptiſmi, atq; ideo uerba illa Domini noſtri Ieſu Chriſti, Niſi quis rena- Ioa. 3.
tus fuerit ex aqua & Spirituſancto, ad metaphorã aliquam detorſerit, Anathema ſit.

Si quis dixerit, in Eccleſia Romana, quæ 3
omnium Eccleſiarum mater eſt & magiſtra, non eſſe ueram de Baptiſmi ſacramento doctrinam, Anathema ſit.

Si quis dixerit, Baptiſmum, qui etiam datus 4
hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiri- 1014
tusſancti, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe uerum Baptiſmum, Anathe-

nathema sit.

5 Si quis dixerit, Baptismum liberum esse hoc est, nō necessarium ad salutem, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, baptizatum nō posse, etiam si uelit, gratiam amittere, quantumcunque peccet, nisi nolit credere. Anathema sit.

7 Si quis dixerit, baptizatos, per baptismū ipsum solius tantùm fidei debitores fieri, non autem uniuersæ legis Christi seruandæ, Anathema sit.

8 Si quis dixerit, Baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ uel scripta uel tradita sunt, ita ut ea obseruare nō teneantur, nisi se sua sponte illis submittere uoluerint, Anathema sit.

9 Si quis dixerit, Ita reuocandos esse homines ad baptismi suscepti memoriam, ut uota omnia, quæ post baptismum fiunt, ui promissionis in Baptismo ipso iam factæ, irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei quam professi sunt, detrahaẗ, & ipsi baptismo, Anathema sit.

10 Si quis dixerit, peccata omnia, quæ post Baptismum fiunt, sola recordatione & fide suscepti baptismi uel dimitti, uel uenialia fieri, Anathema sit.

11 Si quis dixerit, Verum & ritè collatum baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negauerit, cùm ad pœnitentiam conuertitur, Anathema sit.

12 Si quis dixerit, neminem esse baptizandum, nisi ea ætate, qua Christus baptizatus est, uel in ipso mortis articulo, Anathema sit.

13 Si quis dixerit, Paruulos, eo quod actū credendi non habent, suscepto baptismo inter fideles computandos non esse, ac propterea cùm ad annos discretionis peruenerint, esse rebaptizandos, aut præstare omitti eorum baptisma, quàm eos non actu proprio credētes, baptizari in sola fide Ecclesiæ, Anathema sit.

14 Si quis dixerit, Huiusmodi paruulos baptizatos, cùm adoleuerint, interrogandos esse, an ratum habere uelint, quod patrini eorū nomine dum baptizarentur, polliciti sunt, & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim pœna ad christianā uitam cogendos, nisi ut ab Eucharistiæ aliorumque sacramentorum perceptione arceātur, donec resipiscant, Anathema sit.

DE CONFIRMATIONE.

1 Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum ociosam cæremoniam esse, & non potiùs uerum & proprium sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quàm catechesim qua adolescentiæ proximi, fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant, Anathema sit.

Si qs dixerit, Iniurios esse Spiritui sancto eos, qui sacro Confirmationis charismati uirtutē aliquam tribuunt, Anathema sit. 2

Si quis dixerit, Sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum, non esse solum Episcopum, sed quēuis simplicem sacerdotem, Anathema sit. 3

FINIS PRIMI DECRETI SExtæ sessionis Concilij Tridentini.

SECVNDVM DECRETVM RESIDENTIAE.



EADEM SACROsancta Synodus, eisdem præsidentibus & Legatis, inceptum residentiæ & Reformationis negocium, ad Dei laudem, & Christianę Religionis incrementum prosequi intendens, ut sequitur, statuendum censuit, salua semper in omnibus sedis Apostolicæ authoritate.

Ad cathedralium Ecclesiarum regimen, nullus nisi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarumque sciētia, iuxta constitutionem Alexandri tertij, quæ incipit (Cùm in cunctis) in concilio Lateranēsi promulgatam, præditus assumatur. 1

Nemo quacunque etiam dignitate, gradu, aut pręeminentia pręfulgens, plures metropolitanas seu cathedrales Ecclesias in titulum siue commendam, aut alio quouis nomine, cōtra sacrorum Canonum instituta recipere, & simul retinere præsumat: cùm ualdè felix sit ille censendus, cui unam Ecclesiam benè ac fructuosè, & cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit. Qui autem plures Ecclesias contra præsentis Decreti tenorem nūc detinent, una quam maluerint retenta, reliquas infra sex menses, si ad liberam sedis Apostolicæ dispositionem pertineāt, aliàs ifra annum dimittere teneantur: alioquin Ecclesiæ ipsæ (ultimò obtenta duntaxat excepta) eo ipso uacare censeantur. 2

Inferiora beneficia, præsertim curam animarum habētia, personis dignis & habilibus, & quæ in loco residere, ac per seipsas curam ipsam exercere ualeant, iuxta constitutionem Alexandri tertij in Lateranensi, (quæ incipit, Quia nonnulli) & aliam Gregorij decimi, in 3

generali Lugdunensi Concilio (quæ incipit: Licet canon) editam, conferantur. Aliter autem facta collatio siue prouisio, omnino irritetur, & ordinarius collator pœnas constitutionis Concilij generalis, quæ incipit, Graue nimis, se nouerit incursurum.

4 Quicunque de cætero plura curata, aut alias incōpatibilia beneficia, ecclesiastica, siue per uiam unionis ad uitam, seu cōmendæ perpetuæ. aut alio quocūque nomine & titulo cōtra formā sacrorum canonū, & præsertim Cōstitutionis Innocentij tertij, (quæ incipit, De multa) recipere, ac simul retinere præsumpserit, beneficijs ipsis iuxta ipsius Constitutionis dispositionem ipso iure, etiam præsentis canonis uigore, priuatus existat.

5 Ordinarij locorum quoscunque plura curata, aut alias incompatibilia beneficia ecclesiastica obtinentes, dispēsationes suas exhibere districtè compellant, & aliàs procedant iuxta constitutionē Gregorij decimi in generali Lugdunēsi Cōcilio editā, (q̄ incipit, Ordinarij) q̄ eadē sancta Synodus innouādā cēset, & innouat: addēs insupèr, quòd ipsi ordinarij etiā per idoneorū uicariorū deputationē, & congruæ portionis fructuū assignationem oīno prouideāt, ut animarū cura nullatenùs negligatur, & beneficia ipsa debitis obsequijs minimè defraudent, appellatiōibus, priuilegijs, & exēptionibus qbuscūq̄, etiā cum iudicu specialiū deputatione & illorum inhibitionibus in pręmissis nemini suffragantibus.

6 Vniones perpetuæ à quadraginta annis citrà factæ, examinari ab ordinarijs tanquàm à sede apostolica delegatis possint, & quæ per surreptionē uel obreptionem obtētæ fuerint, irritæ declarentur. Illæ uerò q̄ a dicto tēpore citrà, cōcessæ, nondū in toto uel in parte sortitæ sunt effectum, & quæ deinceps ad cuiusuis instantiā fiēt, nisi eas ex legitimis aut aliàs rationabilibus causis corā loci ordinario, uocatis quorum interest, uerificādis factas fuisse cōstiterit, p̄ surreptionem obtentæ præsumātur: ac p̄pterea, nisi aliter à sede Apostolica declaratum fuerit, uiribus omnino careant.

7 Beneficia ecclesiastica curata, quæ cathedralibus, collegiatis seu alijs ecclesijs, uel monasterijs, beneficijs, seu collegijs, aut pijs locis quibuscunque perpetuò unita & annexa reperiuntur, ab ordinarijs locorum annis singulis uisitentur, qui solicitè prouidere procurent, ut per idoneos uicarios perpetuos, nisi ipsis ordinarijs pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire uidebitur, ab eis cū tertiæ partis fructuum, aut maiori uel minori, arbitrio ipsorū ordinariorum, portione, etiam super certa re assignanda, ibidèm deputādos, animarū cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, priuilegijs, exēptionibus, etiā cū iudicū deputatione, & illorum inhibitionibus quibuscūq̄ in præmissis minimè suffragantibus.

Locorum ordinarijs ecclesias quascunque quomodolibèt exemptas authoritate Apostolica singulis annis uisitare teneantur, & opportunis remedijs prouidere, ut quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, si qua illis immineat, alijsq̄ debitis obsequijs minimā defraudentur, appellationibus, priuilegijs, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tēpore præscriptis, iudicū deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus exclusis. 8

Ad maiores ecclesias promoti, munus consecrationis infra tempus a iure statutum suscipiant, & prorogationes ultra sex menses concessæ, nulli suffragentur. 9

Non liceat capitulis ecclesiarum, sede uacāte, infra annum a die uacationis, ordinandi licentiam, aut literas dimissorias, seu reuerēdas, ut aliqui uocant, tam ex iuris cōmunis dispositione, quàm etiam cuiusuis priuilegij aut consuetudinis uigore, alicui qui bn̄ficij ecclesiastici recepti siue recipiēdi occasione arctatus nō fuerit, cōcedere: si secùs fiat, capitulū contrauenìens ecclesiastico subiaceat interdicto: & sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti, nullo priuilegio clericali, p̄sertim in criminalibus, gaudeant: In maioribus uerò, ab executione ordinū, ad beneplacitū futuri prelati, sint ipso iure suspensi. 10

Facultates de promouendo a quocunq̄, nō suffragētur, nisi habentibus legitimā causam, ob quā a p̄prijs ep̄is ordinari nō possint, in literis exprimēdā: & tūc nō ordinentur, nisi ab episcopo in sua diœcesi residēte, aut p̄ eo pōtificalia exercēte, & diligēti præuio examine. 11

Facultates de non promouendo, præterq̄ in casibus a iure expressis concessæ, ad annū tantùm suffragentur. 12

Pręsentati aut electi uel nominati a quibusuis ecclesiasticis personis, etiam, sedis Apostolicæ nuncijs, ad quæuis ecclesiastica beneficia non instituantur, neque confirmentur, neque admittantur etiam prætextu cuiusuis priuilegij seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præscriptę, nisi fuerint priùs a locorum ordinarijs examinati & idonei reperti, & nullius appellationis remedio se tueri possint quo minùs examen subire teneantur, præsentatis tn̄, electis, seu noīatis ab uniuersitatibus seu collegijs generalium studiorum, exceptis. 13

In exempto

14 In exemptorum causis constitutio Innocentij quarti (quæ incipit, Volentes) in generali Concilio Lugdunensi edita, seruetur: quam eadem sacrosancta Synodus innouandā censuit & innouat, addēdo insuper quòd in ciuilibus causis mercedū & miserabiliū personarū, clerici seculares aut regulares extra monasteriū degentes, quomodolibet exempti (etiam si certū iudicem a sede Apostolica deputatū in partibus habeant, in alijs uerò si ipsum iudicem nō habuerint) coram locorū ordinarijs, tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis, cōueniri & iure medio ad soluendum debitum cogi & compelli possint, priuilegijs, exemptionibus, conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus, aduersus præmissa nequaquā ualituris.

15 Curent ordinarij, ut hospitalia quæcunque a suis administratoribus (quocunque illi nomine censeantur, etiā quomodolibet exēptis) fideliter & diligēter gubernētur, cōstitutionis Cōcilij Viennēsis, quę incipit, Quia cōtigit, forma seruata: quā qdem constitutionē eadem sancta Synodus renouandam duxit & innouat, cum derogationibus in ea contentis.

Item hæc sacrosancta Synodus statuit & decreuit proximam futuram Sessionem habēdam & celebrandam esse die Iouis feria quinta post sequētem dñicam in albis, quæ erit uigesimaprima mēsis Aprilis pñtis anni. 1547.

DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS.



EADEM sacrosancta Synodus, eisdem præsidētibus, & Apostolicæ sedis legatis, ad restituendam collapsam admodùm ecclesiasticam disciplinā, deprauatósque in clero & populo Christiano mores emendandos se accingere uolens: ab ijs qui maioribus ecclesijs præsunt, initium censuit esse sumendū. Integritas enim præsidentium, salus est subditorum. Cōfidēs itaq; per domini ac Dei nostri misericordiam, prouidamq; ipsius Dei in terris uicarij solertiā, omnino futurum, ut ad ecclesiarum regimen (onus quippe angelicis humeris formidādū) qui maximè digni fuerint, quorumq; prior uita ac omnis ætas à pueritibus exordijs usq; ad perfectiores annos, per disciplinæ ecclesiasticæ stipendia laudabiliter acta testimonium præbeat, secundum uenerabiles beatorū patrū Sanctiones assumant: Omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & cathedralibus ecclesijs quibuscunque, quouis nomine ac titulo præfectos monet, ac monitos esse uult, ut attendentes sibi & uniuerso gregi, in quo spiritussanctus posuit eos regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo, uigilent: (Act. 20) sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant. Implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant: (2. Thi. 4) atque ouium suarum (quarum sanguis de eorum manibus est à supremo iudice requirendus) custodiæ minimè incumbant: cùm certissimum sit, non admitti pastoris excusationem, si lupus oues comedit, & pastor nescit. Ac nihilominùs quia nonnulli (quod uehemēter dolendum est) hoc tempore reperiūtur, qui propriç etiā salutis imemores, terrenaq; cœlestibus, ac diuinis humana præferentes, in diuersis curis uagantur: aut negociorū temporalium solicitudine (ouili derelicto, atq; ouium sibi commissarum cura neglecta) se detinent occupatos: Placuit sacrosanctæ Synodo antiquos Canones, qui temporum atque hominum iniuria penè in desuetudinem abierunt, aduersus non residentes promulgatos innouare, quēadmodū uirtute præsentis Decreti innouat: ac ulteriùs pro firmiori eorundē residentia, & reformādis in ecclesia moribus in hūc qui seqtur, modū, statuere atq; sancire.

Si quis à Patriarchali, primatiali, metropolitana seu cathedrali ecclesia, sibi quocunque titulo, causa, nomine seu iure commissa, quacunque ille dignitate, gradu ac præeminentia præfulgeat (legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus) sex mensibus continuis extra suam diœcesim morando abfuerit: quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ ecclesiæ & pauperibus loci, per superiorem ecclesiasticum applicandorum, pœnam ipso iure incurrat. Quòd si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseuerauerit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente uerò cōtumacia, (ut seueriori sacrorum canonum cēsurę subijciatur) Metropolitanus suffraganeos episcopos absentes, Metropolitanum uerò absentem suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus ecclesię, eo ipso incurrenda, infra tres menses per literas seu nuncium Romano Pontifici denunciare teneatur: qui in ipsos absentes (prout cuiusque maior aut minor contumacia exegerit) suę supremæ sedis authoritate animaduertere, & ecclesijs ipsis de pastoribus utilioribus prouidere poterit, sicut in domino nouerit salubriter expedire.

2 Episcopis inferiores quęuis beneficia ecclesiastica, psonalem residentiam de iure seu consuetudine exigentia, in titulum siue cõmendã obtinentes, ab eorũ ordinarijs (quemadmodũ eis pro bono ecclesiarũ regimine, & diuini cultus augmento, locorũ & personarum qualitate pensata, expediẽs uidebitur) opportunis iuris remedijs residere cogantur: Nullisq; priuilegia seu indulta ppetua de non residendo, aut de fructibus in absentia pcipiendis suffragentur: indulgentijs uerò & dispensationibus tpalibus, ex ueris & rõnabilibus causis tantũ concessis, & corã ordinario legitimè pbandis, in suo robore pmansuris. Quibus casibus, nihilominus officium sit Epõrũ, tanq̃ in hac parte à sede apostolica delegatorũ, puidere, ut per deputationem idoneorũ uicariorũ, & congruę portionis fructuum assignationem, cura aiarũ nullatenùs negligatur: nemini, quo ad hoc, priuilegio seu exemptione quacunq; suffragãte.

3 Ecclesiarũ prelati, ad corrigẽdum subditorũ excessus, prudenter ac diligenter intendant. & nemo clericus secularis, uel cuiusuis ordinis psonalis, uel regularis extra monasterium degens, ẽt sui ordinis priuilegij ptextu tutus censeatur, quo minùs, si deliquerit, ab ordinario loci, tanquam sup hoc a sede apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones uisitari, puniri & corrigi ualeat.

4 Capitula cathedralium & aliarũ maiorũ ecclesiarum, illorumq; psonæ, nullis exemptionibus, cõsuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs (quę tantùm suos obligent authores, nõ etiam successores) tueri se possint, quo minùs a suis epis & alijs maioribus prælatis, per seipsos solos, uel illis qbus sibi uidebitur adiunctis, iuxta canonicas sanctiones, totiès quotiès opus fuerit, uisitari, corrigi & emẽdari, ẽt authoritate apostolica possint & ualeãt.

5 Nulli epo liceat cuiusuis priuilegij prætextu põtificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de ordinarij loci expressa licentia, & in psonas eidem ordinario subiectas tantùm. Si secùs factum fuerit, eps ab exercitio pontificalium, & sic ordinati, ab executione ordinum, sint ipso iure suspensi.

FINIS.

Hucusq; progressum fuit Cõcilium generale Tridentinum sub Paulo tertio, a quo postea Concilium idem Bononiam translatum, illic ad tempus est intermissum. Interim uerò Paulus tertius uiã uniuersæ carnis ingressus, successorem habuit Iulium tertium: de quo quid sperari possit, ex his quæ hoc loco immediatè subijciuntur, æstimare licebit.

EX APPENDICE, VITIS PONTIFICVM A PLATINA DEscriptis, adiecta paucula de Iulio III.



IVLIUS III. patria Aretinus, Ioãnes Maria de monte ante pontificatũ appellatus, mortuo Paulo tertio, post diuturnã Patrum in conclaui disceptationẽ, prẹter oium expectationem, oium tandem cnosẽsu, ex Prænestino epo summ' põtifex designatur, anno dñi 1550. 7. Idus Febr. Iulij tertij adscito sibi noie. pauloq; post coronatur in solẽnibus cathedræ diui Petri ferijs, Vir cũ eruditus & eloquẽs, tum rerũ non mediocriter expertus: quorũ alterum qdem testatur oratio, q̃ iunior adhuc, in qnta Sessione Lateraneñ. Concilij sub Iulio secundo habuit: alterum uerò, q̃ Auditoris Apostolicæ cameræ munus cum laudæ administrauit, abũdè ostẽdit. Erat illi patruus Antonius de Mõte, Rotæ auditor, qui Cardinalis sanctę Praxedis sub Iulio secundo factus, archiepãtũ Sipõtinũ nepoti resignauit. Is porrò deinceps lõgè pòst, Cardinaliũ collegio à Paulo tertio ascriptus, Pauli noie, licèt non solus, Concilio Tridentino per Paulũ incepto, legatus præsedit. Põtifex factus, mox Iubileũ celebrat, utpote qui in annũ qnquagesimũ sui electione incidisset. Statimq; magnã de se spem præbet cõponendarũ per Europã controuersiarũ, pręsertim religionis, qbus miserrimè p triginta annos & ampliùs distracta est in uarias sectas Germania. Nã primo põtificatus sui anno, ad decimũoctauũ Calẽd. Decemb. edito Romæ diplomate, Conciliũ œcumenicũ, qđ dudum Tridenti inchoatũ erat, sed aliquãto post tpe suspẽsum, Apostolica authoritate indixit ad ipsas Calend. Maij 1551. eadẽ in ciuitate & resumendũ & continuandũ. Qđ diploma nõ multo pòst ad Caroliũ qntum a Põtifice missum, cũ Imperij comitia Augustę agerentur, in procerũ ẽt consessu, mandato Impatoris mẽse Ianuario est publicatũ. Qđ qdem concilium si tam feliciter successerit, q̃ ab oĩbus bonis meritò debet optari, futurũ speramus per Dei gratiã, ut sublatis dissidijs & sectis, oẽs uno ore & cõcordi fide, unanimes laudemus Deum & patrem dñi nostri Iesu Xpi, qui spiritu suo illuminauerit cæca aberrantiũ corda, ad unitatẽ fidei reducẽs, quos uel misera ignorantia, uel pnitiosa philautia, uel ceruicosa ptinacia infeliciter detinuit hactenùs in errore captiuos.

BVL.

BVLLA APOSTOLICA, CONTINVANDVM CONCILIVM *Tridentinum Indicens.*



IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futurã rei memoriã. Cùm ad tollẽda Religionis nostrę dissidia, quę in Germania longo tẽpore, non sine totius Christiani orbis perturbatione & scandalo uiguerunt, bonum opportunum, & expediens esse uideatur, sicuti etiam charissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum Imperator semp Augustus, nobis per suas literas & nuncios significari fecit, ut sacrum œcomenicum generale Concilium per felicis recordationis Paulum papam tertiũ prædecessorem nostrum indictum, & per nos tunc Cardinalatus honore fungentes, atq; ipsius prædecessoris nomine, una cum duobus alijs S.R.Se. Cardinalibus, ipsi Concilio præsidentes, inceptum, ordinatum & continuatũ, in quo plures publicæ solennes habitæ fuerũt Sessiones, pluraq; tam in causa fidei quàm Reformatiõis promulgata Decreta, multaq; etiã ad utrãque causam pertinentia, examinata & discussa, ad ciuitatem Tridẽtinam, reducatur: Nos, ad quos ut summos pro tempore Pontifices spectat generalia Concilia indicere & dirigere, ut ecclesiæ pacem, & Christianæ fidei atque orthodoxæ Religionis incremẽtum ad omnipotentis Dei laudem & gloriam procuremus, & quantum in nobis est, tranquillitati ipsius Germaniæ, quæ sanè prouincia retroactis temporibus in uera Religione ac Sacrorũ Conciliorum & sanctorum Patrum doctrina excolenda, exhibendaq; maximis Pontificibus, Christi Redemptoris nostri in terra Vicarijs, debita obedientia & reuerentia, nulli Christianorum Prouinciæ fuit unquàm secunda, Paternè consulamus, sperantes per ipsius Dei gratiam & benignitatem futurum, ut Reges omnes ac Principes Christiani, iustis pijsq; nostris in hac re uotis annuant, faueant atque assistant: Venerabiles fratres Patriarchas, Archiepos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, omnesq; alios & singulos, qui de iure uel consuetudine uel Priuilegio Concilijs generalibus interesse debent, quosq; idem Prædecessor noster in suis Indictionis, & alijs quibuscunq; desuper confectis & publicatis literis Cocilio interesse uoluit, per uiscera misericordiæ domini nostri Iesu Christi, hortamur, requirimus & monemus, ut proximis futuris kalend. Maij, quem diem ad ipsum Cõcilium, in eo in quo nũc reperitur statu, resumendum & prosequẽdum, præuia matura deliberatione, ex certa nostra scientia & de Apostolicæ authoritatis plenitudine, ac Venerabilium fratrum nostrorum S.R.Se. Cardinalium consilio & assensu, statuimus, decernimus & declaramus in ipsa ciuitate Tridenti, legitimo cessante Impedimẽto, conuenire & se congregare, ac ipsius Concilij continuationi & prosecutioni, omni mora postposita, incũbere uelint. Nos enim operam sedulò daturi sumus, ut eodem tempore, in eadem ciuitate nostri omnino adsint Legati, per quos, si per ætatem nostram, ualetudinemq; & sedis Apostolicæ necessitates psonaliter adesse nequiuerimus, spiritusancto duce, ipsi Concilio præsidebimus, quacunq; ipsius Concilij translatione & suspensione, cæterisq; contrarijs non obstantibus quibuscunq; ac præsertim illis quæ idem prædecessor noster in suis literis prædictis, quas cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis & Decretis in suo robore permanere uolumus, atq; decernimus, & quatenùs opus sit innouamus, uoluit obstare: Irritum nihilominùs decernentes & inane, si secùs super his a quoquam quauis authoritate scienter uel ignoranter contigerit attentare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum hortationis, uoluntatis, innouationis & Decretorum infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S.Petrum Anno incarnationis dominicæ.1550. Decimaoctaua Calend. Decemb. Pontificatus nostri Anno primo.

k. 1551.

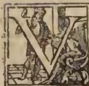
M.Car. Crescentius.

Ro. Amaseus.

R. per Romulum secr.

R. de sancta Maria.

ORATIO PETRI FRAGI DOCTO-
*ris Theologi ad Patres in Concilio Tridenti-
no Habita. 1551. sacris Dominicæ
Ascensionis solennibus, ubi illud
canitur Euangeliũ Recum-
bentibus undecim di-
scipulis, apparuit
illis iesus.*



Verum illud planeq; compertum experiri soleo, Illustriss. ac Reuerendiss. præsules pastores uigilantissimi uosq; eruditiss. uiri, qđ Christus Redemptor noster, nosterq; institutor nostræ nos imbecillitatis paterne admonens discipulis suis, nobisq; sub eorum persona nõ
Ioan. 15. obscure loquutur, nihil nos sine eo posse facere.
2. Cor. 3. re. Vnde & Pau. electionis uas negat prorsum sufficientes esse nos, nõ dico facere, ut in Euãgelio legimus, sed ne cogitare quidem aliquid a nobis quasi ex nobis, quòd sufficientia nostra uniuersa non aliunde sit, quàm a patre
Iaco. 1. luminum, unde omne datum optimũ, & omne donum perfectum descendit & proficiscitur. Eoq; meæ conscius infirmitatis & imperitiæ, quum difficillimam hanc & omnino impatem meis uiribus prouinciam magnoq; cõ uicio obtrusam eiurare non potuerim, nescio profecto patres Ampliss. quo me tandem uertam. Non enim mediocriter perturbor dum huius authoritatem loci contingo, qui non nisi eruditissimo cuique & ad dicendum exercitatissimo patere solet. Nisi forte supplex ego ad te domine Iesu æternum patris lumen & uirtus indefissimis hisce insontiæ meæ tene
Philip. 2. bris meaq; hac trepidatione confugeam, Qui humani generi misertus, habituq; inuentus ut homo, ut hominem natura iræ filium ex crudelissimis dæmonum faucibus eriperes, cæcis uisum, claudis ingressum, ægrotis salutem,
1. Cor. 1. mutis denique loquendi facultatem restitue-
Exod. 4. tis. Quique eligens infirma mundi, ut fortia
Hiere. 1. quæq; confundas, Mosen balbum, Hieremiã puerum, rusticos & piscatores infusa diuinitus sapientia instruxisti & cumulasti, obstrusum os meum aperire, & implere, caproq; ex altari diuinitatis tuę calculo polluta labia mea
Ioan. 20 mundare digneris, ut non nihil de sacratissimo ascensionis tuæ ad patrem tuum & patrẽ nostrum mysterio in honorem tuum, nostramq; utilitatem commemorare possim. Cæterum quoniam nequissimus seruus dominum, imbecillimus omnipotentem, peccator iustum, reus iudicem adire nõ audeo, Age dum aduocata nostra illos tuos miseri- Gene. 3.
cordes oculos ad nos conuerte, & quæ uene- 1. Tim. 2.
nosæ ac pestiferæ serpentis caput, illatam humano generi iniuriam ulta, contriuisti, ad Dei hominumq; mediatorem primogenitum tuum mediatoris officio & ipsa fungitor, ut sacrosanctum hoc concilium, unde uniuersa Reipub. Christianæ salus & restitutio pendet dirigere, mentesq; omnium cum nostras, tũ eorum, qui ad hæreles & schismata, quæ nostra (malum) per tot annos uidet ætas, dæmonis falcino conuersi, a ueritate auditum auertunt, illustrare uelit, ut & uos patres sanctissimi salutaria hisce nutantis ecclesiæ temporibus consilia ineatis, & illi patefactis capitalissimi hostis insidijs, ad ueritatis agnitionẽ reuertantur. Atque ut commodius id & facilius exoremus, defixis humi genibus Angelicam beatissimæ uirgini salutationem de more offeramus. Aue maria gratia plena, &c. Interim uero ut breuius, minoreq; cum molestia uestra id qcquid est peragi possit, patres Ampliss. decantatum in sacro faciundo Euangelium iam pronunciabo: & quoniam in eo euoluendo atque explicando utilia fortasse non nulla, minimeq; ingrata adferentur, oro uos p ascendentem hodie redemptorem nostrũ, ut dum ea paucis percurro, & me attente audiatis, & solita uestra humanitate & beneuolentia subleuetis. In illo tpe recũbẽtibus Marc. 6.
undecim discipulis apparuit illis Iesus, &c.

Apparuit (inquit). Agedum, quisnam qui Hebr. 1.
apparuit? is nempe qui coæternus est patri Gene. 1.
ac (licet crepet Arrius) consubstantialis, per Gene. 7.
quem & facta sunt secula: is, qui hominem 1. Pet. 3.
singulari beneficio ad imaginem similitudi- Gene. 21.
nemq; suam facto, cõtaminatum nefarijs sce- Gene. 37.
lenbus orbem, exceptis octo, quos mystica tuebatur nauis, cataclysmo absumpsit, & quadam ueluti baptismi figura expurgauit: Is, qui Abraamo amico suo, oblato circuncisionis signaculo promisit, in eius semine omnes gentes benedictum iri: Is, cuius admirabili dispensatiõe castus ille & pius somniator Ismaelitis in Aegyptum diuenditus atque abductus: ut per eum innocentissimus pater, & illi ipsi nefarij sceleris authores conseruarentur: Is, qui populum suum in alieno solo tot secula protexit, eundemq; afflictum per tot Exod. 14
prodigia & portenta ex iniquissima seruitu- Exod. 16.
te asseruit: quem in summa deserti penuria Exod. 20.
manna cœlitus mirabiliter demisso, & iucundissimis aquarum fluentis, quasi melle de petra saturauit traditaq; in Sinæo monte, lege,

in terram

in terram promissionis melle ac lacte manantem, exactis inde habitatoribus introduxit. Sed quid ego hæc tam uetera commemoro? Is patres grauissimi, is inquam est, qui dissipata iam lege, sceptroq; ex tribu Iuda, & duce de femore eius ablato, a patriarchis prophetisq; tantopere expetitus, plenitudine temporis adueniente, missus a patre & apud patrem perpetuo manés, factus est ex muliere, factus sub lege, ut eos qui sub lege essent, redimeret: ut adoptionem filiorum reciperemus, Quin ut suo nos exemplo humilitatem uirtutum omnium parentem doceret, orbis celorumq; fabricator, portans omnia uerbo uirtutis suę, locum sibi in diuersorio deesse uoluit, ut in præsepio nasceretur. Hic primum exortus iustitiæ sol mundo apparuit. Hic nobis primitias sui sanguinis in circuncisione fudit. Hic suo nobis baptismo ditauit aquas, & sanctificauit. Hic nobis ieiunauit atq; esuriuit. Hic dum seminat semen suum, nostramq; saluté architectatur, & Samaritanus per summam blasphemiam audit, & quasi dæmonium habens, exagitatur. Quid de ludibrijs, qd de uerberibus. Quid de sputis colaphisq; commemorem? quibus nostra ipse causa patienter toleratis, in cruce uniuerso orbi clauis suffixus sublimis apparuit, ut qui serpentinis uel afflatibus, uel morsibus essemus icti, eo conspecto misericorditer sanaremur. Vñ & mortē nobis, mortem crucis subijt, ut ab inimico capti & irretiti, qui primi parentis nostraq; offensione & casu exultabat, saluberrima Christi morte ex eius laqueis elaberemur. Is igitur patres Ampliss. recumbentibus undecim discipulis apparuit. Qui quidem magnam profecto spem nobis excitauit, se, ijs qui orationi & charitatis officio operam nauent, affuturum, qui cibum sumentibus, atque etiam incredulis tam officiose apparuerit. Nouit siquidem figmentum ipse nostrum, & quum irascitur misericordiæ recordatur. Non.n. habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, probatū per omnia, pro similitudine, absque peccato. Tolle si quidē delicti maculam, in cuius ore nec dolus, nec doli suspitio inuenta est, cætera iisdem quibus primus parens in commodis fuit expositus. Quin ne ea quidem ipsorum incredulitas esse nobis potest infructuosa. Nā & Thomas sua illa pertinaci trepidaq; hæsitatione inflictorum cicatrices uulnerum attrectauit, & eadem opera omnem nobis dubitationis nebulam occasionemq; discussit. Optime siquidem nostris & perturbationibus & periculis

Gene 49 *Galat. 4.* *Hebræ 1.* *Luca. 2.* *Tertul. contra Iud. et Augu. ser 1. de Epipha. Dñi* *Ioan 8.* *Philip. 2.* *psal. 102* *Hebræ. 4* *Ioan. 20.*

est consultum, quæ postea exorirentur, quod aduersus occultos dæmonum insultus, impiorum calumnias, & terrenæ argumenta sapientiæ eorum ipsorum, qui ad credendum fuerunt cunctantiores & aspectus nos instruat, erudiat auditus, & attactus confirmet. Adeo, ut (iuxta Leonem) dubitatum sit ab illis, ne nos ipsi dubitaremus. Vnde D. Gregorius multo amplius immodica Thomæ apostoli dubitatione, quàm prona & facili Magdalenę credulitate se adiutum profitetur & affirmat. Neminem interim offendat, si redemptor noster a suis iam iam digressurus, non modo nō eos consoletur, uerum etiam reprehendat & increpet, quum cætero qui & regere dictis afflictos discipulorum animos, & plœna mœroris pectora mulcere esset opus. Nam præterquam quod, id magna illa ad credendum hebetudo & tarditas postulabat, altius certe ac tenacius ea erant, præsertim tam necessaria, eorum mentibus inhęsura, quę in suo suis magister abitu inculcaret. Mirabile tamen dictu. reprehēduntur uehementius & increpantur, at, nulla ne minima quidem uel indignationis uox, uel significatio intelligitur: correctionis autem tanta, ut quum paulo ante trepide & diffidenter dominū comitarentur, uel potius ingratissime timidissimeq; desererent nihil fuerit illis in posterum optabilius, nihil gloriosius, quam in eo iam corporaliter absente, pro eius nomine ac fide tuenda & contumelias & extrema paterentur. Decerpamus obsecro fructum ex illustri hoc piæ moderationis exemplo commodum nobis & salutarem: ut ea in uniuersos quidem, erga eos tamen potissimum utamur cum uel solo uultu (ut ille ait) lædatur pietas, qui suscepta salutis nostræ cura & solicitudine, constituti a Spiritusancto Episcopi, & Christi uicarij, nullos nō labores & ærumnas pro animabus nostris tolerantes, attentissime uigilant. Auersemur autem, & detestemur Cainum, Saulem, Acabū, Simonem, Arium, Lutherum reliquosq; id genus superbientis, ac Deo etiam se æquantis Luciferi discipulos: quibus nefaria animi prauitate, contumacia pro pœnitentia ex scelere oritur: hinc peccata peccatis cumulantes recta in præceptoris sui barathrum præcipitantur, & ruunt. Præsertim quum patres amplissimi (sicuti & ethnicus ille ait) solo uultu lædatur pietas. Vnde nanque innumerabiles hę calamitates & incommoda in rempub. Christianam inuecta? Vnde superseminata creuerunt zizania? Vndenam hæreses pullularunt, quā ex præsulum & magistratuum contem-

Ioan. 20. *Acto. 5.* *Acto 20.*

ne. 9. ptu & negligētia? O tempora, o calamitoſam
Chriſtiane reipub. conditionē, & miſerabilem
rerum faciē. Audent hic nequiſſimi homines
ac ſuæ ſalutis prodigi, ueluti Chā, patris negli
gentius dormientis pudenda retegere, & qua-
ſi ius in ſuarum animarum parentes habeāt,
ita eos traducunt, ita exagitant, ut non tam
ipſos, quā delegatā a Deo poteſtatē (quæ eni
poteſtas nō a Deo?) turpiſſimis probris & cō
m 13. tumelijs oneret. O uos miſeros qui tam pro-
l 104 caciter Chriſtos domini tangitis et uiolatis: q
Reg. 2. tam impie in Dei ꝓphetis malignamini. Ecqd
Reg. 9 aliud uos quā horrendi Chami exiliū. Quam
Semei interitus? Quid denique aliud quā præ-
cipitium Iezabelis & laniatio tot ſceleribus di
gna manet? neq; enim canes impudētes & ta-
bidi, niſi a canibus uorari debent. Dices for-
ſan, Cur ſpartam, quā nacti ſunt, dedecorant?
Petri. 5. Finge eos nullam fieri formam gregis: finge
auare & ſuperbe, contra quā ſpiritusſanctus iu
bet, dominari in cleris, finge gregum & officij
ſui oblitos molliter ſemetipſos ac delicate pa
ſcere: non attendens, ſediſſe (ut a domino cō-
att 23. moneris) ſuper cathedram Moyſi: ac uitanda
cto. 23. ſiqua ſunt, praua eorū opera, ſeruanda autē
& facienda, quæcunque ab ijs tibi præcipiun
tu.? Nam, uel percuſſus Paulus te docet ſacer-
dotibus non maledicendū Sed ut intelligatis
quē tandem mites illi & manſueti ex ſuæ agni
tione culpæ, ſuaq; modeſtia fructum percepe
Pet. 5. rint, En audiunt continuo: Euntes in mundū
uniuerſum o admirabilem cœleſtis dignita-
tis prærogatiuam & regnis omnibus atq; im
perijs anteferendam. &c. Sic, ſic ſuperbis reſi-
ſtit Deus, ſic & humilibus dat gratiam: nec re
quieſcit ſpiritus domini (iuxta prophetam)
niſi ſuper humilē & pauperē & trementē ſer-
Iſa. 66. mones eius. At, quibus eos crediſſe negat?
nū āgelis? minime. quibus igitur? hijs, quæ quū
ab angelis de reſurrectione domini certiores
factæ, ac continuo dominum intuitæ eſſent,
Luce 14. idemq; diſcipulis nūciarēt, non modo illi nō
crediderunt, uerū etiam illarū uerba ut delira
mentū aliquod exceperunt. Quin, ne diſcipu-
lis quidem, cum alij alijs idem referrent, credi-
derunt. Euntes in mundum uniuerſum prædi
care &c. Non ij ad fortunatas inſulas, & He-
ſperidū hortos, nō ad ultimos Aethiopas an-
tartico polo propemodū admotos, non ad
Indos, Non denique ad finitimum Boreæ la-
tus per duratas ſolo niues, pauperiē, donum
Dei non intellectum fugitantes, penetrarunt
ut gemmas, & lapides, aurum & inutile ſum-
mi materiam mali reportarent: ſed eodē ſum
ma diligentia, & relicta fluxorum bonorum
ſarcina contenderunt: Non ut Crates Theba-
nus, non ut Antiſthenes, non ut plerique alij
philoſophi uenalia gloriæ mancipia, & popu-
laris auræ rumorumq; auidiſſima: ſed ut ue-
riſſimi Chriſti diſcipuli & ſectatores, non ſua, 2. Cor. 6.
præceptoris exemplo, ſed totius orbis ſalutē
in charitate nō ficta, in uerbo ueritatis, in uir-
tute Dei, per arma iuſtitiæ a dextris & a ſini-
ſtris, quaſi triſtes & ſemper gaudentes, ſicut
egentes, multos autē locupletantes quæſiue-
runt. Nec in delicijs ij carnis curam agentes, 1. Cor. 4.
mollibus, ut qui in domibus regum ſunt, ue-
ſtiebantur, ſiquidem nudi erāt (ut Paulus ait).
& eſuriebant & ſitiebāt, & colaphis cædeban
tur, & inſtabiles erant, atq; ita manibus ſuis la
borantes, eius fidem intrepide profitebantur, Matt. 26.
quem & haud ita pridem negarant, & de eius pſal. 67.
reſurrectionis ueritate addubitauerant. Quā
mirabilia opera tua domine, & quàm ipſe es
mirabilis in ſanctis tuis. Petrus, Andreas, ac
reliqui tui piſcatores, retia ſua, pæq; uolunta-
tis propoſito omnia, quæ in mundo ſunt,
ac ſeipſos abnegantes, te ſequuntur: & ex pi-
ſcium piſcatoribus, hominum piſcatores eua
dunt. Matthæus ex Telonæo uocatus, ex uſu
rario & publicano officioſus charitatis ſecta- Matth 9
tor efficitur. Quid Paulus, tot ante ſeculis a Gene. 49
Iacob per ſpiritum ſanctum Apoſtolus deſi- Tert. li. 5.
gnatus? is mane, in eunte ſcilicet adoleſcen- aduerſus
tia, oues Domini ſpirans cædis & minarum Marcio-
deuorabat. Idem ad ueſperā, ideſt, prouecta nem.
iam ætate, ſuo iudicio præ modeſtia & humi 1. Tim. 1.
litate peccatorum primus dominicas paſce- Galat. 4.
bat oues, eaſdemq; ſubinde omnibus omnia Acto. 9.
factus, donec in ijs formaretur Chriſtus, par- Matt. 21
turiebat: an non ex lupo rapaci ouis, & ex Ephe. 2.
perſecutore uas electionis effectus eſt, ut re-
demptoris nomen coram gentibus & regi-
bus portaret? Videtis'ne ut lapis ille, quem
reprobauerunt ædificantes, nullo populos di
ſcrimine agens, ambos pace per crucem fa-
cta conciliet: habemus enim per ipſum am-
bo acceſſum in uno ſpiritu ad patrem. nec au
dimus iam hoſpites & aduenæ, ſed ciues ſan-
ctorum & domeſtici Dei, ſuper ædificati ſu-
per fundamentum Apoſtolorum & prophe-
tarum ipſo ſummo angulari lapide Chriſto
Ieſu: in quo omnis ædificatio conſtructa, cre-
ſcit in templum ſanctum in domino. Sed
perpendamus (quæſo.) Quidnam hæc uer-
ba nobis innuant, Euntes in mundum uni-
uerſum prædicate Euangelium. Nemo teſte Heb. 2.
Apoſtolo, ſumit ſibi honorem, ſed qui uo-
catur a Deo tanquam Aaron. Vnde per Io- Ioan. 10.
annem Chriſtus ait, omnes quotquot ante
me ue-

me uenerunt, fures sunt & latrones. O Luthere, ô Oecolampadi, ô Bucere, O uos lutum & sordes, ô nobilissimæ, ac perinde Christianissimæ quondam nationis uestræ obliuio, cur uos ante dominum ut Theudas ille, & Iudas Galilæus uenitis? cuius authoritate apostolicam functionem sumitis & usurpatis? an non uel hoc uno argumento uos proditis ut operarios iniquitatis ut pseudoapostolos? *Esa.6.* Esaias mitti postulat, Ioãnes Baptista missus *Ioan.1.* à deo dicitur, Paulus uocatus, & segregatus in *Rom 1.* Euãgeliũ scribit. Apl'i hodie mittuntur, Quid *Matth.13* igitur? an nõ uos iuxta uocẽ Dñi fures estis et latrones? Aut inimicus sator, aut certe ut eius ministri, quos ipse fascinauit, suoque authoramento obligatos in zizania, in scandalum, in blasphemiam Christiani nominis, & crucis ignominiam seminauit? O uos uestrosq́ assectas infelices & miseros. quos equidem si- *Nume.12* ne gemitu & mœrore nominare nõ possum. *Nume.16* Tam male cautos Mariæ uos lepra fratri Mosi leuiter obtrectãtis reddit? tam male uos mouent ędita in Chore, Dathan, & Abiron exempla? Cur uos illorum exitus non perhorrescitis, quorum impia facta imitamini? Qua uos dementia, quibusue furijs agitati, & Dei ecclesiam, & Christi Vicarium perturbatis & persequimini? Sed iam uideamus qua diligentia, quamq́ late qui in uniuersum mundum mit- *Rom.10.* tuntur, Euangelicam fidem promulgent. Paulus Apostolus ad Roma. scribens, cũ omni gentiles excusatione nudat & exarmat, nisi prædicatam iam per uniuersum orbem fidẽ amplecterentur, illud Psalmographi citat, & impletum ostendit: In omnem terram exi- *psal.18.* uit sonus eorum, & in fines orbis terræ uer- *Chry. in* ba eorum. Chrysostomus, cui & Angelicus *24.cap.* doctor (refragante non nihil D. Augustino e- *Matt.ho.* pistola.80. quam ad Hesychium mittit) adsti- *in 10. ad* pulatur, intra uiginti, aut certe intra trigin- *Roma.* ta annos Euangelium in omnes orbis oras propagatum asseuerat. Nititur is hoc Pauli loco, & uerbis illis eiusdem: gratias agimus *Colos.1.* Deo & patri Domini nostri Iesu Christi semper pro uobis orantes, audientes fidem uestram in Christo Iesu & dilectionem quam habetis in sanctos omnes, propter spem, quæ reposita est uobis in cœlis, quam audistis in uerbo ueritatis Euangelij; quod peruenit ad uos sicut in uniuerso mundo est, & fructificat & crescit, Quæ mihi sententia non mediocriter arridet, nam licet in omnibus orbis partibus ecclesia omnino neutiquam ædificaretur, tamen uel per Apostolos, uel per eorum discipulos in uniuersos orbis fines Euangelij prædicationem ante Hierosolymitanũ excidiũ excurrisse arbitror. Quid. n. uel solus Paulus obiuit? quũ non modo magnam Asiæ partem & q̃ plurimas insulas, uerumetiam Macedoniam, Græciam, Illyricum, Italiã, & ut Chrysostomus multis locis testatur, per multiq́ alij, Hispaniam, ac teste Sophronio patriarcha Hierosolymitano Gallias etiam adierit? Vnde facile liquet, quanta celeritate, quanta fide, quanta contentione, quàm magnis laboribus & periculis ab homine peregre proficiscente, id est, a Christo *Matt.25.* in cœlum ascẽdente credita sibi talenta multiplicarint. Euge serui boni & fideles, quia super pauca fuistis fideles, supra quàm multa iam constituimini? O si, patres Ampliss. nostris his exulceratissimis temporibus nonnulli ex eorum ossibus exorirentur, qui non pecuniaria talenta, sed eloquia Dei preciosa & illuminantia oculos, fidelibus nummularijs committerent. Qui si episcopatum desiderant, & adipiscuntur, reputarent secum, non tam inanem gloriam, non tam primos in foro accubitus, non tam reditus ipsos, quàm ministerium, solicitudinem, non tam praefecturam, iuxta Chrysostomum quàm subditorum curam. & unicam ouium salutem uel cum aperto capitis periculo proponere sibi oportere. Bonus enim pastor is, meo iudicio dicitur, qui suorum commodorum oblitus etiam animam suam pro suis ouibus ponit. Moses Euangelij potius (ut inquit Ori- *Orig. in* genes) quam legis discipulus, quam crebro *cap.16.* culpatum populi sibi commissi deprecator *Nume.* intercedit? Adeo ut nisi populo, insano eti- *Exod 32.* am dæmonum cultu implicato parceretur, *Roma.9.* deleri de libro domini postularet. Dauid rex dum Angelum, a quo populus sibi creditus cæderetur, uidet sæuientem, in se Dei manum, conuerti postulat. Paulus quoque anathema pro fratribus fieri cupiebat, Vnde, quis inter eos infirmabatur, quin idẽ infirmaretur? quis scãdalizabatur, quin idem ureretur? Itaque quum hæ sint ueri pastoris partes & iustissimum officii autoramentum, quæso uos, qui huic officio deest, cur non mercenarius potius, quam pastor appellabitur? considerare igitur obsecro, quid Deus Pergamenæ ecclesiæ angelo dicat cum se illi uenturum minitatur. Vtinam ignis il- *Luce 12.* le, quem uenit Dominus mittere in terram, in *Apoca. 2.* cordibus nostris accenderetur, ne in nobis desideraretur quod in Ephesinæ ecclesiæ angelo idem dominus requisiuit, utinam secula- *Luce 12.* ribus curis & solicitudinibus expediti, uere *Exec.34.* & ex

& ex animo seruiremus domino, utinam uigilaremus, & custodiremus uigilias noctis super gregem quisque suum, utinā pasceremus potius, quam pasceremur, neutiquam dominicus grex tam esset dispersus, tam scabiosus, nō inquam tam esset afflictus. Nihil enim nō possemus in eo qui nos confortaret, si eius negocium bona fide tractaremus. Quid enim illi ipsi, de quibus nunc agimus, quū fuerint solicitudine non pigri, & spiritu feruentes non præstiterunt? O rem portentosam ac plane incredibilem. Debellauerunt Romani uniuersum orbem, innumerabiles hominum myriadas in seruitutem redegerunt, & a duodecim uiris, nudis, inermibus, atque idiotis subacti sunt ipsi & superati. Quibus iis uel inuitis nouas leges, nouasq; uiuendi statuta imposuerūt. Adeo, ut, quod in una domo uix fieri possit, missis Christus discipulis, per præcipitia, per ignes, per præruptos scopulos, per sartagines & craticulas per bella terra mariq; frementia, per infinita mortis genera perfecerit. At uero, cur prædicandum omni creaturæ Euangelium? Num plantis? num rupibus? ut Orphea narrant fabulæ suo cantu auulsisse arbores, stetisse flumina, & uiolentissimas feras demulsisse? Minime, minime inquam. Sed soli homini, qui ut rationis est particeps, ita & beatitudinis particeps esse potest. Appellatur autem omnis creatura, quòd cum uniuersis rebus creatis non nihil habeat commercij. Nam ut sit, commune habet cum saxis: ut uiuat, cum plantis, ut sentiat, cum animalibus: ut ratiocinetur, cum angelis. Vnde & a philosophis paruus mūdus appellitatur. Additur porro, qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Quam commode fides primo loco statuitur. Credere n. oportet, accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se remunerator sit: ea uero sublata, impossibile est placere deo. Num uero, si quis aliquādo crediderit, eo protinus liberabitur? Credidit Iudas, & interijt, credidit & Simon Magus & Flagitio, quod ab eo postea nomen tulit, in interitum ruit uoluntarium non quæruntur in Christianis initia (ut ille ait) sed finis. doctor gentium male cœpit, sed bene finiuit. male cœpit & latro, sed ex cruce in paradisum euolauit. Quam, uel Dei testimonio probatus Saul ad regni administrationem accessit quā uero nefaria & miserabili morte absumptus est? Quam honesta Arij exordia? Sed eius finis summa impietate damnatur. Iustitia enim iusti non liberabit eum, in quacunque die peccauerit, nec contra. Vt apud Ezechielem scri-

Philip. 4

Hebr. 11.

bitur. Hinc Paulus fidem & misericordiā consecutus, castigat corpus suum & in seruitutē redigit, ne quū alijs prædicauerit, ipse reprobus efficiatur. atq; ut idem monet, qui existimat se stare, uideat, ne cadat. An ne tibi satis te beatum putabis, si credideris aliquando, si baptizatus fueris, ac Paulo posterius labijs dumtaxat deum honores? Si nosse eum confitearis, factis autem neges? Non potes eum nosse, quin eius mandata custodias. ea si infringis, ea si uiolas, nihil minus quam Deum nosti. Adsit igitur mandatorum obseruatio, adsit fides: non tamen mortua, sed actiōibus pie instructa, & quæ per charitatem operetur. Roget quispiam, quamobrem tandem repetat, D. Marcus, non crediderit, tacet uero non baptizatus fuerit? Nempe ut ostenderet, solā fidem interdum ad salutem sufficere, si aquā ad baptismum non cōtemptus, sed defectus (ut magni authores tradunt) negauerit. Eoq; cum martyrium, omnium Theologorū placitis baptismi uicem subeat, non ob pœnam cruciatumq;, quem uel nocentissimi perferūt, sed ob ipsam fidem id effici intelligimus. At uero quibus argumentis dignoscemus eos q crediderint? In nomine meo dæmonia ejicient. Vt intelligas bonitatis redemptoris nostri diuitias, multo etiam ante, quā ipse pateretur, & spiritum sanctum discipulis insufflaret, factum apud Marcum his uerbis legim⁹. Exeuntes prædicabant, ut pœnitentiam agerent, & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabantur: qua etiam gratia & ipsi exultabāt. Quin & in actis Apostolicis ita scriptum uides, Deus nō quaslibet uirtutes Per manus Pauli faciebat, ita ut deferrentur etiam a corpore eius super languidos sudaria & semicinctia: & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. Quod autē ad nouas linguas attinet, quibus locuturi erant credentes, non una solum, ut quidam arbitrātur, sed omnibus omnium linguis, decem post dies usi sunt, quibus, iacto fidei fundamento, missus a patre et filio spiritussanctus communicatus est. Neç hoc Paulus munere defraudatus, licet tūc abfuerit, quum dicat, quibus scribit, Gratias deo meo, quòd omniū uestrum lingua loquor. Quin, & per eius impositionem manus ita q busdam Ephesi datus est spiritussanctus, ut & linguis loquerentur, & prophetarent. Serpentes (inquit) tollent, Certe eorum calcandorum facultas multo ante passionē est his tributa: & Paulus Apostolus in Melite insula uiperā iam manui hærentem illæsus in ignemq discus-

1. Cor. 10

1. 10. 2.

Gal. 5.

Cyprian⁹ Ambrosi⁹ Augustinus. Bernard⁹

Marc. 8.

Luc. 10.
Actio. 19.

Actio. 2.

Chrysost. & Aug. tract. 32. in Ioan.
Actio. 19.
1. Cor. 14
Luc. 10.
Actio. 28.

discubit, quum, qui adessent, arbitrarentur, ipsum naufragio quidem dilata dei uindicta liberatum, eo tamen morsu continuo ut homicidam, interiturum. Quid? Vt omittam, consolidatas claudo bases & plantas, & Eutychum [Acto 3] ex tertio cœnaculo prolapsum ac mortuum, [Acto. 20.] uitæ restitutum: an non Petrus, non dico im- [Acto 5.] posita manu, sed uel sola (per Christũ qdem) umbra effecit, quod nusquam Christum fecisse legimus? nempe ut impleretur quod redemptor per Ioan. dixerat, Qui credit in me, opera [Io. 14.] quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Porro si mortiferum qd biberint, nõ nocebit eis. Proh deũ imortalem christiani pr̃es. Nulla aconitus bibuntur, fictilibus. Nunc, nũc illa ; uix ubi ullum fidei & charitatis uestigiũ, timenda; quũ pocula sumes aurata, & medio Setinũ ardebit in auro. Diuites illa & opulenti formident, quibus non fames & sitis, sed affluentes uoluptates periculum creant: illa, illa pertimescant ; quos non uoluntaria abiectio & modestia, sed exitialis auaritia, & honorum aucupatio suffocat & strangulat. Quis enim Petro insidiaretur, aut mortiferum aliqd misceret, cui non argentum, non aurum, imo [Marc. 6.] uero ne æs quidem in zona, ut monuerat dominus, sed ingens mundi contemptus, sed firma fides, & locupletissima misericordia adfuit? his enim machinis Christiana Resp. per egestatẽ, persecutiones, & uaria cœdium genera ab exiguis profecta initijs, eo creuit, ut uniuersum orbem occuparit. Quem ecclesiæ statum in speciem quidem, luctuosum, re tamen uera fe- [Histo. eccle. lib 6. cap. 7.] licissimum nefarius apostata, & teterrimus Christianæ Reip. hostis ita nobis inuidebat, ut Christianos omnes non tam aperta crudelitate, quam subdola clemẽtia persequeretur; adeo, ut qui proscripti & ablegati in exiliũ ob ecclesiæ dissensiones a Constantio fuerant, quasi fraudulentis odientis osculis (ut cum sapiente loquar) in pristinum ab ipso dignitatẽ [Prouer. 17] restituerentur. Illi igitur illa inquam expaueãt, Patres amplissimi, qui licet sermone taceant, opere tamen loquuntur, fidem & misericordiam nõ habeo. (sic enim D Hierony. in suo- [Ad Eustoch. de custo. uirgi. tom. 1.] rum confusionem temporum, hæc inuehitur, quæ utinam in nos dici nõ possent) quod autem habeo argentum & aurum, hoc tibi non do. Cur turpis lucri cupidus es? Cur cũ exuperio illo auaritiam è templo non expellis? Cur aurum sitis? Cur thesaurizas cui nescis, ut ipse eternum sitias cum diuite, & egeas? O nos miseros si hæc non intelligimus, o nos miseriores si intelligimus, quòd multæ nos plagę maneant, nisi corrigamus. Nemo sibi hic blãdiatur Christiani patres, aut hoc se ex numero exemptum arbitretur, quod schematis maiorum, quod pictis sumptuosarum imaginum uultibus, quod preclaris honoribus turgeat. Nihil uana hæc Christus moratur, nihil curat. Cui [Sap. 6.] plus commissum fuerit, plus ab eo, sine ullo personarum discrimine, exigetur: Ac nisi exactam suæ uillicationis rationem reddat, potẽtes potenter tormenta patientur. Videamus tamen, ecquid propinatum ijs, epotumq; nocuerit? Nihil profecto. Hausit siquidem discipulus ille, quem diligebat Iesus, nec illi haustũ obfuit: hauserunt & plerique alij, nec quicquam ceperunt detrimenti. At ne esse etiam id genus miraculis diuinã arbitrere gratiam, multis post seculis beatus Benedictus (autore Gregorio) non haustu, sed cœlesti quadam præsensione, porrectum sibi a monachis ueneni uasculũ, solo crucis signo comminuit. Dicet hic forsan insipientior aliquis, nullam iam esse fidem, quod nulla id genus miracula appareant. Quis tu es, qui dei sapientiam ita conuellis? Fuerunt illa nascenti ecclesiæ necessaria, ac proinde tunc passim edita, ut adolesceret ijs Christiana fides & propagaretur. Nunc uero cum idolorum cultus defecerit? cùm ipsa ecclesia omnium linguis loquatur? cùm serpentes & scorpiones calcarit? cum uenenata Babylonis ethnicorumq; errorum pocula sustulerit, quorsum tandem miraculis opus? Nũ mare nobis diuidi, num serpentem tolli nobis [Luce. 11.] in deserto, nũ manna de cœlo demitti nobis cupiamus? Quærat sibi signum generatio nequam: nos uerum habemus baptismum, uerum Christi corpus in cibum, uerumq; serpẽtem, cuius liuore sanati sumus quem & hodie in cœlum ascẽdisse cernimus: ut omittam interim, iuxta Greg. uniuersa hæc in ecclesia spiritualiter effici, quæ olim per discipulos corporaliter frãgebantur. Sed progrediamur ulterius. Et dominus quidem Iesus postquam locutus est eis. Quid? solum ne discipulis suis locutus Christus, ac nihil operatus, discessit? At qui nihil frigidius doctore qui uerbis solum philosophatur, & iuxta Paulum, regnum Dei, non tam in sermone, quam in uirtute consistit. Et quum cõcionator duabus potissimũ partibus constetur, ut uir bonus sit, & dicendi peritus, potior pars est, ut sit uir bonus. Quod non ostentatione, nõ simulatione morum, sed probitate, & perfectis uirtutũ actionibus metiendum est. Quòd uero tonuerit redemptor noster, & fulminarit in dicendo, uel hostium testimonio perspicuum, qui uiolentas in eum manus iniecturi, efficacissima

eius eloquentiæ miraculo ſtupefacti atq; atto-
niti ſe cohibuerũt, reſponderuntq; iis qui ſe ad
Io. 7. eum comprehendendum miſerãt, nunquam
Ioan. 18. ſic locutum fuiſſe hominẽ. Quid uero illud,
Ego ſum, quo audito omnes aduerſarij iam
iam capturi capti cõciderunt? At, fuit in agen-
do debilior? Imo uero (ut ille ait) mirabilium
effector operum. Qui præterquam quòd cœ-
lum & terram, & omnia quæ in eis ſunt fabri-
carit, poſt hominem etiam aſſumptum, ſuos
ipſe ſuorum magnitudine miraculorũ inimi-
cos prouocat & laceſſit, ut ſi, ei, adamantina
quadam inſenſati cordis duritia non credide-
Ioan. 10. rint, ſaltem eius operibus credant. & ut intelli-
Acto. 1. gas priorem illi faciendi quam loquẽdi ratio-
nem fuiſſe, prius facere, quam docere cœpiſſe
a Luca ſcribitur: nẽpe ut ſuo nos optimus ma
giſter exemplo inſtitueret: paſtorale officium
beneſactis potius, quam uerbis cõſtare. Itaq;
dominus Ieſus non locutus modo, ſed etiam
mirabilia ac planè diuina opatus, aſſumptus
eſt in cœlum. At, quonam pacto aſſumptus?
Primum omnium deteſtemur Arianam & Ne
ſtorianam impietatem, & uniuerſa Oriẽtis ue
nena. Vnum ſi quidem Chriſti ſuppoſitum,
& duas, ut uoluntates, ita & naturas confite-
mur & aſſeueramus. Et ut una mortuus eſt, al
tera mori non potuit, ita quoq; una reſuſcita-
tus a mortuis, altera reſurrexiſſe: una aſſum-
Acto. 1. ptus, altera aſcẽdiſſe dicitur. Sic a D. Luca eius
Pſal. 67. myſterij neutiquam ignaro eleuatus dicitur,
Epheſ. 4. quem protinus idem patefacto nobis diuini-
tatis arcano, euntem in cœlũ ſcribit. Sic quoq;
pſalmographus, ſic Paulus loquuntur: Aſcen-
dens in altum captiuam duxit captiuitatem,
dedit dona hominibus. O admirabilem ſcri-
pturæ rerumq; ſeriem. Rubo qui illæſus arde-
Exod. 1. bat, Chriſti conceptio, & uirginis integritas
Gene. 37. præſignabatur: præſignabatur traditio & uen
ditio redemptoris, magnis periſtaſeon coag-
mentis Ioſephi in Aegyptum uenditione, qui
Exo. 12. & a Pharaone occulto myſterio ſeruator mũ
Iona 2. et di eſt nuncupatus. immaculati agni immola-
Matt. 12. tio, paſchalis agni mactatione & eſu figuraba
tur: negligens ſupernæ legationis Ionas crea-
toris ſui carnem induti ſepulturæ & reſurre-
4. Reg. 2 ctionis typum geſsit: Denique & Heliæ raptu
ſacrum aſcendentis hodie domini myſterium
adumbrabatur: Quãquam ille, ut ſeruus: hic,
ut dominus: ille, dilata morte, hic, iam deui-
cta: ille, in aerium locum, hic, ſuper omnes cœ
los: ille, aliena uirtute, hic, eadem, qua uniuer-
ſa quondam fabricarat, inuecta eodem & ho
neſtata natura noſtra, aſcẽdit. Vtq; magis ſtu-
peas, & ardentius ad illum adſpires, Nos, nos
inquam miſeri illi, qui tam impie in primo pa
rente diuinam læſeramus maieſtatem, ut ex Gene 3.
paradiſo terreſtri miſerabili exilio flammeoq;
etiam gladio per Cherubin intentato exigere
mur, cœlorum fines tranſgreſsi, & regali ſede
decorati, angelicis choris exornamur. Quod
quidem aperte declarant duo illi angeli albis
ueſtimẽtis præ lætitia induti, qui mœſtos ob Acto. 1.
diſceſſum domini diſcipulos conſolantur, &
non iam angeli tantam nobis gloriam neſcio
quo pacto inuidentes, uel potius gratulãtes,
non inquam iam angeli, ſed uiri ab euangeli-
ſta uocari uolunt. O ineffabilem nobis domi
nicam aſcenſionem, & albis ueſtibus innocẽ
tiæ internæq; exultationis indicibus perpetuò
celebrandam. A quo modo aſcẽdit, quum ſit
idem qui & deſcẽdit? Audi Salomonem: Ecce Cant. 2.
(inquit) iſte uenit ſaliens in montibus, & tran
ſiliẽs colles. Quibuſdam enim ueluti ſaltibus
gigas ille cuius egreſſio a ſummo cœlo, ad cur
rendam noſtræ ſalutis uiam exultauit. Primũ
ab arce parentis in uterum uirginis: ex utero
in præſepe, ex præſepi in crucem, ex cruce in ſe
pulchrum, inde confirmatis fratribus aſcen-
dens in altum captiuam duxit captiuitatem.
Quam uerò? Vel uinctos ſuos, iuxta Zachariã, Zach. 9.
qui detinebãtur in lacu in quo nõ erat aqua:
Vel diabolum & mortem, quàm, morte ipſe
ſua uicerat & abſorpſerat: cuius & impio uin-
cti adhuc illi coercebantur. At quenam dona
dedit hominibus? Audi Apoſtolũ Corinthijs
commemorantem: Alij quidem per ſpiritum 1. Cor. 12.
datur ſermo ſapientiæ: alij autem ſermo ſcien
tiæ, ſecundum eũdem ſpiritum: alteri fides, in
eodem ſpiritu: alij gratia ſanitatum in uno ſpi
ritu: alij operatio uirtutum: alij prophetia: alij
diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum: alij
interpretatio ſermonum: Nec negauit diſcipu 4. Reg. 2
lis benigniſsimus præceptor duplicem illũ ſpi
ritum, quem ſuus alumnus ab Helia tantope
re expetebat. Nempe ut & illuſtraretur intelle
ctus, & affectus expurgaretur. Vnde quum ui
leſcerent illis omnia: Imo uero reputarẽt ea ut
ſtercus ꝑpter Chriſtum, corpore qdem mor-
tuo propter peccatum, ſpiritus uiuebat ꝑpter Roma 8.
iuſtificationem. Et quia non humi, ſed tutius Philip. 3.
in cœlo theſaurum ſibi theſaurizarẽt, ac pro- 2. Cor. 5.
inde omnis eorum in cœlis eſſet cõuerſatio,
ingemiſcebant grauati hoc tabernaculo, habi
tationem noſtram, quæ de cœlo eſt ſuperin-
dui cupiẽtes. Hinc illi uoces, Mihi uiuere Chri Philip. 1.
ſtus eſt, & mori lucrum. Hinc & illud, Deſide-
rium habeo diſſolui & eſſe cum Chriſto. Quę
quum ita ſe habeant patres ſanctiſsimi, an nõ
ſatis liquet, quàm affluẽter, & dona illa, & du
plex

plex ille Heliæ spiritus discipulis domini sit tributus? O felices ter & amplius, qui ita se abnegauerunt, qui ita crucem suam sustulerunt, ita desierunt mundo uiuere, propter Christum, ut nihil uiuat in illis, nihil in illis regnet nisi Christus. Sic, sic petitur cœlum patres sancti, nō ut ferat Ossan Olympus, summaq; Peliacus sydera tangat apex. Gigantum est ista temeritas & hæreticorum. Qui quum sint proprio iudicio damnati, & in reprobum sensum
Col 2. traditi, naturę ac deo ipsi bella mouent. Nos,
Galat. 3. qui Christo in baptismo cōsepulti sumus, nos qui Christum induimus, nos qui Christū pro nostra fragilitate amplectimur, qui ad Christum anhelamus, ad Christum per montem pinguem, montem coagulatum, montem in quo beneplacitum est deo, summum. s. ponti ficem ascendamus. Quod si rectores tenebra
Mat. 24. rum & spiritualia nequitiæ ascitis in societatē
Psal. 26. hæreticis & schismaticis, ac uniuersis tartari cohortibus id interturbare conētur, licet eorum castra aduersus nos consistant, ne simus modicæ fidei, alioqui Petri exemplo, summer gemur. ac licet exurgat eorum prælium aduersus ecclesiā, ne timeat cor nostrum obsecro, aut perturbetur, Quin potius in eo indubitanter magnaq; cum fiducia speremus. Nunquid manus domini abbreuiata est? aut non iustifi
Tit 1. cabitur Christus in sermonib. suis? Atqui, ille
Matt. 28. ipse, qui solus non mentitur, ascensurus ad patrem, ultimis uerbis, quæ ipse apud Matthæū discipulis loquitur, præsentissimum ipsis, sponsæq; suæ auxilium usque ad consummationē
Luce. 22. seculi pollicetur. Idem quum Satanas Vltima iam cœna sumpta, expetisset apostolos ut cribraret eos sicut triticum, an non orauit pro Petro, ut & ipse conuersus, confirmaret fratres suos? Quid igitur? orauit tunc pro Petro Dominus, & nunc non orabit pro Iulio? nūquid, aut Christus imbecillior, uel ĩhumanior, quā heri & nudius tertius, aut minor Petro Iulius dignitatis substantia & officio? Non, si crepēt
Iude. 3. Antichristi omnes, & satanica rumpatur Phalanx. Dices forsan hæretice, fratres a Petro cōfirmatos, nihil te adhuc tale in Iulio expertū. Imperet tibi Christus. Vtinamq; stulte saperes ac nouissima prouideres. attende huc (quæso) Quod tandem præsentissimum est habitū uel a primis nascētis ecclesiæ incunabulis, aut ad confirmandos quos tu & tuię sordibus & doctrinæ prauitatib⁹ offendis, aut ad te tuiq; similes uel sanandos, uel coercendos, remedium? an non œcumenicum conciliū? Atqui, interruptū iam ac ferè ob nostra uestraq; scelera desperatum sanctissimus pontifex, & ue-

rissimus Christi uicarius summa pietate & singulari in ouile dominicum studio sapientissimis & christianissimis eiusdem concilij moderatoribus in ciuitatem hanc optime Madrutio & Cardinale & principe moratam, missis, coactoq; sanctissimo antistitum ordine restituit, & felicissime continuat. Nonne hic Crescentium illum incomparabili sanctimonia, summaq; rerum prudētia uirum a Pont. Opt. Max. ad esse intueris? Quo ductore & suus ali quando tandem deformatæ ecclesiæ decor restituetur, & religio, amissaq;, multorum flagitio christianæ Reip. dignitas recuperababitur & crescet? Nonne hic duos uides sapientissimos præsides præstantissimi legati collegas & socios, qui uitæ integritate, qui locupletissima scientiarum supellectili, qui plurimis grauissimisq; negocijs castè ītegreq; obitis cla ri sunt toto orbe & insignes? nōne hic tot stel
las, quot præsules cōspicis, quorum lux ita lu- Matth. 5.
cet coram hominibus, quorū sanctissima opera ita pspicua sunt, ita omnibus obuia, ut ne tu quidem licet prępostero iudicio sis, & a cō muni sensu alienus, ut es, nō possis eorum ergo cœlestem patrem non glorificare? Nonne inquam uides omnes hos christianissimos uiros non aliorsum suis sedibus excitos & coactos, quàm ut tibi tuiq; similibus, ac uniuersis Reipub. uulneribus medeātur? Ecquid aliud requiris? Nam ne Christus quidem aliud quippiam a Petro postulauit. non enim a pastore sanatio, sed cura & solicitudo exigitur. Interim tamen, caue, ne tua te prauitas, ne tui te pctōrū funiculi ad insaniā redigant. Ac proin
de, reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere re Canti. 6.
uertere, ut intueamur te. Nam quamuis forni cata sis cum pluribus amatoribus, quāuis facta sit tibi facies meretricis, ut spiritualium nuptiarum paranymphi despondebimus te uni
uiro uirginem castam exhibere Christo. Sur- Osee. 2.
ge igitur ne dormias, & exurge a mortuis: pręcinge lumbos tuos, & propera, Ecce sponsus 2. Cor. 11.
uenit, ut te illuminet, ut nouum te hominem Ephes. 5.
induat, Exurge, Exurge inquam & propera, sume mature oleum, accelera, excipe ueniē tem ad nuptias sponsum, si euigilaueris, si ue nierem exceperis, mihi crede, uirgo eris & prudēs, & ingredieris ad nuptias. Ne desperes trāsformationē hāc, quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum: Sed, redeamus patres amplissimi unde sumus digressi, & quam breuissimè, quod superest, absoluamus. Quod si igitur, non iam caro & san-
guis, sed principes & potestates & rectores te- Ephes. 6.
nebrarum harum, nos adoriātur & inuadāt, sic ha-

sic habetote, ne portas qdem inferi qcquam aduersus ecclesiã præualituras. Non enim est domus super arena ædificata, sed supra uiuũ saxum, firmamq; & diuinam petram constructa: eoq; licet flumina ueniant, licet flent uenti procacius, & impotentius in illã irruant, non periclitabitur, non cadet. Agitari siquidem Petri nauicula fluctibus potest, submergi nõ potest. Sed quoniam in grauissimis ijs Reipubl. calamitatibus inumerabiles multitudine animæ Christo pereunt, pro quibus ipse sacratissimum sanguinem suum fudit, uellem equidem ut hæ procellæ, quibus ecclesia diuexatur, & assiduis, iustorum precibus, & salutaribus consilijs componerentur. testorq; patres amplissimi locum hunc, quem ego indignus conscendi, non tam ne unquã christianæ reipub. pericula, non tam dissensiones, non tam schismata, quàm corruptissimos mores nostros, nostraq; delicta formidasse. Præsertim dum considero, eo nos prolapsos, ut nec uitia iam nostra, nec remedia pati possimus. Hæc siquidem nos eneruant, hæc frangũt, hæc oppugnant, imo uero expugnant, ac ueluti uinctos nostris nos hostibus tradunt. Hęc totam Asiam, Hæc totam Africam, Hęc bonam Europæ partem, Leoni, qui circuit quærẽs quem deuoret, prodiderunt. Quamobrem per sanctam ego uos sedem Apostolicam, per necessariam concilij celebrationem, per ascensionẽ domini, per Christum, mundi salutem, Oro & obtestor, ut laborãtis ecclesiæ miserti, prosternatis cum Daniele preces uestras ante faciem domini, non in iustificationibus ꝓprijs, sed in miserationibus eius multis, Et quia sacerdotes domini & ministri eius estis patres sanctissimi, canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, sanctificate ecclesiã, plorate inter uestibulũ & altare, & dicite, Parce domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes. Ac ne uos, qui ad liberandam ex tot periculis, atq; adeo ex ipsis dæmonum faucibus ecclesiam summa cum oĩum gentiũ expectatione coacti estis, iustitiarũ & diuini testamẽti enarratione, negligentia quapiam (quod peccatori iuxta Psalmographum contigit) excludamini, cũm sal terræ, & lux mundi esse debeatis, renouamini, renouamini spiritu mẽtis uestrę: abiectisq; huius seculi tenebris arma lucis induti obsecrate deum suppliciter, ut expulso apro de sylua, ac singulari fero, q omnia depascitur & populatur, qui omnia uiolentissimè fert & agit, respiciat ipse de cœlo, uideat, uisitetq; uineam istam, quàm plantauit dextera eius. Quin, ne captata diu, & summo dei beneficio oblata hæc tam commoda restituendæ christianæ reip. occasio uestra culpa amittatur. Aperite portas uestras christiani principes, & stantem iam ad ostium, & pulsantẽ dominum, nobisq; in ijs tempestatibus tam clementer apparentem, eadem animorum conspiratione atq; obseruantia huc introducite, retinete, ueneramini, qua hodie ad patrẽ ascẽdens ab uniuersis angelis exceptus est. Spero siqdem cœlesti eius præsentia & sanctissimis precibus uestris ac corde omnium uestrum uno, animaq; una effectum iri, ut concilium hoc felicissimè, & è Rep. peragatur: euellantur superseminata zizania, mores nostri emendentur, destructisq; inimicorũ ciuitatibus, solo tubarũ sono, id est, septiformi spiritus sancti gratia per quem in unum cõuenistis, labefactati Ierusalem muri, diuinitus ędificentur: opitulante domino nostro Iesu Christo, qui hodie a dextris Dei & in potissimis eius bonis collocatus, sedet, & regnat, cum patre & spiritu sancto in secula seculorum. Amen. Dixi.

Matth. 7. 1. P. 5. Dan. 9. Ioelis. 2. Psal. 49. Matth. 5. Psal. 79

SALVATORIS SALAPVSII ARchiepiscopi Turritani, & Sassarensis Oratio in Publica solenni Sessione a Resumpto Concilio tertia,

AD PATRES HABITA TRIDENTI undecima mensis Octobris, quæ fuit Dominica cœna nuptiarum.

ANNO DOMINI. 1551.



ERE. Nunc tandem incœpit Dominus, qui in altis habitat, respicere, quasi congregationis suæ recordatus, ad afflictas Ecclesiæ res per uos sanctissimi Patres: qui Apostolici luminis splendore corruscantes illustratis Ecclesiasticam hanc Lunam, & quasi duo luminaria Synodum celebratis, in qua uobis Lunæ labores timendi amplius non sint: quod scilicet umbra terrenorum luminari officiens, spiritualis nostri firmamenti lucem obscuret per uos mundi lumina (atque utinam, iterum auté utinam tanto nomini respondeamus) de cœlo respexit, atque opem Ecclesiæ suæ tulit, egrediens uobiscum in salutem populi sui, in salutem cũ Christo suo. Domini enim est, quod resumitis, & operamini opus. tam uos lætus intueor, uelut stiparores circundantes Syon, narraturos in turribus eius ueræ turres fortitudinis Syon, quasi lectulus ueri Salomonis, quem ambitis instar sexaginta, immo omniũ fortissimi Israelitarum, tenentes gladios, & ad uerbi bella doctissimi. Benedictus Dominus, qui docet manus uestras ad prælium, & digitus ad bellum, & erudit linguam, ut sciatis sustentare populum, qui lapsus est uerbo. Sed unde exordiar, ne uiuam uiri patres, si sat scio præsertim, qui uersor in eo argumẽto, in quo quis modum magis, ꝙ copiam, desiderarit: an a nouitatibus inuectis in Ecclesiã a dissidijs in religione subortis: num a corruptela ethicæ hyerarchiæ politiæ: num a simultatibus uirorum principum, ex quibus periculosissima bella iam orta uidemus: num a calamitatibus, quibus perpetuus Christiani nominis hostis Turcarum Tirannus exercet rem publicam; ab imminuta ne reip. ipsius ditione quondam latissime continuata: quæ difficile, quis possit non dicam complecti orando, sed percensere numerando. Ita undique tristis rerum facies occurrebat, ut magis mihi trenũ & fletum, quàm sermonem assumendum uiderem. Sed ecce prope est, (inquit Dominus ad me) uerbum in ore tuo: & ad me ipsum cõuersus hoc, quod gesto corpus, continuo me admonuit, quid potissimum aggrederer ad dicendum. obtulit ergo se se mihi, tanquã uir Macedo Paulo, corpus Ecclesiæ mysticum (sed quam male habens) uobis proponendum, qui tractatis de constituenda & stabilienda ueritate præsentiæ corporis Christi in sacramento mirabili (quod mystici ipsius symbolum est) quo corpus ipsum tanquam uiuo pane nutritur, & in cruento sanguinis poculo iugiter reficitur. ne mirum ergo, si ubi corpus est Domini, ibi congregentur & aquilæ. Facturum itaque uerba de ineffabilibus arcanis augustisque sacramentis non de corporis modo humilitatis nostræ phisici quidem, at illa mirabili, sed & mistici longe excellentioris cõstitutione, deque eius reformatione, quod configuratum iri quandoque expectamus corpori claritatis Christi interim per ipsius corporis & sanguinis in sacramẽto communionem in nobis inchoata, magnis quidem illis & præclaris pignoribus frumentaria quasi tessera accepta, uidete, quam pretiosa lauta & diuina suppellectile & rerum & uerborum instructũ me esse oportuerat, qui tales uobis sim prolaturus thesauros, cum ueterum, tum nouorũ, hominem nõ impeditioris modo linguæ, sed infantem, in quem triplex Prophetæ illius alpha quadrare conuenientius uideatur. Patres (non enim honestior occurrit appellatio) uestrum fauorem atque studium: in uestris oculis uestro ore uultuque acquiesco: pene obmutui, (quippe qui ineffabilia fari aggrediar) nisi adsit ille, qui ex ore infantium perficit laudẽ suam ad destructionem inimici. Sed animos mihi addidit amicos sponsi alloquendi benignitas pij sponsi & reginæ sponsæ Christi Ecclesiæ, quæ corpus ipsum est, de quo loquimur: quam cum filiabus illis beatissimã prædicare contendo, quæ affectus percunctando mouere satagunt: aientes, quæ est ista synodus, quæ progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra ut Luna, electa ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? Quæ percũctatoria uox laudis, cum maxime deceat Ecclesiæ huius Reginam Mariam Deiparam, per quam secundum Christum factum est nobis, quod sic gloriosa Ecclesia appareret, ut ei merito hæc laus debeatur: ad ipsam me iam conuertam, quæ cunctas sola hæreses interemisse prædicatur, dum credit humilis, in cuius primum animam excellẽter superuenit Spiritus sanctus. Tu nobis a filio obtine uirgo mater, ut de spiritu suo mensuram bonam confer-

Marginalia: psal. 112. a 73. a. — Gen. 1 b. — psal. 32. c — Abac 3 c — 1 cor. 16 b — psal. 47. c — psal 60. a — Cant. 3 c — ps. 143 a — ps. 143. a — Esa 50. b — Act. 7. a — Deu. 30. c — Ro. 10. b — Luc. 17. g — Mat. 24. e — Diuisio. — Phil. 3. d — Mat. 13 g — Exo 4. c. — Hier. 1. b — psal. 8. a — Pro. 31. d — Synodus. — Cant. 6 c — Mariæ laus. — Luc. 1. b.

confertam & superefluentem effundat in sinū
Ecclesiæ huius in suo numine congregatæ, et
inducat in omnem, sicut tuus promisit filius,
ueritatem, atq; omne consilium nostrum cō-
Psal.67.f firmet, quod operatur in nobis. Quæ nam
ista inquam, quæ ita progreditur in multitu-
dine uirtutis suæ, ut non obscure præseferat
tamdiu uelle persequi inimicos, donec com-
prehenderit ita deficientes, ut sint non minu-
Cant.1.b ta. Quasi aurora consurgens Luciferum præ-
Psal.90.b. currens astrum, eatenus intelligentiæ suæ lu-
Eccles. ce proficiens, quoad radiantis usq; iustitiæ So
lis meridiem perpetuam pertingat: ubi cubās
meridietur, fugato, quod nunc pernoctat, De-
monio meridiano. Interim uero dum in clipe
os uestros aureos Sol ipse refulget, nullo non
splendente monte, panditur terribilis castro-
rum acies ordinata. quid, ni terribilis, cui præ-
Reg.6.d est dominus exercituum, ubi castra sunt Dei?
Apo.12.b ubi puer apertis oculis igneorum curruū mon
tem uidet plenum? ad instar illius ordinata
acies, quæ primos præliantes de cœlo in pro-
fundissimam abyssum deturbauit. Sed iam
Cant.7.b cœlestem nomenclaturam audite. Ipsa est
2.cor.11.a Christi domini corpus: quæ per Mariā, quasi
Maria. turritum quoddam & æburneum collum Sal
uatori suo capiti coniungitur, qui Deum ha-
bet caput. illa uitales haustus prima suscipit,
& refluit per illam aspiramus, & de suspirio
respiramus. hoc Christi domini mysticum et
uisibile corpus non inuisibili capite gaudet.
Hebr.5.a Iulio 3. Romano Pontifice Maximo, a Deo
Ioan.1.f. uocato, ut Aaron (qui montanus interpreta-
Papa. tur) cui in beato Petro dictum est, tu uoca-
beris Cephas. Quanta autem capiti huic au-
reo gratia sit oculorum, quantus sensuum or
natus, uix consequi oratione quis possit: su-
perat namq; omnem phisici corporis formæ,
quantumuis speciosæ, & habitum & pulchri-
tudinem: quod se argenteo, & quidem exten
to brachio, protegit in salutiferam protēsum
dexteram, quam Dominus Christi sui non iā
Impera- Cyri, sed Caroli, apprehendit, ut ante faciem
tor. eius gloriosos terræ humiliet, cui det thesau-
Esa.45.a ros abscōditos & nouos orbis tractus, ipsosq;
quelatissimos. Is Reginæ huius inclytæ pri-
mogenitus, ipse & fortitudo eius, & (ut semel
Gen.49.a dicam) prior in donis, maior in imperio. Hoc
Corpus. autem corpus totum, quod & cœli regnum
Apoc.5.c. est, sacerdotali, eaq; regia decoratur ciuitate,
quæ ex omni tribu, lingua, populo & natio-
ne, sexu, ætate, ordine a Christo domino edi-
ficata est Deo patri regnum (quod uos non
sine uestra magna dignitate repræsentatis pa
tres) in cuius summa corporis constructione,

quam similem nauis carinæ uidemus, caput
collocauit Deus: in quo, sicut nauclero ipsoq; Caput.
hominum piscatore, totius esset regimen ani- Matt.4.c
mantis, & uitalis inde influxus in totum cor-
pus deriuaret, caperentq; hinc ad nominis ra
tionem initium sensus omnes: priorem autem Facies.
eius partē, quæ facies dicitur, necessarijs mem
brorum ministerijs instruxit pariter & orna-
uit, ita: ut, sicut corpus unum ex simplicibus
membris constare non poterat, nisi ut essent
partes dextræ & sinistræ, sic & in capite, quod Partes.
totius diuini operis quasi culmen est, & uisus
in duas acies & auditus in duas aures (ut reli-
qua taceamus) a summo opifice diuisa sunt.
quorum membrorum uel ex hoc maxima di
gnitas, q; sedem habent in capite: q; unam su-
am uim per oculos mentis fenestras conspi-
cuam facit, per linguam explicat, per aures in- Eph.5.g
gerit, per barbam honestat. Hoc autem maxi- Mysticū.
mum est sacramentū in corpore Ecclesiæ. nā
per duos oculos duo in Ecclesia ordines de-
signantur, maiorum scilicet & minorum gen-
tium (id est Prælatorum) per linguam Prædi-
catores: per aures plebs uerbum hauriēs: per
barbam autem Sacerdotium, quod totū fa-
cies Ecclesiæ aptissime nominatur: quæ nunc
ad ipsius capitis nutum summa omniū gra-
tulatione legitime conuenit: cuius, nisi in pri-
mis ratio authoritatis constiterit, & sartam te
ctamq; præstetis: nisi eam clypeis & ualidissi-
mo præsidio munieritis, actum est de salute
nostra: præsertim qui locati sumus in capite.
atq; adeo totius corporis incolumitate hoc
maxime suis iaculis petunt, hoc abscindere de Caput.
siderant, quicunq; acephali, qui cum corpora Acephali
lis uitæ sine capite fieri posse participes despe-
rarent, prodigiosa quadam mentis cœcita-
te in spirituali uita, quasi trūcus a capite auul
si, posse uiuere temere arbitrantur (quasi uero
gratia naturam non imitaretur, addo & ho-
nestaret) quos diuino suo spū describit Pau- Colos.2.d
lus, non tenentes (inquiens) caput, ex quo to-
tum corpus per nexus & coniunctiones sub-
ministratum & constructum crescit in aug-
mētum Dei. Mortui igitur cum sint, quid ad-
huc tanquam uiuentes decernunt? Quando Act.2.f.
itaq; in certamen descendistis, uiri fratres, pro Oculi.
salute capitis corporisq; totius, erit muneris Exec.3.d
oculorum, qui speculatores Domini Israel da- Exe.33.b
ti sunt, & altissimum locum obtinent, prospi
cere superuenientem gladium, ne sanguis de
manu speculatoris requiratur, & circunspice-
re, ne forte quis exeat uallum castrorum, ne
pertranseat terminos, quos posuerunt Patres
nostri, traditiones uidelicet ecclesiasticas ha-
ctenus

Eſa. 26. a ſtemus conſeruatas. Duplex Eccleſiæ munimē
tum pro muro & antemurali, ex diuinis & hu
manis conſtans legibus, coniungatur in hoc
opus, amborum luminum uiſus, utriuſq; ordi
nis ſucceſſio, uelut acies, dirigatur, & Apoſto-
lorum duodecim, qui dexter eſt oculus, & ſe-
ptuaginta duorum, qui ſiniſter: eſt nec fe-
riant fœdus cum Amonitis, qui hanc præ-
1. Re. 11. a ſtant ſalutem, ut quærant oculos eruere de-
xtros: nec alij quippiam de huiuſmodi mini-
ſterio in eorum ipſorum perniciem uſurpent,
1. Re. 6. c ne cum Betzamitis, qui arcam Domini intro
Exo. 26. f ſpexerunt, intereant. Inſpiciant ergo, ut facia-
Hierarchizare. mus ad exemplaria cœleſtium, q̄ nobis mon-
ſtrata ſunt. Pergamus hyerarchas agere, imita
ti triplicem illum ſacratiſsimumq; principatū?
Purgare. quem trina ipſa functione exprimimus, pur-
2. Cor. 10 gantes per excomunicationem arma militiæ
noſtræ non carnalia, ſed potentia deo, ad de-
ſtructionem munitionum conſilia deſtruen-
tes, & omnem altitudinem extollentem ſe ad-
uerſus ſcientiam Dei, & in captiuitatem redi-
gentes omnem intellectum ad obediendum
1. Cor. 5. b Chriſto, & in promptu habentes ulciſci om-
nem inobedientiam: tradite uexandos magis
Sathanæ in interitum carnis (quo ſpiritus ſal-
uus fiat) hæreticos quoſcūq; ſchiſmaticos &
flagitioſos: nec paſsim pro temporalibus cau
ſis tremendum gladium diſtringatis, ne acies
obtundatur & contemnatur poteſtas ſacro-
ſancta, quæ non niſi lætaliter negligitur: quin
potius ſecularis poteſtas imploretſ, dū adhuc
nobis reſtat, quid agendum ſit. Optimo enim
iure hunc poſitiui iuris ordinem audacter di-
xerim inuertendum: quippe, quo diuini iuris
ratio poſthaberi uideatur. Huc ptinet multi-
Proue 1. c plicatio illa cēſurarum, quarum rhete ne ocu
li quidem pennatorum euadunt, ita ut liceat
cum Antonio exclamare, quibus hos laque-
os euadet? Dicto uero audientes, indulgētia-
rum largitione proſequamini, quaſi prēmio
quoddam, afficiatis; largitione dixerim, non
profuſione, ſed parciore & pretioſiore, uſus ne,
quæ imminui non poteſt, cęleſtis theſauri do
niq; magnitudo uileſcat, & ſimul Eccleſiaſtica
Perficere. eneruetur diſciplina. Perficite per legum & ca-
nonum ſalutarem conſtitutionem; ſed eorū,
qui rationem culpę tollant, pœnę uexationē
inducant, quæ præſtat intellectum. De legū
autem cuſtodia diſtrictius decernite, longe
quidem illa ſaluberrima, & iuris præſertim cō
munis magno ſeculorum & patrum conſenſu
nō ſine numine promulgata (quod id eſt in
homine politico, quod ſenſus cōmunis in phi
ſico) ut quid enim addimus legem legi, Eccle-
ſiam onerantes? an ut innoteſcant delicta, &
fiat ſupra modum peccans peccatum, & abū-
det præuaricatio? ſcitote non deeſſe naſutos
Anaxandrides, qui conuicientur, quod non Rom. 7. c
tueatur eccleſiaſtica ciuitas, quas condidit le Ariſt. eth.
ges: præſertim cum ex obſeruatione priorum lib. 7. c. 10
huius ſynodi decretorum (ut de antiquioti-
bus iterum taceamus) facile nobis liceat cōij-
cere, quid de ſequentibus ſperare debeamus, Illuminare.
& promittere nobis poſsimus. Illuminate po-
ſtremo p doctrinalē prędicationem, perq; ad-
miniſtrationem ſacrorū, idq; per uos ipſos prę
ſtate, & quos p̄eſſe nō pudet, pdeſſe delectet.
Num carnales ſponſæ per alios fœcūdantur? Luc. 15. b
nec prolem noſtram a natiuo quodam ubere
auellentes nutricibus educandam tradamus:
non enim alienis, ſed proprijs humeris, euan-
gelicus paſtor ouem perditam reportauit.
Hinc morbi creſcunt, inde oues pereunt. Præ- 1 Pe. 4. b
ſtemus nos tandem fideles diſpēſatores mul
tiformis gratiæ Dei, in alterutrum illam ad- Ephe. 3. b
miniſtrantes quibus cum illo, qui ex humili-
tate ſanctorum ſe omnium minimum aſſere-
bat (alioqn maximum) data eſt gratia illumi
nare omnes: quæ ſit diſpenſatio & cōmunio
Sacramenti abſconditi a ſeculis in Deo, quam
ne principatus quidem & poteſtates nouerāt,
niſi Deus per Eccleſiam ſuam ipſis reuelaſſet
Chriſtianas diuitias. o diuitiarum altitudo.
Impleamus miniſterium noſtrum: opus facia 2. ad thi.
mus Euangeliſtæ, nos enim etiam referebant, 4. a
ſancta illa quatuor animalia Ezechielis, toto Ezechie.
corpore plena oculis nunquam claudendis,
præter quam unæ Helenæ inſpiciendæ, a qua Ethi. li. 2
cum proceribus non iam Troianis, ſed Chri- c. g
ſtianis auertendi ſunt. Nec deſideretur linguæ Lingua.
munus, quæ os domini eſt, annuntiet omne Acto. 20 f
conſilium Dei auribus, que plebs ſunt: inter- 2. Pe. 1. d
ptes fideles ſit ſacri illius ſpiritus quo inſpirāte Pſa. 72. b
loquuti ſunt ſancti Dei homines: ſequatur ſa- Pſal. 11. a
cri ſpiritus ductum, qui per priorum patrum Ia. 3. b
ora locutus eſt: non ſe extollat in cœlum os, Iud. 6.
nec terram lingua pertranſeat: ſunt enim mi-
ſeri linguā ſuam magnificantes: ſed a gehenna
inflammatam, qua mētis caſtitatem comma-
culant, qua electis angelis domini exercitu-
um conuiciantur: quod Michael archangelus
cum reprobo agens non eſt auſus inferre. In-
felix hæc de uerbis Dei, quaſi de maribus fi-
liarum Iſrael, animarum fidelium unico orna
mento fabricata eſt opere fuſorio uitulum cō
flatilem, prodigioſam methamorphoſim in-
telligentiæ proferens ad ſuum ſenſum: quo Exo. 32. a
fit, ut merito confuderit dominus labium ip- Gen. 11. b
ſorum, quaſi Babylonicæ turris ſtructuram

repetentium; qui quidem fere inter se sententijs pugnant, quantis fuit illud unum labium diuisum Idiomatibus, omni uento doctrinæ circumlati, & sicut arundo agitati. Sed cum
Ephe.4.c Sathan diuisus iam sit eis nec dubium, quin
Mat.12.b longiori tempore stet regnum eius.

Magna igitur dāda est nobis, opera patres,
Aures. ut in quas istæ Poligraphæ Syrenes incantarunt,
psal.11.b miseræ plebis aures instillemus eloquia casta, igne examinata, quem ideo dominus uoluit accendi, ut ab purum decocta eius argentea ueritate quacunq; adhæsisset, heretico
psal.17.e rum scoria cremaretur, & manifestarentur pro
Luc.12.f bati. Accessit ijs malis: quòd imparatam plebē
1 Cor.2.e &, quæ nullam reddere rationem ualet de ea,
1 Pet.3 c quam profitetur fide, magistram constitue-
Luc.11.g rint: clauem ei sciæ dantes, sed quę nō aperiret:
Mala.2.b quasi labia sacerdotis sciam non custodirent,
Exo.20.d de quorū ore ex pcepto Dñi quęrenda potius
Hebr.11. lex fuisset: Felicior futurus populus, si cū Israe-
f.g litis ob id a Dño cōmendatis depcatus esset,
Heb.7.d quominus fieret ei uerbum, ne forte moreref,
Mat.9.14 sed Mosem loquentem audisset, quinimo me
d lioris testamēti sponsorē factū Iesum per Apostolos eorumq; successores de cœlo adhuc eis loquētem nec.n. uel primarij discipuli magnificā uocem de cœlo allatam in monte sustinere potuerunt, quin caderent, quos pia magistri erexit dextra. Sed iā ipsa corporis positio-
Barba. ne descendat oratio ad barbam quasi Aarō:
psa.132.a quam ad dehonestandam Ecclesiæ faciē iste
a re.10.b Aaron dimidiā præscindit, cum Ecclesiam ip
Hiero est sam ad unam tantum sacerdotij laicalis spe-
epis ciem (quod baptismus est) cōtrahit ordinem
Aduersus sacerdotij (quod horreo dicere) tollendo, &
Lucife. perditissima impudentia claues traditas Ecclesiæ auferendo: nec uident, quòd barbæ ipsius ratio, sicut in naturali corpore, incredibile est quantū cōferat ad dignoscendā maturitatem & decorē uirilitatis: ita in mystico barba est sacerdotij, q̄ prima effluēs è cadite unguen
psal.32.a tum excipit, quod pro uaria cultus ratione, aut
Ephe 6.b diligētioris, aut neglegentioris, fluit & descen
1.Ioā.2 d dit in oram usq; uestimenti, quod plebs est, quæ inde ad certamen & colluctationē quasi athleta, ungitur. Sed qui unctionem auferre tentarunt, indigni sunt habiti, q ab unctione docerentur, Denuo male cōuenietes aduersus
Psal.2.a Christos dñi, tanq; Iezabel prophetas è medio
3.Reg 18. abstulerunt, & Pseudoprophetas quasi qua-
c.d g dringentos & quinquaginta superinduxerunt, &, qui relicti sūt, nisi pius eos qdam alter Abdias quinquagenos & quinquagenos utcūq; pauisset abscōdens, fuerāt prorsus omnes interituri. Sed uiuit Augustus, ut aliquādo semel

uirtute Heliā pergat pręstare in cyson, sicut cępit fugare: & unde Deū glorificare debuissent Expulsi ꝑ
cum Euangelica illa plebes quod talem pote- dicatores
statem dederit hominibus, quale fœlici Ec- Lut. a
clesia in beato Petro & successoribus suis ac- germa.
cepit? Bone Deus quot quātisq; conuitijs hono Mat.16.c
ris loco prosecuti sunt, ut eā obfirmatis ani- 10.21.e
mis negaiūt. Sicut autē corpori partes insunt Mat.25 c
dextra & sinistra, ita & huic quoq; sic insunt Dextera.
corpori ut p eas diuidatur; & ad meliorē uel Sinistra.
deteriorem pertineat portionem: rursumq;, sicut uita corporis durante unaq; pars tā sinistra, quā dextra, corpori cohæret, ita quādiu tardat filijs tradere regnū patri, & donec iusti-
1.cor.15 d tia cōuertatur in iudiciū; aduersatur sibi inui-
Psal.83 c cē utraq; pars, licet cohæreat in una Ecclesia;
Gen 25.c in qua, uelut in uno Rebecæ utero, pugnat:
Gen.35.c estq; partus huiusmodi, ut nisi uisibili mūdo moriens, quasi Rachel filiū dextræ posuit eniti Sed uideo iam mihi utri patres pręscindēdā esse orationis telam adhuc texenti, & reliquū Ecclesiæ corpus uelandū pallio pullo, quo pictor ille mestissimi caput patris obtexit, sustinere ergo me obsecro qui fusiori utar oratione, quā institutū forte ratio postulet, tantisper dum causę iugulū peto, & uobis aperio statū.

Articulus itaq; cardinalis, in quo totus sta- Stat⁹ cau
tus causæ huius Ecclesiasticæ uersatur, & dog sæ.
matū & morū, quæ coniuncta sunt & indiuidua, illa una est suauitas dispositionis rerum, suauitas inquam dispositionis rerum, huius nauiculæ prora & puppis: hac & quæ de dogmatibus & quæ de moribus cōtrouersiæ natæ sunt tollentur, & habitabimus oēs unius moris in domo. Si paci igitur & unitati Eccle- Psa.67.b
siæ studemus, (id, quod facimus) & re & Sa- Vnitas.
cramento (tractamus.n. de Eucharistia sacratissimo unitatis signo, unde secuturæ unionis accipio minime supstitiosum omen) ineūda nobis est cōpendiaria quæpiam ratio, qua religionis dissidia componantur; non quasi ueritas uitæ, ne dum doctrinæ eam compositionem admittat, qua integritati eius aliquid detrahi, aut addi patiatur: est.n nefas; accipiat licet euidentiā, lucem, distructionē. sed retineat necesse est plenitudinem, integritatē, pro 1.Pet.3.c
prietatē. sed cū eo, q paratus erat rationē red- Phil.3.a
dere omni poscenti de ea, quæ in nobis est fide, agamus: & repetendo & declarando (decla ratio.n. sermonū Dei illuminat & intellectū dat paruulis) cōpatiamur infirmitatibus fratrū sine indignatione, q̄ pstat uera iustitia: ne. grauatē eadē sæpe cū Apostolo dicamus, quę do res ipsa cogit: hoc.n. nouissimus conciliorū decretis catholica in spiritu sancto pfecit eccle sia ueterale

ſia, uetera fideliter ſapiēterq; tractando, ut in-
telligeretur ipſa exponēte illuſtrius; qd' antea
obſcurius credebatur, antiqua enucleās; exp̄ſ
ſa firmans, definita cuſtodiēs. ꝓfectus.n. fidei
rōnem corporū in creſcēdo imitatur, ut ſunt:
nihil nouū poſtea ꝓfertur in ſenibus, qd non
in pueris iā antea latuerit; & quæ fuerat adole
ſcētis, ipſa & ſenis una natura eademq; pſona
ſit; ita ēt unum xp̄ianę religionis dogma uno
eodemq; ſenſu ſuas ꝓfectuum leges in oībus
unius eccleſię ętatibus ſeqtur: ſiqdem ad pro-
fectum ptinet, non ad pmutationem, ut in ſe-
metipſa unaquæq; res amplificetur; huius aūt
felicia myſtici corporis icremēta in aſſumpto
Luc 1.g. corpore Chriſtus p̄ſetulit; qui ſapientia & ęta
Ephe.4.c te creuiſſe phibetur, tādiu duratura, donec oc
curramus oēs in unitatē fidei, & agnitionis fi
lij Dei in uirum pfectum in menſurā ętatis ple
nitudinis ipſius Xp̄i. Agamus cum uniuerſalis
eccleſiæ utilitatis cauſa, cum uero inclytę na-
tionis Germanicę, quę iam pridem diſcordijs
in ijs p̄cipue, quę ad religionem ptinent, pluri-
mū diuexata diſſidet: cuius ſaluti opitulaturi
Germa cōuenimus, ut illam nobilē prouinciā uniuer
niæ laus. ſam reip. xp̄ianæ robur, partē imperij potiſſi-
mam, ante.ſ. luſtra ſex in fide & religione nul
li ſecūdam, cum capite & reliquo corpore, cuius
eſt honeſtiſſimū mēbrū, in omni amore atq;
Ezech.2. amicitia cōiunctā uideamus; ſicut bonā eius
c.d partem unitatis & charitatis retinentē pro ſe-
1.cor.7.b mine uidemus hactenus a dño conſeruatam.
Gala.6.a & q̄uis domus exaſperans eū; & q̄uis irritato-
Ezec.2.b res multi ſint (dicit dn̄s, non ego) uos; qui ſpi
pſal.95.c rituales eſtis, inſtaurate, inſtruiteq; p̄occupa-
tos & circūuentos in ſpiritu lænitatis; ſi forte
qeſcant, cōſiderantes uos ipſos, ne & uos tēte
mini: alter alterius onera portemus: & ſic ad-
implebimus legem Xp̄i. iudicate in ęqtate de-
ceptos; qn̄ ēt deceptorem inimicū Deus non
niſi iuſtitia uindicauit. enitimini, cōtendite, ela
borate oībus uiribus, conſilio, autoritate, ut
obducatur iam cicatrix filię populi hui⁹: obli
Hier.8. getur grauiſſimū uulnus reip. impoſitum, qn̄
ſ g qdē tot, tantiq; medici cōueniſtis in Galaath,
ubi non deeſt reſina: adhibite unctionē, ten-
tate oīa ante uſtionem, nullū non mouenter
exortatio lapidē, ne in hoc ulceris prurito, tanq̄ unguis
2.cor.5.d exiſtamus. Pro Xp̄o ergo legatione fungēres,
so a tanq̄ Deo exortante per nos o Germani, non
ſine ueſtris primarijs principibus, qui nobiſcū
Principes ſunt, obſecramus per modeſtiā, & manſuetu-
imperij dinem Xp̄i reconciliamini Deo. Deus.n. dedit
Eccleſia. ſynodo ſuę miniſteriū reconciliationis, & po-
ſtı. ſuit in ea uerbū recōciliationis ipſa eſt mulier
2.re.14.a thecuitis ſapiēs & fortis, & ſpei plena, ſcdm no

men ſuū; cui ad regē ingredienti figuratā locu Syno. hec
tionem dictauit, & ſuggeſſit uerus Ioab, q pa mulier
trem habet Deū Xp̄s, ut pulchrū reuocet Ab- thecuitis
ſalonem, decorū hunc & candidū pplm patri
reconciliet, per quem tandē unū fiet, ut faciē
regis uideat populus iſte, & ad oſculū admit-
tatur. Excitemus, uigilantiſſimi patres, & no-
cemus ſunamitidem hāc dormientē ueterno
quodam male ſoporatā, quo eam Xp̄s illumi Ephe 5.d
net, Inclamemus cū ſpōſo, nec hoc ſemel, ſed Cant.6.d
iterū, iterumq; congeminemus: Reuertere, re- 2.cor 12.c
uertere, redi ad nos. en occurrimus tibi a ter- Col.3.d
ris ultimis, q̄rimus te, non tua; non parcentes Mat.25 d
nobis parcimus tibi, donamus tibi in pſona 2.cor.2.c
Xp̄i, ſi qd lęſiſti. nihil moramur, nō exprobra- Gal 4 b.
mur. ueni, inuitamus te ad nuptias: ecce pran Ro.12.d
diū paratū ne negligas; famē tuā ſacri corpis pſa.119.a
cibo ſedamus: ad ſitim tuā Xp̄i ſanguinis po-
culum ꝓpinamus, quo ſic cōgeramus carbo
nes charitatis ſup caput tuū, carbones deſola
torios. Hoc cupimus oēs bene ignito incēdio
conflagrare. Vox ſponſæ ad Germanos. Bene Vox ſyno
currebatis dilecti mei Germani; dilecti uteri di ad ger
mei, dilecti uotorū meorū, quos iterum partu manos.
rio, donec reformetur Xp̄s in uobis. Quis uos Pro.31.a
faſcinauit non obedire uerbo ueritatis ijs, quę Gal 4.c
maiorum hęreditate acqſiuimus teſtimonijs? Pſal.118.
quare transferimini non iam cito, ſed tādem Gal 1.b
poſt mille & qngentos & eo amplius annos pſal 54.c
ad aliud euangelium? qd non eſt aliud, niſi q 1.co.14.f
ſunt aliq, qui nos cōturbant & uolunt inuer-
tere euāgelium Xp̄i, qbus cum Paulo (etſi an-
geli forent) anathema dicimus. Venite confi-
dēter, uenite, ſecuri; ambulemus in domo dn̄i 2.Cor.6.
unanimes cū conſenſu, ſicut in diebus antiqs b.c
dulces capiamus cibos pinguis illius Xp̄i pa- promittit
nis, qui p̄bet delitias uel ipſis regibus. non.n. ſerenitas.
eſt Deus autor diſſentionis, ſed pacis, & ſpūs
prophetarū ſubditi ſunt prophetis Os noſtrū
patet ad uos o Germani, ſed cū gentis ueſtrę,
electis & pijſſimis: qui inter nos ſunt p̄ribus, Electores
& cor noſtrū dilatatū eſt: ueritatē dicimus in
Xp̄o qd triſtitia nobis magna eſt, & cōtinuus Rom 9.a
dolor cordi nr̄o ita, ut optarit hęc alma ſyno pſal.68.
dus, ſi fieri poſſet, anathema eē pro fratribus b.119.a
germanis, ſicut extranei facti ſumus pp uos Reg.3.c
fratrib⁹ nr̄is, & pegrini filijs matris nr̄ę, & inco
latus hic noſter tādiu ꝓlongatus eſt: ecce uere Verus Sa
matris ſynodi uiſcera cōmota ſunt, quę Deus lomō dat
pietatis cōmiſeratione repleuit, ad thronū ue in fōtē ui
ri Salomonis ſtans, imo ꝓuoluta non acqe uū Syno-
ſcit affectui illi pluſquā nouercali, quo petitur do Mat-
uiuus infans Germanus diuidi, nihil dubitās, thei.
qd illa uiſcera miſericordię dei, q pluſquā Salo
mon eſt ſapiēs & bon⁹, q ueſtē ſuā diuidi non

Ee 2 eſt paſ-

est passus, infantem diuidi patiatur: quinimmo reddet uiuum infantē matri, reddet synodo *1.re.11.d* germane matri infantem uiuum, qui etsi per ætatē consenuisse uideatur (pro dolor) sensibus factus est puer. Venite renouemus pariter, quasi regnum, antiquū disciplinam morū in ecclesia: debueramus fuisse tenacius retinētes non eorū solum, qui circa uirtutes uersantur, & uitia, quos cupimus maxime peremendatos, modestioresq; ac cōmodiores omnibus contingere. *Ethi li.7 c.d* quotus.n. quisq; christianorum inuenitur, qui ita institutus, & bene moratus sit, sicut naturæ ratio postulat, ne dum fidei? quotus quisq; discinctus illam ciprià Zonam, quæ uel scientes & prudentes constringit ipsos, sicut quis libat dño concupitam aquam nedum oculū eruit scandelizantē? sed ijs corrigendis tantū & reuocandis fortassis nō erat perinde necessarius sacer iste conuentus: licet sine illis frustra quisquis sibi de fide aut blandiatur aut glorietur, uacua lampade cum uirginibus fatuis numerandus. *Mat.25.a*

Reformatio.

In rei.p. itaq; Ecclesiasticæ reformatione, amabiles Deo patres, per magni momenti est & caput illa una, quam pauloante dicebā suauitas dispositionis rerum, cuius uel sola cōmemoratione nihil suauius. Si.n. Deus, cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, sic res administrat, quas condidit, ut eas proprios motus agere sinat; quanto magis suauitatem hanc dispositionis imitari & obseruare oportuerit eum, qui authoritati ædificandę nō est coopatus, sed successit, sed est sortitus, in quo eam uniuersa accepit ecclesia, nēpe ab unitate ut pficisceretur, ut deriuaret in reliquū corpus. *1.cor.12.c d* si.n. totū corpus est caput, ubi oculi, ubi auditus disciplinę sensus? qđ si essent oīa unū membrum, ubi corpus? frustra ne sic posuerit Deus in ecclesia aplos, & eorū successionem; *Ephe.4.c* filios.s. pro patribus: frustra dedisset pastores & doctores. hac itaq; uera in ædificationē potestas est: hic uerus decor; ne.s. qđ pulcherrimum est in domo Christi ecclesia; ordo ipse tollat. nō ne si Deus ut nō esset schisma in corpore, ita temperauit illud, ut qbus deerat mēbris, honorē & abundantiorem qdem uoluerit esse tributū: quare non multo magis, quæ nobiliora habent cohonestemus, sua qbusq; *Gregori. 1.Thi.1.c* munera, & functionē pmittentes? sicut btūs Greg. inqt honorem meū non reputo, in quo fratres meos honorē suū perdere cognosco. mētior ego, si nō mihi sermo ille apostolicus astipuletur, fidelis qdem, atq; omni plane acceptione dignus, q habet, q ecclesiasticus ordo cōfunditur, cū sua unicuiq; iuris dictio nō seruatur. sed rem cōsulto ptereo: nec.n. est huius aut tpis aut loci; præsertim cum sit testator, q̄ ut speciatim eam attingere oporteat. Iam.n. inualuit cōsuetudo: a cuius corruptela ipetratū uidetur, ut nihil nō liceat, nec desint speciosæ qdam causæ, qbus fit, ut expedire ēt oia uideantur. *1.cor.6.c*

Concilia prouincialia.

Sic intermissa est cōciliorum puincialium celebratio: qđ scdm generalia unica est uineæ dñi cultura generalibus ipsis uiam parans & eorū (ut ita dixerim) aurora, & pcursor. quo fit ut sine illis in œcumenico hoc quā plurimę difficultates nobis ueniāt superandæ.

Residentia.

Taceo; q fere oēs desertores sumus; & de psidio & statione decedimus caularū armenti Dñici, quo certe oportuerat palabundas oues studiose & misericorditer collegisse: qui ita uagamur, quasi certas sedes nō essemus sortiti, & non hoīes simus cōductitij atq; administratorij ad eos missi, q uocati sūt ad hæreditatē salutis capiendæ: *Hebr.1.c Psa.67.f* in quo pclaro munere principes angelos coniunctos habemus, & puenientes; qbus qdem mandauit de nobis Deus, ut in manibus tollant nos, ne ad lapidē impedimētorū offendat pes affectuū, néue ipsis ad excusationē utamur. *Impedi. ordinariorum. psal.90.c* nec.n. adhuc usq; ad sanguinē restitimus. *Heb 12.b* En positi sumus custodes in uineis: & licet filij matris nostræ cōtra nos pugnēt: curemus tñ, ut de nobis meliora & uiciniora saluti sperētur; quam ut dicamus, uineā meā nō custodiui. *Cant.* At illud, qđ dolenter, potius q̄ contumeliosæ dixerim; quāta est bonæ deus pposteratio rerū atq; inuersio: q ordo, collegiū, & senatus, quo amplior habetur & sacratior, secularibus eo magis & tpalibus se curis atq; negotijs implicat: qbus Paulus iubet contēptibiles quosq; de ecclesia pficiendos: *1.cor.6.a* spūalia uero inferioris classis hoībus demandantur: quasi spūalia essent pp tpalia, & non magis cōtra. Sed pietas inseruit qstui; & talenta aurea spūalia, qua negotiaturi accepimus, infœlici cōmercio pueriliter plūbo cōmutamus. Sic spūalibus tpalia, diuinis terrena, ptiosis uilia, pferūtur: nec nos mouet, q Apostoli, qui primitias hauserūt spūs, Diaconiā instituūt, & dedignātur mēsis ministrare, ne tātisper uerbi dei pdicationē aut orōnē intermittere cogātur: cū tñ ad illa ptineat opa ministratio ipsa, p q̄ fidelis ppls est in dextera collocādus. *Matt.25.* sed tātos heroas, eorūq; successores decuit meliora charismata emulari, & excellentiorē præmonstrare nobis, quā sequeremur uiam. sic princeps aplorū Linum & Cletū pontificalibus pficit functionibus, quāuis sacratissimis, nequid de oratione, & uerbi Dei prædicatione, uelut de legittimis horis, remitteret,

teret, & sacratioribus; & Paulus præ officio euangelizandi munus baptizandi non agnoscit: at nos quantum ijs uacemus, scimus omnes: sciunt omnes. Emendemus igitur in melius, quæ ignoranter peccauimus, qui nostris & populorũ peccatis hæc omnia, quibus premimur mala atq; pericula creauimus: ne sicut bene admonet princeps Apostolorũ, sim° dominãtes in clero: addo & illud gẽtium doctoris periculosius quidem; ne scilicet credẽtium fidei dominemur, sed seruiamus magis: ipsi enim honores in Christo in prima quidem facie uidentur honores; re uera autem nõ sunt, sed ministeria: sicut enim oculi non est honor, quod corpus illuminet, sed actus ipsius; aut pedis, quod sit corporis baiulus, non est contemptus eius, sed actus ipsius: ita Epatus nõ honor, sed actus Epi. nec.n. ꝓ merito suo antecedẽti honoratus est, ut esset oculus, uel Eps; aut abiectus, ut posset: sed ad hoc ministeriũ aptus est iudicatus. Defecit certe populus multus a domino: ob tributa magis onerũ, an peccatorũ, nescio: & recesserunt Asya & Africa, perierũtq; nobis quasi tribus decem, si illarũ prouincias & nationes numéremus: & una pro duabus tribubus remansit Europa: quæ sicut minor tractu & ditione, ita & religione (pro dolor) haud minimũ imminuta est. ubi est illud tam longè lateq; propagatum imperium? de quo beatus Leo lætabundus dicebat: latius præsidens religione diuina, quã dominatione terrena? & minus est, quod tib bellicus labor subdidit, quã quod pax christiana subiecit. declinauit inquam, & diminutum est christianũ imperium, & in pace amator facta est Ecclesiæ amarior, illius imperij fines, qui non terræ, sed cœli religionibus terminantur. Vnum autem illud etiam adiuratus non tacebo, uersari me non absq; maxima cordis trepidatione inter spem & metum, cum uideã Ecclesiam hic contrahi, & in occidente pene occidere, in orientali autem indico dilatari, & denuo suboriri: profectus enim ille spem adfert, bonitatis Dei: defectus iste metũ incutit seueritatis, ne forte nos frangamur, inserantur illi; & qui naturalibus ramis non parcens ipsorum delicta quondam nostras fecit esse diuitias: ita diminutionem nostram illarum gentium faciat incremẽta. Pascite ergo patres pecora occisionis, pascite qui in nobis est gregem, exemplo qui propositi estis, unde uirtutum omnium exempla petantur. exemplum autẽ sermo quidã tacitus, & pictura loquẽs, cuius nusquam non audiuntur uoces, cum exemplum facti relinquitur. unde plus exemplo, q̃ peccato nocemus: & ad hanc uocem obstupescite, quod quantum irrationali grege præstat pastor, tantum rationabilibus sibi commissis ouibus pastor præstare debet oib°, ut aiebat beatus Gregorius, forma & ipse pastorum. quod exactius ipsi, si placet, perpendamus: non enim magnum uideri posset, si rationalis homo cum alio comparatus præstãtior præscriberetur (habẽt sane aliquam cõparationem) sed cum eorum inciderit comparatio, quæ prope infinitum inter se distãt, nempe irrationalis gregis & rationalis pastoris: uidete quam heroica & diuina uirtute oues nos præcellere nostras iubeamur, qui non raro nec pauci inferiores inuenimur: quo fit, ut eo res sint prolapsæ, ut non sit iam dicere, qualis sacerdos, talis populus, sed melior populus; quàm sacerdos, quod beatus Chrysostomus inter extremas Ecclesiæ calamitates numerabat: sacerdotes inquã, qui cor & stomachus huius corporis habentur, suntque sal terræ: & quod ipsa ueritas Christus sacerdotibus & scribis legis exprobabat, prædicens, iam in nos maxime quadrere; publicani præcedent nos in regno Dei. atque utinam sic præcedant, ut tamẽ sequantur: etsi cauẽdum summopere sit, ne illa nos censura percellat, quæ in uolumine legitur Ezechielis, ubi futuræ Ecclesiæ & cœlestis Hierusalem ordo describitur; in qua, qui peccarunt sacerdotes, regradantur in æditaos & hostiarios; & cum in templo sint Dei, & a dextris, inter arietes non sunt, sed iter minimas oues. quod uidetis quantum habeat notæ in nostra, quæ adhuc militat Ecclesia, cum sacerdotem quempiam exauthoratũ inter hostiarios iterum referri contingit. Pergite itaq; uerbo pascere: nobis enim eloquia credita sunt diuina, talenta illa Dominica uos sedulì et cauti depositorum apud uos dogmatum custodes, aurum accepistis: aurum cum fænore reddite; non auri speciem, sed naturam; quod accepistis, non quod excogitastis, non priuatæ adinuentionis, sed publicæ traditionis: uos firmiorem habere oportet propheticum sermonẽ, cui grex plebis, quasi lucernæ in caliginoso loco lucenti attendat. Pascite tandem subsidio, ne pasci magis, quam pascere, imo depascere uineam Domini, quasi singulares feræ, uideamini ne ad temporales mercedes cum mercenarijs pascere contendamur: si enim hic mercedem nostrã recipimus. Agamus pastores, nõ tonsores tantum. patres enim cum simus, uel esse deberemus, nõ nobis, sed filijs thesaurizare nos conuenit, pascamus in innocentia cordis & in intellectibus manuum nostrarum.

Marginal notes: 1. Cor 16. — 1. Pet. 5. a — 2. cor. 1. d — Luc. 12. c. — 1. Thi 3 a — Ministerium episcopatus. — Diminutio ecclesiæ. — in sermo. de. octa. — Esa. 38. d — Trãsitus ad indos. — Ro. 11. b c — Psa. 43. d — 1 Pet. 5. a — Pascere exemplo. — B. Grego. — Esa. 24 a — Mat 5. b — Mat. 21 c — regrada. — eze. 44. d — Pascere uerbo. — 2. Pe. 1 d — Pascere subsidio. — eze 34 a — Esa 74. b

Psal 77.4 Operæ prætium fecerimus patres, si sine
1.Cor.9.c sumptu Euangelium & non sumptum sine
Euangelio posuerimus. Euāgelicis delitijs nō
Thi. 4.c. ad gloriæ exterioris nitorem, sed ad interiorē,
utilitatem utamur. Omnia poterimus patres
in eo, qui nos cōfortat. Adiutores Dei sumus:
Spūs scūs nec soli loquimur. sed spiritus sanctus est, qui
aßistēs sy loquitur in nobis. num pro se tantum? immo
nodo & pro nobis. primum illud non numero sed
1.cor.3 b merito maximum apostolicum concilium di
Act. 15.c xit uisum est spiritui sancto & nobis. qd quæ-
Ioā.18 a so honorificentius quam cooperatores Deo
Mat 18 c & in re tanta fieri? Quod si congregatis filijs
Israel in Syon terra subiecta est, non ne magis
quæ promissa etiam spiritualis terra est, uobis
subijcietur & tanquam mites possidebitis: q
si Dominus, qui fidelis est in uerbis suis ubi-
cunq duo uel tres in nomine suo congrega-
rentur, medium se affuturum promisit, quan
to præsentior in eo erit consessu, ubi non quo
Psal.19.a uel tres modo, sed tot Ecclesiarū Angeli pro
Dei gloria conuenerunt. Hoc psaltes præcine-
bat, Deus stetit (inquiens) nec dubium quin
stet adhuc in ecclesia Deorum in medio auté
idest in filio Deos dijudicat per spiritum san-
ctum: uos enim dij estis & filij excelsi omnes
filij tonitrui. Quid est quod a Deo non im-
petret tanta simul Angelorū frequentia quos
misit Deus colligere scandala de regno Eccle
siæ suæ, ut immittant falcem censuræ oris sui
albescēti iam messi? ergo hoc collaboremus,
hoc agamus, in hoc euigilent curæ, & cogita-
tiones nostræ quasi ad clarissimos septētrio-
nes dirigantur, ut quod feliciter instaurari
cœptum est, absoluamus felicissime. Actum
est (mihi credite) pontifices pontifici, qui in
eadem uobiscum est naui, de fide, religione,
de pietate, si (quod Deus prohibear) spes quā
Ecclesia hactenus habuit in concilijs, nunc
1.cor.15.c frustrata fuerit, & uel semel nūc uiderit mun-
Ge. 44.g dus inanes esse hos conuentus, erimus autem
omnibus hominibus quos sol spectat, misera
biliores, si testes fuerimus ne dū ministri hu-
ius calamitatis in præcedentium cōciliorum
infirmemus fidem. Intuemini qd a uobis ex-
pectet mundus, cuius oculi in uos sunt con-
iecti: spectaculum enim facti sumus mundo,
Angelis, & Deo Opponite uos patres medios
1 cor.4.b quasi Aaron, state inter uiuentes & mortuos.
Nu 16.g Offerte thimiama. Iā enim, sicut quæ egressa
Offeren- erat ira a domino, multitudinē uastabat, ita
dū Thi- quę de aquilonis partibus hęresum labes atq
miama. portenta iam dudum eruperūt per totum or-
bem terrarum, summa impunitate & licentia
uagantur & plaga desæuit. Erigite ergo uos &

cōfirmate: caueamus ne quicquam uel ob gra-
tiam uel timorem statuamus, aut statuere in-
termittamus: in omnib⁹ exhibeamus nos in-
contaminatos negotio, sicut Apostolus ad-
monebat. Non patiamur partes nostras desi- 1.Cor.7 c
derari, confidenter & uiriliter decernamus q̄-
cunq censemus orbis saluti conducere: &
posthabitis omnibus ad unam Dei gloriam
respiciamus. Nemo abscondat ueritatem Dei Psal.19.a
a consilio multo: curemus pietate operum se
dulo dominum promereri, qui faciat corda
nostra templum dignum, ubi spiritus domini Psa.138.a
sedeat, qui per nos in tractatibus conquisitio
nibus & sessionibus loquatur, uniuersus mun
dus cognoscat sessionem nostram ecclesię so Psa 126.a
re resurrectionem, ut postea quam tandiu se- Reditus
dimus in ciuitate, tandem surgere & ad pro- ad oues.
prias quisque oues & optatas diu sedes redere
dei munere possimus; & tūc erit plac enta fru-
mentū in summis montium, & implebuntur
(dicit Dominus) Ecclesiæ areæ frumento ele- Luc.24.g
ctorum, & redibunt qui obliti fuerant cōme- Zac.9.d
dere panem suum, & torcularia redundabunt Ioel.2.f
uino, quod germinat, uirgines & multiplica- Psa.101.a
buntur a fructu frumenti & uini, reparatis & Psal.4. a
confirmatis sacramentis; quæ ijs elementorū Gen.25.f
speciebus ministrantur: & tu synode sancta a
Domino uocaberis, uoluntas mea in ea, uo-
luntas mea in ea.

Sed, ut extremum habeat aliquid oratio
mea, & ut ego ante dicēdi finem faciam, quā
uos me tacente audiendi, speciatim aliquid
de dogmate orthodoxo attingā breuissime:
de quo satis egisti in synode sacrosancta, & cū
Thoma fidei digito corpus hoc sanctißimū
tetigisti, atque scripturæ sacrę uelut manu, at-
trectasti. Litigabant quondam increduli Ca- Io.20.e
pharnaitæ adinuicem de Christo dicentes, Exami-
quomodo potest hic nobis carnem suam da natur
re ad manducandum? litigant & nunc nō no- dog.
biscum modo, sed inuicem etiam recentes Ca
pharnaitæ, diuini uerbi & omnipotentiam ne
gantes dicētis, Hoc est corpus meū & bonita- Io.6.f
tē pariter, qua se tam intime cōmunicare di- Luc.22.b
gnatus est dum dixit, Accipite & manducate,
Hoc ille ait, qui dixit, & facta sunt. non enim
immensæ illi diuinæq; bonitati sat fuit, quòd
paßibilem carnem indueret de nostro acci-
piens, nisi nobis daret de suo, per ipsum nem
pe sed impaßibile & inuisibile corpus, quod
de nostro acceperat, ut qui humanam perso-
nam non assumpsit, sed naturā, sui ipsius uer-
bi personæ uniuit, nostris se hoc sacramento
stupenda quidem charitatis dignatione quo-
dammodo personis uniret, & nostra esset Do

mini assumptio. fœlices nos, quibus ita præciosa donata sunt munera; ut habitaret ille in nobis, in quo plenitudo diuinitatis corporaliter noscitur habitare, sed audet malitia pugnare cum uictrice sapientia & in propria uenientem Dominum non recipere pudet nihil
Sapi.7 d tam bonæ gratiæ ingratos: unde tanto hospiti inhospitales potestate illa, qua Dei filios fieri
Io 1.b acquiescunt, quotquot benigne excipiunt, se inhumanæ abdicantes mendacij filij patri suo, quàm ueritati credere elegerũt: auidentia merito a Domino percussi sunt, qui dum non alia ratione magis hanc litis flamam de sopitis cineribus accenderunt, quàm ut Papæ Petri
Deu.23.a successori incommodaret (ita enim aiunt) quasi Balaam, pro maledictione benedicentes, cum frustra sudant in astruendo mendacij dogmate, ueritatem ui numinis impellente confessi sunt (ore proprio cõdemnati) nec inconsulto Petri successori libenter incommodant, qui primum Petrum primam hanc hæresim recolunt refellisse ut dicẽti domino ad duodecim, nũquid & ipsi abire uellent, sicut & cæteri, respondisse præ omnibus & pro omnibus, Domine ad quem ibimus? uerba uitæ
Io.6.g æternæ habes. Magno nunc ergo iure Petri & Apostolorum successores, quos & oderant & timebant, apostasiæ huius diuinos uindices experiẽtur; ut sicut per Petrum adserta est doni spiritus sobria æbrietas; ita per eius successores calicis huius æbria sobrietas constituatur. Libet autem ex Euangelista hanc hæresim recedentium a domino appellare, ut uel
Act 2.c hinc damni magnitudinem æstimemus quasi ad recedentes istos illud maxime pertineat; discedite a me maledicti, ut qui a Domino re
Matt.25. cedere cum capharnaitis elegerũt, ab eo æter
Psa.68.b num discedere cum reprobis cogantur. Quare patres armamini zelo, quo uos uideo prope commestos, ut sacramentalem hanc manducationem continuo in Ecclesiastico conuiuio ab ipso conuiua Christo custoditam & plusquam mille integros annos sine controuersia receptam lautissime instruatis, ex nullo non loco uocantes frequentiam discumbentium: ut quando immedicabiles istos ieiunos & inexcusabiles, qui recesserunt homines, suo ipsorum iudicio iam damnatos reuocare non detur, quin retro abire pergant; illos saltem retineamus, qui nutare uidentur, qui ueneni huius eam auferunt quãtitatem, quæ nec occidat nec digeratur, nec mori co-
Matt.22. gat, nec uiuere sinat. Quos quantum opinor
a b. sermo ille domini uirtutis plenus respexit, qui habet nũquid & uos uultis abire? ab ipso Domino interim postulantes; ut, sicut sermo ille, quem quasi dubitans protulit, omnẽ a discipulis abstulit dubitationem: ita nostra hæc conquisitio quasi percunctatio illa dubios retineat, fideles confirmet. sed quando ea est diuitiarum sacramẽti huius altitudo, ut Linceã fidem, quæ possit penetrare interiora uelaminis magis, quam discussionem desideret, nisi Pro. 25.d
malit scrutator maiestatis opprimi a gloria Luca.8.f
Domini, cuius uel fimbriam uestimenti cum muliere euãgelica tetigisse sufficit ad salutem: nihil superest quod dicam aut afferam (ne præsertim uidear de hoc præiudicium facere) præter unam laudem. Quid ni enim laudarim sacrificium illud, quod peculiari quadam ratio- Laus sacri.
ne laudis dicitur estq; ? & hæc non sit specio- Psa 49.d
sa laus in ore peccatoris; quid ni sacrificium laudis honorificet me? hoc est mortis Christi sacramentum, idẽmque resurrectionis testimonium ad eam comprobandam Christus Iacobo sub panis, specie comedendum ipso resurrectionis die traditur porrexisse.
Hæc exigitur a nobis Vicaria fides, qua pri- Vicaria
morum parentum perfidam pia credulitate fide pro
reparamus, sicut enim de cibo illo præcepit pomo.
Dominus dicens, in quocunq; die comederis morieris, ita de hoc mandans ait, si quis manducauerit, non morietur. Pro illo ergo cibo, Gene.2.c
quem illi inobedientes & increduli comede- Io.6.b
runt, hunc nos obedientes fœlicius comedamus credentes per illum, sicut falso serpens, sed per hunc, sicut uere serpentis creator dixit diuinæ nos naturæ effici consortes: quippe in Deo manẽtes, in ipsumq; trãsformatos & insitos, nec iam ad nostram conspiciendam nuditatem nostros oculos aperiendos, sed ad inaccẽsam uidendam lucem illuminatos, tanquam fauo melis cũ Ionatham gustato, obe- I. re.14.c
dientiæ bonum eligere scientes, & malum cõtemptus reprobare. Fit autem, ut quo quisq; magis ratione assequi hoc tentarit, & comprẽdere, apprehendat minus: hoc deprehẽsi sunt infideles multi, qui dum hoc non credunt sacramentum, incredulitatẽ in seipsis latentem explorarunt, ut multa nataret in eorum labijs fides: hæc sicut prima fuit hæresis, totam fidem corrumpi & lydio quasi lapide angulari indicari probatos quosq;. Animalis autem ho- I cor.2.d
mo non percipit, quæ spiritus Dei sunt, ideoq; sapiẽtes in oculis suis nõ potuerũt intelligere sacramentum, nisi prius credentes. Nihil eñi perinde sensus prudentiæ carnis exteriores simul, & interiores infatuat, atq; incarnata hæc Dei sapientia quæ timentibus cum in escam Io.6.
se panis specie uelatũ uoluit exhibere quoti-

die comedẽdum & uidetur adhuc multis du-
rus sermo, sed duris: fecit igitur sic qa uoluit,
qui est omnipotens, o uere stupendum mira
culum, monumentum perenne mirabiliũ Do
mini, ineffabile & incomprehensibile sacramẽ
torum sacramentum, eorumq́ omnium finis.
eo enim respicit sanctificatio sacramentorum
omnium, ut præparatio sit ad eucharistiã con
secrandam, aut suscipiendam: cuius figura qd
aliud, quam admirationis uox est manhu (qd
Exo.16.c latine pape dixeris) cuius uicinior umbra fuit
Io.9. & delineatio refectio illa hominum quinque
mille ex panibus quinq́ multiplicatis. qualis
igitur in ueritate mentis excessus? uere silet ti-
Preub.64 bi laus Deus in hoc sacramento & manifeste
quidem magnum est pietatis sacramẽtum, quod
modicæ massulæ operimento occultus Deus
in Christo maneat.

Vere Deus absconditus, quid est homo o
bone Iesu, ut prętefacias pręciosiorem? cur ita
magnificas, ut te parui facias? eligasq́ sub uili-
bus speciebus latere, quo adsis Emanuel usq́
ad seculi consumationem. uere maxime pro-
bat hoc sacramẽtum, quod habes, in delitijs esse
cum filijs hominum. certe homo si alioquin
Angelus minoratus, uel inde præ illis exalta-
tus est, qa tu homo: nõ.n. angelos, sed semen
Psal. 64. Abrahæ apprehendisti. & licet grandis natio
Dignitas angelorum, non habet Deum appropinquan
hominis. tem sibi, sicut Deus noster adest nobis. o me-
1.thi.3.d ra dignatio charitatisq́, o dulcedo spiritus at-
Esai.45.c que suauitas nõ habẽs quo ascendas, assum-
Psal 8.b psisti quo descenderes, ex domino in socium,
Esai.8.b ex conuescente in cibum. Tuam facis mortem
Matt r.d nostrum precium, te deniq́ nostrum regnum
Prou 8.d & præmium. benedictus es domine, qui feci-
Hebr.2 sti te omnia omnibus, qui es futurus omnia
in omnibus. Benedictus es Deus, qui dedisti,
Colos.2.b abunde nobis omnia ad fruendum in hoc su
Cant.2.a per benedicto fructu uentris Mariæ. Benedi-
cta fi i, per quam fructum uitæ communica-
uimus, da sub umbra illius, quem desidera-
mus, sedere. Ecce terra nostra dedit fructum
suum gutturi nostro dulcissimum tuscemen-
tum fructum uarie spiritus ubertatis & iusti-
tiæ frugum incrementi miri, incipientibus tri-
Psa.84.b ties, proficientibus sexagies perfectis cẽties af
1.Cor 9.c ferens, quam accepit fructus terrę sublimis, &
Mat.13.b panis uitalis & subinde uiuus qui uiuos dece-
Canti.6. at & resurrectionis filios, sicut mortuo cibo
Vulg. mortales nutriuntur, optimo isto cibo nõ im
plentur nisi esurientes, non esuriunt nisi reple
ti, non fastidiunt, nisi inanes, & uacui. Cibus
grandiũ qui mutat in se nõ mutatus in aliud,
qui edunt, adhuc esuriunt, & qui bibunt, plus

ficium. Non sit illa infœlix anima abominata
hanc omnem escam propinquior facta ter
mortis. Hoc bonum quidem unum & idem Psal.196.
triplex est, oblatio, quæ Deum respicit, cõmu- b
nio nos ipsos, uiaticum uero proximum, præ
teritum præsens & futurum tempus quadam
æternitatis imitatione complectens, quo esu-
rientes implẽtur. Oblatio in cruce initiata est
& cõsumata. ueritas.n. ueri sacrificij umbra-
tile cõsumauit, facta uero iugiter durat deo sa
crificium uespertinũ & matutinũ in odorem Psl 140. a
suauitatis, quod nos incruentum offerimus Nu. 28. c
repræsentantes, exhibentesq́. quid enim retri- Psa.115 a
bueremus domino, non habebamus, nec ha-
bemus adhuc alium, nisi ipse se tribueret, quo
placaremus. alterum est sacri, nouissimiq́ cõ
uiuij communicationis: a quo nullus, quan- Mat.22 b
tumuis pauper, aut retributionis impotens Rom.2.b
excluditur, immo compellitur, si uestem ha- Eccle 4.c
beat nuptialem: nec enim acceptor est perso- Iosf.9.a
narum. Dominus: omnium ipsa est quæ in- 3.re 19.b
terim proximiores hic in unum tenet cõmu- Psl 118.m
nio. Tertium, quasi triplex funiculus uiatici,
bonum est, quo tãquam per ueram, regiamq́
uiam homo perducitur ad terminum, & om-
nis consumationis finem Deum, cuius sempi-
ternæ fruitionis symbolum est, qua sacramen
tali manducatione, qui se lædit, consecratur,
ægrum nutriens corpus proprium, prodest ta
mẽ corpori Ecclesię uniuerso & sacrificij obla
tione & communione sacramenti. de huius- Apho.
modi Christus homine predixit nihil ei profu Hypoc.
turum etiã mundum totum lucranti, qui suæ Mat 16 d
tamen animæ pateretur detrimẽtum. Hæc re-
gnum est, quod Dei filius nobis disposuit, ut
edamus & bibamus super mensam suam, nõ
sua modo, sed se, ut iam uere dicere audeam. Luc.22.c
regnum Dei esca & potus hic calix inebrians.
sed præclare huius poculi sobria ebrietate ma
debat aliquãdo pia illa Monica; cum qua ex-
clamare gestit animus, cor meũ & caro mea
exultauerũt in Deum uiuum. Hæc paratur no Psa.22 b
bis mensa opipara aduersus omnes, qui tribu Psal 83 a
lant nos. Manducemus itaq́ patres & adore- Aug. lib.
mus, sed non sicut pingues terræ, qbus & hæc cõfes.9.
fit mensa, alijs in retributionem honoris in la- Psal.11 g
queum conscientiæ, alijs quibusdam in scan- 22.b. 68.
dalum proximorum. Sed creuit plus satis ora- d
tio. Ecquis enim satiari potest dulcedine hac
mirabili, qui consideret Dei consilium sacra-
mentum uoluntatis suæ & beneplaciti, atque
supereminentẽ magnitudinẽ operationis uir-
tutis eius in sacramenti huius ineffabilis per- Cor.1.b.
amabili institutione charitatis immensitatẽ, c.d
sanctitatem inenarrabilis, perfusissimiq́ do-
mi: quip-

ni: quippe in quo ð uenit dator ipse sanctus sanctorũ; panis noster quotidianus effectus. Si se igitur, quomodo no & secum omnia no bis donauit? Omnia itaq; patres, nostra sunt:
Mat.6.d nos autem Christi, Christus uero Dei. Tali ergo pane corde cõfirmato, cuius participatione unum corpus scilicet efficimur eya Christi milites arma spiritualia reparata induamus, arma lucis. Nunc enim generali quodam to-
2.cor 10 a tius ecclesiæ exercitu contra mũdi huius Prin
Ro. 13. d cipem saluator congreditur. Beati, qui sub ta
Io 12.e li duce strenue milicarunt: ductor cohortis hu
Papa Iul. ius primanæ & inuincibilis non iam unus Iu-
Impator lius Cæsar, sed hic noster sacratissimus Iulius,
Carolus. & Cæsar alter Carolus maximus, Romanorum iustior Imperator, qui unanimes, tanquã Moses & Aaron, deducunt populum Dei, do- Psa.76.d
mestica regis magni familia militat. in proxi- 1 Cor.16
mo est ut manus conserat, descendit Archa d
Dei in castra. collata sunt signa. quod si un- Prou.6.b
quam alias, hoc certe tempore acceptabili ne- 1.Reg 4.
fas est ignauiter agere: confidamus in eum, 2.cor.d.a
qui uicit mundum, non sibi soli uicit. habebimus uictoriam, qui fidem habuerimus: illa
est, quæ uincit mundum Ergo qui spe uicto- Io.16.g
res iam sumus cõstituti super gentes & regna, 1.Io.5.a
ædificate, plantate, euellite, Deus autem (Pa- Hier.1.b
ter gloriæ) per filium suum Dominum no- Ro.16 e
strum, in spiritu sancto conteret uelociter Sathanam sub pedibus nostris. Amen.

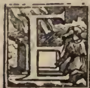
FINIS



DE CHRISTIANA PROFESSIONE *Oratio, & ad Sanctissimum magni illius Praecursoris Seruatoris nostri imitandū exemplar, in Tertia Aduentus Dominica. 1551. Viro Christiano a sancta Ecclesia propositum, & recitatum, Humilis & pia Hortatio ab Augustinensis Familiae ordinis Eremitarum Religioso, Habita,*

AD AMPLISSIMOS PATRES *Concilij Tridentini.*

F. *Leonar. Aret.*



ET Si saepius cogitarim, Reuerendissime huius sacrosancti oecumenici Concilij Legate, Illustriss. Tridentine Princeps, duo Ecclesiae lumina, Praesides Reuerendiss. Electores sapientissimi. Nuncij, & interpretes, illustrium orbis principum consultissimi, pastores Boni, & uigilantissimi, patres lōge Reueren. Astantes omni uirtutum genera ornatissimi.

Et si saepius cogitarim, diuq; memoria repetere, & animo menteq; reuoluere non destiterim ab eo quod hoc mihi dicendi munus iniunctum est, a maioribus meis, quorum Authoritati reluctari nec possum nec debeo, Quę uerba mihi inueniri possent, quibus de Christiana professione, quod primum mihi dicendum proposueram, Aliquid ue'tra uirtute dignum in medium afferrē, Deinde eximij illius praecursoris Seruatoris nostri Sedulitatem, & operam pro domo Domini, quae est Ecclesia Dei uiui laudarē. Et uos tanto eius exemplo ad uniuersę Reipub. Christianae, uestrae fidei & pietati commissae: gloriam & incrementum adaugendum pie exhortarer: Vel denique uestram humanitatem, qua adducti, me, attentissimis animis summa cum benignitate audiris, debita ueneratione prosequerer.

Omnia tamen ita mihi cum ingenio, doctrina & ocio, deesse uerba cognoui, ad ea q̄ optabam perficienda, Vt in me nihil prorsus aliud esse uiderim, quam quod orationi fidē, & oratori dignitatem & authoritatem auferre possint, Dum uero haec non animum, sed timorem augerent, Magisq; ex sententia uideretur opus recusandum esse quàm prosequendum, Ne tamen diu tenerem, hunc mihi Consilij exitum tandem adinueni.

Quod Ecclesiasticae lectiones sic diuino di spensantur Arcano, ut peritis scientiam afferat cumulatiorem, rudibus uero qualem & me etiam & numerari uolo, salutaris intelligentię gratiam largiantur. Non itaq; eam mihi dicendi facundiam opus esse putaui, non illo eloquentiae fonte inrescere, quo Demostenes ille graece facundiae interpres, aut Latini eloquij lumen Cicero calluerunt. Non eorum arte, quorum, quasi torrens repentinis auctus imbribus, nuper per haec ornatissima subsellia oratio ferebatur, Et hominum mentes, rapiebat, tenebat, apprehendebat, cohercebatq;. Sed tantum illius mihi gratiam sufficere existimaui: Qui corda fidelium sancti spiritus illustratione docuit, ut det nobis omnibus in spiritu sancto Congregatis recta sapere, & de illius semper consolatione gaudere, per Iesum Christum seruatorem nostrum.

Cuius ego ope fretus, & uestra pietate confisus, Quid de Christiana ꝓfessione sentiā breui, qua in re Diuinū iploro auxi'i'i, explicabo.

CHristiana professio est imago uirtutis, rationabiliter animata interius, & exterius laudabiliter uiuens, in nullo deficiens quod suam exprimat perfectionem. Ecce quam breuibus, nō inquam elaboratis, aut nimio plus disertis uerbis, sed magis pijs, & ad intima spiritus penetrantibus, & corda audientium in Deum transformantibus, pij & catholici patres ueram Christiani militis professionē descripserunt. Vt uero nullo unquam tempore uetitum esset mortalibus, huius pulcherrimae imaginis speciem, & formam intueri, sed eam in seipsis quotidie tanquam in speculo contemplari liceret, Hanc ipsam omnium opifex in primo parente, quasi in Aurea quadam tabella adumbratam, in enarrabili quodam, mirabili tamen, artificio effinxit.

Quem uirtutibus ornatum, scientiarū splēdore coruscum, gratia praeditum, nō ocio debentem existere, sed ut operaretur, in paradiso posuit deliciarum, Vnde minus obediens explosus, uirtutibus spoliatus, uulneribus affectus, sauciatus & semiuiuus relictus, ita & se & mortales omnes omnium generum iniustos, mendaces, uanos, ac ipsa inanitate inaniores reddidit, Vt nisi nouo desuper spiritus afflatu renouati fuissent, & eorū animis pulcherrima haec imago qua primus parens decoratus, & sua culpa spoliatus fuerat, reformata, omnes sathanae obsequio addicti aeterno illo bono, ad quod maxime adniti decet, priuati fuissent.

Sed clementissimus Deus, qui ad suam infinitam

finitam bonitatem declarandam, cœlum & terram, & reliqua quæ amplissimo cœli complexu cohercentur creauit, cuius tanta est magnitudo liberalitatis, ut creaturas omnes nouis semper beneficijs exornare nunquam intermittat, Qui erat in Christo mundū reconcilians sibi, cui multa iam secula grauissime iratus, atq; offensus fuerat, more pij patris, animo benefico, ac liberali, & ad hominem iuuandum admodum propenso; Ecce ex iniustis iustos reddit, peccata omnia condonat, spiritum suum impartitur, & hominem ipsum nō modo in priorem statum, sed illo meliorē reponit. Nempe nos in filios suos adoptatos, promptos, alacres, paratos, & ad omnia uirtutū officia propensiores reddit: Reconciliādi modū insinuat ap's. Cū inimici, inqr, Deo essemus recōciliati sumus p mortē filij eius, cuius nos uoluit esse participes. Modo eiusdē generis Christiani simus, qui uerā fidei imaginē sic gestemus, ut non quasi Rationis, eruditionis, & pietatis omnis expertes, flagitiosi, & turpiter uiuamus: Cuiusmodi sunt quamplurimi, qui se Christianos numerari uolunt, cum Christi tamen similes in uiuendo esse nolint. Horum imago non imago uirtutis laudabiliter uiuēs est: sed instar illius quæ lapidibus affixa omni opere carens, ratione insuper & sensibus exterioribus destituta, Cuius cor, mens, animus, intellectus, lapis est: Quæ omnia ueri hominis similitudinē exprimūt, & nō proprietatē.

Veros Christianos in Christo effingit sanctissimus uirorum cœtus in actis suis. Qui per transijt benefaciendo, & sanando omnes oppressos a diabolo Bonis itaq; operibus nobis uitam æternam promereri posse donauit: Vt p illa satagamus certā facere uocationē nr̄am.

Atqui ex eorum numero sunt, qui ueram Christiani militis imaginem deturpari, uirtutē sibi adeo in dictā ocio sordescere, preciosum tempus, nobis ad benefaciendum, a Natura oblatum, per soccordiam, & ignauiam, grauissima puniendam iniuria, deperdi sinunt. Qui tantum Christum passum sibi ad salutem sufficere putant sicq; sese Christianos probos iactant. Nonne cor eorum uanum est, & lingua mendax, & ueritas in illis non est? Nōne Christum ipsum impiorum ducem constituunt? At quid quæso patres Amp. Christum uiam, ueritatem, & uitam, ad erudiendum & iuuandum hominum genus uenisse putandum est, quam ut nos ipsos steriles inquam, atq; infructuosas Arbores spiritu suo uiuificaret, quo uberrimos uirtutum fructus Deo patri acceptissimos redderemus? Sub tropo, Nobilissimi & ingenui animi uiri in regionem longinquam abeundis Seruator noster docuit quid potissimū eos agere oporteat, qui uere Christi sunt. Spiritualem inquam mercaturam, sed & fructuosam hancq; & quæstuosam nos Dominus, quandiu in hoc mundo degimus exercere uoluit Qui tam pecuniæ nobis datæ quā lucri quodcunq; ex illa super lucratum fuerit, exactissimam sumus rationē reddituri, Quod si talentum ipsum nō ociandi, sed negociandi sua liberalitate nostræ libertati donatum, aut humi suffosum, aut sudario obuolutum abscondermus: Auferetur profecto talentū ab eo qui id habere uidetur, & adhuc habēti dabitur. Quid in hoc, patres. Sibi uoluit seruator, nisi ut ignauium, & inertium hominum negligentiam, & cessationem Deo odiosam ostendat? Eosq; quorum mens ocio sordescit indignos liberalitatis, & diuinæ hæreditatis astruat: Vt nulla sit eis sors in regno Christi, & Dei? Ad Euangelium.

Huius causa Ioannes missus est non modo ut Christum longe ante promissum, diu a patribus desideratum iam aduenisse nunciaret. Sed quales eos esse oporteret, qui illius participes fieri cupiunt, Quod sub breui sacrosanctæ lectionis Euangelicæ nuper de cantatæ, periodo, in Sanctiss. hoc uiro, & Deo acceptissimo nobis uidere est.

Posteaquam enim sacerdotibus, & leuitis Iudæorum, quos principes & pharisei de Tribu Iuda nobilissimi, ab hierosolymis, locus in quam sacer, in quo tantum adorari fas erat, ad Ioannem miserant, ut quis nam esset interrogarent, intrepide respondit, & se non esse Christum ingenue confessus est, sciens eundē honorem nulli mortalium competere magis quam ipsi Christo, propter quem ipse Ioānes ut ei uiam pararet, & testimoniū de illo perhiberet in mundum missus est.

Ad hæc & num Helias esset instanter contendentibus, se Heliam esse apertissime negauit, quamuis in spiritu, & uirtute Heliæ, sancto pœnitentiæ exercitio, & prædicationis officio recte se ostenderet, similiter nec prophetam se esse uoluit, eorum nempe, qui uenturū Messiā a longe prædixerant, sed præcursorem qui Agnum Dei uenientem, peccata mundi auferentem, in spiritu baptizantem, nunciaret, & publice prædicaret, & digito ostenderet. Sicut etiā scriptura testatur quod necessum sit omnes prophetas in uetus testamentum relegare (qui omnes, & ipsa lex usq; ad Ioannē prophetarunt) se uero ad nouū pertinere qui nedum propheta .s. a longe, sed plusquam propheta

pheta est, cuius in officio maior nullus surrexit, Vel deniq; cum non se uerbum, sed uerbi clamantis uocem manifeste uocauit. Statim quid Christum recepturis potissimum agere conueniat; sub Esaiæ testimonio ostendit, cum subdit.

Dirigite uiam Domino, O præclarum sanctum & salutare uerbum, cunctorum fideliū cordibus intimius quam ut dici possit nunquam non retinendum. Non modo in sinagogis Galileæ ad errantium Iudæorum mentes diriguntur hæc uerba, uiri patres, sed cunctorum magis fidelium quotquot Christianam ueritatem profitentur corda petunt, excitant, & impellunt.

Dirigite inquit uiam domino. O Christiani milites, si enim Dominum uestrum ut filij timetis, fidelis serui & prudentis iussa suscipite. Si regem uestrum ueneramini, nuncij, & præconis edicta intelligite, si uerbum in quo Deus sibi complacuit, audire contenditis, uerbi clamantis uocem arripite. Sed quæ nā hæc uox? Dirigite uiam Domino Quid ergo faciemus quo tutior uia domino dirigatur? Via Domino dirigitur cum Deus uiua fide, corde concipitur, & opere sanctitatis exempla monstrantur, Vt ergo Dominum dominantium, regem regum, Dei uerbum, Hilares animo, Alacres mente, purgati corde, Dominum timere, Regem suscipere & uerbum concipere, diuq; retinere animo, mente, & corde ualeamus, uiam domino dirigamus. Rectas facite semitas Dei nostri, idest Conscientiarum nostrarum spinæ radicibus prorsus euellantur, Quæ spinæ quot & quales sint, nec meum est nec loci authoritas nec uestra grauitas, nec temporis malitia permittunt, id tamē sat mihi tūc dictum fuisse puto, dum eas ipsas quemlibet in seipso experiri, & pungentes sentire affirmem, testimonium reddente unicuiq; propria conscientia arguente, & defendente ita diuina ordinante iustitia ut male agens sibi ipsi pœna sit.

Quod sit domino dirigere uiam.

Spinæ itaq; conscientiarum nostrarum sic euellantur, ut uenienti Agno qui tollit peccata mundi aditus fidei pateat, Et cum intrauerit magis in pietatis operibus insudemus, ne nostra iniuria, aut dæmonis astutia tollatur uerbum de corde nostro ne salui simus.

Sed ne quos occupatissimos uideo magis occupem hac breui sacrosanctæ Lectionis hystoria, hoc uno Diui Ioannis Exemplo, pastores omnes Ecclesiarum, mihi monere uideor: ut sicut enim ipse missus est in mundum, ut testimonium perhiberet de lumine, ita illi sanctum, & salutare Dei uerbum ad subditas sibi oues, suo labore peruenire curent, ad illas præsertim quibus adhuc in deserto Cedar habitantibus nihil de uera salutis uia, uero q; lumini e nunciatum est, His præsertim calamitosis temporibus, quibus pauci admodum in Ecclesia Doctores docēt, paucissimi uero, e, media plebe sunt, qui docendi officium sibi non assumant. Nullus est uestrum, patres, qui ignoret talibus Ecclesiæ opus etiam pastoribus qui cum Ioanne Bapt. & uerbo doceant, & exemplo Sancto ędificent, Nulli minus ociosi esse debent, quàm quibus aliorum cura demandata est. Prouidere igitur uobis, patres, & gregi uobis commisso quos Spiritussanctus posuit regere Ecclesiam, Et si ullum unquam fuit tempus in quo Ecclesiæ uobis commissæ uestra opera egerent. En hoc adest, in quo nō modo corrupti sunt mores hominum, sed ob hæreticorū uersutiam ad hinc triginta & tres annos, & amplius fides ipsa nostrę salutis initium, nutet, & pene corruat. Ad hos errores tollendos ad has insurgentes in Ecclesiā hæreses propulsandas, & expellendas, Ecclesiæ Antistites, & seniores Spiritu sancto edocti, Generalia quæ & Oecumenica dicuntur sacrosancta concilia constituerunt. Quibus in concilijs membris malæ affectis necessaria & opportuna remedia adhibentur, ne morbus iste paulatim serpendo, aut latius se diffundendo totum Christi corpus cōmaculet. Sed si fieri possit quod infirmum, & languidum est, sanitati restituatur, quo gaudium sit Angelis Dei in cœlo super eiusmodi peccatoribus ad pœnitentiam conuersis modioq;, ablato pariete iucūdum sit habitare fratres in unum: Causa quidem, quam ob rem concilia celebrari solēt hęc est, sed utinam Deus huic tā diu inchoato Concilio prosperos successus det quos inimicus homo idest diabolus impugnare, impedire, & perturbare conatus est: Nec ab re, quid enim magis odit omnium discordiarū Auctor diabolus quam omnium nostrū Cōcilia? Quid tam aduersarium tamq; regno suo infestum uidet quam sanctissimos hominū Cœtus? in quibus spiritu sancto moderante, & eorum qui adsunt, mentes illustrante errores aduersus Orthodoxam fidem tolluntur, deperditi mores reformantur, Et omnibus demum malis medicina adhibetur. Quæ omnia ille omnium bonorū osor, euertere conatur.

Hanc itaq; Sathanæ aduersus Ecclesiasticā persecutionem uos Ecclesiæ lumina, atq; columnæ, manibus ut dicitur, & pedibus repellite: Vestræ enim partes sunt Christi uirtute, atque

atque ope reluctantem diabolum expellere, ac, Christi Spiritu ipsum oppugnare, ut uictoriam minime dubiam reporteris Et ueritatem ipsam quam Sathanas diu celare conatus est, uos e medio ducentes super cādelabrum collocetis, ut luceat omnibus & singulis uere fidelibus qui in Ecclesia Christi Domo sunt.

Vt uero hoc ipsum facere possitis, præsto erit uobis spiritus Dei, Si totos uos illi commiseritis, si omnem solicitudinem uestram in eū proiecentis, ipsi enim Deo curæ uos estis, docebit profecto uos omnem ueritatem, nō eritis uos qui loquemini, sed Spiritus patris uestri qui quod, oportet loquetur in uobis.

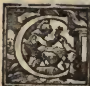
Est enim quæ sunt fidei apud uos decernendi potestas, Nec minor est in uobis patres authoritas quam semper in maioribus fuit, Non minor inquam, quam fuerit apostolis hierosolymæ congregatis de legalium obseruatione decernentibus, Non minus detestabiles errores nunc sunt, quam tunc exstiterint, nō minus igitur Ecclesia in presenti opera uestra indiget, quàm unquā alias. Quin immo longe maiori cura, & diligentia utendum uobis est, quo hæresis ipsa latius se diffudit, quàm quæuis alia nō modo foris, sed intus latet hic morbus, & hæret in medullis. Pro quo tollendo necesse est patres, ut omni ambitione, omni arrogantia, & humano affectu deposito, non abundetis in uestro sensu, quem præcipue sanctarum scripturarum authoritas arguet, atque conuincet, sed tantum pia mente & Sancto desiderio Ecclesiæ patribus consentientes, qui diuinorum rationes nobis aperuerunt, tantum matri uestræ Ecclesiæ prodesse studeatis, ut a tantis cogitationibus quibus nostra hac tempestate agitata est, conquiescat aliquando. Vt inter cogitandum, loquendum, & agendum idem omnes intelligamus, idem sentiamus, idem sapiamus & non sint repiri amplius in aliquo schismata, donec illucescat dies in qua exultemus & letemur in ea.

Tu igitur Reuerendiss ac Illustriss. Legate. Sanctissimi Domini nostri Iulij 3. Pontificis maximi cui Ecclesiæ salus, & dignitas, omni dignitate prior, & singulis commoditatibus intimior semper extitit, cuius cordi nullum unquam maius incessit desideriū, quàm sacro sancti huius œcumenici concilij rite, & recte absoluendi, & Ecclesiæ reformandæ. Tu inquam eius authoritate fretus, & tua tibi a summo Deo uirtute indita suffultus, exurge, Diuina accingere fortitudine, & quasi Alterum Mosen, a Deo electum te puta, cui in sinu gestandi sint ecclesiæ filij. Vos sanctissimi patres, spiritualibus armis muniti, indefessis uiribus pugnate primum aduersus dæmonē, aduersus mundi Rhetores tenebrarum harum, aduersus hostes, & impietatis prælia domini lode omnibus neruis contendite pestiferum hoc uenenū extirpare, & lætale hoc uulnus curare, ne totum Christi corpus putrescat, & pereat. Nullis laboribus parcite, ut tam multi, qui a simplicitate, quæ est in Christo Iesu alienati, & deteriores facti, a tenebris ad lucem, ab errore ad ueritatem, à Babilone ad sanctam Hierusalem idest ad Castissimam Religionem reducantur Vt Christo reconciliati, Ecclesiam quam antea laniare studuerunt, reuereantur, & piam matrem agnoscant. Cuius uos filij præcones & Tubæ, quasi Tuba exaltate uocem uestram, & ad ouem in deserto errantem ad prodigum filium in longinquam regionem abeuntem, & de filiquis uesci cupientem, indefessis faucibus clamate ad ipsum apertis ulnis currite. & unanimes ipsum sic uocate Audi fili mi disciplinam patris tui, nec dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Neque consternari animo uelitis tot tantisque temporum calamitatibus circumuenti & si non omnes sanctæ matris filij nobiscū sint, immo tanquam strenui Christi milites in tam atroci bello fortiter dimicantes existimetis hoc pacto oblatam esse uobis occasionē declarandæ uirtutis uestræ & perhennis gloriæ consequendæ, non enim est Deo difficile in paucis saluare. qui de se præsumentes humiliat & pusillum paruumque gregem de ore eripit potentum, in eo qui sperat non confundetur. Ne ergo terreamini uiri fratres est nobiscum sanctum Ecclesiæ caput. Iulius sanctissimus Pontifex maximus, quippe qui omnia potest in eo qui nos confortat, qui nihil facere renuet pro tam salutari hoc negocio absoluendo, nullus fugiet labores ubi nouerit operam suam nobis profuturam. Agite itaque sanctissimi patres pro animarum consolatione & salute interum ruere pulchrum, immo & mori dulce, & decorum omnes existimemus. Videtis omnium fidelium curam, & negocium in uestris manibus positū, omnium pax a uobis pendet. Date operam, ut quemadmodum corporibus conuenistis ita mentibus, atque animis conueniatis: omnes dignum aliquid tanto Concilio a uobis expectant, non fraudentur sua spe, atque expectatione fideles: sed plura quam sperant assequantur, Vnde gaudeāt & lætentur. Omnes orant, ut Ecclesiæ consulatis: Non petunt terrena,

tena, non mundi huius bona, non quæ corporis sunt ornamenta: sed religionis reformationem, Vt inutilia, & quæ parum ædificant, sed destruunt potius relecentur, atq; eorum loco fructuosa, & quæ Deo grata sunt restituantur. Qua re perfecta omnes Deum laudent, & unanimes uenerentur. Exaudiet profecto Deus illos pro uobis orantes, cum secundum eius uoluntatem petant. Nolite itaq; a tam pio opere incœpto desistere, sed fide, ac spe roborati non hæsitemus diffidentia: scientes quicquid Deus promisit potens est & facere. Eius enim promissio est, Vbi sunt duo, uel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum. Vbi Christus est, ibi nec timoris suspitio aliqua esse debet. Cessabunt præsente illo uenti, mare & tempestas & obmutescent. Iubete illo erunt omnia tranquilla.

Tunc æquatis tandem, ac pacatis omnibus uos in tutiorem portum reducet, Tunc uotorum facti compotes, tot susceptorum laborum, tot perpessorum incommodorum extra lares proprios recordatione lætabimini, tunc tot difficultates superasse, Tot discrimina pertulisse, tot naufragia, & pericula subijsse pro Dei amore, pro fidei defensione, pro uera Christiani nominis professione, pro sacro sanctæ catholicæ Ecclesiæ matris uestræ gloria, & incremento gaudebitis. Tunc erunt praua, indirecta, & aspera in uias planas, tunc uidebit omnis caro salutare Dei Nostri. Cui soli honor & gloria. Dixi.

ORATIO APVD ILLVSTRISSIMVM CARDINALEM Crescentium in Concilio Tridentino Legatum plena Episcoporum concione, habita per Reuerendum donum Paulum passotam Sacræ Theologiæ professorem.



CVPEREM (Patres conscripti) me huiusmodi apud uos orationem habere, quæ & mihi dicenti beneuolentiã, uobis audientibus spem, & lætitiam cõciliaret. Cum multos per annos œcumenicum hoc tridenti concilium (eo quia diuersi diuersa sentirent) ad suum scopum proueheri, ne dum promoueri perduciq; poterat, fortasse quispiam apud uos, nec per se concipere, nec ullã ab alijs spem mutuari potest, ut aliquando (ut est totius christianæ reipublicæ uotum) in suum finẽ tempestiue proueхatur. Sed si ad supremi artificis ordinem, cuncta sub numero, pondere, & mensura dimetientis respexerimus. Ad optatum prouentum, propriumq; signum prope diem emersurum. (Et quod non poterit aliter contingere) facile demonstrabitur. Ita singulorum uniuersorumq; partes concinne coaptauit, numerisq; quibusdam sibi ipsas concordes, consonasq; reddidit, ut futurum dissidium inter has nunquã uereri possimus & licet in huiusmodi demonstratione plura contingant, tamen pro mea penuria & tenuitate in gazophilaciũ Domini aliquid mittere conabor. Ipse etenim qui hanc mundi machinam fabricatus est ab eo ipso uniuersi primordio, numerum binarium utraq; primitate primum, creationum consecrauit. Ex duobus inquam principijs mũdi originem constituens, cœlo primam generationis prærogatiuam, terræ uero secundã tribuit. Vti Moses principio Deum cœlum & terrã fecisse insinuans, quęq; mediam horum regionẽ explent comprehensim significauit. Quemadmodum uerum est, quæcunq; hoc mundi stadio continentur Summi Pontificis, & Cæsaris potestati subiecta esse non ambigimus. Nõ tantum a cœli, & terræ fabricatione numeri dualis incœpit consecratio, uerumetiam nec satis superq; fuerat, Deum optimum, maximũ Adam fecisse, nisi adiutorium simile sibi condonaret. Vnitas in sua quidem natura sterilis est, cum non sit numerus nec fœcunditatem in se recipiat. Indiuidui species nec producere, nec conseruare poterat. Humani igitur generis propagationem a duobus oppositis emanare. Hinc relationum nexus, nam si pater est. Filius est. Si dominus seruus est, alterum sine altero rerum natura nõ patitur. A numero inde binario relationum ratio proficiscitur, mũdus expletur, natura ipsa perficitur. Aeque inter quærentes an res sit? & quid sit? numerus binarius cunctas absoluit q̃stiones habitis quia est, & propter quid est, fecit quoq; deus duo luminaria, Vnum diei, alterum nocti præsidens. Ex duobus uidelicet corpore, & anima hominem fingens, oculis, auribúsque duabus, Brachio, femoreq; duplici decorauit. Duo alterũ in Deum, alterum in proximum sanciuit mandata. Vnde tota lex pendet & prophetæ. Duas Mosi tabulas digito suo protulit scriptas, Duo condidit testamenta, Duosq; sibi asciuit populos Proh dei fidem quid alius est? si in hoc numero duali admirabile sacramentum abditũ non est? Vide dominum inter duo animalia uagientẽ, inter duos latrones in cruce pendentem, Inter duos discipulos in Emmaum euntes scripturam interpretãtem, Duas claues tradidit Petro, eiusdem petri manibus duo effulsere gladij quos pro Christi defensione se habere professus est. Ad cœlos demum unde uenerat reuertenti duo sibi astitere uiri. Et hęc omnia consequentiæ gratia, sunt secuta cum duarum partium disparium Diuinæ naturæ scilicet, & humanæ una hypostasi in se ipso supra hominis captum operatus esset admirabilem iuncturam. Ex hoc inquam patres conscripti, numerorum utraq; primitate primo, & sacrorum sacerrimo, mei proloquij argumentum sum auspicatus, Si apud nos ipsos intelligentiam nostram expendamus, non casu, non fortuna, at potius necessario Dei omnipotẽtis dispositione duos principes supremos, uidelicet Pontificem maximum, & Cæsarem supprente imperantem, sibi mundus elegit. A quibus diuina & humana proficiscerẽtur & ad eosdem redirent. Id Christum satis ratum habuisse intelleximus. Cum quæ Cæsaris Cæsari, & quæ Dei Deo, reddenda esse (Iudæis efflagitantibus utrum Cæsari pendendus esset census?) declarauit. Hi mundo imperãt, regibus, principibus & populis decreta statuunt, superbos domãt. Humiles erigunt, nutantes in Ecclesia, & dubios in fide corroborant. Et nisi sibi ipsi cohæreant, concordent, consonéntque quæ media sunt inter fines istorũ omnino in deterius caderent, ne dũ consisteret non possent. Nisi cœlum generationi faueret, Terra non produce-

ret suo species correspondentes generi. Diebus Heliæ clausum est cœlum annis tribus, & mensibus sex, & fames perualuit maxima ubiq gentium, eo quia cœlum terræ infensum nec roré nec pluuiam dabat, Væ uæ nobis inquam patres conscripti, uel hoc maxime tempore, nisi principes isti in Ecclesia uigerens seq mutuo respicerent Pontifex uidelicet Beatissimus, qui Deum pro eius ecclesia suis præcibus, indesinenter interpellat, & imperator inuictissimus, qui eandem fouet, armisq ualidissime instans prg sensq tuetur. Quæcunq hoc sub cœlo patent pessundarent, & in præceps abirent. Cum aliquando inter hos efferbuit dissidium, undiq ortæ calamitates, undiq effusæ sunt tenebiæ, fidei splendor hæreticorum nube suffusus, minime potuit ad pristinum suum reuocari candorem. Caueant qui Christum induunt. Caueant eius diffindere uestem est enim ecclesia tunica Christi inconsutilis, ex integro texta, a militibus conseruata indiffisa ita perpetuo cóseruanda, si summus Pótifex, & imperator idem uelint, idemq sapiant se ipsi seruabunt, & quæ intra ipsos sunt multo melius conseruabútur, Isti sunt duo cherubin quos pręcepit dominus Mosi, ut aureos, & productiles faceret utraq parte oraculi, ut cherubin unus esset in latere uno, alter in altero, utrunq latus propitiatorij tegentes, expandentes alas, & operientes oraculum, respicerentq se mutuo uersis uultibus in propitiatorium, id est in Christi ecclesiam militantem, ab ipsis fouendam, gubernādam, & tuendam. Ab eisdem ipsis concordibus cunctæ res pacis, & belli fœliciter administrabút, pręsto scilicet futuro alterutro quocunq usus uocauerit. Tandem his ultimam manum imponam inq mei sermonis scopum intuendo non progrediar in infinitum. Isti quidem sunt, quos sibi mundus elegit, ut Christianæ reipublicæ preficerétur scilicet Carolus quintus per multos annos summe imperans, & Iulius tertius hos paucos ante dies dignissime ad sanctissimu Petri apicé assumptus, qui ueluti eiusdem duo beatissimi Petri gladij adus q nostra tépora seruati, Christi seruatoris nostri, & Ecclesiæ eius honorem protegerent, augerentq. Et sunt duæ columnæ in porticu Salomonis erectæ, & duæ oliuæ, duoq candelabra in cóspectu domini terrę stantes. Et si quis uoluerit eis nocere, ignis exiet de ore eorum, & deuorabit inimicos eorum. Et si quis uoluerit eos ledere, sic oportet eum occidi, hi habent potestatem claudendi cœlum ne pluat, & potestatem habent super aquas cóuertendi eas in sanguinem, Et percutere terram omni plaga quotienscunq uoluerint. Hi ita in Deū, & eius Ecclesiam, sunt amoris uinculo constricti, ut eadem cupiant, eademq sentiant, quapropter quodcunq fuerit sibi placitum, optime ut ne quid nimis, exactissime & dicto citius explebunt. Vel istis maxime temporibus, hoc unū exoptant. Huic uni omnem curam, omné operam omnemq actionem impendunt, tanquā sagittarij signum intuentes, (ut cunctis est meridiana luce clarius,) manibus, pedibusq in hanc sententiam eunt, qua sanctissimo huic tridenti concilio, suum decorum assequi, astringere, fideiq pristinum splendorem sibi uendicare contingat. Et quoniam hoc (ut pluribus præmonstratū est rationibus) est munus duorum sibi inuicem correspondentium. Totis uiribus sunt a nobis orādi duo sanctissimi principes terræ, Cœlorum clauiger Petrus, lectionis, electionisq uas, & doctor gétium Paulus, quorum solemnia hodie preuenimus. Vt quémadmodum eorum signis, & doctrina, toto orbe terrarum Christi fides resplenduit & Roma quæ erat mater erroris, facta est magistra ueritatis. Ita suis precibus, & meritis a domino nostro Iesu Christo exorare uelint, ut hanc suæ Ecclesiæ causam (quæ eadem est totius Christianæ reipublicæ causa) prouehere dignetur, & finire, perpetuisq temporibus hæreticorum ora ignito obstruere calculo. De quorum principum uita, meritis, & mutua uiuentium ęque morientium dilectione, satis superq per quam Reuerendus Voxmedianus Doctor hispanus, uestras méntes, auresq beneuolas Crastina die lepida, rara, candidaq doctrina permulcebit. Nos uero (ut uestrum est omnium una sententia) eosdem Beatissimos mundi patronos, & lampades quantum possumus pijs mentibus ueneremur, ut quibus mors initium uiuēdi facta est ita sit nobis uitæ nouitatis exemplo.

ORATIO DE CIRCVNCISIONE Domini habita in Cōcilio Oecumenico Tridentino Anno Domini.1552. p F. Euerhardū Billicum Coloniēsem Theologū Fratrū Carmelitarū inferioris Germaniç Prouincialē.



NISI existimarem Reuerēdisſimi Illuſtriſſimi ampliſſimiq; Patres & Domini Sanctæ Sedis Apostolicæ Legare Præſides Principes Electores, Eccleſiarū Christi Antiſtites Oratores, uoſq; auditores beneuoli, omni cū eruditionis tum uirtutum genere præſtātiſſimi: Niſi inquam existimarē perſuaſum uobis iam eſſe, me non temere aut ultro hūc dicendi locum occupaſſe, ſed illorum potius iuſſu atq; imperio quibus refragari nō licet, eaq; de cauſa, ſi non expectationi ueſtræ ſatisfacio, ſi nō pro ampliſſimi huius conſeſſus dignitate aut rerum dicendarum maieſtate, fuero muneus iſtud exequutus, uos facilem daturos ueniā, benigneq; & humaniter quodcunq; acciderit laturos, nullus profecto mihi nūc adeſſet animus, nullaq; proſequendi muneris cæpti fiducia, Præſertim cum non ignorem, & quanti Sacroſanctum hunc cœtum ueſtrum eorū nimirum, quos Deus, qui omnia prudentiſſime ſed præcipue Eccleſiam ſuam moderatur & gubernat, eidem regendæ, præfecit & Apostolis poteſtate æquauit, lucemq; inſuper huius mundi & terræ ſalem non dubitauit appellare, tantillus ego facere atq; æſtimare debeā, & quod illa ſit rerum (quas hodie nobis Eccleſia recolendas atq; adorandas proponit) magnitudo, quæ ab ingenio humano nō capiatur, illa profunditas, quæ inueſtigari niſi Spiritusancto docente nequeat, illa ſublimitas, quæ cœlum attingat, illa deniq; inperſcrutabilis ſubtilitas, quæ non Philoſophiæ modo naturalis fugiat indaginem, uerumetiam à Spiritalibus huius aeris nequitijs nequeat deprehendi. Quamuis in oculis huius carnis & cogitatione eorū qui terrena ſapiunt, res eædem tales ac tantæ non appareant, ſed paruæ potius, humiles, ignobiles ac contemptæ. Siquidem proponitur nobis paruulus dierum octo, infans, imbecillis, natus in humili tugurio, pannis inuolutus, in animalium præſepio cubans, hodie ritu iudaico circūciſus. In quo mortalis oculus, quid ſuſpicaretur arcani? diuini aut admiratione dignum contineri? Tractabant enim paruulum hunc manibus ſuis, eius circunciſores, perinde atq; paruulos alios cultro petrino reſecabant præputiolum, ſanguinem profluentem abſtergebāt, manu medica curabant uulnus, nec uidebant quicquā præterea accidere, unde in cogitationem de eo altiorem adducerentur. Quanquā reuera erant omnia hæc diuinis iiſdemq; incomprehenſibilibus myſterijs plena, ac digna quę mirarentur cœlū, terra, & omnis creatura, quęq; attonitos redderent, non homines modo, uerumetiam ſublimes illos beatorum ſpirituū choros Angelos Archangelos, Cherubin & Seraphim.

Quis enim uel hominum uel angelorū nō uehementer admiraretur quod tantus ille, immenſus & æternus rerum omnium fabricator, quem neq; ingens huius orbis machina, neq; ſpatioſiſſima illa cœli uolumina capere ſufficiunt, exiguo corpuſculo ſe totum incluſit? Quis non obſtupeſcat, quod qui hominē mortalem formauerat uoluit tandem & ipſe fieri homo, communemq; cum factura ſua ſubire uitæ ſocietatem? Quod humilis de parente naſcitur humili cuius maieſtatem Angeli adorant, pertimeſcunt inferi? Quod pauper & uelut rerum omnium indigus uenit in hanc lucē, qui ſolus eſt diues. cuius ſunt munera quicquid uſpiā habere uidemur? Quod ille cui obſequitur, cui ſeruat excubias uniuerſa cœli militia, diuerſorio excluſus, naſcitur inter armenta, in ſtabulo ſordido, & nō in cōſpicuo aliquo thoro, regio cultu fulgente? Quod pannis uilibus inuoluitur & ligatur, ille fortis, ille robuſtus gigas, qui Diabolū mundi tyrannum, omneſq; aereas poteſtates uenerat expugnare? Quod ille cui cœlū uice throni eſt, cuius ſcabellum eſt terra, quem regnare in domo Iacob & in ſolio Dauid ſedere oportuit, iacet in præſepio animalium? Et ubi hic eſt cernere Prophetarum illa de Christo uaticinia? Et quod ita demum (ne quid ad cumulum miſeriarum deeſſet) circunciditur, mutilatur in carne tenella, & ſanguinem fundit innoxium, quaſi peccator ſit & immundus, qui ueniebat tollere peccata mundi, qui de Spiritusancto conceptus & natus erat, nullius inquinamenti uel reus uel capax? Quorum profecto nihil fortuito caſu aut fato aliquo accidiſſe, ſed Dei ſolius prouidentia infallibili nemo niſi qui omnis religionis prorſus ſit exps, non fateatur. Deus enim qui prouidentia ſua admirabili gubernat omnia, ſine quo nec capillus de capite, nec ſolium cadit ab arbore,

2. Para. 6
Luc. 2.
pſal. 96.
Heb. 1.
4 Reg 6.
Eſa. 4.
pſal. 18.
Coloſſ. 2
Eſa 66.
Daniel. 7.
Luc 1.
pſal. 131.
Ioan. 1.
Luc. 1.
Sapien 6.
Matt. 10.

Psal. 120. custos Israelis, qui non dormitat nec dormitabit, cum in cunctis operibus suis uigilantissimus sit & sapientissimus in incarnatiois Christi filij sui opere, uisus est reconditos illos sapientię & bonitatis suæ thesauros semel omnes effudisse, omnes mundo ostendisse. Nusquam enim maior apparuit eius bonitas, nusquam tam admirabilis eius sapientia. Quod dum tacitus mecum reuoluo ac contemplor, mens admiratione liquitur, stupet ac riget, ut non iniuria munus susceptum, Patres Reuerendissimi, exhorrescam. Quis enim confidat consi-
Rom. 11. lium Dei et rerum istarum arcana, suo assequ
Esa. 40. ingenio, suisq; ea uerbis, explicare.

Quapropter auxilio non qualicunque sed diuini numinis afflatu mihi opus esse probe intelligens, illum ipsum censui adeundum Puerum, quem circuncisionem in carne sua sacrosancta pertulisse, miramur. & illam in quam nemo frustra suspexerit tantorum mysteriorum parentem, quæ omnia hæc diuinitus edocta erat, quæque ut eadem & nobis aperiantur, potest ab ipso quem genuit, lactauit & fouit, impetrare, consulendam. Quam idcirco consilium est non humanis sed ange-
Luc. 1. licis salutare atq; interpellare uerbis, Ad illam siquidem, ut meminimus, salutationem, & Spiritus sanctus de cœlo lapsus, uirginē hanc complexus est numineq; suo obūbrauit atq; impleuit, & uerbum illud æterni Patris in eius dem (ibi ut incarnaretur) se demisit uterum. Si fuit autem tanta salutationis illius uis, quid ni speremus & nos. Spiritus illius & uerbi diuini saltem igniculū ac sensum aliquem (uoce prolata) in corda mentesq; nostras illapsum iri? Hoc igitur dum ago Patres Reuerendissimi, uos me uoce præeuntem, mente sequi, taciteq; mecum precari ac dicere ne grauemini.

Circuncise puer nobis mysteria pande.
Cur fluat innocui sanguinis unda tibi,
Et cur nō meritā tua dent præputia pœnā,
Si tamen hanc ratio cur paterere fuit,
Tu quoq; consilij cœlestis conscia uirgo.
Quæ puerū hūc salua uirginitate paris,
Quā docuit sensus arcanos missus ab alto
Angelus, at potius spiritus, ipse sacer,
Spiritus ille tuo sacro qui pignore uentrem
Numine fœcundum reddidit ipse suo,
Tu causās inquā memora, te diua ꝑcamur
Cur circuncidi debuit iste puer,
Adsis & āgelicas clemēs priꝰ accipe laudes,
Virgo salutiferi plena fauoris aue,
Est Dn̄s tecū, sup omne genus benedicta
Fœmineū, partu cū pia uirgo tuo. Amē,
Nunc de adfuturo mihi eius fauore qui nup natus, pastoribus apparuit, & hodie circuncisus, redemptionis humanæ arcam quandam nobis exhibuit, potensq; est & sensum atq; intelligentiam mysteriorum inspirare, & uerba qbus explicentur suggerere, bono animo confisus, tractationem sed religiosam, eorum quę in Euangelio recitata sunt ausim tentare.

Complectitur autem Euāgeliū uerbis breuissimis, res duas maximas, nō oscitanter prętereundas Quarum altera est Christi domini nostri in carne quam de semine Abraham assumpsit, iuxta legis præscriptum circuncisio Altera nominis eius germani & proprij diserta impositio, Nominis, inquam, non hominū industria iuxta mensuram atque æstimationem naturæ apparentis in carne inuenti ac dictati. Sed quod ante secula os domini nominauit quod Angelus priusquam conciperetur nunciauit, quod non carnalis naturæ uires, sed potentiam significaret diuinitatis, legatio nemq; illam uobis exponeret cuius gratia filius ille Dei altissimi, de sinu patris descendisset in hunc orbem. Vocatus est enim Iesus, id est Saluator, quoniā ad hoc missus erat a Patre & uenerat ut saluum faceret populum suū a peccatis eorum. *Luc 1.* *Esa. 62.* *Luc. 4.* *Matth. 1.*

Quemadmodum autem non crepundia puerilia erant aut ociosa spectacula, quæ primo natiuitatis suæ die Christus mūdo ostentauit, ita & de circuncisione ac nomenclatura diuinissima nobis existimādum est. Quinetiam, si ortus eius initia illa fuissent ab omni mysterio remota, si nihil intra se continuissent arcani, non poterat tamē ociosa esse, eius iuxta legem circuncisio cruenta aut nominis angelico monitu facta impositio. Iam uero tanta in crepundijs illis latuit diuini consilij prudentia, tanta in obscura nocte claritatis diuinæ lux, tanta in apparatu humili ac cōtempto rerum maiestas, quantam ingenium humanum neque intelligere satis neque admirari sufficiat.

Nam quod formam hominis assumpsit, cū Deus esset, quare factum existimabimus? Nū quia ad eius Maiestatem conferebat, aut pręstantius erat in specie hominis quàm Dei, in forma serui quàm domini, huic mundo apparere & innotescere? Quis demens ita censeat? Verum ideo uoluit carnē assumere peccati, ut eam a contagionis paternæ graui morbo sanaret. Homo fieri, ut hominem qui per peccatum uiluerat, diuinitatis suę consortio rursus nobilitaret, sic enim Apostolorum princeps ille ait, ut nos diuinæ consortes faceret naturæ. Apparere in forma serui, ut de seruis reges faceret *Philip. 2.* *Coloss. 1.* *2. Pet. 1.* *Coloss. 1.*

taceret & in regnum nos trāsferet gloriæ suę.

Et quod de parente, secūdum seculū istud, humili natus est, quare committere Voluit? Non erant præstantes illustri loco positæ uirgines aut fœminæ de quibus nasceretur? aut si tantus erat erga uirginem hanc amor, tantaq; gratia, non potuit eam prius magnificis
1. Cor 1. exornare titulis aut potentiæ opumq; splen-
Luc.1. dore illustrare? Potuit utiq; sed infirma mundi elegit, uolens confundere fortia, ueniebat enim potentes deponere de sede & exaltare humiles. Sic quod pauper uenit. Num defuisse
2. Cor. 8. se ei opes putabimus? minime, Sed cum esset
Coloss. 1. diues, propter nos egenus factus est, ut nos lo-
Luc. 1. cupletaret. Vt eius inopia nos diuites esse-
Esai. 9. mus. In nocte uenit quia uoluit nos eripere de potestate tenebrarum, uoluit illuminare tenebras nostras, ut populus gentium qui ambulabat in tenebris uideret, sicut in Propheta dicitur. Lucem magnam & habitantibus in regione umbræ mortis lux ista orietur.

Quod autem in stabulo nascitur in sordi-
Luc. 2. bus inter armenta, ratione assignat Euangeli-
Prouer. 21 sta, quia, inquit, nō erat ei locus in diuersorio, Ergo ne in cuius manu sunt corda filiorum hominum officiosis alioqui erga fœminas puerperas hominibus non potuit tantillum in spirare sensus humani, puerperæ isti ut cessis-
Baruch. 3 set hospitum? Potuit sed quoniam nos quęrebat, atq; ad nos descendere uolebat, ibi cum nasci oportuit ubi nos eramus. At ubinam eramus? Num in stabulo aliquo, ut propterea descenderit in stabulum? Etiam in stabulo ia-
Gene. 2. cebamus animalium brutorū Animales enim rationis obscurata luce, per peccatum facti, & paradiso uoluptatis, quę nobis pulcherrimū ac iucundissimum hospitium dabat exclusi, atq; in hunc mundum eiecti, de mundo nihil
Psal 48. feceramus præterq; stabulum animalium, Homo enim cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus & si-
Psal. 72. milis factus est illis. Hinc quidam sanctorum dicebat: Vt iumentum factus sum apud te. Quod ipsum uolens ille quando uenit in hūc mundum significare, in stabulum animalium descendit, fœtores & stercora nostra non exhorrescens, ut in animalium suorum medio
Abac. 3. agnosceretur. Quin superest & alia ratio quare in stabulum descenderit. Nempe uoluit ante se pastor bonus minare gregem suum, & ad pascua meliora adducere. Quomodo enim alias impleretur quod prædixit de eo Spiritus
Esai. 11. sanctus per Prophetā. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, uitulus & leo & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos?

Quale uero est quod iacet in præsepio? Io-
seph ille cui commendatus erat, & qui pater Math 1.
eius esse credebatur, non tantillum contulit in Luc. 3.
paruulum hunc impendij, ut comparasset ei saltē cunas? Nihil profecto nihil fidelissimus ille IESV paruuli nutritius eorum, quæ ad alumni sui educationem pertinebant neglexit, quia solliciti patris familias munia omnia dili- Luc. 2.
genti sedulitate obibat, Sed hæc fuit Christo destinata uoluntas, uoluit esse animaliū suorum cibus, eaq; de causa in præsepium, unde pabulū animalia sumunt, reponi. Caro enim eius alijs stipulas sapit & fœnum, alijs paleas, alijs nauseam citat, alijs solidus est cibus, alijs adeps frumenti, alijs panis Angelorū Sumunt enim & boni & mali, sorte tamen inæquali uitæ uel interitus. Si bruti sumus, nec rationem sequimur uitæ ducem, aut si delectat nos in ignorantia Dei permanere & asini sumus, non
dijudicātes corpus Domini, quid aliud quam 1. Cor. 11.
stipulas sapiat & fœnum? Si leones sumus truculenti & immites, aut boues terræ huius cultores, quid sapiat aliud quam paleas? sic enim
scriptum est: Leo & bos commedent paleas, Esaie. 65.
Si erramus cum Iudeis in solitudine dicimus:
Nauseat aīa nostra sup cibo isto leuissimo. Si Num. 21.
paruuli sumus in Christo, lac nostrum & mel 1. Cor. 3.
nostrū est. Si adolescimus solidus est cibus & Heb. 5.
frumētū & adeps frumenti. Si uero pfecti iam Psal. 77.
sumus, panis est angelorum habens omne de- Sap. 16.
lectamentum & omnem saporem suauitatis. Adeo omnium animalium suorum generi attemperatus est hic cibus, & pro cuiusq; palato unicuiq; sapit. Quæ ratio est, quare iaceat in præsepio tanquam in pabulū expositus. Iam quod ligatur fascijs & pannis inuoluitur, poterat fortasse alicui uideri ideo factum fuisse, ne tenelli artus pueri distorquerentur, Sic enim solent paruuli uinciri & fascijs illigari, donec
eis articuli firmentur & robur acquirant. Sed Psal. 18.
si quid Christo cum fascijs & ligaminibus istis, qui exultauit ut gygas ad currendam uiam, cuius egressus a summo cœlo fuit? Verum hij panni, legis sunt uolumina in quibus latuit, tanquam panniculis uelatus atq; obductus.
Quæ factum est, ut scribæ & legis periti iudeo- Ioā. 7. 8. 9
rum, multa quidem de Christo, quem in lege contineri sciebant, docere potuerint, non au-
tem agnoscere, quoniam inuolutus illic late- 2. Cor. 3.
bat, & manet ante oculos eorum uelamen. 2. Cor. 4.
Vsque in hodiernum, atque hoc est quod ille Act 1.
dicit: Opertum est eis Euangelium, Nobis au- 1. Timo. 3.
tem, quibus præbuit se ipsum uiuum, quibus Luc. 24.
manifestatus est in carne, quibus membranas

illas ut intelligerem⁹ scripturas aperuit atque explicuit, totus iam patet, totus apertus & manifestus est.

Adeo sub uelamento rerum humanarum latuere consilij diuini arcana, Adeo iam tum ab ipsis incunabulis puer paruulus figuris & enigmatibus istiuscemodi, pstantissimo quodam docendi modo, nos erudiens, cathedrã tenet Magistri docentis, quandoquidem ipse est unicus ille magister noster, legifer noster,
Esa. 33. Rex noster & sicut nomen eius sonat. Saluator noster.

Hæc sunt stabuli tui, præsepij tui, Pannorũ tuorũ, O puer admirabilis magnalia, ab oculis carnalibus abscondita, Talibus ludis, talibus spectaculis, talibus crepundijs, exornantur tibi crinæ pueriles. Hæc sunt magisterij tui ad circuncisionem altioris magisterij sacramentum erudita præludia, hæc sunt ortus tui nocturna, sed supra solem radiantia spectacula Testibus syderibus, testibus angelis, testi-
Luc. 2. bus pastoribus, testibus animalibus, in stabulo ueluti in magno quopiam ac undique patente theatro edita. Et uere magnũ theatrum quod omnibus hominibus patet, quod innumerabiles admittit spectatores, in quod oculos suos conijciunt, quotquot Dñm Iesum querunt. Ecquod aliud theatrum spectatoribus suis tam iucunda, tam læta, tam plausu atque admiratiõe digna exhibeat spectacula? Quæ schola, quæ Academia, quod Gymnasium, tam docta proponat auditoribus suis ænigmata? Qualis autem futura erat eius circũcisio, cuius fuit tam admirabilis natiuitas? Si hæc in nocte quid in die? Si tanta nobis die primo donata sunt, die octaua, qui mysterijs deputatur, quid putatis expectabimus? Magna profecto necesse est ut sint, quibus commendandis tantus mysteriorũ apparatus est præmissus. Agite igitur Patres huc huc repurgatæ mentis oculos, animumꝗ aduertite,
Matt. 5. Nam qui mundo sunt corde Deum uidebũt, Obseruemus & quantum fas est consilia scrutemur Dei, si forte pulsantibus aperire & que-
Luc. 11. rentibus arcani quippiã dignabit ille aperire. Audiuimus puerum tot miraculis clarum hodie, hoc est, octauo natiuitatis suæ die, circun-
Luc. 2. cisum, & carnis quidem præputium hominibus secantibus posuisse, nomen uero accepisse diuinitus impositum. Hic Christianæ Philosophiæ studiosorum hominum est, imprimis inuestigare quidnam sibi uelit tam accurata ista temporis adnotatio. Neque enim putandum est sine causa factum ut circuncisionis destinaret in lege nõ qlibet dies sed octauus, Qua in re animaduertat quisquis est mysteriorum diuinorum contemplator. Septẽ diebus uniuersum huius seculi tempus contineri. Nemo est enim qui septenis plures aut pauciores numeret dies, & non eosdem iterum atque iterum recurrentes, ducat in orbem seu circulum quendam perpetuum atque infinitum. Erit igitur dies extra hos septẽ, octauus, tempus aliud & seculum nouum, illud nimirum quod Esaias præsagijt futurũ. Prope est Esa 14.
ut ueniat tempus eius, & dies eius non elongabuntur, miserebit Dominus Iacob & Israel saluabitur. Dies septem carnalis sunt præpu- Ephes. 4.
cij quibus conuersati sumus in desiderijs carnis. Dies octauus, dies est ille redemptiõis sanctus, in quo signati sumus, tempus est regene- Gal 4.
rationis & reconciliationis, quo adoptamur in filios Dei ut clamemus Abba pater & signentur nomina nostra in libro uitę quos antea Deus ignorabat. Sed ut Iudæis, inquiet, forte quispiam, fuerit dies octauus mysticus, Roma. 3.
nihilne hic datur gentibus? an Iudæorũ Deus Gen. 49.
tantum & non etiam gentium? Datur utique & gentibus is qui est expectatio gentium.

Verum aliter Iudæis aliter gentibus. Nam cum haberent gentes multorum annorũ præputia longa, & diu in incredulitate & desiderijs carnis fuissent conuersati, nõ eis post transactam hebdomadam dierum in capite hebdomadæ nouæ sicut Iudæis, sed post peracta multorum annorum secula, in capite anni noui imo noui seculi datur, In præteritis eni generationibus dimisit gentes ingredi uias suas. Act. 14.
In quo est uidere admirabilem Dei prouidentiam, Qui cum uoluisset sibi colligere ex iudeis & gentibus populum unum, sibique reconciliare ambos in uno corpore, tum prædicare ijs qui longe & qui prope erant sic apta- Eph. 2.
uit, sic præfiniuit dispensationis suæ tempo- Coloss. 1.
ra, ut uno eodemque hoc die, populo utrique religioso, quẽ Iudæi (quoniam octauus erat) ex lege, & gentes, legem non habentes, ex su- Roma. 2.
perstitione uenerabantur & obseruabant, utrisque se exhiberet signaculis duobus cognoscendum, uno carnis altero diuinitatis. Siquidem hunc diem Iano bifronti superstitiosa gentilitas dedicauerat, quem conuiuijs, salutationibus, mittendis & remittendis strenis & ludis publicis, totum transigebant lætum, dabant & accipiebant munera, mutuæ beneuolentiæ atque amicitię symbola, haud secus ac si temporis præteriti fastidio grauati in nouam uitæ conditionem transire gestirent. Qua de re ueterum Poetarum quidam sic cœcinit carmine.

Prospera

Prospera lux oritur linguisque animisq; fauete
Ouidius Nunc dicenda bono sunt bona uerba die
fast.1. Lite uacent aures insanaq; protinus absint
Iurgia, differ opus liuida turba tuum
Salue festa dies meliorq; reuertere semper
A populo rerum digna potente coli
Ad quem modum gentes per ignorantiam ueri Dei Iano bifronti & nihil uidenti, tribuebant, quæ erant solius Christi. Christus enim,
Ioan. 13. (non Ianus) conciliator est animorū omnisq; beneuolentię in hominibus author. Hic prędi
Esa. 61. cat, ut Propheta ait, annum placabilem Domino, Hic propter testamentum uetus, quod respicit a tergo, & nouum, quod coram inspicit, in finem seculi duraturum, & quoniam media
Heb. 4. 7 9. tor est inter Deum & hominem, bifrons poterit non iniuria uideri, sed ob id potissimum, quòd non est ulla creatura inuisibilis in conspectu eius & oculis eius omnia sint nuda &
Hebr. 4. aperta. Hic dat strenas & munera auro gemmisque meliora, Dedit enim nobis hodie è bonitatis suę thesauro strenas binas inęstimabiles, quibus nihil pręciosius, nihil optabilius esse posit. Dedit munera duplicata eximie erga nos charitatis suę symbola Quorum alterum precioso eius sanguine notatum est, naturę humanę signaculum, Alterum uerò de cęlo nomen allatum signaculum diuinę naturę, San-
1. Pet. 1. guine autem eius quid preciosius? Et nouo suo nomine exhibuit nobis ęternę salutis spē, nec enim aliud sub cœlo datum est nomē ho
Act. 4. minibus in quo oporteat nos saluos fieri, & fœlicem ęternitatis annum auspicari. Salute autem ęterna quid optabilius?

Circumcisiōis character humanę illius carnis, quę pro redemptione generis humani uenit ab Abraham, est signum, datum non solis Iudeis sed & gentibus ut promissio impleretur. In semine tuo benedicentur omnes gentes
Gen. 22. terrę. De quorum numero nos utique eramus alioqui perituri, nisi benedictio promissa ad gentes quoque pertinuisset, quo maior est causa, ut signum leti agnoscamus, nobisque fœlicitatem illam gratulemur. Datum est autem
Apoc. 1. in sanguine, qui lauat a peccatis, & arra est propitiationis illius quam facere decreuerat in cruce.

Nomē Iesus tam benignitatis quam poten
Matth. 1. tię eius diuinę est signum, peccatoribus omnibus datum, Vocatus est enim Iesus quia ueniebat saluum facere populum suum a peccatis eorum. Quid autem tam benignum est, quâm sua ipsorum culpa pereuntium, ubi indignationis & iræ iusta causa dabatur, misereri? & quæ maior sit potentia, quā peccati uincula soluere a Diaboli tyrānide liberare, a morte æterna saluare? Atqui hoc quis possit nisi solus Deus? Quid uero miseris nobis tam necessarium, quàm condolentem eundemque *Luc. 5.* saluantem habere Iesum? Agnoscere ergo & istud quoque signum tantorum gaudiorū nuncium læti debemus, ut ex nomine ipso uerum confiteamur esse Deum, ex circuncisiōe hominem uerum. Vtriusque enim naturę cōfessio, tam est unicuique ad salutem necessaria, ut si quis alteram in Christo perimat, totus excidat a Christo toto, nec habeat unde possit ei Christus prodesse. Etenim qui humanam ei naturam detrahunt sacrificio se exuunt propitiationis. Quod dabit enim pro se sacrificium, aut quem sanguinem libabit Manicheus, qui imaginem ac similitudinē gessisse hominis, non naturam, perfide contendit? Quod Valentinus, qui corpus ei affingit cœleste? Quod Apollinaris, qui humanam in diuinam transisse fabulatur. An sanguinem *Heb. 10.* hircorum, thaurorū aut uitulorum? Sed impossibile est sanguine hircorum aut thaurorum auferri peccata. An sanguinem propriū? sed is sanguine hircorū est corruptior. Nobis *1. Ioan. 2.* uero qui uerum ipsum cōfitemur hominem factus est propitiatio pro peccatis nostris. Ad eundem modum qui diuinam ei naturā blasphema uoce auferunt, Iudæi, Ethnici, Mahumetani, quod habeant nomen in quo sit peccatorum remissio & quo salui fiant? Nullum profecto, nomine Iesu sublato, Non est enim aliud nomen sub cœlo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. Soli itaque de *Act. 4.* Christo recte sentiunt, qui & hominem ipsum & Deum esse cōfitentur, Atque hoc est quod Apostolus ille Christo præ cæteris dilectus ait. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne uenisse ex Deo est Et rursus. *1. Ioan. 4* Quisquis confessus fuerit, quoniam Iesus est filius Dei, Deus in eo manet. Quæ duo ut non cōpugnent ipse fecit, per quem magno eoque inscrutabili miraculo, in uno ac solo Christo *Esa. 9.* consentiunt. Quod in spiritusancto fore preuidens Esaias ait, Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Paruulum a filio hactenus in eodem Christo secernit, quod Paruulus sit natus, nimirū ex Maria uirgine, filius uero datus, nimirum a Patre cœlesti, qui ipsum ab æterno genuit. Et tamen idem interim est Christus, qui & paruulus est & filius,

Tātorum sunt duo ista huius diei signacula mysteriorum Symbola, quæ tamē nulla sint nisi plurima nec iis inferiora adhuc restent. Pro re nata igitur cōuenientissimum ac pul-

chrum erat, ut iusque signaculi uim & causas quidque portenderent altiori origine exponere. Quod tamen ipsum quum mihi per tēporis angustiam non permitti probe satis intelligam, & cernam uix de alterutro differendi facultatem supeiesse, arbitratus sum, me nō abs re facturum si Circuncisionis tantummodo sacramentum pertractem, ut cuius ratio non tam multis perspecta est, quàm exosculandi illius & amabilis ac benedicti nominis Iesu. quod omnium piorum ore, nobis etiam tacentibus, celebratur. Illud est enim nomē qd est supra omne nomen, ad cuius appellationem omne genu flectitur cœlestium, terrestrium & infernorum. Nomen in quo qui benedictus est super terram, ut Propheta ait, benedicetur in Deo, quo nemo potest eum appellare nisi in spiritu sancto. Nomen est ad quod mitescunt feræ, fiunt innoxij serpentes, Dæmones eijciuntur, linguis loquimur nouis & omnis generis morbi curanī, propter quod propitiatur Deus cunctis iniquitatibꝰ nostris, in quo quicquid petierimus dabitur nobis. In summa, Omnis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit. Quam tantam eius uim admiratus Dauid carmine ipsum tali celebrat. Domine, inquit, dominus noster quàm admirabile est nomen tuum in uniuersa terra, cum pridem in Iudæa tantum notus fuisset Deus & in Israel magnum nomen eius.

Philip. 2. *Esa. 65.* *1. Cor. 12.* *Marc. 16.* *Psal. 101* *Ioan. 16.* *Iohel. 2.* *psal. 8.* *psal. 75.*

Illo itaque nomine uobis alioqui satis commendato & priorum omnium cordibus impresso, ad Circuncisionis mysterium explicandū me conuerto, cuius originem tradit Moyses in Genesi fuisse talem. Cum Hebræus Abraham iubenti Deo, ut de terra & cognatione sua in regionem aliam quam ei demonstrabat, proficisceretur, incunctanter paruisset, eidemque promittenti sibi iam per ætatem effœto posteritatem (non magis quam stellæ cœli aut sint arenæ maris, numerabilē, absque dubitatione fidem habuisset, eaque de causa iustitiæ laudem fuisset promeritus, multis perspecta modis eius obedientia, fide, constantia ac iustitia Voluit Deus semen eius ab impiorum semine signaculo aliquo discretum, quo originis, suæ paternæque uirtutis admonita posteritas, eius quoque studeret æmula esse, quamobrem mutato nomine eius Abrā in Abraham, eo quod esse futurus multarum gentium pater, iussit ut se cum familia omni lege sempiterna circuncideret. Quod institutum ab eo ceptum, per omnem adeo posteritatem inualuit, ut nemo ueterum legatur eius neglecti causa fuisse reprehensus, præter

Circuncisionis origo. *Gene. 12.* *Gene. 15.* *Gene. 17.*

unum Moysen, cui reuertenti a Madianitis in Aegyptum cum Sephora uxore, angelus mortem interminabatur, propterea quod filium suum nondum circuncidisset. Quo conspecto puelli mater, ingenti correpta metu, ilico filium petra acuta circuncidit, prouolutaque ad Moysi pedes ait: Sponsus sanguinum tu mihi es, & dimisit eum, ob circuncisionem, ut ait scriptura. Adeo ab ea tanquam crudeli atque inhumana lege, pietas materna abhorrebat. Quinetiam quanto cum cruciatu fiat Circuncisio, si non experientia, posset uel ab eo cognosci, quod cum Emor & Sychem (ut habet Geneseos historia, Principes, cum uniuerso ciuitatis suæ populo, filijs Iacob dolose persuasi se circuncidissent, tertio circuncisionis die Symeon & Leui cum modica familia in ciuitatem irruentes, totam multitudinem quæ defendere se ob doloris uehementiam non poterat, propter stuprum sorori suæ Dynæ illatum, trucidarunt. Nihilo tamen minus Hebræi, quamuis dura, crudelis atque inhumana circūcisionis lex illa uideretur, & a ceteris Patrum suorum traditionibus leuiter admodum nec infrequenter deflecterent, tamē siue gloria stirpis (de qua superbiebāt) siue promissorum diuinorum magnitudine, siue religione ducti (senserunt enim ac tradiderunt eorū quidam inesse mysterium inesse) eius admodū tenaces ac patientes erant, cruciatus illos, nō modo contemnentes, uerumetiam ducentes sibi gloriosos gentesque reliquas uelut immundas aspernati sibi solis mirifice placebant. Cuius rei admiratio cepit & Aegyptiorum Mystas illos (qui in ueneratione præcipua religionis opinione habebantur, & cum ad eos Sacramentum istud non proprie pertineret. Hebræorum Simiæ facti, a quibus plurima mutuabantur, se quoque circuncidebant, & neque ad literas sacras illas (quas Hieroglyphicas appellant) addiscendas, neque ad Astrologiæ aut Geneseos (qua nihil diuinius ducebant) cognitionem, quemquam admittebant nisi prius circuncisum, Et nemo apud eos Hierophantes, nemo sacrorum Mista, nemo uates, Aruspex, genethliacus, cœli aut infernorum conscius existimabatur, nisi fuisset circuncisus. Quinetiam Arabum, Phœnicum & Aethiopum quosdam sacerdotes, memorant idem sequutos exemplum, circuncisionis, se charactere initiasse. Quo factum est, ut circuncisio quæ fuerat Hebræis insigne religionis. Aegyptijs, Arabibus & Phœnicibus facta sit superstitionis insigne, Non nouum tamen hoc, quum ita soleat impietas pieta-

Exod. 4. *Gene. 34*

tas pietatem mentiri, & angelus Sathanæ se transfigurare in angelum lucis.

Gene. 22. Atq; hæc est Circuncisionis illius origo, causa & progressus ad Christum usq; in quo benedicendus erat non unus Hebræorum populus, sed omnes gentes terræ. Non enim per Abrahamum aut eius circuncisionem benedictio promissa expectabatur, sed per semen eius. Semen autem promissum & per uirginē redditum, erat Christus, in quo carnalis ista
Galat. 3. circuncisio in multo præstantiorem conuersa est. Enimuero Christus cum Deus esset & homo, accipiens in humana sua carne circuncisionem carnalem, transtulit eam in spiritualem, quà electos suos ad quos promissio Abrahæ facta pertinebat, signaret. Non quidem signo aliquo carni mortali impresso, quam habent boni cum malis communem, & in qua charactere eodem signari poterant etiam reprobi, nihilo propter signaculum illud futuri meliores, sed in anima, in qua non
2. Cor. 1. nisi germani Abrahæ filij & electi Dei signantur, infallibili illo spiritus charactere, qui nos meliores efficiat ac Deo probet. De quo Apostolus ait, firmum fundamentum Dei stat habens signaculum hoc. Cognouit Dominus qui sunt eius & discedat ab iniquitate om
2. Tim. 2. nis qui inuocat nomen Domini. Inuocamus quidem quotquot in ipsum credimus nomen domini, sed signaculum Spiritus habent, qui circunciderunt se ab iniquitate, hos discernit & cognoscit, qui scrutator est cordium
Sap. 1. Deus, ad hos pertinet pactum illud æternū. Hoc est firmum fundamentum Dei quod stat & stabit. Ad quam circuncisionem spiritualē referuntur omnia quæ de carnali illa Moyses scripsit fuerunt enim istius umbræ quædam & imagines. Sed quoniam Iudæus do-
Gen. 17. ctrinam hanc ueritatis non recipit, & literæ affixus, errare nos arbitratur, ne dubias uideamur iactare pro certis, ante ex ipsamet lege (cui innititur) uenit ille nobis cōfutandus ac redarguendus, quàm probemus omnia ueteris circuncisionis iura huc esse translata.

Age igitur si rogemus Iudæum causam, quare iusserit Deus præputium circuncidi, quod amputari absq; cruciatu magno non poterat. Nam persuasum utrinque esse debet, Deum non sine causa & frustra graue aliquid in homines statuere. Si natura uitiosum erat, adeoq; Deo inuisum, quare creauit? Si non erat inuisum Deo, nec molestum homini, aut natura malum, quare iussit amputare? Si quia superfluum erat, auferri uoluit, uidebitur miserorum cruciatu suum errorē, si ita fas sit de Deo loqui uoluisse emendare. Ipse enim fecit nos & non nos ipsi. Aut si alia quæpiam causa suberat ad Deum non pertinens, Psal. 99.
Numquid de præputijs cura est Deo? Hic quid ille respondeat, nisi datam circuncisionem in fœderis diuini signum, quo populus Deo dedicatus a reliquis gentibus ipsum agnoscentibus, nec cultui eius mancipatus secerneretur. Verum id quidem, & satis conueniebat. Iudæorum populum rudem, notis huiuscemodi signari, sed non istud quærebatur. Danda erat ratio quare discernendo populo suo, Deus signo isto & non potius alio quopiam uoluit uti, quo uidelicet tam dignum Deo signaculum istud fuisse appareat, quàm conueniebat Iudæos eo notari. Quæ nisi detur studiosis illis, qui facta diuina admirantur, eorumq; rationes peruestigant, neutiquàm fiet satis; quinetiam, uidebitur hæc ipsa lex cum decoro naturæ decentissimo & rationis iudicio pugnare. Dicent enim Ethnici. Sic nō habebat Deus uester quem omnipotentem & sapientem esse dicitis, in corpore humano locum alium. Vbi religionis & pacti sui characterem locaret, nisi in uerecundarum partium (quas natura uelauit) circuncisione?

Quale item sit (rogabunt) æternum Dei testamentum ista corporis parte reconditū circūferre? & quale denique ob resectam cutis particulam (quæ neq; bonum neq; malū alioqui hominē reddat) circuncisum non circunciso ducere meliorem, & hunc illi præferre uel post habere? Hic mutus erit Iudæus nec poterit legis quam profitetur dare rationē, nisi cōfiteatur nobiscum, circuncisione illa carnali, circuncisionem aliam Deo dignam, & quæ hominem uere sanctificet adumbrari, cui significandæ, non quælibet alia corporis pars sed tantum pudenda ista sit apta. Quāquam huc adigetur, non ista tantum ratiocinatione, succurrunt enim ipsa etiam lex & Prophetæ, quorum authoritas maius pondus habet. In Leuitico ait Dominus, Ambulabo contra eos (de Leuit. 26
Iudæis carne utiq; circuncisis loquitur) & inducam eos in terram hostilem, donec erubescat incircuncisa mens eorum. Audimus hic circuncisionem potiorem mentis. Mens autē circuncidi (nisi spiritaliter) quo queat? Similis est in Deuter. locus, ubi ad circūcisos iā carne Deut. 30
Iudæos Moyses ait. Circūcidet dñs Deus tuus cor tuū & cor seminis tui, ut diligas dñm deū tuū ex toto corde tuo & in tota aia tua. Si in ꝑputij circūcisiōe cōgescēdū existimauit moyses, qd circūcisionē cordis ex Dei noie ijs q cir-cūcisi iā sunt, ꝓmittit? luculēter itaq; hic appet

non modo

non modo, quod demonstrandũ nobis erat, circuncisionem quandam esse spiritalẽ, carnali ista præstantiorem, uerumetiam & hoc, qd illa sit. quam uelit potissimũ & exigat Deus.
Deut.10. Idem est uidere & in alio Deuteron. loco. ubi Deus ait. Circuncidite igitur præputium cordis uestri, & ceruicem uestrã ne induretis amplius. En & cor ipsum hominis, ad quod nulla manus ptingit, preterquàm Dei, habet præputium quod circuncidatur, sed spirituale, qd nisi circuncidimus, non proderit carnem habere circuncisam. Quorsum igitur glorietur Iudeus in figura, in umbra, in signis, si hæc est ueritas? Quorsum præputij sui decurtationẽ iactabit si præstantior, si sanctior, & Deo gratior est circuncisio cordis? Pleni sunt rerũ istarum, Prophetæ, quorum agmen longum, si causa posceret, huc posse adducere. Sed apud uos Patres sanctiss. id arbitror in re tam manifesta fore superuacuum. At dum Iudæorum persequor stoliditatẽ uidear forsan alicui ipse impegisse & laqueos mihi innexuisse. Vnde non extricer. Nam si figura est & umbra Circuncisio, quid tantopere Christum in carne circuncisum predico & extollo? Neutiquàm uero stringor hoc modo, qui Christi circuncisionem aliter quàm suam iudæus magnifico. Non enim sibi circuncisus est Christus sicut Iudei, sed nobis quibus & natus & datus est, sed nec ideo, quod putaret cum iudæis, præputium omne natura immũdum coram Deo esse, aut carnis mutilationem uirtutẽ eẽ Deo gratam atq; acceptam, Sed ideo circuncisionem accepit, ut figuralem illam transferret in spiritualem, ueram circũcisionem, ideo sub umbram hanc descendit, ut ea discussa rẽ ipsam in luce nobis exhiberet. Præter quam utilitatem profuit nobis & alias Christi circuncisio multis modis. Primum enim morta libus omnibus comprobauit se carnem uerã & nostri similem assumpsisse, qui uoluit nos sibi in unũ corpus (in quo omnes seruaret,) concorporare. Deinde uoluit fratribus suis secundum carnem, iudæis (inquam) ne quam illis offensionis causam præberet per omnia assimilari. Et qui non postremus est eius fructus, liberauit nos a dura circuncisionis lege, circuncisus ipse pro nobis. Misit enim Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum Dei reciperemus. Sed qui potuit isthuc fieri? Num legem (ut nos liberos ab ea redderet) destruxit? Minime. Sed, ꝓ nobis impleuit. Pro nobis autẽ implere quomodo potuit id, quod ut ipsi nos præstemus,

Esa.9.
Ephes.4.
Heb.2.
Galat.4.
Matth.5.

lex exigit & requirit? Sic enim habet mandatum Dei. Masculus cuius præputij caro circuncisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, Et iterum, Erit autem pactum meũ in carne uestra, in fœdus æternum. In uestra, inquit, carnæ nõ aliena. Multis sane mortalibus quibus rationem caro, absorbuit, præbuere hæc legis uerba ingentis causam ruinæ, qui æternum illud Dei testamentum, ad suã ipsorum carnem referentes, tã grandi rerũ moli, tam fragile ac uile substrauerunt fundamẽtũ. Quales fuere iudæi, qui propter hanc legem, legem Christi etiamnum auersantur. Quales item Ebionitæ, qui cũ Christum recepissent, suaq; omnia ad pedes Apostolorum posuissent, propter hæc legis uerba retro cõuersi ac circuncisi a Christo exciderũt. Sic Cherintus. Sic Pseudoapostoli. Sic ad tempus Galatæ. Sic Mahumet, & cum eo gentes innumeræ a Christo recessere, quibus persuasum erat, suã esse carnem pro qua tanta polliceretur Deus, & de illa dictum esse. Pactum meũ erit in carne uestra in æternum. Heu carneas & cœcas hominum istorum mẽtes, & stupida crassaq; ingenia. Ita ne mortales de putente sua carne gloriari? Itane Dei & creatoris sui pacta gratuita, carnis suæ merito adscribere, & quidẽ carnis illi particulæ quæ pudenda prorsus atque indigna sit. Quid est autem omnis caro, nisi fœnum, nisi puluis, nisi lutum? & huius scilicet, uilior particula digna æstimabitur, ꝓ qua pacificatur Deus homini immortalitatẽ? Quãra, est indignitas opinari, tam uilibus Deum addictum esse rebus. Alia, o cœci, alia est caro pro qua pactus est nobis Deus æternitatem. Hæc est unigeniti eius caro, qui nobis natus, datus & circuncisus est idemq; est masculus ille, in quo circuncidimur omnes. Quemadmodum enim quod Abrahæ dictum est. In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ, non potest ad eos omnes, qui ab Abraham descenderunt, referri. nec enim dicit scriptura, in seminibus quasi in multis, sed ĩ semine tuo quasi in uno, hic unus autem est Christus. Ita quod eidem dicitur, Et erit pactũ meũ in carne uestra, non ad unumquemlibet Iudæũ referri potest, nec de multis sed de carne una pronunciat Deus Hæc autem una caro. O iudæi est Christus, de carne uestra, ex semine Abraham natus, qui idem & caro nostra est, Quotquot enim in ipso baptizati sumus, unũ sumus cum illo corpus, & membra de membro, de carnibus & ossibus eius, illo ergo circunciso, simul intelliguntur circuncisi, quotquot in eo existunt. Quam carnem unam & ma-

Gen.17.
Epiphanius.
Galat.3.5
Esa.40.
psal.102.
Esa.64.
Gen.22.
Galat.3.
Gen.17.
1.Cor.12.
Ephes.5.

2. & masculum unum. Colossensibus indi-
cans is qui aliquando raptus fuit in tertium
cœlum. In Christo, inquit, circuncisi estis, cir-
cuncisione non manufacta, in expoliatione
3. corporis carnis, sed in circuncisione Christi,
consepulti ei per Baptismum. Itaq; iam nō
est Masculus & fœmina, gentilis & iudæus, cir
cuncisio & præputium, Barbarus & Scytha,
seruus & liber, sed omnia & in omnibus Chri
6. stus. In quo neq; circũcisio aliquid ualet neq;
præputium, sed noua Creatura, sed fides quæ
per dilectionem operatur. Non enim q in ma-
nifesto hic Iudæus est, neq; quæ in manifesto
in carne fit, circuncisio est, sed qui in abscon-
dito, Iudæus est, & circuncisio cordis in spiri-
tu non litera, cuius laus nō ex hominibus, sed
ex Deo est. Enimuero non magni meriti res
coram Deo est carnem circunferre mutilatā.
Cordis & animæ uitia amputasse, illa demū
præclara est & Deo grata Circuncisio. Hæc
est quam legislator uolebat atq; intendebat,
ad hanc inuitat nos Christus infantulus cir-
cuncisione sacrosanctæ carnis suæ. Hanc do-
cuerunt Apostoli præsagierunt futuram, atq;
etiam suo exegerunt tempore Prophetæ, Pa-
triarchæ & iusti uiri. Olim in carne sua adum
brarunt, pulchra & accurata ratiōe, quæ pars
hoīs, quo ordīe, qua ętate, quo cultro & quo
modo, circuncidi debeat, pręscribentes. Quo-
modo enim non numeris omnibus traderet
absolutum, quod ex dei ipsius gerebatur pre-
scripto? Et quidem quæ pars hominis cir-
cuncidi debeat, in præputij carne intelligitur.
Non enim præcepit Deus præcidere ungues
aut capillos uel barbam abradere, res quas
excernit ipsa natura, non etiam corporis soli-
da membra, sine quibus non potest homo
integer consistere, sed congenita nobis præ-
putia, naturæ quidem sui amantissimæ cha-
ra, pudenda tamen. Quæ quoniam carne cō-
stant & sanguine, non absq; cruciatu reuellun
tur tametsi abūdare in corpore humano, nec
admodum ei necessaria esse uideantur, Qua
figura significat Deus, uitia illa pudēda in quę
ferimur ab ipsa adolescentia ac per omnē æta
tem adeo procliues, quæq; radices iā in ipsis
nostris uisceribus egere, nec possunt, nisi na-
turæ cui congenita sunt reluctante, & acerbo
cum dolore extirpari circuncidenda tamē eē,
modo uelimus inter filios Dei computari.
Qualis est concupiscentiæ uenereæ impetus,
superbiæ malum, ambitionis pestis, studium
auariciæ, Luxus, odium, inuidentia, & id ge-
nus morbi carnis qui etsi tenaciter adeo de-
prauate inhereant naturę, ut extirpari & sana-
ri, nisi uim nobis inferamus, uix queant. tamē
nemo defendit, nemo non improbat, utpote
pudenda & uerecunde (quātumuis corruptos
homines delectent naturæq; ad blādiantur)
tegenda. Atq; hæc talia, cui non merito uide-
antur quædam esse præputia? & quidem cor-
dis præputia, unde exeunt, ut ueritas ipsa nos
docuit, cogitationes immundę, quę coinqui-
nant hominem. Et prauum est cor hominis *Matt. 15.*
pronumq; (sicut apud Moysen Dominus ipse *Gen. 6.*
conqueritur (ab adolescentia sua in malum, *Leui. 26.*
Quanquàm scriptura sacra, eadem illa uitia
tribuit etiam menti, iubetq; & hanc circunci-
dere. ideo forte quod mens uideatur in corde
suam habere sedem. Legimus in Hieremia & *Hiere. 6.*
aurium circuncisione opus esse. Sic enim ait.
Cui loquar & quem contestabor ut audiat?
Ecce incircuncisæ sunt aures eorum, audire
non possunt. Moyses querebatur se labijs esse *Exodi. 4*
incircuncisum. Et quemadmodum circunci-
dere oportet, mentem, cor, aures, labia, sic for
tassis & manus & pedes, & oculi & nares ha-
bent quod circuncidatur. Labia quidem, ne
loquantur dolum in corde & corde, detracta *psal. 11.*
tiones, turpiloquia & ea quæ nec nominari, *Ephes. 5.*
uult inter fratres Apostolus. Aures, ne adula- *1. Cor. 15.*
toribus, calumniatoribus, aut colloquijs eo-
rum prauis qui animas corrumpunt, auscul-
tent, sed potius uerbo Dei. Oculi, ne uide- *2. Pet. 2.*
ant uanitates, & sint pleni concupiscētijs, sed
simplices sicut columbarum Gustus a crapu *Philip. 3.*
la, ebrietate & gulæ irritamentis, ne fiat homi
ni suus uenter Deus, & tanq̃ crucis Christi ini-
micus ab Apostolo deploretur, Manus ne
muneribus, sanguine, rapina aut iniquitate
ulla polluantur, Pedes a lapsu, ne gradiantur
uia duplici, sed in uia currant mandatorum
Dei. Tot sunt hominis partes quæ circuncisio
nem requirant. Quanquàm interim uerū est,
Corde bene circuncisio, totum satis hominē
circuncisum esse. Ordinem adhæc quendā
in circuncisione seruandum esse. Abrahā suo
nos docet exemplo. Siquidē is prior seipsum,
deinde Ismaelem filium suum postea uerna-
culos. postremo empticios & aduenas circū-
cidit. Se quidem non impuritatis ullius præ-
scindendæ causa. sed propter exemplū, quip- *Gen. 15.*
pe qui iam iustitiæ laudem a Deo fuerat ade- *Roma. 4.*
ptus. Iam audierat. Ego protector tuus Abra- *Gen. 12.*
ham & merces tua magna nimis. Benedicam *17.22.*
benedicentibus te & maledicentibus tibi ma
ledicam, & iam quarto acceperat de posteri-
tate, de Christo de Chananæorū fertilissima
amplissimaq; regione possidenda promissio
nem. Nihilo tamen minus, quanuis iustus, re-
ctus,

ctus, Deo charus & annosus esset, debuit Pater multarum gentium futurus, priusquam promissionis filium Isaac generaret ipse circuncidi. Quid hoc sibi uult P. Reuerend. aliud, nisi quod in Ecclesia Dei oporteat primo ipsos Abrahamos, ipsos Patresfamilias, qui alios circuncidant, circuncidi saltē in exemplum, quanto uero magis, si habeāt ipsimet, quod circuncisionem requirat? Videlicet ne audiant. In quo alium iudicas te ipsum con- [Roma. 2.] dēnas. Neq; enim Isaac nascitur nisi de paren- [Gen. 21.] te circunciso, nec Ecclesiarum Patres, bonos Christo generant filios, nisi fuerint ipsi circūcisi priores. Sic enim aiunt. Plus ualere exemplum bonum quàm leges bonas. Circunciso [Gene. 17.] parente mox Ismael filius circunciditur, primus post patremfamilias in domo. Et quis primus in Ecclesia post Ecclesiæ Patres est, nisi clerus in sortem Domini electus & adscitus? Quem sequuntur tanquā uernaculi populus fidelium, ciues sanctorū & domestici Dei, [Ephes. 2.] Post uernaculos tardius circuncisionem admittunt serui empticij illi, qui sua lucra in Ec- [Rom. 16.] clesia Christi sectantes, non Domino nostro Iesu Christo seruiunt, sed suæ cupiditati suo uentri. Postremi ueniunt aduenæ, qui in Ecclesiam de regione tenebrarum sero pene reuersi, pœnitentiæ castigatione seueriori circunciduntur. Hoc ordine circuncidit Abraham domum suam, & hic ordo est, quem in Abrahamo Deus Ecclesiæ præscripsit, quem peruertere si quis adnitatur, nihil egerit aliud, quàm ut cum natura pugnare, & Dei ordinationē infringere uoluisse, uideatur. Interim tamen prætereundum non est si quidem uelimus sacræ scripturæ candidi & non iniqui interpretes haberi. Quod Abraham gentis Pater, non a filio, non a uernaculis, nec a seruis, aut alienigenis circunciditur, sed sua ipsius propria uoluntate & manu, Nosse enim oportet, non permissum (nedum iniunctum) minoribus. Vt negocium sibi sumant aut libidine ferantur, maiores suos circuncidendi, ut sicut Cham ille, naturæ reuerentia deposita, paren- [Gene. 9.] tum suorum uerenda nudata fratribus ostendant, quos certa maledictio apud Deum manet. Sed debet Abraham a seipso, nō ab alio quouis minore circuncidi, derisus & contemptus. Ipsiq; sese Patres debent ad proauorum & maiorum suorum normas & leges illas, quas nulla (quæ quidē a Deo sit) queat dissoluere potestas, ultro componere. Etenim non datam (ne ipsis quidem Apostolis) esse a [2. Cor. 10 13.] Deo potestatem, ea quæ pro ædificatiōe sancita sunt destruendi. Apostolus ipse ille gentium doctor in fide & ueritate nobis affirmat, [Galat. 2.] pro quibus solis forsan conseruandis, quales qualesPatres eorum fuerint, poterunt minores solicite esse & Paulos quosdam agere. Quæ uero ætas circuncisioni huic diuinę depotetur, si libet cognoscere. En Abraham circunciditur annorum nonaginta nouem, Ismael tredecim annorū, Infans paruulus dierum octo, familia uero absq; ætatis respectu. Hoc uero quid est P.R. nisi quod nulli parcitur ætati, quando neq; infima circuncisionē euadit, neq; suprema. Abraham qui anno nonagesimonono superato, iam centesimū agebat, ætatis supremæ. Paruulus infimæ. Ismael & familia, mediæ gerunt imaginem. Omnis enim ætas circuncisioni Christianæ matura est, Quod Spiritussanctus per Prophetam si- [Esa. 65.] gnificans, sic Christi tempora descripsit, Non erit ibi infans dierum & senex qui non impleuerit dies suos. Quoniam puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit. Adeo nemini datur ad perse- [Gene. 17.] uerandum in peccatis spacium ulterius, atque hoc ipsum est, quod habet historia diuina. Statim, inquit, in ipso die (sicut præceperat ei Deus) circuncidit Abraham carnem præputij sui & Ismaelis filij sui & omnē domum suam.

Et quoniam non amputatur absque cultro [Exod. 4.] præputium, de hoc quoque dispiciamus. In [Iosue. 5.] scripturis quidem, non inuenitur circuncisioni adhibitus culter alius quàm petra acuta. Mirum uero, si tam acuta possit ulla fingi, q̄ circuncidendo cordi, quod omnium oculorum fugit aspectum, adhibeatur. Si non extat autem talis aliqua, qua falce aut securi cordis præputium quis amputet? Nisi forte confugiendum putamus ad illam de qua scriptum [1. Cor. 10] est, petra autem erat Christus. Sed hæc petra qua cote exacuatur ut scindat, aut quomodo cultri uicem obtineat Christus? Verū cessabimus mirari ubi proprius Christum inspexerimus, considerauimusq; ipsum simul eē uer- [Ioan 1.] bum illud incarnatum, uerbum, inquam, Dei [Hebre. 4] uiuum & efficax, quouis gladio ancipiti penetrabilius, quippe quod ad spiritus & animę compagum quoque & medularum diuisionē usque pertingens, cordis ipsas cogitationes secretissimas discernit. Ecquem autē cordi circuncidendo gladium magis penetrabilē aut petram accutiorem quæramus? Verum dicet forte quispiam. Sed quis in potestate atque arbitrio suo hanc petram habeat, ut ea circuncidere & se & alios queat? Quem ad Aposto- [Rom. 10.] lum mitto, a quo audiat responsum. Ne dixeris, inquit, ille, in corde tuo. Quis ascendit in

cœlum.

cœlum.id est Christum deducere,aut quis descendit in abyssum, hoc est Christum a mortuis reuocare. Sed sicut dicit scriptura, Prope
Deut. 30 est uerbum in ore tuo,& in corde tuo,Hoc autem est uerbum fidei. Si credis enim,nō opus tibi est ut quæras extra te eum qui est ubiq;.
Psal. 94 Intus habes petram qua circuncidaris, modo
Heb. 3. instanti ac circuncidere uolenti pareas & acquiescas, nec uolueris obdurare cor tuū sicut illi qui noluerunt audire eius uocem, & temptauerunt eum in deserto. Etenim est & extra te gladius quidam spiritus quem a Deo acceptum uersant ac stringunt eius ministri. Ecclesiarum præpositi,secant,eradicant, exciduut,
Ephe. 5 exterminant,ædificant,plātant,hic est gladius ille spiritus, quod est uerbum Dei, quo gladius ille anceps uitalibus nostris infig tur & uerbū, quo uerbum illud uiuum & efficax in te mouetur. Si exceperis & obedientia humili intromiseris gladium istum spiritus, gladius ille anceps nempe petra illa acutissima, circunagetur & permeabit tibi cor & medullas,circuncidetq; cogitationes immūdas, desideria carnis, omnesq; affectus prauos, ipsissima ac penitissima cordis præputia. Et quoniam uerbum il
Psal. 106 lud instaurat uniuersa,cor mundum rursus in
Psal. 50. te creabit & spiritum rectum renouabit in uisceribus tuis.

Porro modum quo fieri debeat circūcisio, si quis requirat,in ipso illum inueniet nomine. Circumcircum enim ducendus est culter petrinus in orbem, ne quid resideat aut relinquatur impuri. Modicum enim fermentum totam massam corrumpit. Nisi enim labefactantis carnis uiuum ipsum culter penetret,si non pertententur radicitus mala grauiora, sed radantur tantummodo aut ad tempus demetātur, tanquàm iritata & plura & nocentiora quàm erant resurgent, fietq; nouissimus error peior
Hier. 4 priore. Quamobrē præmisso Hieremia magno illo circuncisionis huius precone,ipse nos monet Dominus. Circuncidamini (inquit)& auferte preputia cordium uestrorum, uiri Iuda & Hierusalem, ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea & succendatur, & non sit qui extinguat.Graues profecto & metuendæ sunt incircuncisis nobis minæ istæ, non hominis, sed dei, uoce tam terribili intonantis, ne forte ut inquis egrediatur(inquit) & non sit qui extinguat iram. Proinde auferte,nō palpate preputium, auferte & ne uelitis scalpere tantummodo. Præputium ablatum non renascitur. Sic præputanda sunt mala sic zizania eradicāda,ne renascantur. Quo in negotio, forsan uidear cuipiam facere de rebus factu non possibilibus uerba inania, Siquidem donec homines erunt & uitia. Semper est inquietus aduer- Matt. 13.
sarius,semper circumit,ut seminet zizania,sem 1. Pet. 5.
per quærens quos deuoret,& de parentibus circuncisis uelimus,nolimus,nascuntur filij præputiati. Verum id quidem,sed non est propterea animo ad mala illa concedendum.Saltem si prohiberi,ne redeant,non poterunt,non inuitentur, non foueantur, non aperiantur eis ostia. Circuncisus est aliquis, non adducat 1. Cor. 7
præputium.Si enim quæ destruxi iterum reæ- Gal. 2.
difico & rursus instauro, præuaricatorem(inquit Apostolus)me constituo. Semper quidē inquietus est aduersarius,sed non proficit,nisi quando dormiunt homines,tum enim spargit inimicus homo zizania sua. Cui periculo pote Matth. 13
runt imo debent excubijs suis Ecclesiæ specu
latores occurrere. Quid enim Episcopus nisi Ezech. 13
speculator?& quid faciat speculator nisi ut inuigilet? Et quod nascuntur de circuncisis incircuncisi, de ablutis & purgatis immundi, non uoluntate parentum piorum id fieri,sed ineuitabili naturæ corruptione,eorundem est querela,unde est, ut non etiam culpa mali huius, parentes quibus illud inuisum est, quiq; propter ea ingemiscunt & dolent, perstringat, Ad quem modum,ut uestra quoq; egregia uolūtas, uestrum studium, uestraq; hoc in re integritas,omnibus fiat perspecta P. R. nō parum retulerit. Quo intelligat orbis Christianus. quodcunq; renascetur malorum per uos non stetisse,Sic uos amputasse corruptelas, sic causas excidisse malorum. sic nec rimulam (qua reuertātur) reliquisse quasi qui nolueritis unquàm ea redire. Qua sane ratione fiet, ut si nō tollentur omnia(quod, ut nostra habet conditio)impossibile uidetur,uitia saltem quā minima relinquantur, & eorum quæ uel forte relinquentur uel renascentur, non sitis daturi Deo rationem,animas enim uestras(sicut Pro Ezech. 3.
pheta ait)liberaueritis. & 33.

Hæc uero uestra est uocatio, hoc officium uestrum, ad hoc estis in nomine Domini nostri Iesu Christi in hac Synodo frequentissima magna religione, maximaq; cum orbis totius expectatione constituti. Ad hoc nomen illud adorādum (quo nemo fuerit ad causas priuatas impune abusus) actionibus & studijs uestris prætenditis,uobisq; iure uestro bono uēdicatis. Ad hoc tributa est uobis a Deo potestas(non qualiscunq; sed quæ cōtra ipsa etiam tartara & omnia regna mundi preualeat) diuina.Nisi uos autem, in eo authoritatis fastigio constituti,laborantem ecclesiam, ab impuritate morum,a scabie cōtracta, a grauaminibus & abusibus,

& abusibus, de quoru m multitudine intolerabili, publica est querela, circuncidctis & repurgatis quem expectantibus alium hoc qui faciat, absq; (non dico Circuncisione, sed corporis totius excoriatione, & conuulsione eorum quæ hactenus permansere nobis integra? Quamobrem Ecclesiæ salus hodie uersatur in manibus uestris. In uos illa suspicit, fidem atq; opem uestram implorat, & per natum ac circuncisum Dominum uos obtestatur ut ne uelitis a negocio tam sancto, tam necessario, tantaq; tum laude inchoato, cessare, donec illa suo nitori restituatur. Nec audire uelitis eos, qui perniciosa securitate, arbitrantur non admodum referre, bene an male uiuatur, modo retineatur integritas doctrinę pro qua sola iubent uos esse solicitos, uana nimirum spe sibi persuasum habentes, ita rem omnem extra periculum fore, propter pro-

Matt.16. missionem Christi, Et porte inferi non præualebunt aduersus eam. Quid enim dicũt aliud

Hier.6. 7.8. quam pax pax ubi non est pax, & templum Domini templum Domini; quod studijs hominum prophanis ille ducit pollutum. Sic blandiebantur sibi & olim Michea teste Iu-

Mich.3. dæi. Audite hæc (inquit) Principes domus Iacob & iudices domus Israel, qui abominamini iudicium, & omnia recta peruertitis. Qui ædificatis Syon in sanguinibus & Hierusalem in iniquitate Principes eius in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetę eius in pecunia diuinabãt, & super Dominum requiescebant dicentes. Nunquid non Dominus in medio nostrum est? Pulchrum quidem imo & necessarium ad salutem nostram fuerit doctrinæ conseruasse integritatem sed qui propterea securi sunt, ij mihi ignorare uidentur, ob uitę corruptionẽ, aut integritatem illam doctrinæ amitti, tradiq; homines iusto Dei iudicio in sensum reprobum, aut heresum scismatumq; uiolento turbini uel saltem tyrannorum & infidelium barbaræ ac rabiose oppressioni alijsue cladibus publicis Ecclesiã (ceu diuina iustitiæ flagellis) ad supremum usq; eius halitum, committi. Quo nihil certius esse, compertum habent, qui superiorum temporũ historias Ecclesiasticas Eusebij, Theodoriti similiumq; perlegerunt Præsentemq; rerum statum circumlustrant, cum gestis maiorum componunt, & quem tandem sit habiturus exitum, prudenter secum dispiciunt ac coniectant. Et fere perpetuo hereses & schismata ex moribus corruptis natæ sunt atq; inualuerunt. Sequitur enim uitæ corruptionem corruptio mentis. Quoniam in maleuolam animam (sicut in sacris dicitur) non introibit sapietia, nec habitabit in corpore peccatis subdito. Spiritus enim sanctus disciplinę effugiet fictũ. Quam plagam & legis ueteris transgressoribus Moyses imprecabatur. Percutiat, inquit, te Deus amentia & cœcitate ac furore mentis, & palpes in meridie sicut palpare solet cœcus in tenebris, Dignum est enim ut sole careant, quos delectat in tenebris uersari, Et unde ueniunt spiritus uertiginis, spiritus soporis, spiritus superbiæ, contumeliæ, mendacij & erroris? Vnde tenebræ mentis & sensus reprobus? quare perit sapientia a sapientibus & intellectus prudentium obscuratur, nisi quia cogitationes peruersæ separant a Deo? Profecto. Neq; legẽ nouit neq; Prophetas, sed nec ipsum Christum (quem confitetur) qui confidit, nõ auferendum a malis regnum Dei, & dandũ genti facturæ iustitiam eius. Quæ mihi propter securos illos doctrinæ fiducia dicta sunt. Quorum præposterum esse iudicium, eisq; qui Ecclesiam Christi uolunt quam optime consultum, si non potiorem certe non posteriorum exercendæ disciplinæ quam doctrinę illustrandæ habendam rationem, ipsi probe patres prudentissimi cernitis. Christus enim eos qui mentis & uitæ puritate ipsi student inherere, necessarijs ad recte credendum beneq; uiuendum præsidijs, nunquam destituit sed docet, illuminat & instruit tales, amplius atq; amplius indies, apparens ijs qui diligunt eum, At securos illos, qui uoluntate eius agnita uiuere peruerse non uerentur, aut plectit seuere, aut uelut desperatos procul abijcit, Porro siue irato Deo, prorsus excidant a fide Christi, siue eo propitio, flagellis tantũ hominum castigentur, & in statum alium redigantur, isti qui hoc tempore doctrinæ retinent integritatem (quorum certę neutrũ uideri cuiquam debet non ẽ propinquo metuendum) Nam quis neget Europæ tandẽ posse accidere, quod toti iam Asiæ atq; Aphricæ euenisse in propatulo est? Non tamen ob id fallet promissio Christi, aut peribit eius Ecclesia. Siquidem desertorum & Apostatorum loco, surrogabit Dominus populum alium, eos uero qui permanserint constantes, purgabit, castigabit ac probabit. Non enim promisit Ecclesiæ suæ Christus, opes huius seculi, non luxum, non pompas, non imperium, sed nec Patriam certam nisi cœlestem. Et quid si hęc ipsa circuncidantur, si reprimatur quoq; tot Sacerdotiorum insana ambitio, si non uendatur & ematur in templo, si non tot laquei pecunijs

Sap.1.

Deut.28.

Sap.1.